

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВ**

ЗБІРКА ТЕЗ

**VIII-ма Всеукраїнська науково-практична конференція
“ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ”**

12-14 травня 2021 року

м. Миколаїв

Організаційний комітет:

Новіков О.Є. – д-р екон. наук, професор, проректор з наукової роботи Миколаївського національного аграрного університету

Єрмаков О.Ю. – д-р екон. наук, професор кафедри економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, заслужений економіст України

Погрішук Б.В. – д-р екон. наук, професор, директор Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету

Калашнікова Т.В. - д-р екон. наук, професор кафедри економіки підприємства та організації бізнесу Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

Шебаніна О.В. – д-р екон. наук, професор, декан факультету менеджменту МНАУ

Котикова О.І. – д-р екон. наук, професор, завідувача кафедрою економіки підприємств МНАУ

Крилова І.Г. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств МНАУ

Мельник І.О. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств МНАУ

Христенко О.А. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств МНАУ

Олійник Т.Г. – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств МНАУ

Коваленко Г.В. – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств МНАУ

Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції:
тези доповідей VIII-ї *Всеукраїнської науково-практичної конференції* 12-14 травня 2021 р.
/ за ред. І.О. Мельник та ін. – Миколаїв, 2021. – 312 с.

Організатор конференції:

Кафедра економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету

Учасники конференції:

Миколаївський національний аграрний університет (м. Миколаїв)

Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)

Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (м. Львів)

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького (м. Львів)

Полтавська державна аграрна академія (м. Полтава)

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (м. Харків)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК
СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Біжан Ю.В.	СУЧАСНИЙ СТАН НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ	14
Білан М.С.	ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МИКОЛАЇВЩИНИ	16
Вакар К.В.	ОСОБЛИВОСТІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СИСТЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА	18
Василюк Н. В.	ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	21
Ганжа В.В.	ЗАГАЛЬНИЙ СТАН ТА ВПЛИВ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ	24
Губарєва Н. П.	ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	28
Долгачова А.С.	ЕКОЛОГІЧНИЙ ТА АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ҐРУНТІВ	31
Даніч В.В.	ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	33
Зось-Кіор М.В. Ищейкін Т.Є. Стопник А.	ДИЛЕМА ЕКОЛОГІЇ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ УСУНЕННЯ	35

Калашнікова Т.В.	ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ	39
Ковальова Є.С.	ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК СТІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	42
Меньшакова Л.А.	ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ ТА ЕКОНОМІЧНО ДОЦІЛЬНЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ	44
Предчук О.А.	БОРОТЬБА З ЗАБРУДНЕННЯМ ПОВІТРЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	48
Щербова А.О.	ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	51

СЕКЦІЯ 2

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Бохонюк А.А.	ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	54
Генсеровська С.А.	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НА ВНУТРІШНЬОМУ ТА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКАХ	57

Горошко Д.О.	ЦІНОВА ПОЛІТИКА В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ	59
Зубченко В. О.	ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИГОТОВЛЕННЯ ДОБРІВ МЕТОДОМ ВЕРМИКУЛЬТИВУВАННЯ	62
Минів О.І.	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	65
Місаренко Т. О.	ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	70
Недбайло І.І.	СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	73
Олійник К.І.	НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	76
Орищенко А.О.	БІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ БОРОТЬБИ ЗІ ШКІДНИКАМИ	79
Сабіров Н.І.	ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В МЕЖАХ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ	82
Семенюк А.О.	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	86
Ткачук А. В.	ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ХАРЧУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	89

СЕКЦІЯ 3**ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ**

Батюк Р.Б.	ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	92
Бондарчук В.О.	СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ФЕРМЕНТОВАНИХ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ	96
Власюк А.М.	ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ІСПАНІЇ	99
Домбровська-Горщук В. П.	РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	102
Жовта Н.А.	ІНФЛЯЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ	104
Зігунова С.А.	ЕКСПОРТНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНИ	108
Карпюк Г.С.	ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ НОРВЕГІЇ	111
Коваленко Г.В. Сухорукова І.В.	ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	114
Матвєєва М.	ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ	117
Мельник І.О.	МІСЦЕ УКРАЇНИ В СВІТОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	119

Мороз Т.А.	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	122
Нестерчук І. В.	ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА СВІТ	125
Ніколаєнко І.В.	НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	128
Опря М.О.	МАРК ЦУКЕРБЕРГ – ПРИКЛАД СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМЦЯ	130
Павленко В.О.	ШВЕДЬСКА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	132
Снідко Д. В. Феттер А.А.	ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДАНІЇ	135
Цибулькіна А. С.	НАСЛІДКИ СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	138
Шевчук К.	СВІТОВИЙ ДОСВІД КОРПОРАТИЗАЦІЇ	141
Яценко К. С.	РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	146

СЕКЦІЯ 4**ДЕМОГРАФІЧНІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНІВ
УКРАЇНИ**

Авраменко О.Ю.	ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	150
Беляєва А.В.	МІГРАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ЯК ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	153
Берзлапіна Н.С.	СОЦІАЛЬНО – ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НАСЕЛЕННЯ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	156
Бідна Д.В.	СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	159
Вільховатська А.І. Радько Д. Р.	ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ДЕМОГРАФІЧНИЙ СТАН УКРАЇНИ	162
Гураль Г. А.	ДЕМОГРАФІЧНІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	165
Запорожченко К.Ю.	ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	168
Крилова І.Г.	ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ПРИРОСТУ НАСЕЛЕННЯ	171
Кушнір О. В.	ВПЛИВ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	173
Кушнір Ю.В.	ВПЛИВ МІГРАЦІЙ НА ДЕМОГРАФІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	176

Нестерчук І. В.	ДЕМОГРАФІЧНІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	179
Предчук О.А.	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА	182
Пятачук А.С.	ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	184
Семенюк А.І.	ДЕМОГРАФІЧНИЙ СТАН УКРАЇНИ	187
Христенко О.А. Самбурська О. В.	ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ	191
Юзик А.А.	ОСНОВНІ ПРИЧИНИ СМЕРТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	194

СЕКЦІЯ 5

УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ: УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Albeschenko O.S.	TALENT MANAGEMENT SYSTEM: ENGAGEMENT METHOD	197
Андрєєва О.Є.	РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА	199
Асєнкова А.С.	ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ОБЛУГОВУВАННЯ В РЕСТОРАНАХ	202
Бавикіна К.	ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ІНДИКАТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ	205

Біляк У. М.	ОСНОВНІ МОТИВИ ПЛИННОСТІ КАДРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	210
Бержатна Г.Д.	ОСНОВНІ МЕТОДИ ПРОТИДІЇ МАНІПУЛЯЦІЯМ	214
Бовсуновська А.В.	ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ	217
Віннік Д.Г.	ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ НАДАННЯ ДОДАТКОВИХ ПОСЛУГ У ГОТЕЛЯХ	221
Галаєва В.В.	ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ ХИСТ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ	224
Заволока Д.В.	РЕСТОРАННЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК СКЛАДОВА ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ	226
Запорожець В.В.	ФОРМИ УПРАВЛІННЯ В ГОТЕЛЬНІЙ СФЕРІ	229
Зосімова В.Р.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КЕЙТЕРИНГУ	231
Ковальова Н.І.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ	234
Костенко О. А.	ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	236
Котикова О.І.	ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА ПРОДОВОЛЬСТВО В УКРАЇНІ	240

Кучер А. І.	ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	244
Лукіяничук Д.Р.	ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХХІ СТОЛІТТІ	246
Москаленко С.М.	ВАЖЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ	249
Митрофанова Ю. В.	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМАХ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ	252
Нестор О.Ю.	ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АКТИВУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	255
Potochylova I.S.	TALENT MANAGEMENT SYSTEM AT HOSPITALITY ENTERPRISES	258
Пантюхіна В.О.	СЕРТИФІКАЦІЯ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ	260
Тищенко С.І. Тищенко М.В.	СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	263
Тягушева А. Ю.	ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	266
Файзов А.В.	РЕЗУЛЬТАТИ СУЧАСНИХ НОВЕЛ НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕНДЕРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	268
Форошевська О.Р.	ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ	271

Чебанова Т.Д.	УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ: УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК	274
Чупрун К.Г.	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	276
Юзик А. А.	КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	279
Яковець Я.С	МЕРЕЖА ЗАКЛАДІВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ	282

СЕКЦІЯ 6

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ НА МАКРО- ТА МІКРОРІВНІ

Веремєєнко О.В.	ІНФЛЯЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ	285
Зозуля О.В.	НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ РОЗВИТОК І НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА	288
Кравченко К.Ю.	ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ В РІЗНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ	292
Лагодіна Ю.А.	ІНФЛЯЦІЯ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ	294
Москалик К.С.	АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	297

Олійник Т.Г.	ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	300
Рассоха С. М.	ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	302
Чикайло Л.Б.	МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	305
Швець Ю.С.	ВИРОБНИЦТВО В УМОВАХ ОБМЕЖЕНИХ РЕСУРСІВ	310

СЕКЦІЯ 1 ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

СУЧАСНИЙ СТАН НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ

Біжан Ю.В., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Протягом 2020 року в Україні зареєстровано 212 надзвичайних ситуацій (далі – НС), внаслідок цього загинула 301 особа (з них 50 дітей) та 861 - постраждала (з них 225 дітей). За видами у 2020 році переважали НС унаслідок пожеж (вибухів), аварій на автомобільному транспорті та НС унаслідок отруєнь та інфекційних захворювань людей, проте, порівняно із минулим роком, кількість таких НС зменшилася.

Протягом 2020 року виникло 74 НС природного характеру. При цьому, збільшилася кількість НС пов'язаних з пожежами в природних екосистемах - у 3,75 рази, метеорологічних НС – у 1,8 рази. Комплексний вплив погодних умов став причиною виникнення найбільших надзвичайних ситуацій природного характеру, що спостерігались в АР Крим, Миколаївській, Херсонській областях та у м. Севастополі (у третій декаді січня, коли через сильні тривалі морози сталося пошкодження та загибель посівів сільськогосподарських культур), у Полтавській, Вінницькій, Київській, Черкаській областях (у червні - липні, коли внаслідок комплексної дії сильних зливових дощів, граду та шквального вітру було суттєво пошкоджено значну кількість об'єктів інфраструктури областей), у м. Києві, Вінницькій, Житомирській, Київській областях та окремих районах Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Чернівецької областей (у грудні, коли сильний снігопад у поєднанні із сильним вітром (поривами до 16-28 м/с), сильною ожеледдю, хуртовиною та сніговими заметами стали причиною відключень

електроенергії, порушень зв'язку, роботи об'єктів систем життєзабезпечення та заторів на дорогах). Сума збитків в цих регіонах складає понад 80% від загальної суми збитків внаслідок НС природного характеру.

У 2020 році зафіксовано збільшення кількості постраждалих в НС техногенного характеру, насамперед в НС пов'язаних з раптовим руйнуванням будівель і споруд, пожежами (вибухами), а також в НС на транспорті.

У Рівненській області, де поблизу с. Вересневе, сталося зіткнення мікроавтобуса "Volkswagen" (перевозив 17 пасажирів) з вантажним автомобілем "Renault". Внаслідок дорожньо-транспортної події загинуло 10 осіб (три особи померли у лікарні) та 7 осіб (з них три дитини та двоє підлітків) постраждало. Всі постраждалі з травмами різного ступеню важкості госпіталізовано до лікарень м. Рівне. Найбільш трагічною за своїми наслідками була НС регіонального рівня у с. Кінецьпіль Первомайського району Миколаївської області, де внаслідок пожежі у приватному двоповерховому житловому будинку загинуло 8 осіб (з них 7 дітей).

Упродовж 2020 року зареєстровано 18 НС соціального характеру, що на 80% більше ніж у 2011 році. Внаслідок цих НС загинуло 39 осіб (з них 1 дитина) та 38 осіб (з них 11 дітей) постраждало. Найбільш резонансною стала НС у м. Дніпропетровську, що була пов'язана із серією вибухів по проспекту Карла Маркса, внаслідок якої постраждало 30 осіб (серед них 11 дітей).

У 2020 році в Україні спостерігалось значне збільшення надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального характеру. Основними причинами виникнення надзвичайних ситуацій було пов'язано з недотриманням правил пожежної безпеки, у тому числі порушенням правил експлуатації опалювальних приладів; порушенням правил дорожнього руху; порушенням вимог технологічних процесів; застарілість та фізична зношеність обладнання, конструкцій, комунікацій тощо; порушенням санітарно-гігієнічних норм установами громадського харчування; зниженням контролю за виконанням протиепізоотичних та протиепідемічних заходів.

Список використаних джерел

1. Статистичний огляд надзвичайних ситуацій України. — Режим доступу : [http:// www/mns.gov.ua](http://www/mns.gov.ua).

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МИКОЛАЇВЩИНИ

**Білан М.С., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Сьогодні немає людини, яка б не відчувала на собі стрімкого погіршення стану свого життєвого довкілля. Забруднення води в ріках, озерах, морях та повітря, яким дихаємо. Проблема з забезпеченням якісною питною водою. Сумнівна якість більшості продуктів харчування внаслідок забруднення ґрунту і рослинності. Як наслідок – погіршення здоров'я більшості людей, поширення традиційних хвороб та поява нових [1].

Екологічно руйнівний характер сучасного природокористування та стан навколишнього природного середовища турбує багатьох вчених і постійно порушується і у засобах масової інформації. Вирішенням цього питання займалися і займаються такі науковці: Ю. Кіщак, А. Ворскла, Т. Даниленко, Т. Клименко, А. Колесник, С. Козлов та інші [2].

Екологічна ситуація в Миколаївській області досить напружена. Промисловий комплекс і багатогалузеве сільське господарство здійснюють значний негативний вплив на довкілля. Незважаючи на те, що обсяги виробництва продукції в області за останні десять років значно знизились, ступінь техногенного навантаження на основні складові екосистеми залишається суттєвим. Наразі потребують вирішення наступні екологічні проблеми області [3]:

- має місце тенденція збільшення загальної кількості викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

- у структурі промисловості значна частка належить потенційно небезпечним виробництвам, які використовують застарілі технології та обладнання;

- високі показники зносу основних виробничих фондів та недостатні темпи відновлення та модернізації виробництва створюють передумови для виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру, знижують можливості запобігання прояву небезпечних природних явищ;

- залишається складною й невирішеною ситуація зі скидом високомінералізованих шахтних вод Кривбасу через р. Інгулець в р. Дніпро;

- продовжує залишатися актуальною проблема добудови Ташлицької ГАЕС та пов'язана з цим зміна меж регіонального ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя»;

- повільно вирішуються питання ліквідації несанкціонованих звалищ, створення об'єктів утилізації, знешкодження та захоронення відходів;

- гострим лишається питання інвентаризації об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) та переведення земель територій та об'єктів ПЗФ до категорії земель природоохоронного призначення.

Отже, екологічні проблеми Миколаєва є типовими для багатьох міст України. Забруднення поверхневих водних об'єктів, атмосферного повітря, підземних вод, якість питної води, шумове забруднення, управління відходами, збереження біорізноманіття на території міста – все це потребує негайного втручання та вирішення цих питань із застосуванням низки заходів по збереженню довкілля.

Список використаних джерел

1. Програма охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки Миколаївської області на 2000-2010 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.oga.mk.ua
2. Кіщак Ю. І. Програмні матеріали охорони довкілля Миколаївської області // Актуальні проблеми історії та культури України. Зб. наук. праць. Ч.2. — Миколаїв, 2000. — С. 279-283.
3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 року № 1264-XII // Звід Законів України. Серія 3. — 2000. — № 3. — С. 147-203.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СИСТЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА

**Вакар К.В., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Сьогодні людство потерпає від дії екологічних проблем. Вони є наслідком антропогенних дій і призводять до негативних соціальних та екологічних наслідків. В результаті нераціональної господарської діяльності людини відбувається виснаження ґрунту, його забруднення, зміна складу або навіть його знищення. Підраховано, що на одного жителя нашої планети припадає менше одного гектара орної землі. Ці площі продовжують скорочуватися [1]. Покращення стану ґрунту можна досягти шляхом впровадження землекористувачами екологобезпечних альтернативних систем землеробства.

За останні десятиліття кількість екологічних господарств значно збільшилася. Розширюються екологічно оброблювані площі, зростає попит на екологічно безпечні продукти. Органічне сільське господарство практикується в 160 країнах, і 37 млн га органічних сільськогосподарських земель перебувають у віданні 1,6 млн. фермерів. У Європейському Союзі нараховується 7,39 млн га угідь, сертифікованих за критерієм екологічного сільського господарства, у тому числі 3 млн – біорілля і 3,2 млн – біопасовища. Країнами з високою часткою органічного землеробства є Ліхтенштейн (26,9%), Австрія (18,5%), Швеція (12,6%) та Італія (8,4), за яким слідують Чехія та Греція (по 7,2%) [2, 3].

Проблеми становлення та розвитку альтернативних систем землеробства активно розглядалися багатьма вченими, а саме П.В. Писаренко, О.О. Горб, Т.В. Невмивако, Ю.С. Голик, В.И. Кисель, М.В. Верещак та іншими.

Метою дослідження є аналіз альтернативних систем землеробства та розкриття важливості переходу землекористувачів на альтернативне землеробство.

З метою екологізації сільськогосподарського землекористування, відновлення та збереження земельних угідь, на протязі ХХ століття науковцями було виділено альтернативні системи землеробства, які схожі одна на одну, і досить складно провести межу між закінченням однієї системи та початком іншої [4, 5]:

1. Біологічне землеробство – запропоновано Лемер-Буше у 1964 році. Воно запропоноване як альтернативний напрямок хімічному землеробству. Для живлення рослин використовують тільки органічні добрива. Досить широко ця система використовується у Франції.

2. Органічне землеробство – ґрунтується на екологічно чистому виробництві, зберіганні та переробці продукції. Таким чином виникає певна органічна система «виробник-споживач». Досить поширена у США.

3. Органо-біологічне землеробство. Основною метою цього напрямку є створення здорового ґрунту, який буде спроможний «родити здорові рослини». Ця система поширена у Швеції та Швейцарії.

4. Біодинамічне землеробство. Згідно з цією системою необхідно враховувати не тільки природні фактори, а й космічні. Прихильники цієї системи намагаються за допомогою біодинамічних методів з'єднати землеробство з цілісним ритмом Землі. Біодинамічна система є одним з найбільш розвинутих напрямів альтернативного землеробства Європи.

5. Екологічне землеробство. В основі цієї системи лежить заборона використання пестицидів, при цьому дозволяється використовувати мінеральні добрива. Значну увагу приділяють дотриманню сівозмін.

6. Компромісне землеробство. Цей напрям передбачає включення до засобів впливу на ґрунт та сільськогосподарські рослини таких засобів, які максимізують вихід продукції та мінімізують темпи втрати ріллею родючості ґрунту і не призводять до деградації природного середовища в агросфері. Одним із варіантів цього напрямку є адаптивне рослинництво, яке передбачає мінімізацію внесення у ґрунт мінеральних добрив та використання нових адаптивних сортів.

Альтернативні системи землеробства керуються екологічними імперативами, які враховують найбільш доцільні способи використання ресурсів та їх відтворення і охорону від виснаження. Саме тому їх роль у структурі сільськогосподарського виробництва досить велика. Але розвиток цих систем в цілому світі та в Україні, зокрема, не може обмежуватися простою заміною традиційних технологій нетрадиційними. Він повинен включати комплексний аналіз не тільки екологічних, а й соціальних, правових, екологічних аспектів, ринкової ситуації, якості продукції, що вирощується, державної підтримки землекористувачів тощо.

Список використаних джерел

1. Васюкова Г.Т. Екологія / Г.Т. Васюкова. – Київ: Конкорд. – 2009. – 200 с.
2. Верещак М.В. Отчет о командировке М. В. Верещака, советника Председателя Московской областной Думы, в Германию 27 июня – 1 июля 2011 года [Електронний ресурс] / М.В. Верещак. – 2011. – Режим доступу: <http://moduma.ru/>
3. Экопродукция вытесняет промышленное производство [Електронний ресурс] // Международное объединение поставщиков натуральной экопродукции «Экокластер». – 2012. – Режим доступу: <http://www.ecocluster.ru/>
4. Кисель В.И. Биологическое земледелие в Украине: проблемы и перспективы / В.И. Кисель. – Харьков: Штрих. – 2000. – 162с .
5. Писаренко П.В. Основи біологічного та адаптивного землеробства: Навч. посібник / П.В. Писаренко, О.О. Горб, Т.В. Невмивако, Ю.С. Голик. – Полтава: Оріяна. – 2009. – 312 с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Василюк Н. В., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

В сучасних умовах господарювання Україна постала перед необхідністю активізації інвестиційного процесу. Якісне оновлення виробництва та створення ринкової інфраструктури потребує значних інвестицій. Відповідно, чим більші обсяги та вища ефективність інвестицій,

тим швидше відбувається відтворювальний процес, здійснюються позитивні ринкові перетворення [1]. З іншого боку, недостатнє інвестування веде до втрати конкурентоспроможності національної економіки, спаду виробництва, занепаду основного капіталу та збільшення собівартості продукції, що, в свою чергу, обумовлює загострення проблеми інвестиційних ресурсів, а відтак – скорочення інвестиційної активності [1]. Відомо, що стрімкий розвиток суспільства чинить вплив на природне середовище та порушує його рівновагу, негативно впливаючи на здатність екосистем до самовідновлення. Враховуючи екологічну небезпеку, що склалася, головну увагу необхідно приділяти управлінню виробничою і інноваційною діяльністю, з метою екологізації цих процесів. А це, знову ж таки, потребує залучення додаткових коштів [2;3].

У науковій літературі достатньо уваги приділяється вивченню питань економічного механізму раціонального природокористування, збереження, відтворення і використання природно-ресурсного потенціалу, зокрема у працях Б.М. Данилишина, Я.В. Коваля, М.Г. Ступеня, В.М. Трегобчука, М.А. Хвесика та ін.

Зауважимо, що для забезпечення раціонального використання ресурсів та відтворення навколишнього середовища необхідним є достатнє фінансування, тобто значні фінансові інвестиції. А це, насамперед, пов'язано зі специфікою деяких виробничих та технологічних процесів, відповідно до цього і особливостями у залученні до господарського процесу певного природного ресурсу, наслідками такого залучення та необхідністю впровадження дієвих форм ресурсозбереження. На сьогодні для суб'єктів господарювання в умовах розвитку екологічної кризи в Україні важливим є формування комплексного механізму забезпечення ефективності їх природоохоронної діяльності, елементом якого має виступати саме активна інвестиційна діяльність щодо реалізації природоохоронних заходів.

Низька дієвість існуючого механізму інвестування природоохоронних заходів в країні пояснюються недосконалістю нормативно-правової бази щодо

державної підтримки природоохоронної діяльності; неефективність контрольних заходів і правового застосування екологічних й юридичних норм. Також варто виокремити і низький рівень бюджетної дисципліни у сфері охорони навколишнього природного середовища та розбалансованість дохідної та видаткової частин фінансування природоохоронних заходів, недостатнє врахування у видатках визначених пріоритетів і комплексного підходу до вирішення питань в екологічній сфері та недостатня концентрація коштів на пріоритетних напрямках, розпорошення їх по багатьох фондах, об'єктах і заходах, які не розв'язують основних екологічних проблем та багато інших проблем, що пов'язані з нелогічним зв'язком між виділенням коштів і отриманням екологічного ефекту і обмеженістю фінансових ресурсів [2;3].

Варто зазначити, що визначальними факторами організаційної ефективності управлінської діяльності щодо реалізації природоохоронних заходів на будь-якому підприємстві мають виступати і зовнішні фактори (вимоги громадськості, споживачів продукції підприємства та ін.), цілі підприємства щодо охорони довкілля, організаційна структура, організаційна культура.

Підсумовуючи, можна зазначити, що на даному етапі ведення господарської діяльності зростає актуальність запровадження у практику господарювання нових економічних заходів щодо раціонального використання природних ресурсів та їх охорони, а серед них чільне місце має займати активізація інвестування природоохоронних заходів. Відповідно, на регіональному рівні в допомозі по вирішенню основних економіко-екологічних проблем на підприємствах необхідно зосередити увагу, насамперед, на підтримці інвестиційних проектів, які передбачають впровадження новітніх ресурсо- та енергозберігаючих технологій, їх супровід на всіх етапах, шляхом створення сприятливих умов інвесторам, проведення презентацій інвестиційного потенціалу тощо; на допомозі підприємствам у пошуку нових ринків збуту [3].

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. – К.: Эльга-М, Ника-Центр, 2002. – 448 с.
2. Веклич О.О. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні // Фінанси України. 2009. - № 11. – С.20-34.
3. Данилишин Б.М. Економіка природокористування/ Данилишин Б.М., Хвесик М.А., Голян В.А. – К.: Кондор, 2010. – 465 с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН ТА ВПЛИВ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ

**Ганжа В.В., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Сьогодні природно-ресурсний потенціал являє собою важливий фактор розміщення продуктивних сил, який включає природні ресурси і природні умови.

Природно-ресурсний потенціал є багатокomпонентним. Його основними складовими є: мінеральні, земельні, водні, лісові, біологічні, рекреаційні, кліматичні та космічні ресурси.

Використання в економічній системі природних ресурсів вимагає їх адекватної оцінки. Існує два основних види оцінки: технологічна (виробнича) та економічна [1].

Наявність природних ресурсів на території є чи не найголовнішою умовою розміщення продуктивних сил у регіоні. Структура природних

ресурсів, розміри їх запасів, якість, напрями господарського освоєння безпосередньо впливають на економічний потенціал регіону[2].

Для України характерний різноманітний і потужний природно-ресурсний потенціал. На жаль, розподіл елементів природно-ресурсного потенціалу по території досить нерівномірний, що зумовлює галузеву і територіальну структуру кожного з регіонів.

Забезпеченість території України мінерально-сировинними ресурсами є однією з найвищих у світі. Нині налічується близько 20 тис. родовищ, 113 видів корисних копалин. З цієї кількості промислове значення мають 9143 родовища, 97 видів корисних копалин, які належать до Державного балансу запасів.

У Європі Україна посідає друге місце за площею орних земель, запасами залізної руди і перше — за ресурсами марганцевої руди, самородної сірки. Україна також займає передові позиції за запасами кам'яного вугілля, калійної і кам'яної солей.

Значними є її запаси каолінів, графіту, флюсової сировини та вогнетривких глин, бентонітів, цементної сировини.

В імпортній залежності Україна перебуває щодо постачання нафти, природного газу, руд кольорових металів, магнезиту, апатитів, фосфоритів, бентонітових глин тощо[3].

Загальне вивчення природних ресурсів, з'ясування економічної ефективності їх територіального поєднання і раціонального використання являє одну з основних проблем регіональної економіки.

При цьому виникає ряд основних регіональних завдань, які потребують вирішення, а саме:

- економічна оцінка природних ресурсів та їх територіальне сполучення як у країні, так і в окремих регіонах;
- дослідження структури, масштабу, складу, економічної ефективності використання природних ресурсів у регіоні;

- вивчення територіальних поєднань природних ресурсів і перспектив їх господарського освоєння;
- прогнозування тенденцій розміщення і використання ресурсів відповідно до вимог науково-технічного прогресу.

Вирішення цих завдань дасть змогу здійснити комплексний розвиток виробництва в економічних районах і з'ясувати найефективніші схеми освоєння і використання природних ресурсів.

В умовах розвитку ринкової економіки, яка передбачає існування різних форм власності (зокрема приватної) на природні ресурси, їх розподіл між користувачами і споживачами багато в чому залежить від кон'юнктури, що склалася на ресурсних ринках.

Серед природних ресурсів для забезпечення розвитку виробництва і життєдіяльності населення особливе значення мають паливно-енергетичні ресурси, головною особливістю яких є нерівномірність їх покладів на території країни. Внаслідок цього територіальне сполучення природних ресурсів та оптимальне їх використання в інтересах регіону являє собою складне комплексне завдання, вирішення якого можливе лише на основі вивчення багатьох природних, технічних та економічних факторів.

Визначення основних напрямів усіх елементів природного комплексу має безпосереднє відношення до вдосконалення територіального планування і програмування, раціональної організації регіонального господарства.

Максимальне використання територіального сполучення природних ресурсів для формування оптимальної структури економіки регіону, з одного боку, дозволяє отримати найбільший господарський ефект, а з іншого, — забезпечити вирішення складної проблеми збереження природної рівноваги при дотриманні основних принципів регіонального природокористування.

У мікрорегіонах (області, райони) об'єктивне наукове обґрунтування використання територіального сполучення природних ресурсів, що склалося, або нового дозволяє найповніше використовувати територіальний природний

комплекс для задоволення потреб регіональної економіки і зростання її ефективності[2].

Важливим аспектом раціонального використання природних ресурсів є комплексний підхід. Під комплексним використанням природних ресурсів розуміють таку на них дію, при якій максимально використовується матеріальний та енергетичний потенціал природних ресурсів.

Саме комплексне використання веде до маловідходних виробництв. Раціональне використання природних ресурсів принципово можливе при управлінні цим процесом, яке передбачає планове господарювання (державна програма) та відповідальність за стан природних ресурсів.

Таким чином, ефективність економіки регіонів багато в чому залежить від правильного використання всього комплексу природних ресурсів у межах певної території.

Список використаних джерел

1.Регіональна економіка і екологія: К.:КНЕУ, 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uchebnik-besplatno.com>

2.Стеценко Т. О. Аналіз регіональної економіки: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 116 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buklib.net>

3.Качан Є. П. Регіональна економіка: Підручник для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ. Затверджено МОН / Качан Є.П.// — К., 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Губарєва Н. П., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасний розвиток України, складна екологічна ситуація та тенденції в її змінах, які ускладнюються тим, що Україна серед європейських держав має найвищий інтегральний рівень антропогенного навантаження на довкілля і в той же час має досить незначні внутрішні фінансові можливості до вирішення цієї проблеми, обумовлюють необхідність пошуку ефективних шляхів подальшого розвитку. Тому проблема формування механізму екологізації економіки є надзвичайно актуальною і вимагає узагальнених поглядів, завдяки яким можливо обґрунтувати практичні рекомендації щодо шляхів становлення, форм функціонування і розвитку еколого- економічної системи країн [1].

Екологізацію економіки ми трактуємо як прагматизацію закономірностей взаємовідносин живих організмів із навколишнім середовищем, у якому вони функціонують. Ці закономірності людина має пізнати з метою забезпечення необхідних умов для розвитку біосфери у царині інтенсивного господарювання. Адже людина своєю діяльністю істотно впливає на природне довкілля, на жаль, найчастіше — негативно. Десятиліттями ці проблеми породжувалися в Україні нераціональним використанням природних ресурсів, що, в свою чергу, було зумовлене абсолютною державною формою власності на них, низькою мотивацією безпосередніх учасників виробництва, глибокою духовною кризою суспільства [2].

За визначенням окремих вчених економістів-екологів екологізація визначається як «об'єктивно обумовлений процес перетворення всієї суспільної праці, направлений на збереження і розвиток суспільно- економічних функцій природи». На думку автора під екологізацією можна розуміти такий подальший розвиток який враховує екологічну складову, як

одну з основних в розвитку і функціонуванні будь-якої компоненти економіки країни. Сюди необхідно відносити: зниження навантаження на довкілля, збереження і відтворення природних ресурсів, переоснащення виробництв і впровадження мало- і безвідходних технологій, проведення різних природоохоронних заходів, природоохоронна спрямованість інвестицій і багато іншого. Таким чином, врахування екологічного чинника є необхідним у всіх секторах і галузях економіки [1].

Україна прагне реформувати свою економіку в такий спосіб, щоб у можливо короткі терміни перейти до сталого розвитку, а це потребує розроблення і запровадження інструментів екологізації всього спектра виробничих відносин, зокрема екологізації міжнародних економічних відносин, які істотно впливають на національні виробничі відносини. Цілком очевидно, що Україна може виглядати більш привабливою для іноземних інвесторів, якщо вона гармонізує своє законодавство, зокрема господарське право, і всю економічну сферу відповідно до європейських і світових екологічних стандартів. Для цього необхідно всебічно удосконалювати не тільки економічну, але й еколого-економічну систему як єдину взаємозалежну і суперечливу метасистему.

Проблеми підвищення ефективності національної економіки необхід-но розглядати через призму екологічного імперативу світового господарства, шукати шляхи оптимального функціонування єдиної еколого-економічної системи у контексті проблем сучасної глобалізації. При цьому необхідно пам'ятати, що природна або екологічна система, яка охоплює усе довкілля та його сировинну складову – природні ресурси, є загальною спадщиною цивілізації. Отже, природна система планети не належить і не може належати цілком тій чи іншій окремій державі або нації. Згідно з цим постулатом і повинно здійснюватися збалансоване природокористування у всіх державах світу, а також міжнародне економічне співробітництво. А це покладає велику відповідальність на всі суб'єкти господарської (економічної) діяльності за раціональне використання, охорону і відтворення якості умов довкілля [3].

Розвиток ринкових відносин в Україні змушує по-новому поглянути на проблему екологізації. Вона є об'єктивною необхідністю і невід'ємною складовою сучасного розвитку країни, яка дає змогу підвищити ефективність природокористування з одночасним збереженням та поліпшенням довкілля та відкриває шлях до інтеграції в міжнародне середовище. Слід зазначити, що розглянуті напрями екологізації не є вичерпними, вони потребують постійного аналізу, корегування та доповнення. Але це ті взаємопов'язані кроки, які дають видимі результати щодо покращення стан.

Список використаних джерел

1. Акишин А.С. Экологическая политика зарубежных стран и России: Уч. пособие. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2003. – 228
2. Білявський Г. Основи екології: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ Георгій Білявський, Ростислав Фурдуй, Ігор Костіков. - К.: Либідь, 2004. – 406 с.
3. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР)/ Пер. с. англ. – М.: Прогресс, 1989. – 376

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТА АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРУНТІВ

Долгачова А.С., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет

Ґрунти – це природні утворення, яким властива родючість – здатність забезпечувати рослини речовинами, необхідними для їх життєдіяльності, а також накопиченими водою та повітрям. Ґрунти – багатофункціональні системи, що мають важливе екологічне значення. Вони виконують такі основні функції: середовище існування; акумулятор і джерело речовини та енергії для організмів; проміжний ланцюг між біологічним і геологічним кругообігами; захисний бар'єр; умови для нормального функціонування біосфери загалом.

Ці функції ґрунтів утворюють їх екологічний потенціал.

Екологічний потенціал території – здатність природного середовища відтворювати певний рівень якості протягом тривалого часу. На думку деяких авторів, екологічний потенціал – це сукупність речовинно-енергетичних ресурсів та властивостей екосистем, що забезпечують її максимально можливі структурно-функціональні параметри (енергетичні, біогеохімічні, середовищні) і корисні функції (захисні, продуктивні, рекреаційні, ресурсні, естетичні), котрі можуть бути використані людиною.

Термін "екологічний потенціал" може бути використаний виключно для характеристики первинних (корінних) екосистем. Але великі площі земної поверхні зайняті вторинними, зміненими людиною, штучно створеними і піонерними екосистемами. У зв'язку з цим постає потреба оцінювати також їхні потенціальні можливості та величини їх відхилень від екологічного потенціалу корінної екосистеми, на місці якої вони виникли та існують. Для цього запропоновано використовувати поняття "вторинний потенціал екосистеми".

Вторинний потенціал екосистеми слід розуміти як сукупність її речовинно-енергетичних ресурсів і властивостей, сформованих під впливом господарської діяльності, яка визначає теперішні структурно-функціональні параметри і корисні функції цієї екосистеми. Основними критеріями для визначення екологічного потенціалу та вторинного потенціалу екосистем є:

- загальна біопродуктивність екосистеми і запаси в ній біотичної продукції як результат реалізації речовинно-енергетичного потенціалу певної ділянки земної поверхні та генетично зумовлених властивостей компонентів біогеоценозу – визначається за показниками кількості продукції на одиниці площі, виробленої за одиницю часу;

- загальна енерготрансформаційна (енергетична) здатність екосистеми – визначається за показниками кількості енергії, накопиченої в екосистемі на одиниці площі за одиницю часу або кількості енергії, накопиченої на одиниці площі;

- загальна водотрансформаційна здатність екосистеми – визначається за показниками кількості опадів, трансформованих екосистемою на одиниці площі за одиницю часу.

Важливою складовою екологічного потенціалу є агроекологічний потенціал, тобто здатність ґрунтів виконувати функцію сільськогосподарських угідь, створювати оптимальні умови для росту і розвитку сільськогосподарських рослин, а також підтримувати екологічну рівновагу в агроландшафтах і природному середовищі. Агроекологічний потенціал ґрунтів визначається за такими головними показниками:

- потужність гумусного шару ґрунту;
- вміст поживних речовин (фосфор, калій);
- рівень і мінералізація ґрунтових вод;
- біотичний потенціал або біопродуктивність земельних угідь;
- стійкість ґрунтів до забруднення;
- забрудненість радіонуклідами, пестицидами і мінеральними добривами з урахуванням природних особливостей ґрунтів;

- несприятливі природно-антропогенні процеси.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Даніч В.В., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

У ХХІ ст. виживуть лише ті держави, які матимуть достатні сили та засоби, а головне волю до подальшого існування.

До основних напрямів забезпечення національної безпеки в екологічній сфері відповідно з Законом України «Про основи національної безпеки України» належать:

- здійснення комплексу заходів, які гарантують екологічні/ безпеку ядерних об'єктів і надійний радіаційний захист населення та довкілля, зведення до мінімуму впливу наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
- впровадження у виробництво сучасних, екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, підвищення ефективності використання природних ресурсів, розвиток технологій переробки та утилізації відходів;
- поліпшення екологічного стану річок України, насамперед басейну р. Дніпро, та якості питної води;
- запобігання забрудненню Чорного та Азовського морів і поліпшення їх екологічного стану;
- стабілізація та поліпшення екологічного стану в містах і промислових центрах Донецько-Придніпровського регіону;

- недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин і матеріалів, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин, організмів;

- реалізація заходів щодо зменшення негативного впливу глобальних екологічних проблем на стан екологічної безпеки України, розширення її участі у міжнародному співробітництві з цих питань [1].

Окрім цього, на зовнішньому рівні можна виділити також і інші напрями забезпечення національної безпеки:

- перехід до екологічно чистих технологій;
- унеможливлення створення на території України "смітника світових відходів", розміщення екологічно небезпечних підприємств;

- унеможливлення створення екологічної колонії світу: вивіз природних ресурсів з України, захоронення на території країни небезпечних відходів, розміщення або перенесення до країни «брудних» галузей промисловості, застарілих технологій, експорт анти-екологічної продукції тощо;

- здійснення державного управління розподілом природних багатств в державі відповідних до національних інтересів, а не в угоду інтересам конкретних осіб, недопущення втручання у даний процес зовні;

- концептуальна неприйнятність концепції «золотого мільярду»;
- широка взаємодія у сфері забезпечення екологічної безпеки із Російською Федерацією;

- оптимізація системи моніторингу надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціально-політичного та воєнного характеру;

- активна участь у міжнародній миротворчій діяльності з метою недопущення ескалації екологічних конфліктів та мінімізації дії їх негативних наслідків на Україну [1,2].

Перелік напрямів забезпечення екологічної безпеки має корелювати із тими загрозами екологічній безпеці, які існують на конкретному етапі

розвитку країни. Саме тому є очевидним, що зміна рівня екологічної безпеки або характеру загроз, тягне за собою зміну напрямів забезпечення національної безпеки кожної країни.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Макарова П. С. Економіка природокористування : Навч. посіб. / П. С. Макарова, Л. Д. Гармідер — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 322 с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ДИЛЕМА ЕКОЛОГІЇ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА МЕТОДИ УСУНЕННЯ

Зось-Кіор М.В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, Полтавська державна аграрна академія

Іщейкін Т.Є., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Полтавська державна аграрна академія

Стопник А., здобувач вищої освіти спеціальності 075 Маркетинг, ступеню вищої освіти бакалавр, Полтавська державна аграрна академія

На сьогоднішній день, проблема екології в Україні, на нашу думку, залишається не до кінця вирішеною і тому, вона призводить до негативних екологічних, економічних та соціальних наслідків. Держава, з нашої точки зору, недостатньо зосереджує свою увагу на даній проблемі і через це з кожним днем ситуація значно загострюється. Саме тому ми вирішили дослідити дилему екології в Україні: її сутність, причини та методи усунення.

Дослідженнями проблем ресурсозбереження та ресурсоефективності займалися такі вітчизняні науковці як: Н.М. Вдовенко, О.В. Федірець, М.В.

Зось-Кіор, І.А. Гнатенко. Проблемам екологічної ефективності управління земельними ресурсами присвячені роботи таких вчених як: Є.М. Кирилюк, І.М. Кирилюк, І.П. Потапюк. Але, на жаль, проблеми екології та ефективного використання ресурсів в Україні залишаються до кінця не вирішеними і саме тому потребують подальших наукових досліджень.

Метою даної роботи є дослідження дилеми екології в Україні, завданнями роботи є визначення суті дилеми екології, аналіз причин та методів її усунення.

Головними причинами екологічних проблем є наступні: застаріла технологія виробництва та обладнання, висока концентрація промислових об'єктів, відсутність належного контролю над охороною довкілля, низький рівень експлуатації відходів, недостатній рівень виховання в людях звички прибирати за собою або утилізувати відходи в призначене місце або його сортування і т.д. Екологічна політика України визначена за «Основними напрямками державної політики в галузі охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки». Суть цього документа полягає в тому, що він передбачає довготривалу дію стратегії вирішення екологічних проблем в Україні на регіональному, національному, місцевому та об'єктивному рівнях. Завданням екологічної політики є регулювання екологічної безпеки як найважливішої складової національної безпеки України [3].

Дилема екології України, взагалі, дуже глобальна і охоплює всі сфери суспільного життя. На жаль, усі ресурси на нашій планеті, а тим більше у нашій країні не вічні і рано чи пізно вони вичерпаються. Людство, на жаль, не винайшло досконалої техніки утилізації відходів, які зараз воно виливає у поверхневі води. Протягом 2019 року у поверхневі води України було скинуто 48,5 тис. тонн шкідливих речовин третього та другого класів небезпеки, 18% від загального скиду стічних вод – це недостатньо очищені на очисних спорудах. Методами очищення непитної води є встановлення ліміту скидів небезпечних речовин, розробка критеріїв щодо придатності води до її

подальшого користування, видалення із річок нерозчинних речовин (пісок, глина, намул), а також жирів та смол. Для цього потрібні різноманітні фільтри, центрифуги тощо. Можна скористуватися методом хімічного очищення, додавши до забрудненої води спеціальні речовини-реагенти, які вступають у реакцію і в кінці утвориться осадок, який видаляється [4].

Повітря є одним із головних складників життя, але воно забруднене не менше, чим водні ресурси. Основним забруднювачем атмосферного повітря є промислові об'єкти. В повітря потрапляють такі речовини, як свинець, оксид вуглецю, вуглеводні, оксиди азоту, діоксид сірки, аміак, феноли і т.д. Вони потрапляють у повітря через викиди паливно-енергетичні, вугільно-добувні підприємства, автомобільні вихлопи, спалювання великої кількості побутового сміття. Наслідком є виникнення смогу, погіршення якості життя та погіршення здоров'я і виникнення таких хвороб, як ішемічна хвороба серця (7%), пневмонія (8%), інсульт (6%), хронічне обструктивне захворювання легень (6%), рак легень (7%), смерть (40%). Методами боротьби із цим складним становищем є озеленення міс та селищ, встановлення ліміту на промислові об'єкти, щоб мінімізувати небезпечні викиди, правильне розташування житлових районів та промислових об'єктів, для уникнення їх тісного контакту [4].

Україна славиться своїми чорноземами, але з кожним днем ситуація погіршується. Ґрунт є непоновлювальним ресурсом. Деградація та втрата родючості ґрунтів є наслідком перенасичення землі надшкідливими речовинами, наприклад, важкі метали, нітрати, пестициди. Численні сміттєзвалища, які не утилізують вчасно або зовсім не утилізують. Забруднена вода, яка потрапляє у ґрунт через дощі або підземні води. Стан ґрунту інтенсивно впливає на продукти харчування та питну воду, особливо артезіанську, повітря. Забруднення ґрунту інтенсивно впливає на продовольства, тому що з ґрунту ми отримуємо 95% того, що ми споживаємо у харчуванні і т.д. В Україні господарським використанням зайнято 92% території, з них 54% є розораними. Майже вся площа піддається шкідливому

впливу. Щоб уникнути деградації та забрудненню ґрунтів, можна застосувати екологічні методи захисту рослин та високоякісні добрива. Також ефективними методами є підвищення здатності земель до самоочищення та відмова від небезпечних та стійких інсектицидних препаратів та гербіцидів [2].

Отже, проблема екології в Україні недостатньо вивчена та не вирішена. Нашій державі потрібно посилити контроль над захистом навколишнього середовища, прийняти певні міри і заходи, щодо покращення або усунення непростої ситуації з екологією, що склалася в наших краях, заохочувати та виховувати у нинішнього та наступного поколінь екологічну дисципліну, інформувати населення про правильну утилізацію, сортування, спеціальні місця для переробки побутових та промислових відходів, належне оснащення для переробки та утилізації відходів тощо.

Список використаних джерел

1. Вдовенко Н.М., Федірець О.В., Зось-Кіор М.В., Гнатенко І. А. Роль енергоринку в менеджменті ресурсозбереження та ресурсоефективності конкурентоспроможних підприємств агропродовольчої сфери. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 4. С. 222–229.
2. Кирилюк Є.М., Зось-Кіор М.В., Кирилюк І.М., Потапюк І.П. Сталий розвиток національної економіки на засадах екологічної ефективності управління земельними ресурсами. «Зелена економіка» – необхідна умова сталого розвитку національної економіки України: колективна монографія / За заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон: ВД «Гальветика», 2020. С. 5-20.
3. Крайник Г. Кримінальна відповідальність за забруднення та псування земель в Україні: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 204 с.
4. Федірець О. В., Зось–Кіор М.В., Рібейро Рамос О. О., Ястреба М. М. Менеджмент енергетичної ефективності виробництва: екологічний імператив, імператив людського чинника, пріоритет економічної оцінки Вісник

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки». 2020. Випуск 4. С. 86-95

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ

**Калашнікова Т.В., д.е.н., професор, професор кафедри економіки
підприємства та організації бізнесу**

**Харківський національний економічний університет імені Семена
Кузнеця**

Галузь свинарства в Україні забезпечує понад 12 тис. робочих місць (2,4% зайнятих у сільському господарстві); надходження понад 2 млрд. грн податків та виробництво 11% валової продукції тваринництва. Однак, протягом останніх восьми років стан галузі суттєво погіршився: щорічне скорочення поголів'я свиней становило 316 тис. гол., у 2020 році вперше отримано збитки від вирощування свиней.

З метою відновлення та сталого розвитку галузі свинарства Асоціацією свинарів України розроблено “Секторальну стратегію свинарства на 2020-2025 роки”, де серед пріоритетних напрямів розвитку галузі визначено покращення рівня біобезпеки свиного господарств та реалізацію стратегії боротьби з африканською чумою свиней (АЧС) [1]. Відповідно державі слід сформувати інституційне забезпечення їх реалізації [2]. З огляду на підвищення економічної, екологічної та соціальної ефективності галузі свинарства пропонуємо зосередити увагу на таких ключових чинниках впливу як: покращення контролю АЧС, державна підтримка галузі, управління відходами тваринницьких комплексів (рис. 1).

За оцінками експертів, збитки держави від АЧС становлять 12 млн дол. США; середній розмір щорічних втрат свинокомплексів сягає 500 млн. грн. [3] Від втрат свинарів страждають і переробні підприємства, потужності яких

завантажені лише наполовину; суттєво скорочуються можливості експорту свинини.

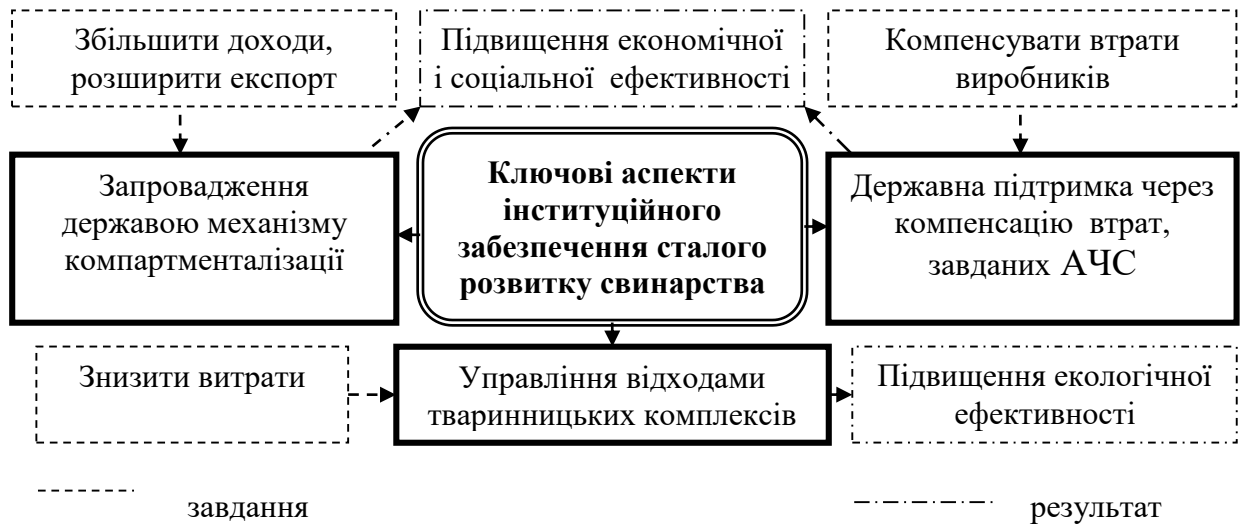

Рис. 1. Інституційне забезпечення сталого розвитку свинарства

Вважаємо, що ефективним засобом боротьби з АЧС може стати запровадження державою механізму компартименталізації – добровільної градації виробників залежно від рівня біозахисту на чотири компартименти: I - незахищені від загрози господарства; II - господарства низького рівня захисту; III - господарства середнього рівня захисту; IV - господарства високого рівня захисту. Це дозволить реалізувати продукцію тваринництва на внутрішньому і зовнішньому ринках підприємствам, що мають належний рівень біобезпеки, підтверджений компетентним державним органом, яким в Україні є Держпродспоживслужба. Для цього слід розробити алгоритм застосування порядку визначення окремого ветеринарно-санітарного статусу тваринної субпопуляції; визначити принципи аудиту з метою присвоєння статусу компартименту; сформувати пул експертів Держпродспоживслужби та провести практичне навчання підприємств-заявників тощо.

Оскільки отримані внаслідок АЧС збитки призводять до банкрутства частини підприємств, скорочення робочих місць та погіршення соціальної сфери села, вважаємо за потрібне запровадити державну підтримку у формі

компенсації підприємствам за знищене поголів'я свиней через захворювання на АЧС. Зокрема, фахівці “Центру підвищення ефективності в тваринництві” пропонують здійснювати відшкодування у розмірі 2400 грн за кожну вимушено знищену голову, що внесена до Державного реєстру тварин [4]. Потребує відповідного напрацювання порядок виплати даної компенсації в межах державної програми підтримки галузі тваринництва з формуванням необхідних джерел її фінансування за рахунок коштів державного бюджету.

Важливим напрямом державного регулювання діяльності виробників тваринницької галузі є управління відходами тваринницьких комплексів. З огляду на те, що тваринництво є одним із найбільших забруднювачів навколишнього середовища, першочерговим завданням держави є інституційне забезпечення процесу зменшення негативного впливу на екологію, перш за все, діяльності промислових свиного господарств. На наш погляд, потребує зміни сам підхід до вирішення даної проблеми: слід перейти від концепції переробки та утилізації відходів в галузі свинарства до концепції скорочення, вторинного застосування відходів та трансформації їх в енергію з використанням біогазових установок. З метою стимулювання підприємств до активізації екологічно відповідального управління відходами слід удосконалити процес оподаткування екологічним податком і передбачити часткове відшкодування платникам податку коштів, які вони інвестують у створення біогазових установок.

Можемо стверджувати, що запропоновані нами ключові аспекти інституційного забезпечення сталого розвитку свинарства, а саме: запровадження державою механізму компартименталізації; здійснення державної підтримки виробників через компенсацію втрат, завданих АЧС; управління відходами тваринницьких комплексів сприятиме сталому розвитку галузі свинарства в Україні.

Список використаних джерел

1. В Україні створили стратегію розвитку вітчизняного свинарства. URL: <https://agoreview.com/news/v-ukrayini-stvoryly-stratehiyu-rozvytku-vitchyznyanoho-svynarstva>
2. Калашнікова Т.В., Калашніков А.О. Інституційні засади державної підтримки розвитку аграрного сектора// Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. Вип. 2(42). С. 58-67.
3. Африканська чума свиней і держпідтримка аграріям. URL: <https://ciab.expert/ua/gs/news/afrikanska-chuma-sviney-i-derzhpidtrimka-agrariyam/>
4. Кривенко О. Гроші за голову: на яку компенсацію втрат від АЧС розраховують свинарі. URL: <https://mind.ua/publications/20207130-groshi-za-golovu-na-yaku-kompensaciyu-vtrat-vid-achs-rozrahovuyut-svinari>

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК СТІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Ковальова Є.С., здобувач вищої освіти групи ПУА 4/1

Миколаївський національний аграрний університет

Екологізація – логічна категорія, що пояснює шлях проникнення екологічних засад у різні види і сфери життєвих функцій людей. Суть цього феномену в науці полягає у виявленні і дослідженні зв'язків, що існують між об'єктом вивчення тієї чи іншої природничої чи соціально-економічної науки і природним середовищем [1].

Відмітимо, що в основному законодавчому документі, а саме у Конституції України вказано: «Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє середовище і на компенсацію завданих порушенням цього права збитків» [2].

Загострення екологічних проблем вказує на потребу екологічної спрямованості розвитку в багатьох галузях, а саме в економіці та освіті. Для його забезпечення необхідні достатній рівень досвіду та наявність інноваційних методів, що створює підстави для вдосконалення технологічних процесів підприємств різних галузей економіки задля мінімізації негативного впливу на довкілля та біорізноманіття.

Екологізація економіки є прагматизацією закономірностей взаємовідносин живих організмів із навколишнім середовищем, у якому вони функціонують. Ці закономірності людина має пізнати заради забезпечення необхідних умов для розвитку біосфери у царині інтенсивного господарювання. Адже людина своєю діяльністю істотно впливає на природне довкілля, на жаль, найчастіше – негативно.

З огляду на це, виникає потреба розроблення методологічних засад регіональної та глобальної екологізації економіки та виробничих і невиробничих сфер і, відповідно, ефективного механізму практичної їх реалізації. Така постанова питання означає радикальну оптимізацію користування ресурсами під час господарської діяльності, в результаті чого органічно поєднувались фінансова результативність господарської діяльності з її екологічними дослідженнями.

У сучасному світі значення вищої освіти як найважливішого фактора формування нової якості не тільки економіки, а й суспільства в цілому постійно зростає. Тому розвиток освіти є глибоко соціальним і належить до пріоритетних завдань суспільного розвитку, що безпосередньо пов'язане з системою національних інтересів та підвищенням якості життя.

Навчання є одним з головних феноменів вкладення важливих пріоритетів в життя дітей і підлітків. Освіта не повинна бути дзеркалом суспільних та економічних негараздів, а лише інструментом їх усунення, вікном у майбутнє. Сучасна економічна освіта дає певні можливості для розширення відповідальності щодо життєвого шляху, відповідно до екологічних цінностей.

Підсумовуючи зазначимо, що сучасна еколого-економічна ситуація в Україні вказує на необхідність переходу до стійкого екологічно-збалансованого типу економічного розвитку. Екологізація мусить охопити усі сфери суспільної діяльності: сільське господарство, промисловість, науку, соціальну та правову сфери.

Перехід до принципово нової соціо-еколого-економічної моделі розвитку суспільства означає чітке усвідомлення екологічних проблем і переконаність в особистій відповідальності кожного за стан і майбутнє біосфери та людства і потребує вжиття невідкладних заходів щодо формування екологічної свідомості та культури.

Список використаних джерел

1. Морозова Н. В. Екологізація освіти як засіб формування екологічної культури / Н. В. Морозова // *Фундаментальні дослідження*. - 2012. - № 3 (частина 2). - С. 300-304.

2. Конституція України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

(дата звернення: 30.09.2016).

Науковий керівник – Крилова І.Г. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ ТА ЕКОНОМІЧНО ДОЦІЛЬНЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

Меньшакова Л.А., здобувач вищої освіти групи БТ 4/1

Миколаївський національний аграрний університет

Вилучення та повторне використання компонентів твердих побутових відходів (ТПВВ) має досить суттєві позитивні екологічні та економічні

наслідки. Адже вилучення з потоку паперу та картону, скла та пластику, металів та харчових відходів суттєво знижує загальний об'єм відходів, які підлягають знешкодженню тими чи іншими методами.

Використання компонентів ТПБВ в якості вторинної сировини дозволяє знизити об'єми первинної сировини, зменшує кількість дерев, що вирубуються, руди, що добувається, сільськогосподарських культур, що згодуюються худобі. Крім цього, відомо, що собівартість матеріалів, отриманих із вторинної сировини у 5-15 разів нижча від матеріалів із первинної сировини. Значно знижуються витрати на усунення негативних екологічних наслідків переробки та транспортування вторинної сировини, оскільки, на відміну від первинної, її джерела завжди розміщуються у місцях скупчення промислових підприємств, здатних її переробляти.

Підраховано, що Україна щорічно захоронює 3,3 млн т макулатури, 550 тис т металу, 600 тис т полімерів, 770 тис т скла, 550 тис т текстилю. В той же час у США, Німеччині, Японії, Франції із вторинної сировини добувають 20% алюмінію, 33% заліза, 50% свинцю, 44% міді. Лише у США переробка ТПБВ щорічно забезпечує прибуток більше \$2 млрд. Сьогодні на ринку вторинної сировини найбільш популярними є алюмінієві банки, ПЕТФ-пляшки, макулатура. Крім того, утилізація 1 млн т макулатури зберігає 60 га лісу, а переробка 120 т консервних бляшанок дозволяє отримати 1 т олова та уникнути добування із земних надр 400 т руди, таким чином, рециклінг – найбільш безпечний шлях розвитку людства у поводженні з відходами [1].

Різні способи поводження з відходами по різному впливають на довкілля (табл.1).

В Україні основним методом поводження з відходами залишається полігонне поховання [2]. Нині лише в 503 населених пунктах України впроваджено роздільний збір побутових відходів – 1,7% від загальної кількості населених пунктів України. На полігонах України працює 21 сміттесортувальна лінія, у м. Києві – сміттєспалювальний завод, у Харківській області – 3 сміттєспалювальні установки. За останні роки

перероблено та утилізовано близько 3,65% побутових відходів, із них 1,15% спалено і тільки 2,5% потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттєпереробні підприємства.

Таблиця 1 Вплив на довкілля різних способів поводження з твердими побутовими відходами

Середовище	Спосіб поводження з відходами		
	Роздільне збирання	Використання сортувальних комплексів	Термічна обробка
Повітря	Мінімальний можливий вплив залишкових невідсортованих відходів	Викиди пилу	Викиди CO, CO ₂ , SO ₂ , HCl, HF, NO _x , важких металів, ароматичних вуглеводнів, діоксинів (під час піролізу викиди останніх двох відсутні)
Вода	Незначне забруднення матеріалами і речовинами, які залишаються невідсортованими і відправляються на сміттєзвалище	Незначне забруднення матеріалами і речовинами, які залишаються невідсортованими і відправляються на сміттєзвалище. Стічні води, забруднені небезпечними речовинами, шкідливими мікроорганізмами (фільтрат)	Потенційне осідання частинок забруднювальних речовин у поверхневі водойми; альдегіди та хлориди у воді від промивання газів
Ґрунт	Незначне забруднення матеріалами і речовинами, які залишаються невідсортованими і відправляються на сміттєзвалище	Незначне забруднення матеріалами і речовинами, які залишаються невідсортованими і відправляються на сміттєзвалище	Захоронення залишків попелу і шлаку, які містять важкі метали та інші небезпечні сполуки

Одним із найпоширеніших способів утилізації та знешкодження ТПВ є полігонне захоронення. Це найдешевший, але і найтриваліший спосіб, період мінералізації сягає більше 100 років. При недостатній кількості кисню органічні відходи на смітнику піддаються анаеробному зброджуванню, що призводить до формування суміші метану і т.зв. «смітничого газу». У надрах

смітника також формується досить токсична рідина («фільтрат»), потрапляння якої у водойми або в підземні води вкрай небажане.

Найпростішим способом знешкодження і переробки ТПВ є польове компостування, який відбувається за 6–18 місяців залежно від кліматичних умов. Компостування – складний біологічний процес, що супроводжується інтенсивним виділенням тепла [2].

Спалювання є найбільш технічно відпрацьованим серед усіх методів промислового перероблення ТПВ. При горінні утворюються діоксин вуглецю, вода й зола. Крім газоподібних продуктів, під час спалювання відходів утворюються й тверді частки: метали, скло, шлаки тощо, які вимагають подальшої утилізації або поховання.

В Україні необхідно створити та розвивати єдину галузь переробки відходів. Проблема утилізації ТПВ є дуже важливою не тільки з екологічної точки зору, більш 60% міських відходів – це потенційна вторинна сировина, яку можна переробити, що може дати суттєвий економічний ефект. Найбільш перспективним для України є створення сміттєпереробних комплексів із сортуванням ТПВ. Цей напрям є екологічно безпечним та економічно доцільним.

Список використаних джерел

1. Жуховицкий В.Б. Утилизация твердых бытовых отходов / В.Б. Жуховицкий, В.Я. Меллер, А.Н. Тугов. Днепропетровск: «Свидлер А.Л.», 2011. 546 с.
2. Гринин А.С. Промышленные и бытовые отходы: хранение, утилизация, переработка / А.С. Гринин, В.Н. Новиков. М.: ФАИР-Пресс, 2002. 336 с.

Науковий керівник – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств Коваленко Г.В., МНАУ

БОРОТЬБА З ЗАБРУДНЕННЯМ ПОВІТРЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

**Предчук О.А., здобувач вищої освіти гр. МЕН 2/3
Миколаївський національний аграрний університет**

Останні роки можна характеризувати швидким розвитком цивілізації, великим обсягом виробництва різноманітної продукції та їх відходів. Великомасштабні природні катаклізми, погіршення якості життя та здоров'я громадян різних країн є зворотньою стороною стрімкого розвитку промислових комплексів. Ці нагальні проблеми зумовлюють потребу у розвитку екологізації соціально-економічних систем виробничих та невиробничих сфер та практичної реалізації стратегій сталого розвитку. Однією з найваговіших екологічних проблем у світі та, зокрема, в Україні є забруднення повітря. З метою вирішення труднощів необхідно запроваджувати в життя модель забезпечення збалансованого сталого розвитку, що включає в себе підхід комплексного вирішення соціальних та екологічних проблем сучасності.

Безперечно в останні роки екологічна ситуація набула широкого поширення у наукових колах різних країн світу, у тому числі і України. Серед вчених нашої країни питаннями, які пов'язані з розробленням стратегії, створенням найбільш оптимальних умов поєднання економічної та природоохоронної діяльності, підвищенням ефективності суспільного виробництва та збереження якості природного середовища, займаються та розкривають у своїх роботах дослідники С. Дорогунцов, Б. Данилишин, В. Трегобчук, І. Лукінов, Л. Руденко, О. Невелєв, П. Шищенко та інші.

Метою роботи є висвітлення однієї з основних проблем екологізації в частині забруднення повітря за допомогою статистичних даних, розгляд шляхів вирішення ситуації, що склалася, вибір найбільш доцільного переліку механізмів для подолання труднощів у даному питанні.

Загострення екологічних проблем утворює потребу екологічної спрямованості розвитку економіки. Для повноцінного осмислення усіх аспектів даного питання необхідно відтворити точну картину стану сучасної екології України. Статистичні методи найкраще здатні відобразити екологічну ситуацію, наочно відтворивши труднощі поставленої проблеми.

Основним екологічним показником є показник забруднення повітря. Головним джерелом забруднення атмосферного повітря в Україні від викидів стаціонарних джерел є підприємства паливно-енергетичного комплексу - 36% від загального обсягу викидів, підприємства обробної - 35% та видобувної промисловості - 25% [2]. Основними забруднюючими речовинами є оксиди вуглецю, азоту, діоксиди сірки, аміак, феноли, формальдегід, бензапірен. Хоч обсяги викидів забруднюючих речовин останнім часом, передусім через зупинку багатьох підприємств, зменшилися, проте в деяких промислових регіонах (особливо - в Донецько-Придніпровському) вони і нині значно перевищують гранично допустимі норми. За інформацією Державної служби статистики України, викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення на території області, підконтрольній українській владі, становлять 790,2 тис. т (31,5% від загальних викидів по Україні) та на 0,7% більше, ніж в 2017 році. Крім того, обсяги викидів діоксиду вуглецю склали 25143,4 тис. т (рис. 1).

Рисунок 1. Динаміка викидів забруднення речовин від стаціонарних та пересувних джерел, тис. т/рік

Джерело: за даними Головного управління статистики

Для зменшення викидів в атмосферу варто встановити системи контролю викидів продуктів згорання. Таким чином, посилюється контроль над вмістом вихлопних газів, за перевищення норм накладається штраф. Крім того, дає результати установка очисних споруд на електростанціях та інших промислових підприємствах. Введення технології десульфуризації димового газу на ТЕС, які працюють на вугіллі, дозволяють значно скоротити вміст двоокису сірки у димі [3].

Отже, глобальними наслідками забруднення атмосфери виявилось накопичення в ній парникових газів та виснаження озонового шару. На регіональному рівні це призвело до закислення атмосферної вологи і випадання кислотних опадів, збільшення концентрації приземного озону, що значно погіршує якість повітря. У промислових містах високий рівень сульфатів визначається здебільшого через велике скупчення промислових підприємств, які викидають значну кількість діоксиду сірки в засушливих умовах. Система контролю видів та установка очисних споруд дасть можливість покращити результати сучасного стану забруднення повітря в Україні.

Список використаних джерел

1. Стан забруднення повітря в Україні у межах звичних параметрів: оновлена інформація: сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/news/33806> (дата звернення: 16.04.2021).
2. Згуровський М.З. Сталий розвиток у глобальному і регіональному вимірах: аналіз за даними 2012 р. / М. З. Згуровський. — К.: НТУУ "КПІ", 2013. — 84 с. (дата звернення: 16.04.2021).
3. Напрями державної політики щодо екологізації національної економіки: аналітична записка: сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/807> (дата звернення: 16.04.2021).

***Науковий керівник Христенко О.А., кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємств***

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ОСВІТИ ЯК ЧИННИК СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Щербова А.О., здобувач вищої освіти групи МЕН 5/1

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах інтеграції України до європейського і світового простору стабільність у забезпеченні держави продовольчою, економічною і енергетичною безпекою визначає стійкість розвитку вітчизняного суспільства. Проте, звертаючи увагу на ситуацію підвищеного рівня екологічної небезпеки, що виникла як наслідок безперервного антропогенного впливу на довкілля, постає загроза значних економічних збитків як для України, так і для світу. Якщо найближчим часом не вживати кардинальних заходів щодо змін в екологізації економіки і не здійснити практичну реалізацію концепції сталого розвитку, то екологічні проблеми сьогодення в майбутньому можуть стати екологічною катастрофою.

Тема дослідження знайшла своє відображення у працях таких вчених як: І. Дубовіч, І. Кінаш, Л. Савчук та ін. У публікаціях науковців закладено теоретичну основу розкриття інформації щодо інститутів, механізмів і моделей екологічної безпеки. Однак, наукова теоретико-методологічна основа у сфері екологізації не має чітких програмних дій, які мають бути спрямовані на практичну реалізацію концепції сталого розвитку різних рівнів. Отже, тема дослідження є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є визначення реалій в області екологізації української економіки та освіти і пропозиції щодо шляхів активізації даних процесів з огляду на тенденції стійкого розвитку суспільства.

В Україні як і в інших країнах світу основними причинами складної еколого-економічної ситуації є: відсутність об'єктивних законів розвитку економіки; неефективна охорона довкілля; нераціональне використання і відтворення природно-ресурсного комплексу тощо [1].

Чинниками, що сприяють погіршенню стану еколого-економічної ситуації в країнах є: низький рівень екологічного виховання, відсутність екологічної культури, несформованість у суспільства екологічної свідомості і екологічної грамотності, відсутність у індивідуума еколого-економічної компетентності.

У зв'язку з цим, можна відмітити, що вирішення проблем еколого-економічного спрямування потребує науково обґрунтованої теоретико-методологічної основи у сфері екологічної економіки й відповідного формування еколого-економічної системи на всіх рівнях (глобальному, транскордонному, національному та локальному), спрямованої на реалізацію екологізації освіти й економіки у тандемі стійкого розвитку суспільства. Так, здійснити реалізацію екологізації освіти й економіки і провести поступовий перехід до сталого розвитку можливо виключно з фахівцями із новітнім еколого-економічним мисленням, яке останні спроможні сформувати під впливом екологізації освіти. Саме тому екологізація освіти як цілеспрямований навчальний процес підготовки студентів щодо формування у них належного еколого-економічного, еколого-політичного й еколого-правового світогляду та професійної компетентності відповідно до вимог концепції сталого розвитку, є особливо актуальною [3].

Екологізація економіки є процесом впровадження і реалізації відповідної еколого-економічної, еколого-політичної та еколого-правової системи, що спроможна забезпечити оптимальну якість довкілля, ефективне використання, охорону і відтворення природних ресурсів, а також екологічну безпеку на всіх рівнях (локальному, національному, транскордонному і глобальному), відповідно до вимог концепції сталого розвитку [2].

Звертаючи увагу на те, що екологізація освіти й економіки є одним з основних чинників стійкого розвитку суспільства, для України на сьогодні необхідним є утворення регіональних центрів перепідготовки управлінських кадрів і підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів з питань екологізації освіти й економіки.

У процесі дослідження з'ясовано, що однією з основних проблем практичної реалізації концепції стійкого розвитку суспільства в Україні є низький рівень екологічного виховання, відсутність екологічної культури, несформованість екологічної свідомості і екологічної грамотності. Перехід України до напрямку сталого розвитку неможливий без екологізації освіти, екологізації економіки та підготовки фахівців для сталого розвитку. У зв'язку з цим нагальною потребою сьогодення є підготовка фахівців, яка вимагає створення регіональних центрів перепідготовки керівних кадрів і підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів з питань екологізації освіти й економіки.

Список використаних джерел

1. Дубовіч І. А. Екологізація освіти та економіки – шлях до практичної реалізації концепції сталого розвитку в Україні. Вісник РВВ НЛТУ України. 2015. №13. С.155-159.
2. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції: тези доповідей VII-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції 20-22 травня 2020 р. / за ред. І.О. Мельник та ін. Комп'ютерний дизайн О. Буганов. – Миколаїв, 2020. – 409 с.
3. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua> (дата звернення: 17.04.2021).
4. Кінаш І. П., Савчук Л. М. Екологізація освіти як первинний чинник трансформації суспільства до сталого розвитку. URL: <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/5784/1/6392p.pdf> (дата звернення: 17.04.2021).

Науковий керівник Коваленко Г.В., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств

СЕКЦІЯ 2**РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ****ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ****Бохонок А.А., здобувач вищої освіти групи БЗ/2****Миколаївський національний аграрний університет**

Регулювання – це форма державного впливу на економіку, при порушенні вимог, установлених законодавством, якої може бути застосована відповідальність. Воно спрямоване на певне звуження можливостей вибору того чи іншого варіанта поведінки [4].

Питання про раціональні межі втручання держави в економіку можна визначити так: держава має пом'якшувати негативні наслідки дії ринкового механізму, а при нагоді – усувати їх [1].

У ринковій економіці держава втручається в ринок настільки, наскільки це потрібно для стійкості, макроекономічної рівноваги та для забезпечення діяльності механізму конкуренції. В економіці можуть виникнути ситуації, які зумовлюються:

- неспроможністю конкуренції;
- неспроможністю ринку забезпечувати людей суспільними товарами;
- зовнішніми ефектами або наслідками дій, які не беруться до уваги людьми, що їх здійснюють (негативними (коли дії одного суб'єкта ринку завдають шкоди іншим) або позитивними (коли дії суб'єкта ринку дають благо іншим)). У значній кількості випадків зовнішні ефекти малопомітні на рівні приватної ініціативи та потребують корегування з боку державних і громадських структур.

Держава має виконувати функцію визначення зовнішніх ефектів і перерозподілу доходів, яку не може виконати традиційний ринковий механізм;

- неповнотою ринків (повний ринок забезпечує споживачів товарами, ціни на які перевищують витрати на їх виробництво);
- недосконалістю інформації;
- економічною нестабільністю [2].

На сучасному етапі модель змішаного регулювання національною економікою України можна окреслити такими аспектами:

- вона має гармонічно поєднувати антитоталітарний механізм соціального ринкового господарства та економічне макрорегулювання змішаної економіки;

- нова модель економіки має передбачати тривале функціонування сильного, державного та приватного секторів економіки, причому частка останнього повинна щорічно збільшуватись. Це свідчить про необхідність структурної перебудови не лише міжгалузевих комплексів, а й економіки країни загалом. При цьому переважання на початку державного сектора економіки не передбачає будь-яких пільг, переваг або виняткових прав, якими б користувались підприємства цього сектора;

- у найближчому майбутньому економіка України має бути лише змішаною, одним із критеріїв керованості якої буде суперечлива єдність порівняно жорсткого державного регулювання економіки та ринкового саморегулювання. При цьому послаблення та звуження сфери макрорегулювання має здійснюватися лише в міру становлення та посилення дії механізмів ринкового саморегулювання в його цивілізованих формах;

- посилення ринкової орієнтації та ринкових тенденцій у сфері ринкової економіки має здійснюватися із посиленням впливу держави в соціальній сфері. Будь-які спроби перейти до ринкового саморегулювання у сфері розподілу в країні з постсоціалістичною економікою є згубними;

– сьогодні у соціально-політичній ситуації економіка України має бути не сепаратистською, а унітарно-конструктивною з елементами регіонального самоврядування [2].

Таким чином, на механізм саморегулювання ринку не можна повністю покладатися. Потреба державного регулювання економіки має бути і вимагає термінового удосконалення за умови врахування сучасних аспектів господарювання. Інтеграція України до складу Європейського Союзу передбачає створення і використання як ринкових, так і суто державних інститутів, які забезпечать дотримання стандартів сталого розвитку. При цьому стає зрозуміло, що тільки таким шляхом можна забезпечити здорові суспільні відносини і гарантувати довгострокове економічне зростання та стабільність.

Список використаних джерел

1. Гайдуцький А. Аграрна реформа і нові можливості для залучення іноземних інвестицій. Економіка АПК. 2006. № 8. С. 3–12.
2. Іващенко А. Роль і функції держави у формуванні ринкової економіки. Проблеми науки. 2008. № 6. С. 52–54.
3. Ісаков М. Роль держави в регулюванні підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки. Митна справа. Науково-аналітичний журнал 2012. № 1 (79). С. 354–360.
4. Саніахметова Н. Поняття державного регулювання підприємництва. Українське комерційне право. 2005. № 6. С. 10–17.

Науковий керівник – Олійник Т.Г. - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НА ВНУТРІШНЬОМУ ТА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКАХ

Генсеровська С.А., здобувач вищої освіти групи МЕН 3/1

Миколаївський національний аграрний університет

Агропромисловий комплекс відіграє важливу роль у розвитку української економіки в цілому. Тому одним із найважливіших завдань держави є забезпечення ефективного функціонування. Підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств має велике теоретичне та практичне значення для розвитку вітчизняного агропромислового комплексу, насичення внутрішнього ринку високоякісними продуктами харчування, доступними для всіх верств населення, та розширенням зовнішньоекономічних зв'язків.

Деякі аспекти розвитку агропромислового комплексу України присвячено багато праць вітчизняних науковців: М. В. Гладій, О. І. Гойчук, А. А. Євтушевська, Н. Г. Копитець, Н. В. Петруня, Г. О. Мазур, Т.В. Мацибор, П. Т. Саблук і А. Н. Тарабукіна, І. В. Шалигіна та ін. Водночас потребує більш детального вивчення питання підвищення конкурентоспроможності продукції аграрного сектору на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Україна є країною родючих земель, тому сільське господарство є ефективним та перспективним для управління та реалізації продукції не лише на внутрішньому ринку, а й на світових ринках.

Україна є світовим лідером з експорту сільськогосподарської продукції, і, незважаючи на те, що вітчизняні виробники скоротили відвантаження товарів до Росії, вона є світовим лідером з експорту соняшникової олії (4,3 млн. тонн), посівши третє місце - з експорту кукурудзи (18 млн. тонн), четверте місце - ячменю (2,7 млн. тонн), шосте місце - з продажу пшениці (11 млн. тонн), сьоме місце - з продажу сої (2 млн. тонн), і восьме місце - з продажу курятини (170 тис. тонн) [1].

Однак існує ряд проблем, що стримують розвиток зовнішньоекономічної діяльності, серед яких: проблема конкурентоспроможності вітчизняної продукції аграрних підприємств на міжнародних ринках, невідповідність українських та міжнародних стандартів якості, погане управління, проблема захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції [2].

Для створення конкурентного середовища для розвитку аграрного сектору держава повинна забезпечити національне сільське господарство низкою законодавчо та організаційно визначених довгострокових бюджетних заходів.

На наш погляд, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції України вимагає:

- стандартизувати якість продукції відповідно до міжнародних стандартів з метою збільшення попиту на них;

- перетворити застаріле обладнання на високотехнологічне, щоб задовольнити вимоги STP, збільшивши виробництво та потенційно збільшивши експорт;

- розробити конкретні програми розвитку сільських територій для заохочення розвитку сільськогосподарської продукції;

- розробити ефективні програми розвитку аграрного сектору економіки з метою забезпечення стабільного розвитку сільського господарства в майбутньому;

- вирішення проблем повернення ПДВ та надання доступних кредитів для сільськогосподарських підприємств;

- підвищення якості товарів у харчовій галузі та припинення виробництва продуктів, що містять ГМО.

Отже, розробка цих заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності аграрної продукції на міжнародному ринку, а створення підприємствами власних сировинних ресурсів, замкнутого циклу виробництва і реалізації продукції, впровадження прогресивних технологій,

інновацій, вдосконалення економічних відносин між учасниками ринку дасть можливість підвищити обсяги виробництва та якість продукції.

Список використаних джерел

1. Лагутін В. Д. Конкурентоспроможність національної економіки : [навч. посіб.] / [В. Д. Лагутін, В. А. Романенко, Ю. М. Уманців] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. Д. Лагутіна. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>. (дата звернення: 27.04.2021).
3. Назаренко Д.А. Проблема активізації зовнішньоекономічної діяльності України / Д.А. Назаренко // Соціально-економічний розвиток України та регіонів : міжнародна наук.-практ. конференція, 22 листопада 2012 р. : тези. – Івано-Франківськ, 2012. – С. 40.

Науковий керівник – Олійник Т.Г. - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЦІНОВА ПОЛІТИКА В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ

Горошко Д.О., здобувач вищої освіти групи БЗ/1 обліково-фінансового факультету, МНАУ

Стабільність цін завжди була й залишається в центрі грошово-кредитної політики більшості розвинених країн світу. Стабільний і надійний розвиток продовольчого ринку є одним із важливих факторів зростання економіки країни. Будь-який інший ринок формує зв'язки між виробниками продукції і

споживачами на основі попиту, пропозиції, ціни та механізмів ринкової конкуренції. Визначальним елементом продовольчого ринку, активною силою, що рухає весь ринковий механізм, є попит [6]. Споживчий ринок продуктів харчування був і буде завжди актуальний через те, що попит на продовольство є невід'ємним атрибутом життєдіяльності населення. Сьогодні надзвичайно важливим є дослідження формування ціни, оскільки цей процес є системою, що забезпечує узгодження інтересів усіх суб'єктів ринку [1].

Проблеми ціноутворення та державного регулювання в аграрному секторі досліджено у працях багатьох вчених, зокрема, О. Бакумова, Ю. Білика, Я. Ларіної, Ю. Мельника, В. Онегіної, П. Саблука, О. Шпичака та інших [2].

Сучасний етап розвитку **цінової політики ґрунтується** на вільному ціноутворенні в поєднанні з державним регулюванням і посиленням антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії та послуги для аграрних товаровиробників [1].

На жаль, в Україні поки-що на ринку продуктів харчування, де сконцентровано більше половини доходів громадян, відсутня дієва, прозора, адекватна системи ціноутворення, від якої залежить соціально-економічний розвиток країни в цілому.

У державних програмах щороку визначаються види й обсяги квот на продукцію, а також рівність та еквівалентність цін. Квоти на ті види продукції, які необхідно підтримувати через ціни, розподіляють між товаровиробниками на конкурсних засадах. З цією метою створюються фонди державної підтримки цін і доходів товаровиробників у агропромисловому комплексі та передбачаються відповідні кошти в державних та місцевих бюджетах [3].

Для усунення цінового диктату з боку підприємств-монополістів, які постачають сільському господарству матеріально-технічні ресурси, переробляють сільськогосподарську продукцію, необхідно посилити антимонопольний контроль за формуванням цін. Крім того, за значних темпів інфляції слід здійснювати щомісячну індексацію цін підтримки та еквівалентних цін з урахуванням інфляційного зростання сукупних витрат

виробництва. Водночас повинні бути скасовані будь-які адміністративні обмеження рівнів цін на сільськогосподарську продукцію та усунуті бар'єри на шляху вільної реалізації цієї продукції[4].

В умовах сьогодення, при відсутності дієвої стратегії національного розвитку та значному зменшенні купівельної спроможності населення, збільшенні долі витрат на продукти харчування, коли одночасно відсутня можливість безпосереднім сільськогосподарським виробникам мати доступ до організованого ринку продуктів харчування, на якому кінцевий споживач продукції сплачує максимальну ціну, - головною метою є вирішення питань соціально-економічного розвитку шляхом зміни структури ціни на продукти харчування, в результаті чого повинен відбутись перерозподіл доходів від переробних та торгівельних підприємств до виробників сільськогосподарської продукції [5]. В умовах падіння виробництва, зростання безробіття, високого рівня інфляції, зниження платоспроможного попиту, збільшення бюджетних витрат на пенсійне забезпечення громадян, утримання непрацевдатних, витрати на екологію, оборону країни тощо, тільки прорахована, виважена, прозора та адекватна державна цінова політика в агропромисловому виробництві, особливо на ринку продуктів харчування, є невід'ємною частиною загальної економічної та соціальної політики країни оскільки є однією з найважливіших складових реформування економіки.

Список використаних джерел

1. Соціально-економічне становище України за 2019 рік. Повідомлення Державної служби статистики України / Державна служба статистики України : [Електронний ресурс] : офіцій-ний ВЕБ-САЙТ. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ларіна Я.С. Цінові стратегії підприємств аграрного сектору: сутність, значення та чинники вибору в сучасних умовах / Я.С. Ларіна, 2010 [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/7856/1/10lys.pdf>

3. Тормоса Ю.Г. Ціни та цінова політика. Навч. посібник / Ю.Г. Тормоса – К.: КНЕУ, 2001. – 122 с.
4. Артемова Т.И. Стоимость и цена: логико-исторический процесс формообразования / Т.И. Артемова. – К.: Основа, 2006. – 448 с.
5. Державна регуляторна служба України. Про діяльність Державна інспекція України з контролю за цінами : [Електронний ресурс] : офіційний ВЕБ-САЙТ. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/1882>
6. Коріньєв В.Л. Маркетингова цінова політика / В.Л. Коріньєв. – К.: ЦУЛ, 2007. – 200 с.

Науковий керівник - Котикова Олена Іванівна, докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИГОТОВЛЕННЯ ДОБРИВ МЕТОДОМ ВЕРМИКУЛЬТИВУВАННЯ

Зубченко В. О., здобувач вищої освіти групи БТ 4/1

Миколаївський національний аграрний університет

Більшість підприємств з виробництва продукції вермикультури відносяться до малого бізнесу з річним оборотом капіталу до 2 млн грн. Одержана продукція від вермикультивування органічних відходів становить значну цінність для розвитку екологічно чистого сільського господарства. Тому виникає необхідність дослідження економічної ефективності функціонування підприємств, які працюють у галузі вермикультури в Україні.

Вермикультура значно прискорює процес компостування органічного субстрату, забезпечує покращення агрохімічних та біологічних показників компосту. Так, у вермикомпості за вирощування Каліфорнійського черв'яка та Старателя вміст азоту збільшується порівняно з контролем на 116,7 %, фосфору – 72,7 і 81,8 %, а калію – 25,0 і 40,0 %, відповідно. За використання

Дендробени вміст азоту підвищується на 58,3 %, фосфору – на 63,6 %, а калію – на 35 % відносно контролю [2].

У науково-виробничому товаристві «Відродження» Івано-Франківської області вирощування вермикультури здійснюють у вермиложах. З кожних 100 т органічних відходів тут отримують по 41,7 тонни органічного добрива «Біогумус». З огляду на те, що всі органічні відходи придбані і доставлені на відстані 25-32 км, витрати на сировину та доставку становлять 273 грн. на одну тону. Увесь «Біогумус» реалізують власникам фермерських господарств, присадибних і дачних ділянок (рентабельність 247 %).

Для зменшення собівартості виробництва препарату «Біогумус» і збільшення рентабельності рекомендується розміщувати вермигосподарства на відстані не більше 15-20 км від місця нагромадження органічних відходів і вносити органічні добрива «Біогумус» на поля у радіусі 25-30 км від місця їх виробництва.

Так, внесення під передпосівну культивуацію капусти 3-10 т/га органічного добрива «Біогумус» забезпечило приріст врожайності на 11,7-29,5 т/га порівняно з контролем, збільшення рентабельності на 12,9-48,6%, зменшення собівартості на 23,2-132,0 грн./т. Найвищою була ефективність у варіантах, де вносили під капусту по 7 т/га органічного добрива «Біогумус», урожайність становила 59,1 т/га, або на 29,5 т/га більше порівняно з контролем, отримано прибуток 5159 грн/га, або на 2119 грн/га більше порівняно з контролем [1, 3].

Ще одним перспективним методом вирощування вермикультури є контейнерний спосіб. Дослідження, проведене науковцями Житомирського національного агроекологічного університету, показало, що технологія виробництва вермикомпосту контейнерним способом є ефективною з економічної точки зору навіть при реалізації продукції за оптовими цінами (ринкова ціна біогумусу станом на 2019 рік становила 6000 грн/т). Таким чином, технологія дозволила отримати прибуток на рівні 3217 грн/т [2].

Таблиця 1 Витрати на виробництво 1 т біогумусу контейнерним способом

Показник	Вартість
Вартість органічних відходів на 1 т біогумусу, грн/т	350
Транспортування органічних відходів на площадку для компостування, грн/т	68
Навантаження органічних відходів, грн/т	85
Розкладання органічних відходів у контейнери, грн/т	220
Заселення компосту маточним поголів'ям, грн	500
Догляд за компостом (полив, рихлення, укриття соломною), грн/т	680
Вибірка готового біогумусу, грн/т	350
Пересівання біогумусу, грн/т	420
Інші витрати, грн	110
Всього, грн	2783

У структурі витрат одержаного органічного добрива «Біогумус» вартість органічних відходів становить 30,2%, транспортування їх – 15,1%, оплата праці з нарахуваннями – 41,7%, інші витрати – 13,0%. Рентабельність виробництва вермикомпосту контейнерним способом становить 215,6%.

Економічна ефективність виробництва біогумусу в значній мірі визначається затратами на оплату праці, ціною політикою на гній, соломі, зелену масу, маточне поголів'я черв'яка, які сформувалися на момент розрахунку [4].

Розвиток вермикультури в Україні належить до перспективних напрямів агробізнесу, який не набув широкого поширення та в багатьох регіонах сприймається як інновація, а отже є привабливим для інвесторів. Порівнюючи контейнерний спосіб виробництва біогумусу та вирощування вермикультури у вермиложах, можна зробити висновок, що застосування другого способу є більш економічно вигідним (рентабельність 247% проти 215,6%). Проте контейнерний спосіб має свої переваги, адже метод технологічно більш простий і не потребує додаткових витрат на побудову вермиложей.

Список використаних джерел

1. Дощові черв'яки: наукові аспекти вирощування і практичне застосування / І. П. Мельник, Н. М. Колісник, І. А. Шувар, В. М. Сендецький, І. М. Тітов та ін. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2015. 444 с.
2. Журавель С. В., Кравчук М. М., Клименко Т. В., Поліщук В. О.. Вирощування черв'яків промислового спрямування контейнерним способом в умовах Житомирського Полісся. Наукові горизонти, 2020. № 05 (90). С. 22–28.
3. Сендецька О. В. Ефективність виробництва і застосування органічних добрив «Біогумус», виготовлених методом вермикультивування. О.В. Сендецька // Вісник Тернопільського НАУ. 2014. №1. С. 164–171.
4. Чемерис В.А., Душка В.І., Максим В.Л.. Економічна ефективність та інвестиційна привабливість виробництва продукції вермикультури в Україні. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, 2017. № 19 (81). С. 107–113.

Науковий керівник – старший викладач Коваленко Г.В., старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Минів О.І., магістр МО, ФЕМ

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Дослідженням впливу різних мотиваційних факторів на результативність роботи працівників займалось чимало науковців-теоретиків та практиків менеджерів, проте найбільшого розвитку теорії мотивації отримали у ХХ ст.

завдяки таким вченим як: С. Адамс, К. Альдерфер, В. Врум, Ф. Герцберг, Е. Лоулер, Д. Мак-Клелланд, Д. Мак-Грегор, А. Малоу, Л. Портер, Ф. Тейлор.

На даний час усі теорії мотивації поділяють на три групи:

- 1) первинні, які базуються на історичному досвіді поведінки людини в процесі праці;
- 2) змістовні, що відображають зміст потреб людини в процесі життєдіяльності;
- 3) процесуальні, що базуються на процесі винагородження працівників за результати праці.

Теорії «Х», «Y», «Z» – це три не пов'язані між собою теорії мотивації персоналу. Теорії «Х» та «Y» були розроблені відомим вченим у галузі менеджменту Д. Мак-Грегор [1]. Теорія «Z» набагато пізніше була запропонована В. Оучі.

Теорія мотивації Ф. Герцберга базується на двохфакторній моделі, яка включає дві групи:

- гігієнічні фактори або фактори умов праці (політика фірми, умови праці, заробітна плата, міжособистісні взаємовідносини, ступінь контролю за роботою);
- мотивуючі фактори (успіх на роботі, просування по службі, визнання і позитивна оцінка результатів роботи, рівень відповідальності, можливості кар'єрного росту)[2].

Теорія очікувань В. Врума передбачає, що мотивація людини складається не з ступеня задоволення потреб, а з очікувань людини в процесі отримання результатів праці та очікування та оцінки цінності винагороди за результати праці[3].

Теорія справедливості С. Адамса[4], базуючись на вихідних положеннях теорії очікувань В. Врума, передбачає, що працівник оцінює, передусім, зв'язок між затратами праці та отриманою винагородою, а також з аналогічними показниками інших працівників. Тобто мотивація персоналу, за цією теорією залежить не лише від співвідношення «затрати праці» -

«винагорода», але й від справедливості винагородження в порівнянні з іншими працівниками.

У працях учених-економістів найбільш поширеним є поділ мотивів на: матеріальні і нематеріальні; соціальні й економічні; інтелектуальні; матеріальні; моральні і статусні. Крім того, за ознакою рівня формування мотивів їх класифікують на індивідуальні, колективні, корпоративні, а також на мотиви муніципального, місцевого, регіонального, державного і міжнародного значення.

Імпонує класифікаційний підхід до розподілу мотивів, здійснений у праці М. Волкової та В. Шевченко: мотиви задоволення потреб у життєво необхідних благах (продуктивність, постійність персоналу, якість праці); мотиви життєвого самовизначення (визнання, переключення, самовираження, любов до знання, творчість, надання творчої та цікавої праці); мотиви соціальної взаємодії (солідарність, причетність, спілкування, безпека, наслідування); мотиви статусного самоствердження (успіх, влада, досягнення мети, зростання кар'єри); мотиви оптимізації життєвого циклу (соціальна та професійна мобільність, вікова релаксація, недопущення статусного і психологічного дискомфорту) [6].

Також при розподілі мотивації на матеріальну і нематеріальну слід пам'ятати, що матеріальний вид застосовується на рівні мотивації окремого працівника або групи працівників; на рівні мотивації всього колективу підприємства (організації) він застосовується рідше, так як є малоефективним [7, с. 113].

У дослідженні авторів І. Філіпішин та М. Зубрикiна в економічну складову системи мотивації закладено: створення гнучкої системи стимулювання; розробку науково обґрунтованої системи тарифних ставок і посадових окладів; узгодження системи оплати праці з кінцевими результатами виробництва, напруженістю і складністю праці. До соціальної складової системи мотивації автори відносять: суспільне визнання особистості; суспільне визнання діяльності груп; визнання з боку керівництва;

підтримку творчої ініціативи; права власності на свою робочу силу; формування трудового менталітету [8, с. 208].

На основі узагальнення різних наукових підходів до систематизації процесу мотивації персоналу нами виокремлено такі етапи мотивації:

1 етап: виникнення незадоволених потреб у людини, що змушують її шукати шляхи її розв'язання;

2 етап: активний чи пасивний пошук людиною шляхів задоволення існуючих потреб;

3 етап: визначення конкретних напрямів діяльності задля задоволення потреби;

4 етап: активна діяльність, спрямована на отримання певного результату задля здобуття можливості задоволення потреби;

5 етап: отримання винагороди (результату) за виконану роботу;

6 етап: задоволення потреби за рахунок отриманої винагороди;

7 етап: співставлення «затрачених зусиль» із «отриманою винагородою» та «ефектом від задоволеної потреби»;

8 етап: виникнення нової потреби і перехід до етапу 2.

Як видно із запропонованої структури мотиваційного процесу він є циклічним із наростаючими кількісними і якісними характеристиками, оскільки кожні наступні потреби (за підходом А. Маслоу) є вищого рівня.

Таким чином комплексне дослідження існуючих теорій мотивації, сутності поняття «мотивація персоналу», класифікації різних видів мотивації, а також структури мотиваційного процесу аграрних підприємств дає змогу узагальнити висновок, що враховуючи те, що персонал підприємства є основною рушійною силою, яка активно розвивається, теоретичні підходи теж зазнають значних змін в історичному контексті відповідно до змін суспільно-економічних формацій та рівня життя населення. Тому наукові дослідження задля пошуку більш ефективних мотиваційних інструментів є і будуть актуальними з огляду на швидкі темпи зміни у зовнішньому середовищі з врахуванням особливостей функціонування аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Дуглас Мак-Грегор и человеческая сторона предприятия . URL: http://www.socioego.ru/teoriya/teor_manag/teor_motiv/mac_greg.html (дата звернення: 18.02.2021).
2. The Essential Drucker: The Best of Sixty Years of Peter Drucker's Essential Writings on Management (2001). Русскоязычное издание: Энциклопедия менеджмента. М.: «Вильямс», 2006. 432 с.
- 3 Дракер П. Классические работы по менеджменту М.: «АльпинаБизнес Букс», 2008. 220 с.
4. Друкер на каждый день. 366 советов успешному менеджеру. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. 432 с.
5. Емерсон Г. Дванадцять принципів продуктивності. *Наука управляти: з історії менеджменту. Хрестоматія* / Упоряд. І. О. Слепцов; Пер. з рос. Л. І. Козій, М. І. Матрохіна, П. Л. Пироженко. К.: Либідь, 1993. 304 с. С. 69-102.
6. Волкова М.В., Шевченко В.С. Особливості формування соціально-економічної мотивації праці персоналу підприємства. *«Глобальні та національні проблеми економіки»*. Електронне наукове фахове видання. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/94.pdf> (дата звернення: 12.02.2021).
7. Устіловська А.С. Мотивація персоналу як один з основних інструментів успішного управління персоналом . *Молодий вчений*. 2017. № 4.4. С. 112-115.
8. Філіпішин І.В., Зубрикiна М.В. Напрями удосконалення системи мотивації та стимулювання праці на промислових підприємствах. *Вісник ДДМА*. 2015. № 2(35). С. 204-209.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Минів Р.М., Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Місаренко Т. О., здобувач вищої освіти групи МЕН 3/1

Миколаївський національний аграрний університет

Аналізуючи економічну літературу, можна виділити наступні підходи до поняття категорії інноваційний потенціал:

- Інноваційний потенціал є сукупністю ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності.

- Інноваційний потенціал, в першу чергу, пов'язаний з можливостями використання ресурсів.

- Інноваційний потенціал - це здатність і готовність учасників економічних відносин вести інноваційну діяльність.

- Інноваційний потенціал змішують з іншими категоріями, такими як науково-технічний потенціал, інтелектуальний потенціал і т. д.[1].

На нашу думку, наявність інноваційних можливостей (потенціалу) є необхідною умовою для успішного здійснення інноваційної діяльності та в цілому інноваційного процесу. Інноваційний потенціал являє собою міру потенційної здібності і готовності підприємства, в тому числі фінансово, виконувати поставлені конкретні інноваційні завдання.

Інноваційний потенціал підприємства характеризує її здатність до розвитку через інноваційно-інвестиційну діяльність. Її основою є досягнутий техніко-технологічний рівень, який характеризується сукупністю використовуваних технік і технологій для виробництва продукції на підприємстві. У зв'язку з цим можна сказати, що більш високий техніко-технологічний рівень вказує на можливість застосування більш радикальних інновацій. При проведенні оцінки інноваційного потенціалу аграрних підприємств можна виявити ресурси, необхідні для підвищення рентабельності виробництва. В результаті такого аналізу з'являється можливість здійснення прогнозу результатів інноваційної діяльності та коригування напрямку інноваційного розвитку організації.

У сільському господарстві здійснення певних стадій інноваційного процесу притаманне певному виду підприємств (табл.1).

Таблиця 1. Стадії та суб'єкти інноваційного процесу в сільському господарстві [2].

Стадія інноваційного процесу	Зміст	Суб'єкт
Інноваційна науково-дослідницька діяльність	Отримання нових ідей на основі проведення фундаментальних та прикладних досліджень.	НДІ, ВНЗ, науково-виробничі об'єднання.
Розробка	Створення нових зразків продукції, послуг, технологічних процесів, соціально-економічних механізмів.	НДІ, ВНЗ, науково-виробничі об'єднання.
Впровадження	Застосування інновацій в досвідченому виробництві.	Досвідчено-виробничі та навчально-виробничі господарства.
Масове виробництво	Випуск інновацій великими партіями.	Сільськогосподарські організації та підприємства, досвідчено-виробничі та навчально-виробничі господарства.
Збут (реалізація)	Просування інновацій на ринок.	Досвідчено-виробничі та навчально-виробничі господарства.
Використання	Задоволення конкретних потреб.	Сільськогосподарські організації та підприємства, фермерські господарства, особисті господарства.
Поширення	Адаптація сільськогосподарських інновацій до можливостей та потреб інших галузей.	НДІ, ВНЗ, науково-виробничі об'єднання.
Виявлення нових властивостей	Виявлення нових властивостей інновацій та виникнення нових потреб.	НДІ, ВНЗ, науково-виробничі об'єднання.

Дані таблиці 1 свідчать, що в сільськогосподарських підприємствах, фермерських господарствах і господарствах населення, як правило, здійснюється стадія використання інновацій.

Зазвичай в аграрних підприємствах є деяка частина ресурсів і технологій необхідних для здійснення інноваційного проекту. Інша частина необхідних ресурсів інноваційного проекту купується на фінансові кошти державної підтримки та позикові фінансові кошти. Власні фінансові кошти організації (у тому числі державні субсидії), що виділяються на освоєння конкретної інновації, спрямовуються на придбання певної частини інноваційних ресурсів, у тому числі оборотних коштів, що у підсумку підвищує її інноваційний потенціал та інноваційно-інвестиційну привабливість [3, 4].

Фінансове забезпечення інноваційних проектів є основним фактором, що характеризує інноваційний потенціал, особливо при впровадженні та освоєнні ресурсних інновацій (матеріально-технічних, виробничих, інформаційних, інфраструктурних) і в цілому базисних інновацій.

Отже, у сучасних економічних умовах необхідно проводити реформування аграрних підприємств з метою впровадження інновацій та підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, що допоможе відкривати нові кордони до міжнародної співпраці у сфері сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Москвіна О.С. Інноваційний потенціал як фактор сталого розвитку регіону. URL: <http://www.vsce.ac/ru/newsite/jou/art30-02>. 366 (дата звернення: 28.04.2021).
2. Татаркін А.І., Суховій А. Ф. Ключі до світового ринку: інноваційне підприємництво та його можливості. - М.: Економіка, 2002. - 231 с.
3. Першукевич І.П., Рябухіна Т.М. Розвиток соціально-економічних систем в АПК на основі інноваційних процесів. // Фундаментальні дослідження. – 2016. № 4 (Частина 2), с.419-423.

4. Зяблицева Я. Ю. Вплив ресурсного потенціалу на інвестиційну привабливість сіль госпорганізації // АПК: Економіка, Управління. – 2015. – №9. - С. 89-93.

Науковий керівник – Олійник Т.Г. - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Недбайло І.І., здобувач вищої освіти групи Б2/2

Миколаївський національний аграрний університет

Аграрний сектор є одним із провідних галузей сільського господарства України. Наша країна все більше експортує зернові та олійні культури, молочну продукцію, яйця та курятину. Але з розвитком аграрного сектору з'явилися і проблеми, які зумовлені недостатнім фінансуванням аграрних підприємств та за забезпеченням державної підтримки. Вирішення цих питань позитивно вплине на розвиток не тільки окремих аграрних підприємств, а й на розвиток всього сільського господарства нашої країни.

Сільське господарство відноситься до основної галузі української економіки, яка є важливою. Саме сільське господарство забезпечує продовольство нашої країни, та дає робочі місця для населення [1].

Відомо, що розвиток тенденцій сільського господарства в кожному регіоні різний, неоднорідний. Наприклад, найменший показник валової продукції у 2017 році спостерігається у Закарпатській області (332,5 млн.грн), а найбільший у Вінницькій області (12954,9 млн.грн), що більше майже в 39 разів [2].

Показники валової продукції завжди будуть відрізнятись, але чим нижчий показник, тим гірше це впливає на стан економіки країни. Такі

неоднорідні тенденції спостерігаються через наявність економічних проблем. Аграрії виділяють деякі основні з них [3]:

- стан технологічної бази (наявна сільськогосподарська техніка потребує модернізації)
- недостатнє фінансування аграрного виробництва, інвестиційної діяльності
- ресурсне забезпечення
- рівень державної підтримки

Аграрії не дарма виділяють саме ці проблеми розвитку. Клімат останніх років значно змінився, а оскільки сільське господарство залежить від природно-кліматичних умов, то зі зміною клімату змінюється і врожайність. Тому аграрії вимагають нову техніку, яка забезпечувала б посів та обробку, знищувала б хвороби та не залежала від погодних умов [4].

Друга велика проблема – фінансування. Держава повинна виділяти кошти, аби забезпечити економічний розвиток країни. Але крім економіки держава виділяє проблеми, які вважає більш доцільними. Щоб уникнути цього потрібно одночасно розглядати всі проблеми та правильно розподіляти кошти серед галузями. Через недостатнє фінансування підприємства, ферми беруть кредити. Але готовність банків надавати малим підприємствам кредити обмежена [1].

З 1990 по 2017 роки в країні зменшилися посівні площі на 22,5%, що негативно вплинуло на розвиток кормової бази тваринництва. Сільське господарство віддає перевагу вирощуванню зернових та технічних культур, оскільки важчає їх основними сільськогосподарськими культурами. Тому посівні площі зернових та технічних культур збільшили за рахунок зменшення всіх інших [2].

У 2019 році державна підтримка аграрного сектору склала 6,9 млрд, що порівняно з 2014 роком більше у 6,7 разів. Державна підтримка сільського господарства повинна забезпечувати товарні та фінансові інвестиції, цінове регулювання та бюджетну дотацію, державні заставні закупівлі зерна тощо.

Але не завжди держава забезпечує сільське господарство та не виділяє достатньо коштів для кращого економічного розвитку. Це і постає проблемою державної підтримки аграрного сектору [3].

Сьогодні накопилось багато проблем із нераціональним використанням земельних ресурсів. Зокрема, меліорація, зниження родючості ґрунтів, забруднення, недостатнє внесення органічних добрив.

Щоб вирішити проблеми розвитку сільського господарства необхідно [4]:

- підвищити рівень продовольчої безпеки
- здійснити модернізацію устаткування
- залучати інвестиції
- запобігати забрудненню та виснаженню земель
- надавати державну підтримку та збільшити експортний потенціал

Отже, сучасний розвинений світ впливає на тенденції розвитку сільського господарства країни. Аграрний сектор може стати для України найбільш перспективним сектором економіки та базою для подальшого розвитку економіки в цілому. Тому, необхідно розробити таку аграрну політику, яка включала в себе всі чинники для вирішення соціально-економічних, демографічних та екологічних проблем. Але вирішити ці питання швидко не вдасться, необхідно прикласти чимало зусиль, аби забезпечити повноцінний сталий розвиток сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Бурачек І.В., Михайленко Н.В., Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні/ Випуск 21. 2018. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/27.pdf>

2. Дугієнко Н.О., Лева В.Е., Економіка та управління національним господарством/Сучасні тенденції розвитку аграрного сектору України, Випуск 25. 2018. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/19.pdf

3. Черкасова Т.І., Моторнюк І.В., Митрошак Ю.М., Економіка та управління національним господарством/Причорноморські економічні студії/Проблеми розвитку аграрного сектору України, Випуск 40. 2019. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/40_2019/12.pdf

4. Муха Р.А., Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки/Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку сільськогосподарської галузі України, №8, 2019. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7218>

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Олійник К.І., здобувач вищої освіти групи ЗМЕН 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

В нинішніх умовах формування економіки, інновації виступають одним з ключових факторів, що характеризують можливості соціально-економічного формування країни та підприємств, стаючи основним знаряддям збереження конкурентоспроможності.

Інноваційно-орієнтована економіка - це принципово новий тип економічної системи, що враховує розробку і запровадження не тільки нинішніх технологій, але також нового, більш гнучкого стилю управління, встановлення нової ролі країни, обумовленою тим, що інновації мають ряд даних, які роблять їх непривабливими для індивідуальних інвесторів - такими, як великі капіталовкладення, тривалий період між розробкою нової технології і її комерційним підсумком на ринку, суттєвим ризиком, високим "Спилловер ефектом"[1].

У розвинених країнах світу і тих, які швидко формуються, значно змінюється роль держави в створенні та здійсненні інноваційної політики, з розподільника ресурсів перетворюється в глобального координатора взаємодії серед різними економічними агентами. Основним фокусом нової політики стає не збереження окремих ринків або секторів, а надання процесів конкурентного розвитку технологій і компетенцій, формування державно-індивідуального партнерства в широкому значенні як стратегічного партнерства на контрактних засадах серед трьох або більше державними та індивідуальними економічними представниками, передбачає довготривалі інвестиційні зобов'язання при виконанні ініційованих країною високоризикових проєктів в науково-технологічній сфері [2].

Зокрема, з напрямками державної допомоги з доведеною ефективністю, що застосовуються розвиненими державами світу в формуванні інноваційно-орієнтованої економічної політики, відносяться наступні:

- державна фінансова допомога приватного інвестування в НДДКР, в тому числі пряма підтримка через систему державних грантів на вивчення і дослідження та непряма допомога з використанням системи податкових пільг і кредитів на здійснення НДДКР. Пряме фінансування використовується для точкових проєктів, що мають максимальну соціальну або економічну важливість і відповідають цілям державної економічної політики (наприклад, зниження викидів вуглецю шляхом фінансування низько-емісійних технологій). Однак, податкові привілеї розносяться на широке коло економічних агентів. Вивчення європейських фахівців показують, то що в середньому зниження ціни НДДКР для компаній на 10% призводить до підвищення індивідуальних інвестицій в НДДКР в 1% в короткочасній і на 10% в довгостроковій перспективі;

- інноваційно-орієнтовані державні закупівлі, що формують потребу на новітні технології і дають сигнал про безпеку інвестування в них індивідуальним інвесторам, внаслідок чого в таких країнах як США, Японія, Франція з'явився ряд високотехнологічних галузей. Безпосередньо

застосування механізму муніципальних закупівель гарантувало розвиток подібних інноваційних технологій як GPS (Global Positioning System) і швидкісне залізничне сполучення. Уряди багатьох цивілізованих держав також закуповують електромобілі з метою стимулювання їх виготовлення і зниження тиску на навколишнє середовище;

- формування державно-приватного партнерства в інноваційних галузях шляхом створення державно-приватних консорціумів з розробки та виробництва інноваційної продукції, центрів розвитку компетенцій, інноваційних кластерів по підібраним країною пріоритетними тенденціями з використанням програмного підходу, в багатьох випадках також враховує забезпечення державної підтримки експорту продукції і розвитку людського капіталу. Потрібно відзначити, що істотною причиною успішності всіх наведених вище механізмів державної підтримки індустріального розвитку є обов'язкове формування системи моніторингу та оцінки підсумків їх використання, що дає можливість оперативно здійснювати рішення про продовження або припинення державної допомоги [3].

Державна інноваційна політика повинна створювати успішну систему взаємозв'язку науки і економіки, а також технологій та їх практичного використання. Здійснення даної проблеми має на увазі близький зв'язок інноваційної політики з усіма елементами соціально-економічної політики країни, але, перш за все, з промисловою, науково-технічною та освітньою.

Список використаних джерел:

1. Головінов О.М. Інноваційна політика держави: реалії і проблеми / О. М. Головінов // Економічний вісник університету. - 2013. - Вип. 21(1). - С. 16-21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2013_21%281%29_4 (дата звернення: 28.04.2021).

2. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. "Напрями та завдання інноваційної політики у промисловості у контексті формування національної інноваційної системи України".

Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2973/> (дата звернення: 28.04.2021).

3. Ken Warwick, Alistair Nolan Evaluation of Industrial Policy, OECD Science, Technology and Industry Policy Papers No. 16 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecdilibrary.org/docserver/download/5jz181jh0j5ken.pdf?expires=1508774649&id=id&accname=guest&checksum=59EF8571D72AB39B17B55FC23A0C4F75> (дата звернення: 28.04.2021).

Науковий керівник – Олійник Т.Г. - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

БІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ БОРОТЬБИ ЗІ ШКІДНИКАМИ

Орищенко А.О., здобувач вищої освіти групи БТ 4/1

Миколаївський національний аграрний університет

У зв'язку з розвитком інтенсивного садівництва зростають вимоги до захисту рослин від шкідників і хвороб, ефективність якого залежить від культури землеробства, а також комплексу агротехнічних, механічних, біологічних і карантинних прийомів боротьби. Тому слід звернути особливу увагу на біологічні особливості боротьби з шкідниками.

Метою дослідження є наведення характеристики захисту рослин від шкідників за рахунок їх природних ворогів та висвітлення актуальності проблеми використання та розповсюдження таких методів захисту врожаю.

Біологічні методи боротьби зі шкідниками – це використання живих організмів для зменшення або повного усунення шкоди, яку наносять шкідники тваринам, людині, сільськогосподарським культурам. Таким чином, за рахунок окремих видів намагаються змінити рівновагу популяцій в природних і антропогенізованих екосистемах.

Біологічні методи боротьби замінили малоефективні, а часто і шкідливі, інсектицидні методи. Метою біологічних методів боротьби є не повне винищення виду, а утримання його кількості на оптимальному рівні.

За допомогою біологічних методів боротьби, за рахунок використання живих організмів або продуктів їхньої життєдіяльності, запобігають або зменшують шкоду, що завдається шкідливими організмами.

Застосування біологічних помічників для захисту рослин та врожаїв від шкідників відомі з сивої давнини. Тисячу років тому садівники Південно-Східної Азії переселяли хижих мурах виду екофіла в сади для захисту цитрусових культур. Але пройшло досить багато часу до того моменту, коли біологічний метод боротьби набув статусу наукового. В його основі лежать знання про харчові взаємозв'язки природних ворогів та шкідників і хвороб рослин.

В Японії у спеціальних лабораторіях вирощують сонечок та випускають поблизу садів. В США у 40-50х роках минулого століття існували робочі артілі, що займались збором сонечок, що зимували в горах. Їх складали у мішки по 9кг (близь 80 тисяч особин) і зберігали при температурі 4-6°C. Влітку комах купували фермери, які не використовували на своїх полях отрутохімікати.

Одна жужелиця за добу може знищити три-п'ять гусениць агрусової вогнівки, до десяти особин псевдогусені, ріпакового пильщика, до 100 личинок галиць. Не менш корисні личинки і дорослі особини божиих корівок. Вони активно винищують попелиць, кліщів, щитівок та інших шкідників. Семикрапкова корівка за добу знищує до 200 попелиць. Також для захисту рослин використовують біопрепарати (табл.1).

Проаналізувавши дані таблиці можна свідчити про те, що в порівнянні з контрольною вибіркою насіння без обробки та насіння, які оброблялися, в середньому врожайність підвищувалася від 5% кожного року. Найбільша різниця врожайності за 2016 та 2017 роки.

Таблиця 1 Вплив обробки насіння сої сорту Вітязь - 50 різними біопрепаратами на врожайність за 2016-2020рр, ц/га

Варіанти дослідів (штам)	Роки					В середньому за 2016-2020рр.
	2016	2017	2018	2019	2020	
Контроль (без обробки)	10,2	22,1	23,4	20,2	27,2	20,6
Контроль (фунгіцид Вітавакс)	12,4	22,4	26,1	23,5	32,1	23,3
РП	12,9	24,6	26,6	24,3	29,9	23,7
Ф.М.Б.	13,0	24,4	27,0	24,2	31,2	24,0
П.	12,2	24,5	24,7	24,3	31,7	23,5
АДГ	13,5	24,4	25,4	24,4	30,8	23,7
Впід 501	14,2	24,2	25,5	23,5	30,2	23,5
BS	12,5	23,3	25,1	24,6	31,2	23,3
Т-1	13,2	24,4	25,9	23,5	30,6	23,5
В.ср. 5	13,3	21,9	24,1	24,0	29,4	22,5
Аа	14,9	24,8	25,0	24,7	30,2	23,9
А	13,2	23,5	25,6	25,4	28,7	23,3
Ар. 1	13,3	23,5	24,1	24,6	29,6	23,0
Хетомік	12,6	21,0	23,8	25,9	29,9	22,6
11.6 М	12,4	25,3	22,3	23,6	29,3	22,6
ВКВ	12,3	22,4	22,1	24,5	29,6	22,2
Ф.П. 2	13,6	23,4	22,4	26,4	29,7	23,1
№ 4-13	12,5	22,1	22,6	23,1	28,4	21,7
Ф.М. 3	12,4	23,1	22,3	24,1	30,2	22,4
Ф. 34-1	12,3	23,4	22,8	28,7	30,1	22,9
ВДР 46	13,4	24,0	23,2	23,4	30,2	22,8
Д - 26	13,2	23,5	22,4	22,3	28,9	22,1
БСП	12,2	24,3	22,3	24,3	30,5	22,7
К-3	13,3	23,5	23,5	23,6	31,0	23,0
№ 501	12,2	23,6	22,6	22,7	36,0	23,4

Найефективнішими виявилися штами Ф.М.Б. та Аа, за використання яких середня врожайність складала відповідно 24,0 ц/га та 23,9 ц/га.

Біопрепарати – речовини із захисними властивостями, штучно створені людиною на основі мікроорганізмів і грибків, що існують в ґрунті. Вони здатні зупиняти розвиток патогенних організмів, насичувати рослини комплексом вітамінів, ферментів, гормонів, покращувати імунітет.

Фотосинтезуючі бактерії створюють поживні речовини з органічних речовин ґрунту, отруйних газів (сірководень), корневих виділень рослин з використанням сонячної енергії та ґрунтового тепла, накопичують азот, цукри,

амінокислоти, стимулюють розвиток мікоризи, сприяють переходу фосфору у доступну для рослин форму.

Таким чином, заходи щодо зниження шкоди комах поділяться (умовно) на профілактичні - агротехнічні, біологічні і на винищувальні - фізико-механічні, хімічні, біофізичні та біохімічні. Боротьба зі шкідниками полягає у здійсненні систем заходів, заснованих на раціональному і диференційованому поєднанні різних методів, спрямованих перш за все на вирішення профілактичних завдань.

Список використаних джерел

1. Ковбасюк П. У. Наукове забезпечення сталого розвитку сільського господарства. П. У. Ковбасюк, Н. М. Мусієнко, М. М. Городній. Київ, 2004. Т. 1. С. 15–22.
2. Тараріко О. Г. Аграрні виробничі системи ХХІ століття в контексті глобальних змін клімату. О. Г. Тараріко. Вісник аграрної науки. 2000. № 6. С. 5–9.
3. Чайка В. М. Чинники фітосанітарного стану. Захист рослин. 2003. № 4. С. 1–3.

Науковий керівник: Христенко О.А., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В МЕЖАХ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ

Сабіров Н.І., здобувач вищої освіти гр. МЕН 2/3

Миколаївський національний аграрний університет

Світовий досвід розвитку економіки в сучасних умовах господарювання дозволяє стверджувати, що фермерство є одним з ключових секторів

забезпечення економічної безпеки держави. Сільське господарство є однією з провідних галузей економіки України. Крім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, сільське господарство України спроможне на вагомий внесок у розв'язання світової проблеми голоду.

За роки ринкових перетворень фермерські господарства стали невід'ємною частиною сільської економіки та народного господарства в цілому. Тому питанням про їх функціонування присвячені роботи багатьох українських вчених, серед яких М. Беккер, В. Месель-Веселяк, П. Саблук, О. Чаянов та ін. Проте функціонування фермерських господарств на різних територіях України кардинально відрізняється, тому необхідно здійснювати аналіз конкретної території.

Метою є аналіз сучасного стану функціонування фермерських господарств Південного регіону за допомогою використання статистичних методів збору та обробки інформації у даному дослідженні.

Сільське господарство має значний рівень розвитку в областях Південного регіону. Проте, на цій території великий вплив мають такі фактори, як зміна клімату та соціально-економічні наслідки, що спричиняє пандемія COVID-19. Протягом останніх років спостерігаються щорічні коливання індексу сільськогосподарської продукції як у напрямках зменшення, так і збільшення показників. Однак, визначальні зміни у розвитку відбулись у поточному році, що обумовлене вкрай негативним впливом кліматичних умов на врожайність всіх основних сільськогосподарських культур, що призвело до зменшення прибутку значної кількості господарств, які потребують державної підтримки для подальшого функціонування.

Південний регіон включає у себе територію Миколаївської, Херсонської та Одеської областей, що мають значний природно-ресурсний потенціал і сприятливі кліматичні умови для успішного ведення господарства, а саме, вирощування технічних, зернових та плодоовочевих культур. Кліматичні умови регіону також дозволяють займатися виноградарством та садівництвом.

Проте територія належить до зон недостатнього зволоження та ризикованого землеробства, спостерігається залежність розвитку агропродовольчої сфери від специфічних кліматичних умов. Питома вага Миколаївської, Херсонської та Одеської областей є майже рівною у загальному виробництві продукції (рис. 1).

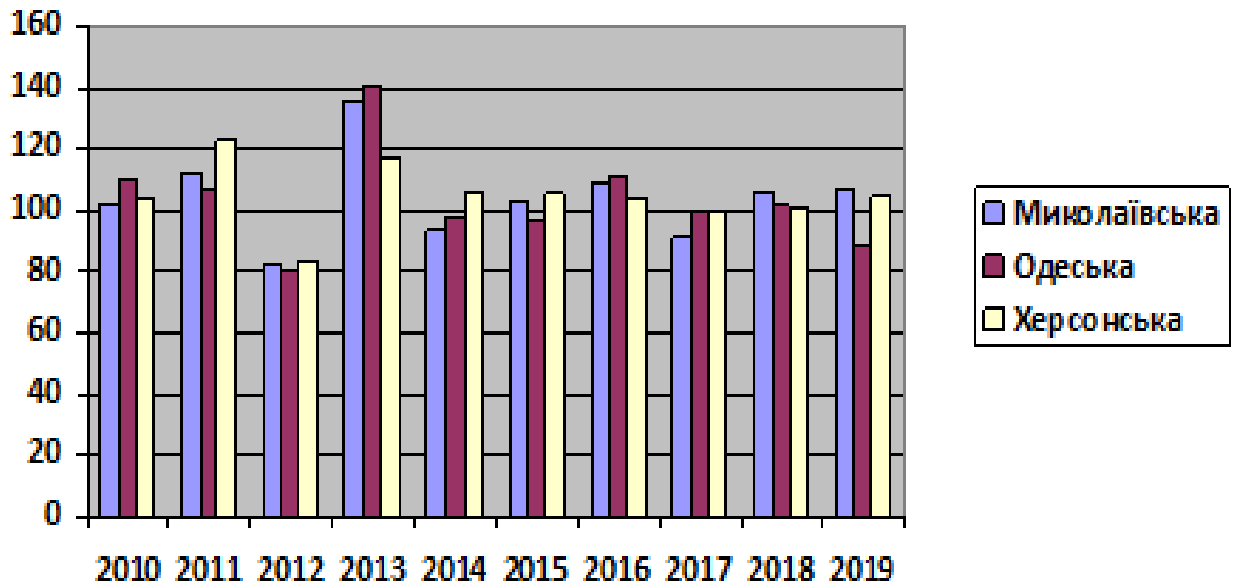

Рис. 1. Динаміка зміни індексів сільськогосподарської продукції господарств усіх категорій Південного регіону (2010-2019 рр.)

Співвідношення питомої ваги різних областей передбачає необхідність у комплексному дослідженні господарств. Найменший показник індексу фермерської продукції південного регіону України було зафіксовано у 2012 році, а найвищий вже через рік. 2013 рік відзначився значним збільшенням обсягів виробництва соняшників та зернових. З наступного року спостерігається кореляція показників індексу сільськогосподарської продукції, але згідно даних 2019 року зафіксовано значне падіння цього показника в Одеській області. Станом на 2020 рік показник значно знизився уже по всіх трьох областях (рис. 1).

Південний регіон України має достатній потенціал для успішного функціонування фермерських господарств. Отже, можна стверджувати, що найближчим часом вони стануть основою для виробництва

сільськогосподарської продукції. Специфічні кліматичні умови є сприятливими для вирощування різноманітних сільськогосподарських культур.

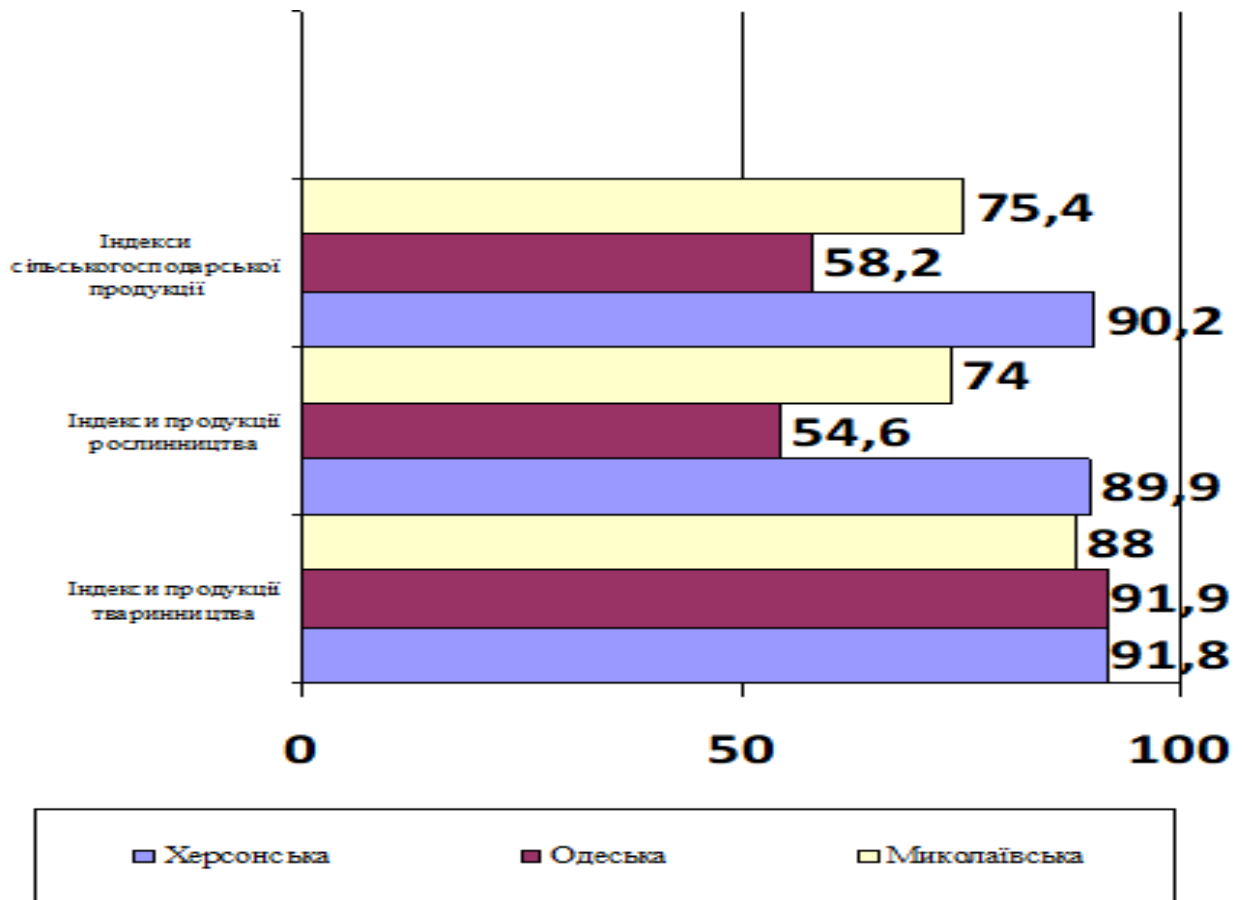

Рис. 2. Індекси сільськогосподарської продукції в областях Південного регіону у 2020р.

Основним недоліком є посушливий клімат та мала кількість дощів. Але, не дивлячись на всі суб'єктивні й об'єктивні труднощі, фермерські господарства знайшли свою нішу в економіці аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. В Україні зростає кількість фермерських господарств та кооперативів: сайт. URL: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraine/v-ukraine-uvelichilos-chislo-fermerskikh-khozyaistv-i-kooperativov/> (дата звернення: 07.03.2021).

2. Індекс сільськогосподарської продукції по Миколаївській області. Головне управління статистики у Миколаївській області: сайт. URL: [URL:http://www.mk.ukrstat.gov.ua](http://www.mk.ukrstat.gov.ua) (дата звернення: 07.03.2021).

Науковий керівник Коваленко Г.В., канд. екон. наук, ст. викл. кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Семенюк А.О., здобувач вищої освіти гр. ПУА 2/1

Миколаївський національний аграрний університет

Високі соціальні стандарти життя сільських жителів і розвиток соціальної інфраструктури значною мірою визначають рівень розвитку сільських територій. Слід зазначити, що фінансову базу функціонування закладів соціальної інфраструктури на селі у 90-х рр. становили державний бюджет на обласному, районному та місцевому рівнях, добровільні кошти підприємств, кошти громадян та позабюджетні надходження. Нині основна увага у формуванні фінансових ресурсів на утримання закладів соціальної інфраструктури певної території переноситься на місцеві бюджети, від формування і використання яких залежить рівень розвитку соціальної інфраструктури. Отже, розвиток соціальної інфраструктури має передбачати адаптацію її механізмів до змін у сфері економічної політики на основі підвищення якісного надання послуг [1].

Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури села було зосереджене на миттєвих проблемах, відповідно, короткострокові рішення перетворилися на довгострокові проблеми. За роки незалежності в українському селі здійснено глибокі структурні реформи, докорінно перебудовано земельні й майнові відносини, створено організаційно-правові

структури ринкового спрямування на основі приватної власності на землю та майно, індивідуальної, сімейної та колективної форм організації праці.

Водночас у розвитку агропромислового комплексу залишається низка основних проблем розвитку соціальної інфраструктури сільських територій у наступних сферах: забезпеченість житлом та неякісні соціально-побутові умови життя сільських мешканців; низький рівень забезпеченості транспортним сполученням; значна диспропорція у рівні розвитку зв'язку; низька забезпеченість дошкільною освітою; недостатнє охоплення навчальними закладами; аграрна наука; низький рівень реалізації потреб мешканців сільських територій у культурному дозвіллі та відпочинку; неефективна мережа лікувальних закладів; низький рівень фізкультурно-спортивного оздоровлення; погіршення доступу населення до об'єктів роздрібної торгівлі; зниження товарообороту ресторанного господарства; недостатній розвиток туризму [2].

Соціальна інфраструктура села — це сукупність підрозділів аграрних підприємств, які забезпечують задоволення соціально-побутових та культурних потреб селян. Соціальна інфраструктура охоплює такі сфери діяльності: житлово-комунальні, побутові, медичні, торговельні, громадського харчування, освітні, культурні, туристичні, спортивно-оздоровчі, поштово-телеграфні, транспорту, зв'язку, новітніх технологій тощо.

Таким чином, перед соціальною інфраструктурою стоять такі завдання, як:

- створення умов для продуктивної зайнятості та збільшення доходів сільського населення;
- поліпшення матеріального становища та підвищення престижу сільської інтелігенції;
- посилення соціального захисту найуразливіших верств сільського населення;

- забезпечення стабільного функціонування, розвитку і підвищення якості соціальної інфраструктури.

Завдяки досягненню поставлених цілей соціальна інфраструктура сільських територій України функціонуватиме ефективно, використовуючи усі виробничі потужності та буде працювати на максимальний результат за мінімальних затрат.

Кращі умови життя селян забезпечуватимуть ефективне функціонування та подальший розвиток підприємств, організацій і установ виробничої і соціальної інфраструктури села. Крім того, їх діяльність позитивно впливатиме на розвиток нових форм господарювання, активізує розвиток малого бізнесу, сприятиме створенню додаткових робочих місць і скороченню рівня безробіття, підвищенню рівня доходів, призупиненню скорочення та закриття на селі різного роду підприємств і об'єктів соціального призначення, збільшенню асортименту та якості послуг. Вище викладене дозволить забезпечити активізацію участі місцевого населення в заходах економічного розвитку та сприяти зростанню підприємницької діяльності для зміцнення фінансового сектору.

Список використаних джерел

1. Становлення механізму публічного управління розвитком сільських територій як пріоритет державної політики децентралізації. Електронний ресурс[<http://znau.edu.ua/images/images-news/2019/01/zbirnik04122018>
2. Гоголь Т.В. Сучасні проблеми розвитку соціальної інфраструктури сільських територій України / Т.В. Гоголь, М.К. Орлатий // Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / О.І.Павлов, М.А. Хвесик, В.В. Юрчишин; за ред. О.І. Павлова – Одеса: Астро-принт, 2012.-762 с.- С. 521-539.

3. Тенденції розвитку інфраструктури українського села.
Електронний ресурс [<http://vlp.com.ua/files/68.pdf>]

Науковий керівник: канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств Коваленко Г.В., Миколаївський національний аграрний університет

ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ХАРЧУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Ткачук А. В., аспірант кафедри економіки підприємств
Миколаївський національний аграрний університет**

Науково обґрунтоване забезпечення людства, зокрема населення будь-якої країни світового співтовариства, в продовольстві високої якості – глобальна проблема розвитку міжнародної спільноти. Особливу роль у розв’язанні продовольчої проблеми на регіональному, національному та загальнопланетарному рівнях відіграє харчова індустрія як завершальна функціональна ланка виробництва продовольчої продукції й реальний організатор та інтегратор ефективного, раціонального й збалансованого функціонування продовольчого комплексу кожної держави.

Харчова промисловість є і буде залишатись у подальшому стратегічно важливою галуззю народного господарства, від якої залежить добробут українського народу. Зважаючи на місце і роль галузі для економічного і соціального розвитку суспільства, прискорення її розширеного відтворення виступає однією з найголовніших передумов подолання кризових явищ та досягнення сталого економічного зростання.

Особливості розвитку галузей харчової промисловості досліджували П.П. Борщевський, Л.В. Дейнеко, А.О. Заїнчковський, Д.Ф. Крисанов, П.В. Осіпов, В.В. Прядко, М.П. Сичевський, Г.М. Тарасюк.

Ефективна, високопродуктивна, динамічно зростаюча харчова промисловість є пріоритетом у забезпеченні економічної безпеки держави і досягненні високої національної конкурентоспроможності [2].

Миколаївщина має значні можливості для розвитку сільськогосподарської галузі. Це і сприятливі природнокліматичні умови, родючі землі, трудові ресурси та давні хліборобські традиції. Область вважається одним із регіонів інтенсивного землеробства в Україні та має значні земельні ресурси. Загальна земельна площа становить 2458,5 тис.га [3].

У 2019 р. в регіоні було вирощено 5,0% загальнодержавного обсягу виробництва зернових культур (у 2018р. – 4,7%); 7,2% – насіння соняшнику (8,5%); 6,9% – овочів (5,37%); 1,4% - плодів та ягід (1,5%); 12,5% – винограду (15%); вироблено 1,3% – м'яса у забійній масі (також 1,3%); 3,3% – молока (стільки ж); 1,8% – яєць (2,0%); 6,9% – вовни (6,7%).

Таблиця 1 Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції на одну особу Миколаївської області, кг)

Роки	Культури зернові та зернобобові	Соняшник	Картопля	Культури овочеві	Культури плодові та ягідні	М'ясо (у забійній масі)	Молоко	Яйця свійської птиці всіх видів, шт
Миколаївська область								
2010	1855	494	144	298	32	24	307	483
2016	2361	1007	233	434	27	27	296	235
2019	2802	940	158	427	25	51	352	100
Темп зростання 2019 у % до 2010	151,1	190,3	109,7	143,3	78,1	212,5	114,7	20,7
Україна								
2010	856	148	408	177	38	45	245	372
2016	1549	319	510	221	47	55	243	354
2019	1783	362	481	229	50	56	238	382
Миколаївська обл. в % до України								
2010	0,3	333,8	35,3	168,4	84,2	53,3	125,3	129,8
2016	152,4	315,7	45,7	196,4	57,4	49,1	121,8	66,4
2019	157,2	259,7	32,8	186,5	50	91,1	147,9	26,2

Джерело: сформовано автором на основі даних офіційної статистики

Слід зазначити, що виробництво продукції у Миколаївській області у розрахунку на одну особу населення підвищилось насіння соняшнику перевищило відповідний загальнодержавний показник у 2,6 раза, овочів – у 1,9 раза, зернових культур – у 1,6 раза, молока – на 47,9%.

Значною перешкодою на шляху становлення інноваційної моделі розвитку підприємств харчової промисловості є недостатній рівень виробництва сучасного устаткування вітчизняними машинобудівними підприємствами. Нині на вітчизняних підприємствах харчової промисловості понад 90% діючого устаткування у вартісному вираженні є імпортним. Формування світової продовольчої (агропродовольчої) системи є результатом інтенсифікації міжнародної кооперації і поділу праці, взаємодії та глобалізації національних товарних систем у сфері виробництва і продажу продовольчих товарів [1]

Список використаних джерел

1. Інноваційні процеси в аграрному секторі економіки [М.М. Кулаєць, М.Ф. Бабієнко, О.Д. Витвицька та ін.] // Економіка АПК. – 2009 – № 9 – С. 30–35.
2. Калініченко Л. Л. Інформаційне забезпечення процесів розвитку на промислових підприємствах / Л. Л. Калініченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010 – № 32 – 220 с.
3. Статистична інформація Державної служби статистики України. - [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

Науковий керівник - Котикова Олена Іванівна, докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ 3

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЕКОНОМІКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ

ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Батюк Р.Б., аспірант кафедри менеджменту

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Сталий взаємоузгоджений розвиток чинників сільськогосподарського виробництва забезпечує здатність господарюючого суб'єкта підвищувати соціальну та економічну ефективність, динамічно підтримувати пропорції в організації діяльності, орієнтованої на інноваційний розвиток, постійно нарощувати темпи розширеного відтворення, метою якого є гарантувати населенню якісні продукти харчування, продовольчу безпеку держави без завдання шкоди навколишньому середовищу [4, с. 52].

Теоретико-методичні та практичні аспекти вивчення чинників розвитку аграрних підприємств знайшли своє відображення та набули значного розвитку у наукових працях та дослідженнях Ліпич Л. Г. , Фатенок-Ткачук А. О. [1], Мельника Л.Ю. [2], [Мікули Н. А.](#) [3], Прушківської Е. В. [4], Саблука П.Т. [5], Семенової Л. Ю. [6] та інші. Аналіз публікацій, присвячених зовнішньоекономічній діяльності (ЗЕД) аграрних підприємств або її окремим процесам, показав, що серед науковців не існує єдності стосовно визначення основних чинників, які впливають на ЗЕД підприємства.

Мета досліджень полягає у вивченні зовнішніх чинників ефективного розвитку ЗЕД аграрних підприємств. Завданнями дослідження у контексті виконання сформульованої мети є встановлення чинників зовнішнього макро- та мікросередовища розвитку ЗЕД аграрних підприємств.

Зовнішні умови не залежать від самого підприємства, а визначаються направленістю господарської політики держави, урядовими заходами по управлінню, співвідношенням початку децентралізації і централізації в загальній системі державного впливу на економічні процеси, що створює суттєвий вплив на діяльність підприємств, обмежує або відкриває можливість для ініціативи (підприємництва) і ризику, активного маркетингового мислення. Тому підприємство, перш ніж будувати свою програму дій, повинно добре знати відповідне господарське законодавство, урядові постанови відносно діяльності підприємств у різних сферах, в тому числі й у зовнішньоекономічній, тим більше, що зовнішні умови впливають і на характер внутрішніх умов і можливість розвитку підприємства [6, с. 26].

Мельник Л.Ю. до найважливіших зовнішніх чинників відносить: зміну державного устрою, економічної системи; політичну й економічну нестабільність, необхідність користуватися новими, незвичними або недостатньо ретельно законодавчими актами; перехідний характер ситуації, коли старі економічні структури і механізми вже не діють, а нові ще не створені; відсутність або недостатній розвиток елементів ринкової економіки, зокрема відсутність ефективного ринку капіталу, що викликає фінансові труднощі; дефіцит або низьку якість технологічної інфраструктури ринку (перш за все суспільних телекомунікацій) і сфери послуг (наприклад, банківські мережі); непередбаченість настрою суспільства; інше (розрив економічних зв'язків з партнерами з країн колишнього СНД), що для більшості господарств є вкрай складним процесом [2, с. 79].

Своєю чергою науковці Ліпич Л. Г. та Фатенок-Ткачук А. О. прийшли до загального висновку, що зовнішні чинники, які впливають на розвиток ЗЕД підприємства, доцільно ділити на дві групи: 1) чинники впливу мікросередовища (політичні, законодавчо-правові, економічні, соціальні, часові та фактори неформального обмеження діяльності); 2) чинники впливу макросередовища (політико- правові, загальноекономічні, законодавчі,

адміністративні, природно-кліматичні, психологічно-соціальні, технологічні, історичні та фактори стандартизації і взаємозамінності) [1, с. 30, 31].

На думку [Мікули Н. А.](#) визначальну роль у розвитку аграрних підприємств відіграють такі зовнішні чинники, як: доступність ресурсів; конкурентне середовище; розвиненість внутрішнього попиту; державна підтримка; масштаби та розвиненість ринків збуту; інституційне середовище; державна науково-технічна політика; інвестиційний клімат; цінова і податкова політика; природні умови; стан навколишнього середовища та природних ресурсів; коопераційно-інтеграційні зв'язки в агропродовольчій системі; соціальний розвиток села; зовнішньоекономічні умови [3, с. 238].

В процесі вивчення та аналізу наукових джерел нами встановлені:

- чинники зовнішнього макросередовища розвитку ЗЕД аграрних підприємств: політичні, економічні, природно-кліматичні, адміністративні, законодавчо-правові, психологічно-соціальні, економічні, технологічні, історичні та стандартизації й взаємозамінності;

- чинники зовнішнього мікросередовища розвитку ЗЕД аграрних підприємств: політичні, законодавчо-правові, економічні, неформальні обмеження, часу та простору, економічні, освітні та соціальні.

Економічну вагомість дії зовнішніх умов Саблук П.Т. розглядає як головні чинники посилення дохідності, що перебувають у сфері дії безпосередньо суб'єктів господарювання. Окрім цього, він акцентує увагу на тому, що економічний інтерес господарювання в аграрній сфері (як і в будь-якій іншій) значною мірою залежить від зовнішніх чинників, які в ринкових умовах кардинально змінили порядок формування доходів у сільськогосподарських підприємствах [5, с. 24].

Взаємоузгоджене функціонування чинників зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств забезпечує повноцінне та безперервне функціонування сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку України в цілому. При цьому важливу роль відіграють чинники зовнішнього макро- та мікросередовища розвитку ЗЕД аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Ліпич Л. Г., Фатенок-Ткачук А. О. Фактори впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств. *Економіка та держава*. 2008. № 5. С. 29–32
2. Мельник Л.Ю. Класифікація аграрних господарств за критерієм площ землекористування. *Вісник ДДАУ*. 2008. № 2. С. 157-161
3. Мікула Н. А. Факторні впливи на сталий розвиток сільських територій прикордонних регіонів. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки*. 2013. Вип. 1. С. 237-246.
4. Прушківська Е. В. Фактори стабілізації сільськогосподарського виробництва в умовах глобалізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 2. С. 42-53.
5. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період. *Економіка АПК*. 2008. № 4. С. 19-37.
6. Семенова Л. Ю. Конкурентоспроможність аграрних підприємств : монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. фін. акад., 2013. 164 с.

Науковий керівник - Колодійчук Володимир Анатолійович – д-р екон. наук, професор кафедри менеджменту Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, Львів.

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМКИ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ФЕРМЕНТОВАНИХ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

Бондарчук В.О., здобувач вищої освіти групи БТ 4/1

Миколаївський національний аграрний університет

Останнім часом серед споживачів послаблюється інтерес до молочних та кисломолочних продуктів. Це головним чином пов'язано з недовірою споживачів до виробників, збільшенням кількості випадків алергічних реакцій на лактозу та компоненти комбінованих молочних продуктів, високою калорійністю продуктів, смаками, що не цікаві рядовому споживачу, високою вартістю продукту та іншими факторами.

Динаміка розвитку молочної галузі України на прикладі окремих продуктів також має неоднозначний характер. Масштаби виробництва молочної продукції України за 2019 – 2020 роки наведено у таблиці 1 (за даними DUPONT).

Оскільки споживчий попит визначає масштаби та цілі виробництва, кожна компанія прагне привернути увагу якомога більшої кількості споживачів до своєї продукції. Для цього виробники вдосконалюють існуючі товари та розробляють нові.

Тенденції постійно змінюються. Спроби слідувати їм посилюють конкуренцію між виробниками, стимулюючи інновації у напрямку сучасних тенденцій. На сьогодні основними популярними тенденціями є: здорове харчування (зменшення вмісту цукру та жиру в продуктах), етнічні та традиційні молочні продукти, перекуси та зручність споживання, продукти на рослинній основі та без лактози [3].

За дослідженням DUPONT середньорічний приріст випуску молочних продуктів, що відстежувався за конкретними заявками на останні п'ять років: низький вміст жиру + 0,3% низький рівень холестерину + 6%; низька калорійність + 11%; низький рівень цукру + 31% .

Таблиця 1. Порівняльна характеристика обсягів виробництва молочних продуктів за 2019-2020 рр. (DUPONT)

Найменування товару	2019, т	2020, т	2020 до 2019, %
Молоко товарне (фасоване)	467 802	466 546	100%
Вершки товарні (фасовані)	12 275	19 842	162%
Сухі молоко та вершки	52 299	46 597	89%
<i>в т.ч. Сухе знежирене молоко</i>	34 963	35 715	102%
<i>в т.ч. Сухе цільне молоко</i>	17 336	10 882	63%
Масло вершкове	90 335	87 084	96%
Спреди та вершково-рослинні суміші	46 465	41 983	90%
<i>в т.ч. Спреди і суміші з молочним жиром не менше 25% в жировій фазі</i>	23 418	16 067	69%
<i>в т.ч. Рослинно- вершкові суміші</i>	23 047	25 916	112%
Сир свіжий неферментований	77 080	82 754	107%
Сир сичужний і сирний продукт	131 579	125 691	96%
<i>в т.ч. Сир сичужний</i>	84 944	82 700	97%
<i>в т.ч. Сирний напівтвердий продукт</i>	46 635	42 991	92%
Сир плавлений і сирний продукт	40 402	42 824	106%
<i>в т.ч. Сир плавлений</i>	29 080	30 667	105%
<i>в т.ч. плавлений сирний продукт</i>	11 322	12 157	107%
Сир жирний	171 981	168 515	98%
Молочні консерви	73 372	78 876	108%
Кисломолочні продукти	429 466	436 399	102%
<i>в т.ч. кисломолочні продукти неароматизовані</i>	294 456	297 493	101%
<i>в т.ч. кисломолочні продукти ароматизовані</i>	135 010	138 905	103%
Казеїн та казеїнати	5 330	5 609	105%
Дитяче харчування на молочній основі	4 401	4 814	109%
Сироватка та модифікована сироватка у різних формах	51 934	53 432	103%

Популярність зниження цукру в молочних продуктах швидко зростає. Використовується декілька методів: заміна цукру медом, стевією, фруктозою або штучними підсолоджувачами (сукралоза, аспартам) або зменшення доданого цукру, замість якого включають фруктовий сік / пюре [1].

Запуски етнічних молочних продуктів зросли більш ніж удвічі в країнах, що не належать до їхнього походження. Найбільшого поширення набули скір та кефір [1, 2]. Стандарти позиціонування та ідентичності товару відрізняються в усіх країнах світу. Сьогодні кефір в Англії, Туреччині та Австралії набагато популярніший, ніж у Росії, а скір підкорив не тільки

північну Європу, а й дійшов до СНД. Інтерес споживачів до молочних продуктів країни підживлюється їх харчовою цінністю, вмістом пробіотиків, що сприяє покращенню травлення, та високим вмістом білка для насичення, тонусу та здоров'я м'язів.

За статистикою, 34% споживачів купують йогурти часто, 38% - періодично, і лише 4% заявляють, що не вживають цю категорію продуктів [4].

Починаючи з 2014 року, у всьому світі спостерігається бум запусків заводів з виробництва молока на рослинній основі, а разом із цим зростає різноманітність сировинної бази. Найпопулярнішими є соєве молоко, кокосове, вівсяне та мигдальне молоко. Вони виробляються у найбільших кількостях.

Таким чином, можна зробити висновок, що тенденції безпосередньо залежать від уподобань споживачів. Завданням кожного виробника є створення на їх основі конкурентоспроможного продукту. Науково-дослідна діяльність у молочній галузі особливо розвинена та тісно пов'язана з інноваціями, які діють в цьому напрямку. Інноваційна діяльність відіграє важливу роль у популяризації молочних продуктів у суспільстві. Це впливає на світову молочну торгівлю, збільшуючи обсяги імпортової та експортної продукції, стимулює розвиток молочної галузі як у світі, так і в окремих країнах.

Список використаних джерел

1. Global and EU fresh fermented trends and key market trends 3-5 years from now. © 2019 DuPont (April 2019)
2. Innova Consumer Lifestyle and Attitudes Survey 2018. © 2021 INNOVA MARKET INSIGHTS
3. Julian Melletin: New Nutrition Business/ DuPont EMEA Marketing 2018

4. **TheDairyNews** — **ежедневные новости молочного рынка.** URL: <https://www.dairynews.ru/news/kislomolochnye-produkty-mira-chto-proizvodit.html>

Науковий керівник: Коваленко Г.В., старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ІСПАНІЇ

Власюк А.М., здобувач вищої освіти групи МЕН 6/1,

Миколаївський національний аграрний університет

Іспанія - промислова країна, яка має одну з найбільших економік Західної Європи і світу. Разом з тим, економіка Іспанія відчуває серйозні системні проблеми, серед яких державний борг, украй високий рівень безробіття, помітні регіональні диспропорції.

Дослідження в даній сфері відображені в працях як зарубіжних вчених Р. Коуза, Д. Норта, О. Уільямсона, Т. Еггертссона, А. Кузена, так і відомих українських дослідників А.Гальчинського, О.Власюка, Ю.Бажала, Л.Бігунова-Новікова, М.Гордона, І.Лукінова, Ю.Пахомова, В. Черняка та ін.

Метою дослідження є аналіз системи господарювання країни та обґрунтування факторів, що впливають на економічні відносини.

Економіка Іспанії є п'ятою за величиною в Європейському союзі (ЄС) за номінальним ВВП і дванадцятою у світі. Іспанія знаходиться у верхній п'ятірці майже у всіх секторах середнього технологічного рівня, особливо виділяючись як виробник автомобільних запчастин і аксесуарів, промислових верстатів і устаткування, аудіовізуальних засобів, продукції органічної і неорганічної хімії, виробів металообробки і взуття. Але по конкурентоспроможності в галузі інформаційно-комунікаційних технологій і

випуску електронних компонентів вона знаходиться тільки в третій десятці країн.

Іспанія, незважаючи на проблеми, займає важливе місце в декількох областях інновацій, таких як поновлювані джерела енергії, біотехнології, транспорт і технології промисловості, малі та середні підприємства, які є сильною основою для відновлення після кризи і зміни економічної моделі. Триває розширення присутності іспанських компаній у всьому світі, особливо в країнах Латинської Америки і Азії, експорт в яку значно збільшився [1].

В останні роки Іспанія досягла високого становища по всьому світу: 9-е місце за кількістю нових досліджень в міжнародному науковому рейтингу. З другого десятиліття XXI століття вихід приватних компаній за кордон, викликаний кризою 2008 року, мав наслідки для конкурентоспроможності країни на світовому ринку, що сприяло збільшенню приватних інвестицій в дослідження [2]. Традиційними проблемами іспанської економіки є неповне використання ресурсів трудового населення і інфляція.

Незважаючи на те, що з точки зору паритету купівельної спроможності (ПКС), вона нині є однією з найбільших в світі, Іспанія продовжує відчувати серйозні системні проблеми.

Серед факторів, що впливатимуть на іспанську економіку в період найближчого майбутнього, можна зазначити: уповільнення споживання і падіння намірів споживачів; посилення великих торгових мереж на протипагу традиційній торгівлі; зростання споживання через онлайн-канали; повільне відновлення споживання домогосподарств після кризи; падіння фондових ринків; падіння цін на активи: золото, сировину, цінні папери; стан ринку нерухомості; ціна на нафту; підвищення процентних ставок; відсутність стимулу для економічного зростання і зайнятості; зростаюча імміграція; низька народжуваність; комерційні війни, що знижують рівень обміну товарами і послугами; цифрова трансформація, автоматизація процесів праці, які можуть призвести до зростання безробіття [3].

В Іспанії існують дві фундаментальні проблеми, які потребують вирішення.

1. Доходи іспанців не збільшуються необхідними для економіки країни темпами. Наслідком економічної кризи є зменшення доходів громадян внаслідок безробіття. При зростанні економіки люди знаходять роботу, підвищується їх дохід і купівельна спроможність, яка є стимулом для подальшого розвитку галузей. Однак після кризи розрив в доходах населення між Іспанією і середнім показником по Європейському союзу залишається на рівні 30-річної давності.

2. Іспанська економіка дуже вразлива щодо зовнішнього фінансування, існує висока зовнішня заборгованість країни. При цьому нинішня світова кон'юнктура не є позитивною. Існують зовнішні чинники, які негативно впливають на ситуацію: це уповільнення зростання економіки Китаю, збільшення ціни на нафту, зростання долара по відношенню до євро та інші [4].

Необхідні заходи, спрямовані на підвищення виробничого потенціалу країни. Вирішення проблем в області економічної політики, які будуть прийняті найближчим часом, можуть стати визначальними для майбутнього країни.

Список використаних джерел

1. Авілова, А.В. Модернізація господарської системи / А.В. Авілова//Іспанія. Анфас і профіль. - М: Весь світ, 2007. С. 59-76
2. Давидов, В.М. Іспанська досвід перехідного періоду / В.М. Давидов//Національна економіка в умовах глобалізації. - М.: Магістр, 2007. С. 214-237.
3. Поліщук, Г.В. Транснаціональні корпорації Іспанії: особливості становлення і розвитку. дис. канд. екон. наук: 08.00.14 / Поліщук Георгій Віталійович. - М., 2013. - 156 с.

4. Global Competitiveness Reports. WEF, 2015–2016. Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015_2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf

Науковий керівник Христенко О.А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Домбровська-Горщук В. П., здобувач вищої освіти групи ПУА 3/1

Миколаївський національний аграрний університет

Зараз усі країни світу різною мірою охоплені процесом глобалізації. Вияв процесів глобалізації є багатовимірним. У сучасній науковій літературі глобалізація розглядається як масштабний і динамічний процес, що має різні сфери та складові.

Набувши рис процесу, до того ж суперечливого і непослідовного, глобалізація зумовлює вияв інших процесів, що вступають у суперечність як відносно один одного, так і щодо початкової «точки відліку», демонструючи в такий спосіб залежність нелінійної діалектики, котра справляє зростаючий вплив на регіональний розвиток та стан економічної безпеки як регіонів, так і національної економіки в цілому.

Економіка регіонів зазнає впливу: національної економіки, міжнародного та глобального економічного середовища. Тому, між окресленими структурними рівнями визначають такі ключові моменти їх взаємодії:

- взаємодія між економікою регіонів і національною економікою в сучасних умовах характеризується піднесенням ролі місцевого самоврядування та розширенням повноважень регіонів у сфері міжнародної ініціативи, проте гостро відчувається невідповідність законодавчих рішень з

можливістю їх реалізації, що пов'язано з розмитістю відповідальності між виконавчими гілками регіональної влади;

- взаємодія національної економіки з міжнародним економічним середовищем характеризується сполученням державної політики лібералізації зовнішніх відносин з політикою зваженого протекціонізму;

- зв'язки економіки регіонів з міжнародним економічним середовищем виступають у різнобічних формах міжнародної взаємодії регіонів — зовнішньої торгівлі, іноземного інвестування, транскордонного співробітництва, науково-технологічного співробітництва, які опосередковані державним регулюванням;

- набувають актуальності зв'язки економіки регіонів з глобальним економічним середовищем під впливом зростаючого тиску ТНК, що розміщують філії на території України і вкорінюються у структуру регіональних господарств. Це означає, що регіони стають безпосередніми учасниками глобалізаційних процесів [1; 2].

Отже, глобалізаційні процеси мають свої позитивні та негативні наслідки, які віддзеркалюються по різному на країнах світу в залежності від стану їх економічного розвитку. Тому необхідним є створення стратегій розвитку національних економік, що відповідали б умовам глобалізації. Основними напрямками таких стратегій повинні бути підтримки національного виробника, ефективна міжнародна політика, державний вплив на розподіл ресурсів та прибутку між галузями виробництва, підтримка соціальних галузей, ефективна антимонопольна політика.

Список використаних джерел

1. Гонта, О. І. Структуризація зовнішніх впливів на економіку регіонів України в умовах глобалізації / О. І. Гонта // Чернігів. наук. часоп. — Сер. 1. Економіка і управління. — 2011. — № 1 (1). — С. 23–29.

2. Вплив глобалізації на розвиток регіонів. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/1-62-76.pdf> (дата звернення 03.05.2021).

3. Волинський Г.О. Про конкурентні переваги в умовах глобалізації / Г.О. Волинський. // Економіка України. – 2006. – № 12. – с. 37–41.

4. Зянько В.В. Глобалізація та інноваційний процес: їхній взаємовплив/ В.В. Зянько. // Економіка України. – 2006. – № 2. – с. 65–68.

5. Стукало Н.В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України / Н.В. Стукало. // Фінанси України. – 2005. – № 5. – с. 29–35

6. Регіональний розвиток України в умовах глобалізації та євроінтеграції. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/36.pdf (дата звернення 03.05.2021).

Науковий керівник – Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ІНФЛЯЦІЯ: СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Жовта Н.А., здобувач вищої освіти групи БЗ/1, Миколаївський національний аграрний університет

Проблема інфляційних процесів в розвитку економічного становища держав світу набула актуальності ще в далекому XVI ст. спричиняючи негативні наслідки для зростання могутності та економічної незалежності держав в низці найрозвинутіших на той час країн світу.

На сьогодні, інфляція є однією з економічних проблем сучасності, яка тісно пов'язана з безробіттям, матеріальним благополуччям та зайнятістю суспільства. У світі не існує країни, яка жодного разу не боролася з даною проблемою.

В Україні, інфляційні процеси постали великою проблемою ще у період становлення її як незалежної держави і носили більш прихований характер. Гроші знецінювалися внаслідок тривалого дефіциту. Тепер інфляція стала явною, має хронічний характер і відбувається під впливом як грошових, так і не грошових факторів. Не зважаючи на досвід, який Україна отримала завдяки гіперінфляції 1993р., ефективного методу для боротьби з цією «хворобою» так і не знайдено.

Питанню розвитку інфляційних процесів приділяли увагу Дж. Кейнс [1], О. Філіппс, [2], а дослідженням проблеми сутності інфляції, її регулювання, вивченням основних чинників та факторів цього процесу – Д. Полозенко [3] та О. Коваленко [4]. Є. Алімпієв [5].

Актуальність даної теми полягає у тому, що в останні роки, через важке становище України, окупацію АР Крим, воєнні конфлікти на Сході та в світі, інфляційні процеси несуть за собою негативні соціально-економічні наслідки і стають масштабною загрозою для розвитку нашої держави. Наразі, необхідно вести рішучу антиінфляційну політику, яка б призупинила темпи сучасної інфляції і привела в стабільність економіку нашої держави.

Інфляція (від лат. *inflatio* — роздування) — тривале зростання загального рівня цін, що, відповідно, є свідченням зниження купівельної спроможності грошей. [6, с. 254]

Існує багато трактувань виникнення та причини інфляції один з них пояснює інфляційні процеси як грошове явище, що з'являється внаслідок порушення грошового обігу; другий – як диспропорцію між різними сферами господарства (попитом та пропозицією, доходами і витратами держави, грошовою масою в обігу та потребами господарства в коштах). Інфляція виникає тоді, коли підвищується загальний рівень цін і гроші знецінюються.

Вперше термін інфляція вжили в Північній Америці, під час громадянської війни в середині XIX століття, а згодом його почали використовувати в Англії, Франції.

Щоб зрозуміти та виділити найосновніші причини виникнення інфляції та інфляційних процесів в економіці країни, потрібно насамперед усвідомити, що вони проявляються і несуть негативні наслідки не тільки для економічної сфери, але й для соціальної і політичної галузей життя громадян. Ні за яких обставин не слід стверджувати, що економіку держави підривають лише економічні суб'єкти.

Якщо коротко сформулювати головні причини інфляції в державі, то серед них можна виділити наступні:

- надмірна емісія паперових грошей;
- монополізація виробництва;
- дефіцит державного бюджету;
- збільшення внутрішнього та зовнішнього державного боргу;
- зовнішньоекономічні фактори;
- недосконалість податкова політика;
- диспропорції у суспільному виробництві;
- низький рівень зайнятості відносно високого рівня безробіття;
- кризові явища у фінансово-кредитній системі [7, с.78].

На сьогоднішній день, проблема інфляції, а отже, і антиінфляційної політики залишається досить актуальним та важливим питанням не тільки для України, але й для низки інших держав світу. Попри великий арсенал знань та методів стримування, попередження і зниження рівня інфляції, запозичених в зарубіжних країнах, уряду нашої держави не вдається стабілізувати протікання інфляційних процесів на довгий період часу.

Я глибоко переконана, що влада України має спрямовувати весь свій досвід, навички і зусилля на зміцнення та покращення роботи механізмів ринкової системи, а також ставити перед собою цілком реальні для виконання завдання та цілі як в короткострокових, так і в довгострокових періодах.

Отже, реальним підґрунтям для економічного зростання та оптимізації економіки є створення конкурентоспроможної економіки, пошук

підприємцями правильної сфери реалізації для підвищення попиту економіки на гроші. Важливим також є правильне проведення грошово – кредитної політики

Достовірний прогноз інфляції та кількісний аналіз впливу застосування інструментів центрального банку дає змогу проводити більш ефективну монетарну політику, використовуючи інструменти центрального банку для впливу на грошовий ринок з метою стримання інфляції чи, навпаки, для стимулювання економічного зростання

Завдяки режиму інфляційного таргетування Національний банк України зможе ефективніше контролювати та боротися з інфляцією та завдяки цьому оптимізувати монетарну політику, що призведе до підвищення економіки та розквіту нашої держави.

Список використаних джерел

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Кейнс Дж. М. ; пер. проф. Н. Н. Любимова. — М. : Гелиос АРВ, 2012. — 352 с.
2. Phillips A. W. The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861–1957 / A. W. Phillips // *Economica*. — 1958. — № 25. — С. 283—299.
3. Полозенко Д. В. Про гроші, інфляцію та фінанси у трансформаційній економіці / Д. В. Полозенко // *Фінанси України*. — 2008. — № 2. — С. 82—88.
4. Коваленко О. Інфляція в Україні: особливості та вплив на фінансову систему / О. Коваленко // *Формування ринкової економіки в Україні*. — 2009. — Вип. 19. — С. 308—315.
5. Алімпієв Є. В. Інфляційне таргетування за умови асиметрії загального рівня цін / Є. В. Алімпієв // *Фінанси України*. — 2010. — № 10. — С. 21—28.
6. Кравченко С., Теленик С. Інфляція в ринковій економіці: сутність, причини і взаємозв'язок з макроекономічними показниками // *Економіка, фінанси, право*. — 2002. - №7. - С.9-12

7. Федоренко В.Г., Діденко О.М., Рушенський М.М., Уткін О.Ф. Політична економія: Підручник / За наук. ред. д.е.н., проф. В.Г. Федоренка. – К.: Алерта, 2008. – С.78.

*Науковий керівник –Котикова О.І., доктор економічних наук, професор, ,
Миколаївський національний аграрний університет*

ЕКСПОРТНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

**Зігунова С.А., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Із року в рік показники України у зовнішній торгівлі товарами та послугами демонструють значні коливання, які спровоковані низкою зовнішніх та внутрішніх негативних чинників. Економіка України характеризується високим рівнем відкритості, що створює певну нестабільність та залежність українських виробників від зовнішньої торгівлі на світових ринках.

Основними торговельними партнерами України є 212 країни, основні з яких: Китай, Польща, Італія, Туреччина, Німеччина, Індія, Угорщина, Білорусь, США, Франція, Чехія, Швеція, Швейцарія, Австрія. Останнім часом стратегічним партнером для України став Євросоюз, адже майже 44% товарів та послуг Україна продає на експорт в Європу. Національною Експортною Стратегією України до 2025 визначено 48 країн у фокусі. При цьому Україна експортує широку номенклатуру товарів та послуг практично у всі країни світу. Криза Світової організації торгівлі, стратегічне протистояння країн-лідерів глобальної торгівлі все більше призводять до децентралізації світової торгівлі, що відкриває можливості нарощування торговельних відносин не тільки вже зі сталими партнерами, але і налагодженню зв'язків з новими країнами.

Структура українського експорту товарів лише частково збігається зі структурою світового товарного експорту. Якщо усвітовому експорті домінують механічне обладнання (24,7%), мінеральні продукти (18,8%), транспортні засоби (9,9%), хімічна продукція (8,8%) та недорогоцінні метали, то в українському експорті частка механічного обладнання (10,5%) є вдвічі меншою, ніж усередньому усвіті. При цьому частка експорту недорогоцінних металів та виробів із них (29,8%) суттєво перевищує загальносвітовий показник. Частка експорту мінеральних товарів також менша за світову (12,5% – Україна, 18,8% – світ), але порівняно з іншими товарними групами різниця є відносно невеликою.

Водночас питома вага продукції рослинного походження в українському експорті (11,9%) майже в чотири рази перевищує світовий показник. При цьому на українські жири та олії припадає 3,5% світового ринку, на продукти рослинного походження – 1,6%. Темпи зростання українського експорту сільськогосподарської та харчової продукції випереджають світові, що свідчить про досить стабільний світовий попит та стійкість цих експортних груп до кризових явищ в економіці України. У цілому ж український експорт характеризується порівняно меншою часткою промислової продукції високого рівня переробки та вищою часткою металургійної продукції, а також продукції сільського господарства та харчової промисловості. У структурі українського експорту послуг домінують транспортні (40,9%) та ділові (14,0%) послуги, послуги, пов'язані з подорожами (19,8%).

Попри великий потенціал американської економіки ця країна не є головним торговельним партнером України. Ситуація із двосторонньою торгівлею послугами між цими країнами є дещо кращою, оскільки США входять у п'ятірку країн-партнерів. Український товарний експорт до США залишається, на жаль, сировинним.

Аналізуючи рівень експортного потенціалу України, можна стверджувати про наявність конкурентоспроможності національних товарних груп України на світових ринках та споживчого попиту на них. Подальша

реалізація започаткованої стратегії розвитку експортного потенціалу України буде позитивно впливати на ступінь її участі на світових ринках, підвищувати роль та зацікавленість національних товаровиробників у зовнішній торгівлі. Удосконалення внутрішніх адміністративних процедур оформлення зовнішньоекономічної діяльності та поліпшення регуляторного середовища лише привабить суб'єктів господарювання до активної участі в ній та значно підвищить рівень експортного потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Зарицька Н.С. Сучасний рівень та потенційні можливості торговельного співробітництва України та США / Н.С.Зарицька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. – 2016. – №17. – С.32–35.
2. Кулицький С. Зовнішня торгівля України: стан, проблеми й перспективи / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2018. – № 10. – С. 39–52.
3. Лиськова Л.М. Підвищення експортного потенціалу України як передумова досягнення цілей регіональної торговельно-економічної співпраці. Європейські перспективи. 2014. № 9. С. 12–18. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2018/31318/evpe_2014_9_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ НОРВЕГІЇ

**Карпюк Г.С., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Норвегія сьогодні – одна із найрозвиненіших і благополучних країн Європи. За статистикою МВФ, у 2015 р. дохід на одного громадянина країни склав майже 70 тис. доларів. Середня зарплата норвежців сягає 5–7 тис. євро на місяць. Норвегія має досить потужний резервний фонд для розвитку інвестицій у розмірі близько 800 млрд доларів. Економіка країни є змішаною: приватний сектор поєднується з державною власністю, у якій перебувають деякі галузі промисловості. Державне регулювання здійснюється також через оподаткування, субсидії та мита. Численні дослідження та опитування показують, що рівень задоволення життям населення й економічним розвитком Норвегії стабільно високий і з кожним роком невідмінно зростає. Саме ці факти поживляють інтерес до функціонування норвезької економічної моделі та можливостей її використання в інших країнах, зокрема й в Україні.

Сільське господарство Норвегії виділяється як галузь з високим рівнем захисту, регуляторним втручанням та державною допомогою. Члени СОТ зазначили, що, незважаючи на послідовне зростання продуктивності, технічний прогрес та постійний високий рівень підтримки, продукція норвезького сільського господарства на міжнародному рівні все ще є недостатньо конкурентоспроможною. Основні результати галузі залишаються ізольованими від світового ринку та підлягають масштабному втручанню Уряду. Чинні тарифи на сільськогосподарську продукцію в середньому становлять 37%. Підтримка Норвегії її аграрній галузі втричі перевищувала середні показники.

Застосування санітарних і фіто-санітарних заходів також пов'язане з сільськогосподарською політикою. У зв'язку з цим, деякі країни-члени

наголосили на важливості застосування наукового підходу та оцінки ризиків, в тому числі для реєстрації і використання пестицидів та інших сільськогосподарських хімікатів, а також інших новаторських інструментах для підтримки і функціонування торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Усталеною формою фінансової підтримки виробників сільськогосподарської продукції в розвинутих країнах світу є державне субсидування. Так, у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (34 країни світу) державні субсидії становлять 34 % від загального доходу фермерів. Рівень державних субсидій у відсотках до вартості виробленої сільськогосподарської продукції в останні роки становив: у Норвегії – 70 %, країнах ЄС – 45 % (для порівняння: в Україні цей показник становить 4,3 %).

Норвегія імпортує велику кількість різних видів аграрної продукції. Частина із них країна може закупати і в Україні. Зокрема, зерно, овочі, різні види олії.

Не секрет, що в Норвегії достатньо високі митні бар'єри навколо аграрного сектору, але є й квоти, є можливості, які українські виробники досі не використали. Норвегія не входить до Європейського Союзу, отже відносно більш самостійна в своїх рішеннях щодо економічної співпраці з Україною.

В інтересах України - включити до списку товарів ті, що можуть експортуватися до Норвегії без мит: зерно, борошно, кукурудзу та рапс. Це ключові експортні позиції аграрної продукції України, у яких сама Норвегія забезпечує себе лише на 25%.

Інтерес в аграрній сфері пов'язаний також із бажанням норвезької сторони імпортувати з України яблучний концентрат, томатну пасту та свіжі томати, ягоди, соняшник, кукурудзу. Найширші можливості поставок з України, є також відносно таких товарних груп як овочі, фрукти, ягоди і мед. Сьогодні Норвегія має можливість ввозити без мит свою рибну продукцію, але разом із зниженням купівельної спроможності населення є необхідність проведення гнучкішої цінової політики в інтересах обох країн.

Норвегія прихильно ставиться й неодноразово підтверджувала свою послідовну підтримку курсу України на європейську інтеграцію. Норвегія, яка не є членом ЄС, має унікальний досвід торговельно-економічних відносин з Євросоюзом. З огляду на імплементацію Україною Угоди про асоціацію з ЄС Норвегія може допомогти Україні, поділившись досвідом такої співпраці. Координацію взаємодії між обома країнами у торгово-економічній сфері здійснює низка інституцій, із-поміж яких передусім Норвезько-українська торгова палата. Активізації співпраці в економічній сфері сприяли українсько-норвезькі бізнес- форуми.

Список використаних джерел

1. Берстад О. Роль Норвегії у світовому політичному та економічному просторі / О. Берстад // Економічний часопис-XXI. – 2010. – № 1–2. – С. 21–24.
2. Договірно-правова база між Україною та Норвегією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://norway.mfa.gov.ua/ua/ukraine-no/legal-acts>.
3. Норвезько-український бізнес форум (NUSS). Листопад 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iccua.org/norvezko-ukrayinskiy-biznes-forum-nucc/>.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Коваленко Г.В. канд. екон. наук,

ст. викладач кафедри економіки підприємств

Сухорукова І.В., здобувачі вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасний розвиток інформаційного суспільства безпосередньо пов'язаний з необхідністю збору, обробки і передачі величезних об'ємів інформації, перетворенням інформації у товар, як правило, значної вартості. Це стало причиною глобального переходу від індустріального суспільства до інформаційного. Поява всесвітньої мережі Інтернет спричинила масштабне зростання міжнародних спілкувань у різних сферах людського життя.

В умовах теперішніх соціально-економічних відносинах інформаційні технології відіграють важливу роль. Актуальність інформаційних технологій перш за все пояснюється поширенням інтернет-мережі. Тому як в наш час відбуваються значні зміни, створюються та розвиваються нові програми і технології, виникає необхідність розширювати межі роботи з ПК. Дослідженням в цій галузі займалися А. Василюк, Н. Мельникова, В. Гайдаржи, Р. Гуревич, А. Мазаракі, Г. Коломонець, О. Буйницька та інші. Інформаційні технології потребують не тільки складної організації та підготовки, а й великих витрат та наукомісткої техніки. Введення інформаційних технологій перш за все починається зі створення математичної бази, організації інформаційних потоків та підготовки фахівців.

Мета дослідження полягає у розгляді основних перспектив використання інформаційних технологій у сучасному світі.

На сьогодні інформаційні технології займають велике місце в нашому житті. Застосування ЕОМ стало буденною справою, хоча ще зовсім недавно робоче місце, обладнане комп'ютером, було великою рідкістю. Інформаційні технології дали нові можливості для роботи і відпочинку, багато в чому полегшили працю і життя кожної сучасної людини. [1].

На світову науку значним чином впливає глобальний доступ або ж його відсутність до світових джерел інформації. За наявністю відкритого доступу до джерел ІТ виникає можливість активного розвитку інформаційної інфраструктури, а також розвитку технологій, політики, культури та освіти, економіки [2].

До основних функцій сучасних інформаційних технологій слід віднести: збір, пошук, обробку, зберігання даних, які певним чином впливають на управління, вироблення нової інформації та рішення задач оптимізації управління. Важливим етапом виступає не тільки автоматизація трудомістких рутинних та регулярно повторюваних операцій з переробки великого обсягу даних. Не менш важливою є переробка даних з метою отримання принципово нової інформації, яка сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень [3].

Розвинуті ІТ відкривають шлях національній економіці до вищого рівня розвитку, оскільки цей ринок є ефективним інструментом інтеграції до світового економічного простору внаслідок його особливостей, таких як: інтернаціональність (завдяки інформаційно-комунікаційній природі); привабливість для інвесторів завдяки швидкій окупності інвестицій і високій прибутковості. Сфера інформаційних технологій є наукомісткою, і тому в процесі її розвитку якнайповніше розкривається науковий потенціал країни. За рахунок розвитку і реалізації наукового потенціалу підвищується рівень інформаційної й економічної безпеки країни. Сучасні розвинені держави приділяють величезну увагу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. На жаль, частка України на світовому ринку ІТ є надзвичайно малою, а рівень розвитку інфраструктури цієї галузі є низьким.

В Україні на державному рівні є усвідомлення необхідності розвитку ІТ, проте, розроблені плани та концепції розвитку ІТ відзначаються дещо узагальнюючим характером, не розроблено конкретного алгоритму дій для нівелювання наявного відставання України в сфері ІТ від провідних країн світу.

Згідно з оцінками, відображеними у звіті «Світові інформаційні технології» Всесвітнього економічного форуму, в Україні не сприяють, а то й гальмують розвиток ІТ: система оподаткування; проблеми у сфері захисту прав власності, захисту прав інтелектуальної власності; недосконалість судової системи; неефективність правової системи. Розвиток ІТ в Україні можливий лише при негайному кардинальному покращенні ситуації у зазначених сферах [4].

Інформаційні технології дуже швидко перетворилися на життєво важливий стимул розвитку не тільки світової економіки, а й інших сфер людської діяльності. На сьогодні практично неможливо знайти сферу, в якій вони зараз не використовуються. Поряд із цим існує низка проблем, серед яких важливе значення мають становлення стандартів та протоколів для комп'ютерного зв'язку, організація доступу до стратегічної інформації, організація її захисту і безпеки. Вирішення зазначених проблем надасть можливість найбільш адекватно і гнучко реагувати на потреби суспільства.

Список використаних джерел

1. Басюк Т.М. Методи та засоби мультимедійних інформаційних систем : навч. посіб. / Т. М. Басюк, П. І. Жежнич; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. - 426 с. - Бібліогр.: с. 413-416.
2. Вплив інформаційних технологій на сучасне суспільство. URL: <https://studfile.net/preview/7422314/page:2/#3>. (дата звернення: 03.03.2020).
3. Інформаційні технології. URL: https://stud.com.ua/31842/menedzhment/informatsiyni_tehnologiyi (дата звернення: 03.03.2020).
4. Проценко Т. Основні напрями інформатизації державного управління в процесі становлення громадянського суспільства /Т. Проценко, В. Шамрай // Вісник УАДУ. – 2002. – № 1. – С. 339–344

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ

Матвєєва М., здобувач вищої освіти групи ПУА 4/1

Миколаївський національний аграрний університет

Глобалізація – тенденція до відходу від окремих національних економічних одиниць у напрямі створення єдиного великого глобального ринку; історичний соціальний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, політичних та соціально-культурних систем, а також взаємодія суб'єктів світосистемних відносин різних рівнів щодо регулювання їх діяльності в різних сферах на єдиному світовому просторі [1, с.360].

Визначення «глобалізація» походить від латинського слова *globus*, що у перекладі означає куля, глобус. На сьогоднішній день під глобалізацією ми розуміємо процес трансформації світового співтовариства, що охоплює усі сфери життя суспільства, у єдину відкриту систему інформаційних, технологічних, фінансових, економічних, соціально-культурних взаємозв'язків[2, с. 15]. Глобалізація світової економіки залежить від так званих чотирьох «і», а суть економічної глобалізації полягає у посиленні ролі інвестицій, індустрій, індивідів і інформації.

Глобалізація має значний вплив на національну економіку. Найвагоміший вплив має конкуренція країн на міжнародному торговому ринку. Зміна конкурентоспроможності національних економік призводить до позитивних, так і негативних процесів всередині національного господарства. Саме це, змушує уряди країн та підприємців шукати різні шляхи до організації економіки. Для розвинутих економік позитивний вплив глобалізації проявляється у зростанні обсягів зовнішньої торгівлі в результаті поглиблення спеціалізації країн. Оскільки національні корпорації промислово розвинених країн володіють сучасними технологіями та ефективним менеджментом, лібералізація торгівлі сприяє розширенню ринків збуту і, як наслідок, обсягів

зовнішньої торгівлі країн. До цього додається експансія національного капіталу на закордонні ринки. Ринки капіталу розвинених країн, як правило, характеризуються надлишком капіталу та низькою дохідністю його використання в той час, коли в менш розвинених країнах спостерігається дефіцит капіталу та, відповідно, висока дохідність його використання. Лібералізація інвестиційних режимів, що супроводжує процеси глобалізації, дає можливості для національного капіталу промислово розвинених країн розширити сфери діяльності за рахунок інших країн і підвищити ефективність його використання [2,с.47].

Негативними наслідками глобалізації є результат сучасного бурхливого розвитку та невідповідності суспільства до її регулювання. Глобалізація викликана ринковими силами, сама по собі вона не забезпечує ні справедливості, ні соціального прогресу, ні усунування нерівності і вимагає великої відповідальності як від національних урядів, так і від міжнародних інститутів щодо відвернення негативних наслідків.

Отже, глобалізація економіки призводить до неможливості ефективного регулювання ринку й процесів відтворення в країні на національному рівні у відриві від міжнародної економічної кон'юнктури.

Список використаних джерел

1. Бочан І. О. Глобальна економіка / І. О. Бочан, І. Р. Михасюк. – К. : Знання. URL:http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/DocDescription?doc_id=251382 (дата звернення 25.04.21).
2. Куцик П. О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія / О. П. Куцик, О. І. Ковтун, Г. І. Башнянин. – Львів. : Видавництво ЛКА, 2015. – 594 с.

Науковий керівник – Крилова І.Г., канд. екон. наук, доцент, Миколаївський національний аграрний університет

МІСЦЕ УКРАЇНИ В СВІТОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

Сільське господарство України є однією з провідних галузей національної економіки, яка не лише може забезпечувати населення нашої держави якісними продуктами, а й становить значну частку в зовнішній торгівлі України. Українські виробники постачають сільськогосподарську продукцію до 190 країн світу. За підсумками 2019 року економіка України посідає 62-ге місце серед всіх економік світу та 22-ге з-поміж країн Європи за загальним розміром ВВП, який становить 93,55 млрд. доларів США. З розрахунку ВВП на одну особу – 133-тя позиція в світі – \$2205,67 на рік [3]. Україна – потенційно багата країна, що усвідомлює себе й сприймається ззовні як політична й економічно міцна індустріально-аграрна держава

Питання виробництва продукції сільського господарства у світі та його регіонах досліджувались у працях вітчизняних вчених, зокрема О.Г. Білоруса, В.І. Власова, С.М. Кваші, Ю.О. Лупенка, М.І. Пугачова, а також у матеріалах українських та міжнародних фахових ресурсів.

Агросектор займає ключову роль в економіці України, забезпечуючи 9% ВВП, 18% зайнятості суб'єктів господарювання та 6% податкових надходжень [1]. Значення сільського господарства в економіці України зростало за останні 10 років. Найбільші зміни в частці агросектору у ВВП / експорті спостерігаються в роки економічних криз, що означає відносну стійкість галузі до кризових явищ: в умовах економічної рецесії агросектор падає набагато менше, ніж інші сектори. У 2020 році аграрна продукція залишилася основою зовнішньої торгівлі України. Частка сільськогосподарської продукції та продовольства у загальних обсягах українського експорту склала 45% або 22,2 млрд дол. США [2].

Разом з тим, імпорт зазначеної продукції досяг рівня 6,5 млрд \$, що на 13% більше ніж минулого року. Зовнішньоторговельний баланс агропродовольчої продукції склав 15,7 млрд дол. США [4]. В загальній структурі експорту найбільше зросли поставки продукції категорії жири та олії – на 22 % до 5,8 млрд дол. США. Поставки готової продукції збільшилися на 4% до 3,4\$. Поставки продукції тваринництва скоротилися на 7% і склали 1,2 млрд дол. США. Експорт продукції рослинництва зменшився на 8% і склав 11,9 млрд дол. США [5].

У 2019 році частка сільськогосподарської продукції та продовольства (групи 1-24 УКТЗЕД) у загальних обсягах українського експорту становила 44,3%, або 22,2 млрд. дол. США. Порівняно з 2018 роком обсяги аграрного експорту в 2019 році зросли на 19%, тоді як загальний експорт товарів з України за цей період збільшився на 6% [7]. Виробляючи 90-100 мільйонів тонн зернових культур щорічно, Україна зберігає провідні позиції у світі. При цьому країна є третім найбільшим експортером зерна у світі (щорічний експорт становить 50-60 мільйонів тонн).

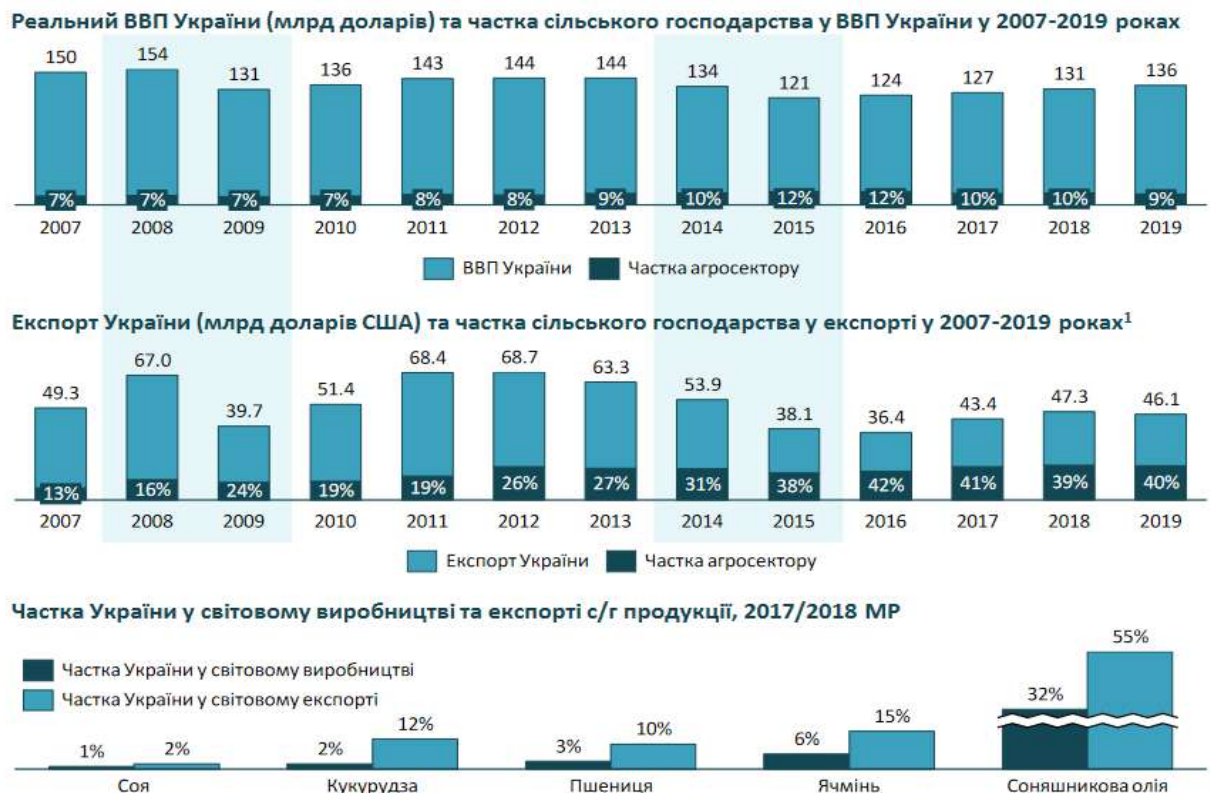

Рис.1. Ключова роль агросектору у вітчизняній економіці [6]

Завдяки своєму величезному потенціалу сільське господарство продовжує залишатися ключовою галуззю для інвестицій. Обсяг інвестицій в агропромисловий комплекс за дев'ять місяців 2020 р. склав більше 60 млрд грн з них 45 млрд грн безпосередньо на сільське господарство. Половина зазначених коштів була спрямована на проекти в галузі тваринництва, в т.ч. на будівництво ферм. Також значна частина інвестицій припала на проекти в сфері свинарства. В галузі рослинництва основна частина інвестицій була спрямована на будівництво елеваторів і потужностей для зберігання сільгоспкультур.

Ще однією з передумов для залучення інвестицій в сільське господарство є відкриття ринку землі в Україні. У перші два з половиною роки буде діяти обмеження на покупку землі – не більше 100 га в одні руки. З 2024 року обмеження складе до 10 тис га в одні руки [6]. Наразі іноземці та іноземні компанії офіційно не можуть бути власниками землі і лише після проведення всеукраїнського референдуму буде вирішено продавати землю іноземцям чи ні, але сам факт відкриття ринку землі є великим кроком у напрямку подальшого розвитку агробізнесу в Україні. Для збільшення експортного потенціалу Україна намагається розширити свою інфраструктуру, в тому числі і морські порти, через які йде відвантаження сільськогосподарської продукції за кордон. Стратегія розширення експортного потенціалу включає також розбудову морських портів.

Список використаних джерел

1. Білорус О. Г., Зубець М. В., Саблук П. Т., Власов В. І. Глобальна продовольча безпека. Київ : ННЦІАЕ, 2009. 486 с.
2. Власов В. І. Глобалістика: історія, теорія : монографія : у 2 т. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. Т. 2. 856 с.
3. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Кваша С.М., Кваша К.С. Стан та тенденції розвитку сільського господарства країн-членів Європейського Союзу. Київ : ННЦІАЕ, 2013. 40 с.
5. Патица Н.І. Тенденції та перспективи розвитку світових сільськогосподарських ринків як орієнтири для посилення українських позицій / Патица Н.І. // Економіка АПК. - 2019. - № 1 - С. 70
6. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків COVID-19 «Економічне відновлення» URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/07.2020/programa.pdf>
7. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства : монографія / [Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, Б. В. Духницький та ін.] ; за ред. Ю. О. Лупенка, М. І. Пугачова. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Мороз Т.А., здобувач вищої освіти групи Б 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

Процедура економічної глобалізації пов'язана з появою і поглибленням відносин серед національних економік різних країн, включаючи всі сторони економічного життя різних країн світу. Економічна глобалізація виражається в діях розширення міжнародного переміщення капіталів, обміну товарами і послугами, посилення трудових міграційних процесів в рамках світового господарства, зростанні ролі міжнародних науково-технічних зв'язків.

Глобалізація - це сукупність, що включає різні сфери світової спільноти. В основі глобалізації лежать процеси в області економіки і фінансів, що вважається фундаментом глобальних процесів в інших областях. Економічна глобалізація є вихідною ланкою процесів глобалізації. В її основі лежать

міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація господарського життя. [1, с. 236]. Участь в процесі глобалізації для країни, зазначається такими позитивними сторонами: бурхливий розвиток технологій; удосконалення та підвищення рівня життя; збільшення кількості та якості споживчої продукції.

Україна в порівнянні з багатьма іншими країнами має конкурентні переваги. До них належать: вигідне географічне положення країни і резерви природних ресурсів потужна матеріально-технічна і наукова база, кваліфіковані трудові ресурси. Реалізація національних конкурентних переваг ускладнюється неефективністю їх застосування. Адже основний показник конкурентоспроможності держави на світовому ринку - рівень ефективності застосування всіх економічних ресурсів і перш за все праці.

Індекс глобальної конкурентоспроможності складається з більш ніж 100 змінних, що згруповані у 12 контрольних показниках («Інституції», «Інфраструктура», «Макроекономічне середовище», «Охорона здоров'я та початкова освіта», «Вища освіта і професійна підготовка», «Ефективність ринку товарів», «Ефективність ринку праці», «Розвиток фінансового ринку», «Технологічна готовність», «Розмір ринку», «Відповідність бізнесу сучасним вимогам» та «Інноваційний потенціал») за 3 основними групами субіндексів: «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення». У таблиці 2 представлені данні зміни цих показників в Україні за останні роки.

Половина з наведених показників за останній рік знизилась, а ті показники де спостерігається зростання виростили на незначну кількість позицій по відношенню до інших країн світу [2].

Доцільно відзначити, що країна все більше поглиблюється в експортера, як джерело сировини для інших країн світу. Для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки слід визначитися в деяких напрямках розвитку виробництва.

Таблиця 2 Динаміка показників конкурентоспроможності за 2018-2019рр

Показник	Місце серед країн світу		Зміни
	2017-2018	2018-2019	
Інституції	129	118	-11
Інфраструктура	75	78	+3
Макроекономічна стабільність	128	121	-7
Охорона здоров'я та початкова освіта	54	53	-1
Вища освіта та професійна підготовка	33	35	+2
Ефективність ринку товарів	108	101	-7
Ефективність ринку праці	73	59	-14
Розвиток фінансового ринку	130	120	-10
Технічна готовність	85	81	-4
Розмір ринку	47	47	0
Відповідальність бізнесу сучасним вимогам	98	90	-8
Інновації	52	61	+7

Вибрати ті області в яких держава має переваги, наприклад агропромисловий комплекс, видобувна промисловість. Проблемою вважається відсутність завершеного циклу виготовлення, тобто поставки не сировини, а готової продукції. Фінансових ресурсів у виробників досить лише на виробництво сировини, а не на виробництво продукції. Застарівше обладнання, недостатні наукові розробки іновативних продуктів, міграція вчених за кордон призводить до відсталості у розвитку якості товарів і послуг від тих вимог, що потребує світове господарство.

Для збільшення конкурентного рівня України влада зобов'язана контролювати бізнес-процеси жорстко реагуючи на монополію. Фірми повинні без впливу держави конкурувати між собою, розробляючи нові винаходи, які зможуть зайняти основну нішу на світовому ринку. У свою чергу, від уряду потрібне фінансування перспективних галузей виробництва, надання податкових пільг, видача дотацій і субсидій, створення програми по залученню іноземних інвесторів.

Збільшення конкурентоспроможності національної економіки України для участі в глобальному процесі без наукомісткої продукції підприємств на світовому ринку неможливо. Темпи формування науково-технічного прогресу

країни в свою чергу, залежить від державної політики в галузі науки і освіти. Загалом конкурентні переваги можливо отримати шляхом отримання пільг, дотацій з державного бюджету, заниженого курсу національної валюти, прямого або прихованого субсидування галузей, отримання тіньових прибутків, ефективної експлуатації невідновних природних та екологічних ресурсів тощо. Україна з небагатьох держав, що має усі можливості за певний час стати державою з високим показником конкурентоспроможності національної економіки та брати активну участь у процесі глобалізації.

Список використаних джерел

1. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії. [Електронний ресурс]. 2014. с. 236. [Режим доступу]: <http://lira-k.com.ua/book/osnovi%20ekon%20teor.pdf>
2. Індекс глобальної конкурентоспроможності.: [Електронний ресурс]: Звіт «The Global Competitiveness Report 2018–2019» [Режим доступу]: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018-2019-5>
3. Зовнішня торгівля [Електронний ресурс]: Національний банк України [Режим доступу]: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613

Науковий керівник: Христенко О.А., канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА СВІТ

Нестерчук І. В., здобувач вищої освіти групи Б 2/2

Миколаївський національний аграрний університет

Термін „глобалізація” означає інтеграцію економіки кожної країни зі світовою економікою або іншими країнами. Вона передбачає відновлення обміну товарами, послугами, капіталом на міжнародному рівні. На перший погляд здається, що це дуже легко і не повинно виникати ніяких проблем, але глобалізація сама по собі складний процес, який має безліч проявів та включає

багато питань. Саме це не дозволяє дати єдине, однозначне визначення цього терміну, яке б охопило всі спектри напряму і його сторони, що мають планетарні масштаби.

Дослідженням проблем глобалізації займаються вітчизняні та закордонні вчені, які розглядають її вплив на національні економіки. Значна увага приділяється трансформації світової економіки, новаторській дії інтеграції суспільств, яка призводить до виникнення «нової економіки». Серед науковців доцільно зазначити праці О. Гончара, С. Жукова, Л. Мусіної, Н. Тарханової, О. Яценко та інших.

Мета дослідження - вивчення процесів глобалізації, її позитивних сторін і впливу на світову економіку.

Глобалізація несе позитивний характер, а саме розвиток автотранспорту, засобів зв'язку, міжнародний поділ праці, міграція людських та виробничих ресурсів, економічні та технічні процеси, навіть зближення культур різних країн. Допомогає співпрацювати різним країнам, обмінюватись ресурсами, яких досить багато на одній території (головне аби не було дефіциту ресурсів на даній території країни), і передавати туди, де їх або немає, або не вистачає. Поширившись на всі сфери економіки, відбулись деякі зміни, які покращили співпрацю країн, рух ресурсів, навіть подолання світових екологічних проблем саме не на рівні окремої держави, а на світовому міжнародному рівні. Міжнародний валютний фонд ще у 2000 році підсумувавши, виокремив чотири головні аспекти глобалізації: торгівля і фінансові транзакції; рух капіталу та інвестицій; міграція людей; розповсюдження знань.

Також виділяють три основні області глобалізації: економічна, культурна та політична. Розглянемо кожен окремо і охарактеризуємо їх.

В економічній області глобалізація впливає на бізнес, виробництво, тобто на економіку виробництва та реалізації товарів та послуг. Впровадження нових процесів, обмін досвідом ведення бізнесу, допомога на міжнародному рівні, швидке зростання руху товарів, послуг, технології та капіталу через кордон, отримання товарів і послуг з різних місць у світі. На сьогодні з'явилась

тенденція інтегрування економік розвинених країн із економіками країн, що відстали в розвитку, шляхом прямих інвестицій, зниженням торгових бар'єрів та інші економічні реформи, наприклад, імміграція населення.

Розглядаючи культурну область, мається на увазі поширення ідей, значень та цінностей у світі з метою розширення та збагачення культурних стосунків. Цей процес відзначається спільним споживанням культурних продуктів, які поширюються через Інтернет, засоби популярної культури, і, звичайно, міжнародний туризм, який відкриває культури країн. Глобалізація несе зміни, як позитивні так і негативні. Загальні застарілі звичаї, культурні цінності відходять на задній план, починається розвиток у культурних напрямках, впровадження нового. Але все ж таки є ті, хто не забуває про минулі традиції, дотримується їх і навіть переказує іншим.

Щодо політичної сфери, то це впровадження нових законів, зміни в законодавстві, вступ до міжнародних організацій, можливість із-за кордону привезти нові знання в управлінні державою. Крім того, фундаментальні зміни світового порядку, виникнення політичної культури, політичної свідомості, нового типу міждержавних відносин.

Глобалізація має принести позитивні результати для всього людства, але тільки в тому випадку, якщо питання та проблеми вирішуватимуться зараз. Даний процес є якісно новий щабель у розвитку інтернаціоналізації економічних, політичних, культурних та інших аспектів суспільного життя. Глобалізація впливає позитивно, в першу чергу, на розвинуті країни, які концентрують торговельні, грошові, інвестиційні потоки, де активно розвивається науково-дослідна діяльність.

Але дослідження наслідків глобалізації для кожної країни світу, а також розроблення пропозицій щодо подолання негативного впливу глобалізаційних процесів залишається нагальною проблемою, яка вимагає вирішення на світовому рівні.

Список використаних джерел

1. Globalisation, economic Processes, economics. Online. URL: <https://www.economicdiscussion.net/globalisation/globalisation-economic-processes-economics/30511> (дата останнього доступу 09.04.2021)
2. Глобалізація сучасного світового господарства: сутність та основні ознаки процесу. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19136/> (дата останнього доступу 09.04.2021)

Науковий керівник Коваленко Г.В., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

**Ніколаєнко І.В., здобувач вищої освіти групи ПУА 3/1
Миколаївський національний аграрний університет**

Економічний розвиток останніх двох десятиліть ХХ століття відбувався під дедалі потужнішим впливом глобалізації. Глобалізація – об’єктивний та всеосяжний процес. Змінюються структура й форма організації світової економіки, міжнародних економічних відносин [1].

Глобалізація - процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації [2].

Взагалі глобалізація світової економіки складна, багатоаспектна проблема, що постійно породжує численні наукові дискусії і тому на сьогодні вона не має простого і однозначного тлумачення. За цим поняттям переховується велика кількість явищ і одночасно протікаючи процесів, а також проблем, які торкаються всього людства і які прийнято називати глобальними проблемами сучасності [1].

До позитивних наслідків процесу глобалізації, можуть бути віднесені:

- 1) поглиблення спеціалізації і міжнародного поділу праці, а також розширення виробничої кооперації; більш ефективний розподіл коштів і ресурсів;
- 2) економія на масштабах виробництва, скорочення витрат, що створюють умови для зниження цін;
- 3) зростання конкуренції, що стимулює подальший розвиток нових технологій;
- 4) підвищення продуктивності праці, мобілізація значних обсягів фінансових ресурсів [3].

Негативні наслідки глобалізаційних процесів:

- 1) нерівномірність розподілу переваг від глобалізації в розрізі окремих галузей національної економіки;
- 2) можлива деіндустріалізація національних економік;
- 3) можлива дестабілізація фінансової сфери, потенційна регіональна або глобальна нестабільність із-за взаємозалежності національних економік на світовому рівні (локальні економічні коливання або кризи в одній країні);
- 4) зростання безробіття [4].

Економічна глобалізація означає збільшення взаємозалежності національних економік усього світу, зумовлене швидким зростанням руху через кордони товарів, послуг, технології та капіталу [2].

Таким чином, визначивши та дослідивши позитивні та негативні наслідки глобалізаційних процесів, ми дійшли висновку, що глобалізація невід'ємна частина України. В майбутньому вона буде розвиватися ще більше. Економіка України є чутливою до всіх наслідків глобалізації, як до позитивних так і негативних. Залежність України від різних факторів робить економіку держави вразливою до проблем.

Список використаних джерел

1. Глобалізація та її наслідки для економіки країн світу. URL: <http://center.kr-admin.gov.ua/index.php?q=Elibr/27.html> (дата звернення 29.04.2021).

2. Глобалізація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобалізація> (дата звернення 29.04.2021).

3. Соціально-економічні наслідки глобалізації для світової та української економіки. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/72006316.pdf> (дата звернення 29.04.2021).

4. Глобалізація: наслідки розвитку. URL: <https://clubtutors.rudenko.kh.ua/globalizatsiya-naslidki-rozvitku> (дата звернення 29.04.2021).

Науковий керівник – Олійник Т.Г. – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

МАРК ЦУКЕРБЕРГ – ПРИКЛАД СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМЦЯ

Опря М.О., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасний етап розвитку економіки вимагає від підприємця не просто здійснювати "будь-яку економічну діяльність", а перейти до інноваційного підприємництва. У зв'язку з цим підприємець характеризується як людина, для якого творчість та інновації є звичкою, в результаті яких він на основі помічених їм можливостей створює і доставляє споживачеві щось нове і цінне.

Марка Цукерберг, засновник найбільшої соціальної мережі в світі Facebook, добре володіючи мовами програмування, створив власний портал, на якому користувачі могли спілкуватися в зручній формі. У порівнянні з безліччю форумів, форма «соціальної мережі» найбільше сподобалася

користувачам. Таким чином, Цукерберг став одним з найуспішніших молодих підприємців за всю історію людства.

На сьогоднішній день Марк Цукерберг, який оцінюється у понад 55 мільярдів доларів, створив першу версію того, що стане гігантом соціальних мереж, у своєму гуртожитку Гарвардського університету. Як один із наймолодших підприємців у світі, Цукерберг, безсумнівно, пішов на незліченні розрахункові ризики, щоб привести свою геніальну ідею до свого нинішнього стану, маючи 2,38 мільярда активних щомісячних користувачів.

Він завжди наважується досліджувати з безстрашним мисленням. Молодий технологічний підприємець ніколи не уникав інновацій нестандартно.

За лічені дні проект Facebook переріс межі гарвардського кампусу, до нього приєдналися університети Ліги Плюща у Бостоні, Нью-Йорку, Массачусетсі та Канаді. Незабаром приєдналися Стенфорд і Колумбійський університет.

Ідеєю соціальної мережі було розміщення користувачами на своїх сторінках фотографій та інформації – від наукових інтересів до гастрономічних уподобань, за рахунок чого у найкоротші терміни у мережі з'явилися групи за інтересами, які розширювалися щодня.

Незабаром творець Facebook Марк Цукерберг зрозумів, що для розвитку проекту потрібні чималі інвестиції. Тому він, взявши приклад із Білла Гейтса, покинув Гарвард, а всі відкладені батьками гроші на навчання (85 тис. доларів) вклав у своє дітище. Навчання він завершив лише в 2017 році.

Влітку 2004 року програміст переїхав до Пало-Альто і зареєстрував свій проект як юридична особа, ставши генеральним директором компанії Facebook.

Незабаром після того, як Facebook став хітом для користувачів та рекламодавців, великі корпорації зацікавились придбанням Facebook у Цукерберга. Однак він ризикнув і вирішив залишитися зі своїм творінням. Відхиливши мільярди доларів, запропоновані генеральним директором Yahoo,

Террі Семелем, він задумав перетворити своє дітище на щось набагато більше, ніж це було тоді.

Пізніше Марку Цукербергу вдалося залучити до проекту заможних інвесторів. Вклав у справу півмільйона доларів і творець першої ділової соцмережі LinkedIn Рід Хоффман.

Зірковий час Марка Цукерберга настав у 2007 році, коли Microsoft оцінила його проект у 15 млрд доларів, придбавши 1,6 % акцій компанії за 240 млн доларів.

У 2008 році програміст відкрив міжнародну штаб-квартиру компанії у Дубліні, а в 2009 році публічно заявив про перший прибуток.

У 2015 році Марк Цукерберг став наймолодшим доларовим мільярдером з офіційною зарплатою в 1 долар. Програміст завоював титули найвпливовішої людини на планеті і надуспішного бізнесмена до 40 років.

У червні 2017 року Марк Цукерберг заявив про новий рекорд: число акаунтів на Facebook досягло 2 млрд.

Статки 34-річного Марка Цукерберга на початок 2019 року – 62,5 млрд доларів. Це дає змогу програмісту розташуватися на 5 сходинці рейтингу найбагатших людей світу.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ШВЕДСКА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Павленко В.О., здобувач вищої освіти групи МЕН 6/1

Миколаївський національний аграрний університет

Зважаючи на проєвропейський курс розвитку України та розвиток ринкового середовища на прикладах розвинених країн Європейського союзу

доцільно розглянути шведську модель ринку як одну з найбільш ефективних у світовій практиці.

Термін “шведська модель” пов’язується з формуванням і зміцненням Швеції у II половині XX ст., як однієї з найбільш розвинутих у соціально-економічному аспекті країн, характерною особливістю якої є поєднання належного врядування, політичної стабільності, стійкого економічного зростання, високого рівня соціального захисту та гідного рівня добробуту суспільства.

Протягом останніх десятиліть Швеція є одним з вагомих і впливових чинників у світовій економіці. Особливості розвитку країни досліджували Є. Перебийніс, К. Єлісеєв, А. Бобровицький, О. Шibaєва, Г. Тарасенко.

Основною метою дослідження є визначення особливостей формування економіки Швеції та її відмінності в соціально-економічному розвитку.

За рівнем виробництва Швеція випереджає більшість країн Євросоюзу, її ВВП у розрахунку на душу населення значно перевищує відповідний середній показник для ЄС-27. Зокрема, у 2020р. – майже на 48%.

Економіка Швеції поєднала в собі основні форми власності: приватної, державної і кооперативної. Хоча ці форми тією чи іншою мірою притаманні більшості економік світу, проте саме Швеції вдалося досягти високої результативності їх поєднання. Кожна з них має власну “нішу” та виконує свої функції в загальній системі економічних і соціальних зв’язків, а державне регулювання спрямовується на підтримку найефективніших форм їх взаємодії для примноження добробуту.

У виробництві товарів і послуг провідну роль відіграє приватний сектор. Великий капітал домінує в галузях, що визначають виробничу та експортну спеціалізацію, насамперед в обробній промисловості. Виробничі та споживчі кооперативи поширені в аграрному секторі, в роздрібній торгівлі, житловому будівництві та деяких інших сферах діяльності. У виробництві молока, м’яса та у целюлозно-паперовій промисловості домінують виробничі кооперативи, де загальне число зайнятих – близько 50 тис. осіб. Понад 60% продуктів

харчування (в т.ч. 99% молока, 80% м'яса), які споживаються у країні, виробляються на сучасних фермах, об'єднаних у кооперативи. Значне місце в роздрібній торгівлі посідають споживчі кооперативи, де працює близько 70 тисяч осіб і які реалізують 20% товарів повсякденного попиту.

Державна власність існує у формі акціонерних компаній або державних підприємств. Останні, хоч і належать державі, проте мають достатньо свободи та відповідальності в питаннях фінансів і зайнятості, крім того, вони повинні бути прибутковими. Деякі з державних підприємств призначені для виконання особливих функцій і в окремих випадках, за законом, є монополіями. Так, у двох державних монополіях у сфері пошти і зв'язку працюють понад 60% зайнятих у цій сфері загалом. Звичайно, функціонування змішаної економіки неможливе без розвинутих фінансових ринків, що охоплюють довгострокові ринки капіталів та облігацій, короткостроковий грошовий ринок, ринок цінних паперів, які забезпечують доступ до ресурсів, а також їх примноження для всіх економічних агентів. Ці ринки у Швеції характеризуються високою надійністю та довірою з боку як підприємців, так і громадян.

Роль державного сектора полягає в акумуляції і перерозподілі значних грошових сум на соціальні та економічні цілі.

Мінливості світової економіки мають порівняно менший вплив на Швецію завдяки високому рівню конкурентоспроможності продукції шведських підприємств, що має великий попит на світових ринках. Змішана економіка є одним з факторів успішного функціонування держави на сучасному етапі роботи економіки, так як показує значний вплив на благополуччя громадян і розвиток країни. Шведська модель ринку також орієнтується на значний контроль усіх фінансових й податкових сфер з боку держави, що є одним з факторів значного успішного розвитку, адже приватна контрольоване середовище політики дозволяє збирати та направляти кошти на розвиток усієї держави. Високий рівень споживання забезпечується послідовною антиінфляційною політикою, соціальною спрямованістю

державних фінансів і високим рівнем зайнятості, результатом чого є стійка купівельна спроможність населення.

Список використаних джерел

1 Тарасенко Г. Д., Головінов О. М. Змішана економіка: дещо новий підхід до визначення поняття //Наукові праці Донецького нац. техн. університету. Серія: економічна. Випуск 97.– Донецьк, ДонНТУ, 2005.– С. 115-123.

2. Шибяєва О.І. Сучасні концепції змішаної економіки // Наукові праці Донецького нац. техн. університету. Серія: економічна. Випуск 38-3. – Донецьк, ДонНТУ, 2010. – С. 25-30.

Науковий керівник – Коваленко Г.В., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДАНІЇ

Снідко Д. В., здобувач вищої освіти гр. МЕН 6/1

Феттер А.А., здобувач вищої освіти гр. МЕН 2/1

Миколаївський національний аграрний університет

Еволюція світового господарства досягла в своєму розвитку тієї стадії, коли система суспільного відтворення різних країн і держав за допомогою міжнародного поділу праці та міжнародних економічних відносин перетворюється в єдиний глобальний геоекономічний простір. Данія належить до високорозвинутих країн світу і відіграє важливу роль у світовій економіці. Датську економіку можна назвати такою, що за основу прийняла розвиток малих підприємств і корпорацій.

Дослідники відносять Данію та ряд інших скандинавських країн в окрему групу, яка характеризується високим ступенем демократичності суспільних відносин та соціальною спрямованістю державної політики. Економічний розвиток Данії досліджувався багатьма науковцями, серед яких О. Будник, В. Горбачук, І. Федоренко, О. Черняк, І. Лук'яненко та інші.

Мета та завдання дослідження - визначити особливості формування економіки Данії та її відмінності в соціально-економічному розвитку.

Данія належить до групи скандинавських країн, яким властиві соціальна спрямованість політики, високий рівень життя населення, високі демократичні стандарти, а також невеликий розмір державного боргу.

Вступ до ЄС звичайно ж мав велике значення для економіки цієї держави, однак поряд із високою інтегрованістю Данія залишилась доволі відособленою країною, зберігши певну незалежність, зокрема в сфері монетарної політики.

Соціально спрямована державна політика уряду, а також стабільність економіки за останнє десятиліття, втримали рівень безробіття в межах 5%, що характеризує Данію, як країну зі стабільним економічним розвитком без циклічних збурень.

З-поміж інших європейських країн Данія виділяється спрямуванням своєї економічної політики, особливостями надання державної підтримки соціально незахищеним верствам населення. Данія - країна з широкими зовнішньоекономічними зв'язками. Її сільське господарство характеризується високим рівнем розвитку, і, не незважаючи на те, що його частка у ВВП скоротилась за останні роки до 1%, воно майже повністю забезпечує потреби держави і базується на високих технологіях. За оцінками багатьох провідних видань входить у тридцятку найбагатших країн світу і найбільших експортерів. Взагалі скандинавський ринок, в тому числі і ринок Данії, вважається одним із найперспективніших з точки зору попиту на високі технології та інші нововведення. Компанії, які орієнтуються на виробництво високотехнологічних новинок, перш за все беруть до уваги скандинавські

країни, як центри зосередження попиту. Найбільшими торговельними партнерами Данії є звичайно ж країни ЄС (близько 50 % всього експорту та 54% імпорту), США та Японія. Щодо структури експорту, то тут переважає продукція машинобудування, паливо, м'ясо та м'ясопродукти, молочні продукти, риба. До складу імпорту включаються продукція текстильної промисловості, нафта, папір, машини та їх комплектуючі тощо.

Незважаючи на те, що Данія є членом такого високо інтегрованого об'єднання як Європейський Союз, вона залишається особливою державою, вивчення якої безперечно є необхідним. Данія не входить в зону євро і зберігає власну національну валюту - датську крону. Ця її самостійність в сфері монетарної політики не є мінусом для економіки, а навпаки – сприяє своєчасному і ефективному впровадженню необхідних реформ чи заходів для збереження фінансової стабільності [1].

Разом із тим, деякі данські спеціальні вимоги перевищують вимоги Євросоюзу, хоча і носять рекомендаційний характер. Крім цього, потенційному експортеру необхідно враховувати, що датський ринок практично за всіма видами товарів є досить маломістким і сильно диверсифікованим. Як правило, здійснюються закупівлі невеликих партій товарів, тому розраховувати на поставки будь-якої конкурентоспроможної продукції у великих кількостях не представляється можливим.

Крім того, слід враховувати, що данці найчастіше обирають товари саме данського виробництва, чому сприяє активна інформаційна політика, спрямована на утвердження того, що товари, вироблені в Данії, є найбільш якісними. Споживачі вибирають данські продукти, навіть якщо ціна на них вище, ніж на імпортні аналоги. Це відбувається в тому числі у зв'язку з сильними патріотичними почуттями данців і усвідомленням національної переваги.

Конкурентоздатні витрати на робочу силу та високий виробничий рівень роблять робочу силу Данії однією з ефективніших у Європі. Беручи до уваги існуючі висококонкурентні умови на данському ринку та традиційно високі

вимоги до стандартів якості та безпеки, які висувуються споживачами до всіх видів продукції, освоєння місцевого ринку вітчизняними товаровиробниками вимагатиме значних капіталовкладень та зусиль не лише у частині доволі агресивних та якісних маркетингових стратегій включно зі встановленням тривалих зв'язків з імпортерами, але й щодо покращення відповідних технологічних процесів для підвищення якості продукції.

Список використаних джерел:

1. Особливості економічного розвитку Данії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1166>
2. Інформація щодо можливостей експорту до Данії вітчизняної аграрної продукції та продовольчих товарів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://denmark.mfa.gov.ua>

Науковий керівник Христенко О.А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

НАСЛІДКИ СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

**Цибулькіна А. С., здобувач вищої освіти гр. Б2/1
Миколаївський національний аграрний університет**

Сучасна світова економіка набуває глобальних трансформаційних змін, які не завжди залежать від волі чи бажання певної країни. А тому, результати процесів світової економічної глобалізації можуть бути як позитивними, так і негативними.

Аналіз глобалізаційних змін можна зустріти у працях відомих науковців: М. Вебера, О. Воловича, Д. Хелда, Р. Робертсона, К. Поппера, Е. Гідденса. Серед українських вчених процеси глобалізації досліджували Д. Лук'яненко,

Ж. Тощенко, М. Дедюліна, В. Дятлов, А. Мілітарьов, Я. Столярчук та ін. Враховуючи актуальність проблеми, виникає необхідність більш детально дослідити наслідки глобалізаційних процесів, щоб мати змогу їх передбачити в процесі формування економічної політики держави.

Метою дослідження є аналіз сучасних процесів економічної глобалізації, її вплив на розвиток світової економіки та визначення наслідків глобалізаційних процесів.

Глобалізація – процес становлення глобальної взаємозалежності людської спільноти в усіх сферах соціального, економічного, релігійного, інформаційного, екологічного життя людини [1]. Вона є важливою реальною характеристикою світової системи, яка є рушійною силою для встановлення взаємозалежних міжнародних виробництв і фінансів та прискорення розвитку світових економічних відносин.

Глобалізація, яка охопила всі регіони і сектори світового господарства, принципово змінює співвідношення між зовнішніми та внутрішніми чинниками розвитку національного господарства. Жодна національна економіка незалежно від розмірів та рівня розвитку не може більше бути самодостатньою, виходячи з наявних чинників виробництва, технології та потреби в капіталі [2].

Головними ознаками сучасних процесів економічної глобалізації є:

1. Лібералізація та стимулювання міжнародної торгівлі і руху капіталів.
2. Прискорення технологічного прогресу та формування інформаційного суспільства.
3. Міжнародний рух різних чинників виробництва, передусім робочої сили.
4. Міжнародні фінансово-кредитні операції.
5. Поглиблення інтернаціоналізації капіталу.

Процес глобалізації, що об'єктивно протікає у рамках світового господарства, багато в чому по-різному впливає на країни з різним рівнем

розвитку. Передусім слід зазначити принципову асиметричність ризиків і вигод глобалізації для різних груп країн. Така асиметричність посилюється наслідками дії на країни з провідними міжнародними фінансовими організаціями, у меншій мірі - іншими державами з розвиненою ринковою економікою неоліберальної моделі глобалізаційних процесів [3].

Наслідки світової економічної глобалізації тісно пов'язані з формуванням загальносвітового науково-інформаційного простору, глобальних ринків чинників виробництва, складанням багатьох нових торговельних угод тощо. Посилюється взаємозалежність міжнародних економік та їх відкритість, формується єдине міжнародне виробництво та співпраця, зростає чисельність фінансових операцій та відбувається їх прискорення.

Глобалізація здійснює вплив не тільки на економіку окремих країн, а на світову економіку в цілому. Вона стимулює економічне зростання завдяки поширенню новітніх технологій та інформації, здійснює підвищення ефективності використання ресурсів та удосконалення процесу їх розподілу, стимулює міжнародну координацію і зменшує ризики світових конфліктів та воєн. Глобалізація ставить питання про демократію, гуманізм, толерантність, захист прав і свобод людини. При цьому розширюється коло вибору та доступу до нових знань, ідей, можливостей; підвищується рівень якості життя, покращується добробут сімей і країн в цілому.

Незважаючи на всі позитивні сторони глобалізації, вона як і будь-яке соціально-економічне явище має й негативні наслідки. Відбувається посилення нерівності соціально-економічного розвитку різних країн. Це проявляється у суттєвому розриві між розвинутими і бідними країнами, які тільки віддаляються від бажаного розвиненого етапу життя. Виникають певні диспропорції у міжнародній економіці. Фінансовий і товарний ринки віддаляються один від одного і постає питання загрози глобальних економічних криз. Важливим недоліком є втрата національної ідентичності і

самобутності через поширення певних єдиних стандартів, яким має відповідати національна культура.

Таким чином, неможливо точно сказати чи є позитивним або негативним явище світової економічної глобалізації. Проте, стає зрозумілим, що в подальшому її не уникнути і необхідно надалі більш детально досліджувати наслідки глобалізаційних процесів з метою запобігання негативних моментів і посилення впливу позитивних.

Список використаних джерел

1. Власов В.І. Глобалістика і глобалізація: терміни і поняття (короткий словник). [Електронний ресурс] / В.І. Власов – Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/INB/2010-4/10_vlasov.pdf.
2. Ткаченко, С. Є. Аналіз сучасних процесів світової економічної глобалізації / Світлана Євгенівна Ткаченко // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 4. – С. 23–31.
3. *Основні тенденції сучасних процесів глобалізації* / О. В. Чернюк // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2012. - Вип. 110(1). - С. 142-150.

Науковий керівник - Коваленко Г. В., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СВІТОВИЙ ДОСВІД КОРПОРАТИЗАЦІЇ

Шевчук К., 2 курсу СП, студентка ФЕМ Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.

Гжицького,

Важливе значення розвитку корпоративного сектора України зумовлює актуальність проблеми вдосконалення державного регулювання корпоративного сектора національної економіки. Проблема загострюється у

зв'язку з недостатньою розробленістю в науковій літературі теоретичних і методологічних питань державного впливу на процеси корпоратизації, включаючи забезпечення захисту інтересів учасників процесу реорганізації компаній, питань володіння та розпорядження великими та дрібними пакетами акцій, запобігання корпоративних конфліктів. Відповідно доцільним є глибоке вивчення закордонного досвіду державного впливу на розвиток корпоративного сектора, особливо країн ЄС та США.

Корпоратизація та приватизація має велику історію і величезний накопичений досвід її проведення в різних країнах світу. Узагальнення досвіду приватизації в цих країнах дозволяє виділити ряд факторів, що впливають на успіх приватизації. Ці фактори, а також основні їх уроки є досвідом приватизації у країнах Східної і Центральної Європи.

Американський, європейський і японський досвід розвитку корпоративного управління дає можливість виявлення сутності корпоративних відносин і урахування інтересів різних структурних категорій суспільства. Однак, досягнення балансу інтересів учасників корпоративних відношень як основи прийняття ефективних корпоративних рішень пов'язано з існуванням низки проблем, зумовлених особливостями економічного і соціального розвитку українського суспільства, ступенем готовності українських громадян до сприйняття ідей корпоративного управління.

Проте, аналізуючи особливості державного регулювання корпоративного сектора в ринковій економіці, в першу чергу, необхідно вивчити західноєвропейський досвід. Крім того, потрібно враховувати, що корпоративне управління формується і розвивається невідривно від соціально-економічного оточення, воно залежить від країни з її історичними традиціями й економічними умовами, політичної ситуації [2, с. 12].

В Указі Президента України «Про корпоратизацію підприємств» подано таке визначення корпоратизації: «Це перетворення державних підприємств, закритих акціонерних товариств, більш ніж 75% статутного

фонду яких перебуває в державній власності, а також виробничих і науково-виробничих об'єднань, правовий статус яких раніше не був приведений у відповідність із чинним законодавством, у відкриті акціонерні товариства» [4]. З цього визначення можна дійти висновку, що корпоратизація сприяє зміні організаційно-правової форми суб'єкта господарювання, але форма власності все ж залишається незмінною. В Указі також зазначається, що корпоратизація не є підставою чи способом приватизації. Доктринальні тлумачення цього поняття здебільшого зводяться до того, що «суть корпоратизації полягає в реорганізації державного підприємства чи його об'єднання шляхом перетворення» [6, с. 234]. Отже, основною метою корпоратизації є реорганізація державного підприємства, спрямована на вдосконалення управління об'єктами державної власності.

Процеси розвитку корпоративних утворень у світі характеризуються тенденціями до формування потужних олігопольних чи монопольних утворень, які домінуватимуть в окремих галузях та сферах світового господарства одноосібно, встановлюючи свої ринкові закони або домовляючись між собою. А це може призвести до обмеження конкуренції на деяких товарних ринках з усіма можливими негативними наслідками.

Аналіз зарубіжного досвіду корпоративного управління (особливо це стосується американського і європейського) підтверджує можливість застосування ряду принципів і елементів в умовах формування корпоративних відносин на тлі становлення ринкової економіки в Україні.

Аналізуючи досвід корпоратизації в інших країнах можна зробити наступні висновки:

1. Досвід приватизації компаній у східноєвропейському регіоні показує, що відсутність чи невизначеність регуляторного середовища є навряд чи не самим головним фактором, що змушує потенційних інвесторів відмовлятися від участі в конкурсі на придбання пакета акцій компанії.

2. Серед розглянутих країн тільки Угорщина, що почала корпоратизацію першою в регіоні, повною мірою скористалася перевагами раннього терміну початку корпоратизації..

3. Розмір пакета, що пропонувався для продажу стратегічному інвестору на першому етапі корпоратизації, складав від 30 до 60%. Як правило, у країнах, що почали корпоратизацію пізніше, розмір пакета, пропонованого стратегічному інвестору, був більш високим.

4. Великий розмір очікуваних надходжень від корпоратизації національного приводить до того, що процес корпоратизації знаходиться в центрі уваги всіх політичних сил країни і громадськості в цілому. Відсутність прозорості процедури корпоратизації, особливо на етапі первинного продажу пакета акцій стратегічному інвестору, може призвести до голосних скандалів і навіть до вимог щодо скасування корпоратизації оператора.

5. З метою збільшення інвестиційної привабливості уряди країн регіону гарантували збереження монопольного положення на ринку протягом декількох років. Збереження монополії допомагає максимізувати надходження від корпоратизації.

На сьогоднішній день в Україні в основному створені інституціональні та правові умови для розвитку корпоративного сектора економіки, але вони потребують вдосконалення та максимального наближення до світових стандартів, які передбачають сприяння розвитку конкуренції і антимонопольне забезпечення.

Формування корпоративних норм господарювання знаходиться на етапі становлення, з урахуванням всього прогресивного зі світового досвіду як в законодавчій, так і практичній сферах. Разом з тим, розвиток українського корпоративного управління потребує урахування його особливостей, а саме передумов виникнення, забезпечення відповідним українським законодавством, прийнятністю існуючих світових моделей

корпоративного управління в сучасних соціально-політичних і економічних умовах розвитку.

Аналіз еволюції та існуючих моделей державного регулювання корпоративного сектора в країнах ЄС та США, а також сучасних змін, які в них відбуваються, свідчить про те, що сьогодні не можна сказати, що якась із розглянутих моделей є досконалою. Тому українська модель державного регулювання корпоративного сектора, що перебуває в процесі становлення, повинна вбирати у себе риси описаних вище підходів: і європейської, і американської. Для визначення подальшого розвитку державного регулювання корпоративного сектора в Україні потребує окремого дослідження особливості регуляторних механізмів у сфері корпоративних відносин у сучасних ринкових умовах.

Список використаних джерел

1. Буряк П. Ю., Татарин Н. Б. Корпоративне управління: особливості розвитку в Україні. *Фінанси України*. 2006. №6. С.17-19.
2. Задихайло Д.В., Кібенко О. Р., Ньюарова Г.В. Корпоративне управління. Харків: Літера, 2003. 486 с.
3. Коробка С. В. Корпоративне управління в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник ЛНУВМ та БТ ім. С.З. Гжицького*. Львів. 2016. т 18. № 2 (69). С. 80-84.
4. Про корпоратизацію підприємств : Указ Президента України від 15.06.1993 № 210/93. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/210/93>. (дата відвідування 14.03.2021)
5. Регламентация функциональных служб корпоративных предприятий / В. І. Павлов та ін.. Київ, 2006. 341 с.
6. Рябая Г. К. Становлення процесів корпоратизації в Україні. *Наукові записки*. 2012. Вип. 12, Част. II. С. 234–237.
7. Москалюк Н. Б. Механізм корпоратизації як передумова до припинення права державної власності: історичні аспекти, сучасний стан і перспективи

розвитку. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/514> (дата відвідування 14.03.2021)

Науковий керівник: Коробка С.В. к.е.н, доцент кафедри менеджменту, Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Яценко К. С., здобувач вищої освіти групи БЗ/1, Миколаївський національний аграрний університет

На всіх історичних етапах розвитку держави зовнішньоекономічна діяльність впливала на вирішення економічних проблем на різних рівнях: народного господарства в цілому, окремих регіонів, об'єднань, підприємств. Як частина загальної структури народного господарства, зовнішньоекономічна діяльність впливає на удосконалювання внутрішньогосподарських пропорцій, розміщення і розвиток виробничих сил.

Зовнішньоторговельна діяльність України є одним із найважливіших напрямків розвитку підприємництва. Завдяки їй забезпечується покриття потреб країни світового співтовариства у сировині, матеріалах, паливі, енергоносіях, машинах, обладнанні та устаткуванні, товарах широкого вжитку, послугах. Разом з тим вона є суттєвим джерелом валютних надходжень до державного бюджету. В ринкових умовах зовнішньоекономічна діяльність виступає невід'ємним напрямом підприємництва багатьох великих, середніх та малих фірм, які функціонують у промисловості, сільському господарстві, будівництві, зв'язку, на транспорті, у фінансовій сфері тощо.

Україна нині на ринку високотехнологічних товарів є неконкурентоспроможною. Так, в дослідженні О.А. Меха показано, що обсяги

найбільш технологічної, наукоємної вітчизняної продукції вже довгі роки не відрізняються позитивною динамікою зростання [1].

Україна здійснює експортно-імпортні операції з усіма країнами ЄС. Водночас торговельні потоки розділені між країнами дуже нерівномірно. Основними торговельними партнерами України є Китай, Росія, Туреччина, Єгипет, Індія та Туреччина. За підсумками 2019 року на їх долю припадає відповідно 7,2%, 6,5%, 5,2%, 4,5% та 4,4% зовнішньоторговельного обороту товарів і послуг. На ці ж країни припадає більша частина імпорту України з країн ЄС. Загалом по всіх країнах ЄС обсяг експорту не досягає третини від загального експорту України [2].

Таблиця 1 Основні торговельні партнери України в експорті товарів за 2019 р.

Назва країни	Обсяг експорту товарів, млн дол.	Темп зростання/зниження, 2019 рік до 2018 року, у %	Питома вага країни у загальному обсязі експорту товарів з України, у %
Китай	3 593,1	163,3	7,2
Російська Федерація	3 242,8	88,8	6,5
Туреччина	2 619,0	111,3	5,2
Єгипет	2 254,1	144,8	4,5
Індія	2 024,1	93,0	4,0

Джерело: [2].

У складних політично-економічних умовах, що переживає Україна, можна виділити проблеми системного характеру, пов'язані із забезпеченням зовнішньоторговельної безпеки, до яких Т.О. Власюк відносить:

– гальмування процесів структурної перебудови вітчизняної економіки, високий рівень імпортозалежності та значну технологічну відсталість виробничо-промислового комплексу, що унеможлиблює стратегічне позиціонування вітчизняних виробників на зовнішніх ринках товарів та послуг згідно з національними інтересами;

– високий рівень товарної концентрації експортно-імпортних операцій, що зумовлює високу чутливість економічної системи навіть до незначних коливань кон'юнктури зовнішніх ринків;

– деформації товарної структури імпорту та експорту, а також їх незбалансованість, що свідчить про необхідність невідкладних кроків щодо формування цільової системи заходів державного регулювання та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності для подолання накопичених економічних проблем держави загалом [3].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі України дає змогу запропонувати шляхи, використання яких дасть можливість удосконалити зовнішньоторговельну діяльність України і підвищити її ефективність.

Основними шляхами покращення зовнішньоторговельної діяльності є:

1) розширення асортименту експорту з високим рівнем доданої вартості та високим ступенем обробки товару;

2) створення імпортозамінюючих виробництв, оскільки в Україні є власна виробнича база для виготовлення тих товарів, які імпортуються з-за кордону;

3) удосконалення законодавчої бази, що полегшить регулювання експортно-імпортних операцій, підтримка національного виробництва, удосконалення митно-тарифного механізму;

4) забезпечення функціонування механізмів кредитування і страхування експорту за участю держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів;

5) знаходження нових ринків збуту та просування українських товарів на ринки Європейського Союзу [4].

Висновки: зовнішньоекономічні зв'язки України в сучасних умовах стають могутнім засобом прискорення науково-технічного розвитку та інтенсифікації економіки. Зовнішньоекономічна діяльність дає змогу прискорювати науково-технічний прогрес завдяки організації спільних досліджень, швидкому переобладнанню сучасною технікою цілих галузей і виробництв, сприяє розв'язанню багатьох соціальних проблем. Для того, щоб підвищити експортний потенціал України потрібно стабілізувати законодавчу базу у сфері експорту та імпорту, удосконалити митно-тарифний механізм. Ці

умови будуть сприяти злагодженому регулюванню експортно-імпортних операцій і покращать економіку.

Список використаних джерел

1. Мех О.А. Товарна структура зовнішньої торгівлі України як індикатор науково-технологічного та інноваційного розвитку економіки / О.А. Мех // Наука та наукознавство. – 2011. – № 3. – С. 24-30.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Власюк Т.О. Стан і тенденції зовнішньоторговельної діяльності країни: виклики для економічної безпеки та способи їх подолання / Т.О. Власюк // Стратегічні пріоритети. Серія: Економіка. – 2015. – № 4. – С. 48-58.
4. Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу: підруч. / За ред. Б.Д. Лановика. — К.: Вікар, 1999. — 737 с.

СЕКЦІЯ 4**ДЕМОГРАФІЧНІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ****ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ****Авраменко О.Ю., здобувач вищої освіти групи МЕН 5/1,****Миколаївський національний аграрний університет**

В останні роки демографічна ситуація в Україні вкрай несприятлива, оскільки хід соціально-економічного розвитку нашої держави поставив український народ перед реальною загрозою зменшення чисельності. В країні відбувається процес депопуляції населення, що притаманно всім регіонам країни. Це явище полягає у переважанні чисельності померлих над народженими.

Демографічні процеси в Україні були об'єктом дослідження багатьох вчених. В умовах сьогодення особливої уваги заслуговують праці М. Долішнього, Е. Лібанової, С. Писаренко, О. Позняка, М. Птухи, М. Романюка та ін., в яких особливу увагу приділено теорії демографічного розвитку та трудового потенціалу.

Актуальність дослідження даної проблеми з роками тільки зростає. Метою нашого дослідження є окреслення основних демографічних проблем, які притаманні Херсонській області.

У Херсонській області відбувається абсолютне щорічне зменшення населення, внаслідок чого погіршуються основні демографічні показники [1].

Сучасну демографічну ситуацію можна визначити як кризову ще й тому, що депопуляція супроводжується істотним погіршенням здоров'я людей, що виявляється у зниженні середньої тривалості життя. На сьогодні середня тривалість життя в Україні становить 71 рік (66 років – чоловіки, 75 – жінки). Показник загальної смертності збільшився в усіх областях, особливо у

сільськогосподарських, де у структурі населення частина осіб похилого віку вдвічі більша, ніж у містах.

Для аналізу демографічної ситуації важливим показником є природний приріст населення, який існує при умові переважання чисельності народжених над померлими (табл.1).

Таблиця 1 Природне зменшення населення Херсонської області

Роки	Кількість народжених, осіб	Кількість померлих, осіб	Приріст (зменшення), Осіб	Коефіцієнт депопуляції
1995	13700	19191	-5491	1,40
2000	10184	18513	-8329	1,82
2005	10150	18384	-8234	1,81
2010	12388	16432	-4044	1,33
2015	11372	16591	-5219	1,46
2019	8374	16027	-7653	1,91

Джерело: статистична інформація Головного управління статистики Херсонської області [2]

Коефіцієнт депопуляції перетнув граничне значення 1 у всіх досліджуваних роках, а це свідчить про те, що померло більше людей, ніж народилось. Варто зазначити, що протягом 1995-2019рр. найбільш ваговою причиною смертності населення регіону є: хвороби системи кровообігу та новоутворення.

Таблиця 2 Динаміка середньорічної чисельності населення Херсонської області

Роки	Постійне населення, осіб	В порівнянні з 1995 р.
1995	1262100	-
2000	1202800	-59300
2005	1136800	-125300
2010	1092000	-170100
2015	1066500	-195600
2019	1036200	-225900

Джерело: статистична інформація Головного управління статистики Херсонської області [2].

Аналіз даних свідчить, що у період 1995-2019 рр. чисельність постійного населення зменшується. Зокрема, у 2019 році, порівняно з 1995 роком зменшилась на 225900 осіб. Слід також виділити ще одну важливу демографічну проблему, а саме погіршення вікової структури населення. Тобто, відбувається значне переважання групи осіб старше працездатного віку над віковою групою «0-16р.» Також відбувається старіння регіону.

Отже, основна демографічна проблема Херсонської області полягає у переважанні смертності над народжуваністю та старінні населення регіону. Демографічна ситуація області представлена не лише депопуляцією, а й гострою демографічною кризою, характерними ознаками якої є несприятливі зміни у кількості і здоров'ї населення. Доцільно зазначити, що існує тенденція значного погіршення здоров'я дітей і підлітків. В сучасних умовах проблемою стає саме збереження здоров'я населення.

Список використаних джерел

1. Демографічні проблеми в Україні: [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://pidru4niki.com/1506091351712/ekologiya/demografichni_problemi_ukrayi_ni

2. Головне управління статистики в Херсонській області: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/naselennya.html>

Науковий керівник Христенко О.А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

МІГРАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ЯК ДЕМОГРАФІЧНА ПРОБЛЕМА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Беляєва А.В., здобувач вищої освіти групи МЕН-3/1

Миколаївський національний аграрний університет

Проблеми та негативні наслідки міграції на сьогоднішній день постають одним з важливіших питань, найголовніші з яких є: погіршення демографічної ситуації; виїзд закордон висококваліфікованих вчених і фахівців; соціально-економічну кризу; старіння населення; загрози національній безпеці країни через гібридну війну на Донбасі; нелегальна міграція.

Якщо порівнювати демографічну ситуацію в країні стосовно останніх років, то можемо впевнено казати, що ситуація з кожним роком погіршується.

Чисельність населення України, що становило 1993 р. 52 млн. осіб, внаслідок негативних тенденцій природного відтворення скоротилося майже на 10 млн. У 2010-2015 рр. природне скорочення становило в середньому понад 160 тис. на рік. В Україні з 1990-2019р. тип населення за типологією Зундберга – регресивний. Для такого типу вікової структури властивий такий розподіл: діти – 20%, батьки - 50%, прабабки -30%. Що характеризується низькою народжуваністю та повільною зміною поколінь [2].

Розглядаючи міграційні процеси можемо визначити, що у внутрішні міграціях населення найчастіше переважає вибір міста мільйонника, в Україні основним реципієнтом є місто Київ та Київська обл.

Впродовж 2016–2017 рр. стала більш помітною зміна вектора зовнішньої трудової міграції українців. Кількість тих, які бажали поїхати на роботу до Росії, скоротилась вчетверо і становила лише 6%. Водночас суттєво зросла кількість тих, хто бажав працювати у Польщі, Німеччині або інших країнах ЄС. Головною причиною був порівняно високий рівень оплати праці [1].

На сьогодні в Україні спостерігаються значні масштаби зовнішньої трудової міграції, які, за експертними оцінками, перевищують 2 млн осіб. У нових умовах відбувається посилення еміграційних настроїв серед населення України. Трудова міграція в Україні має переважно циклічний і сезонний характер, тому демографічні втрати є невеликими. Однак, із збільшенням терміну перебування вірогідність переходу тимчасової зовнішньої трудової міграції у постійну форму зростає, а можливість воз'єднання сімей спричинить виїзд також і дітей трудових мігрантів із України. У сучасних умовах ці тенденції посилюються внаслідок погіршення економічної та політичної ситуації в Україні. Хоча можливий перехід зовнішньої трудової міграції у постійну форму є негативним явищем, розрахунки показують, що він суттєво не впливатиме на прогнозну динаміку чисельності та складу населення. Разом з тим додаткове зменшення чисельності економічно активного населення, спричинене трудовою міграцією, на 3–4 роки прискорить настання ситуації дефіциту робочої сили в Україні.

Як відомо, до основних причин зовнішніх міграцій населення належать: 1) збройні конфлікти; 2) переслідування за етнічною ознакою; 3) порушення прав людини; 4) економічні труднощі; 5) екологічні катастрофи; 6) неспроможність урядів налагодити гідний рівень життя.

Для вирішення проблеми потрібно зрозуміти її причини. По-перше українці ідуть за кордон звичайно через більшу зарплатню. Через проблеми в економіці звичайний українець не може отримувати високий прибуток, в той час як у країнах Європи він перевищує середню зарплатню українця в три, а іноді й більше разів. У Європі також більше шансів на самореалізацію, через більшу кількість великих компаній та вільних вакансій. А іноді люди переїжджають, щоб покращити умови життя та змінити оточення.

Міграції мають не тільки індивідуальний, а й груповий характер, що й відбувається зараз в Україні. Ми бачимо на прикладі багатьох мігрантів, як вони отримують омріяний заробіток та бажані умови життя, тож за ними ідуть

й інші, таким чином міграція і набуває статус серйозної проблеми в демографічному плані. Тож причинами міграції є:

- бажання кращих умов і якості життя;
- можливість реалізації своїх професійних орієнтацій: отримання роботи в іншому місці проживання на кращих умовах оплати, за фахом і на омріяній посаді;
- потреба в оновленні життя, визначеній культурі і знаннях;
- зміни в регіональному розміщенні виробництва, його реструктуризації;
- стан здоров'я і необхідність змін кліматичних умов;
- сімейно-шлюбні відносини, об'єднання з близькими;
- соціальні і етнічні конфлікти, війни [3].

Отже, для України державне регулювання міграційних процесів є відносно новим явищем. Проблема полягає в необхідності розробки стратегії “розумної” перспективної міграційної політики. Оскільки міграційні процеси є досить вагомим фактором впливу на демографічну ситуацію, формування національного й регіональних ринків праці, то держава повинна чітко визначити свою міграційну політику, яка б дала змогу не тільки успішно вирішувати повсякденні проблеми міграції, а й впливати на її причини.

Список використаних джерел

3. Нагірна Л.М., Сисюк Л.П. «Проблеми та причини міграційних процесів в Україні». http://www.rusnauka.com/22_NIOBG_2007/Economics/25283.doc.htm (дата звернення: 30.04.2021).
4. О.О. Горшкова, А.В. Галкова «Міграція в Україні» http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/35061/1/Conference_NTU_KhPI_2017_Stratehii_innovats_rozvytku_ekonomiky. (дата звернення: 30.04.2021).

3. Зовнішня трудова міграція населення України / Український центр соціальних реформ (УЦСР), Державний комітет статистики України (Держкомстат України). – К., 2009.

Науковий керівник – Олійник Т.Г. - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНО – ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НАСЕЛЕННЯ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Берзлапіна Н.С., здобувач вищої освіти гр. МЕН 2/3

Миколаївський національний аграрний університет

З початку людської історії прагнення до кращого життя було потужною силою для завоювання нових територій, асиміляції різних культур та національностей, заселення всього світового простору. Сучасні практичні проблеми соціально-економічного розвитку світу значною мірою пов'язані з міграційними процесами. Вплив міграції на суспільне життя завжди було важливим, але до ХІХ - ХХ століття вона не мала значного впливу. З початком індустріалізації, світ почав змінюватись та рухатися, а тому процес переселення стрімко набирає оберту.

Дослідження міграційних процесів в Україні не втрачають свою актуальність вже давно, оскільки міграція виконує важливу роль у життєдіяльності суспільства. Вони мають свою історію, минуле, сучасне й майбутнє. Формуванню міграційних процесів присвячені праці відомих українських вчених: Т. Драгунової, О. Малиновської, Е. Лібанової, С. Пирожкова, О. Позняка, І. Прибиткової, У. Садової, А. Сухорукова та ін

Метою є дослідження сучасних факторів, що впливають на державну міграційну політику, з'ясування її основних наслідків та ефектів, оцінка

соціально-демографічних чинників і міграційних процесів Миколаївської області.

Основною причиною наявної міграції населення є серйозна економічна ситуація. З кінця 1990-х років відбулося різке зниження ВВП у 3,5 рази, відновлення якого почалося лише у 2016 році. В Україні міграційні процеси впливають на демографічний розвиток різними способами, наприклад, участь у міжнародному поділі праці, доступ до європейських та світових ринків. В даний час ці обставини набувають особливого значення, оскільки Україна у червні 2014 року підписала Угоду про асоціацію з ЄС.

Набуття громадянами України вільного пересування за кордони держави збіглося з часом, коли проходять глибокі економічні трансформування, зростання безробіття та низький рівень життя. Низька заробітна плата, обмежені можливості працевлаштування, особливо в сільській місцевості, стимулюють велику кількість працездатного населення мігрувати в інші, краще розвинуті країни.

В досліджуваному регіоні на 1 листопада 2020 року чисельність наявного населення, за оцінкою, становила 1111301 осіб. Упродовж квітня - листопада 2020 р. чисельність населення зменшилася на 6099 осіб. Це свідчить про депопуляцію та масову еміграцію населення [1].

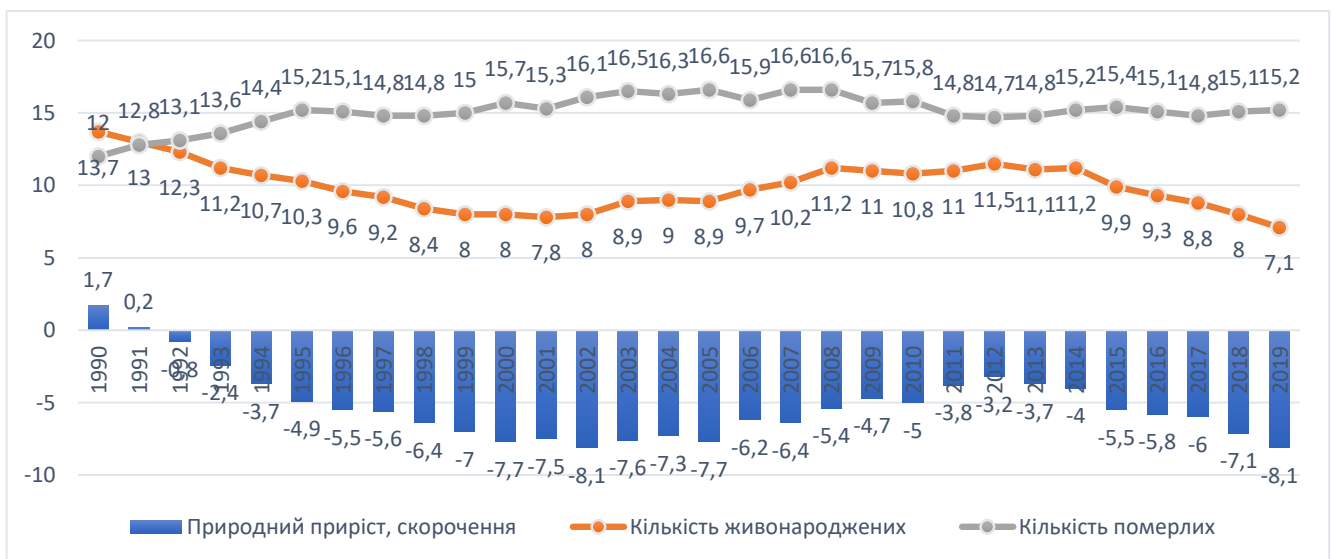

Рис. 1 Природний приріст, скорочення (-) населення Миколаївської області за 1990 – 2019 рр [1].

Дані підтверджують наявність суттєвого зменшення чисельності населення в Миколаївській області. За останні 30 років кількість новонароджених значно знизилася, а населення старшого віку постійно зростає. Щодо міграції в Миколаївській області, то кількість прибулих та вибулих з 2002 року значно скоротилася. Основний віковий склад мігрантів, це молодь та особи віком 30-44 років. Серед мігрантів переважають чоловіки.

Серед країн, в які мігрують українці, – Польща, Росія, Італія, Чехія. На них припадає приблизно 80% довгострокових та короткострокових мігрантів з України. Основними сферами зайнятості працівників за кордоном є будівництво (чоловіки), побутові послуги (жінки), а також сфера послуг та сільське господарство.

За словами Генерального секретаря ООН з міграції та розвитку «основний принцип міграційної політики полягає в тому, що кожна людина повинна мати можливість жити і бути успішною в рідній країні» [2]

Регулювання міграційних процесів для України є відносно новим видом. Проблема полягає у необхідності розробки «розумної» надійної міграційної політики, яка дозволить успішно розв'язувати щоденні проблеми міграції, а також вплив на її причини.

На підставі досвіду розвинутих країн для покращення державної міграційної політики України необхідне спрямування дій влади на зменшення еміграції населення шляхом забезпечення гарних умов праці та проживання на теренах України, регулювання процесів міграції на законному рівні, протидія незаконній міграції.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
2. Малиновська О. Міграційна політика України: стан і перспективи розвитку /О. Малиновська/ Аналітична доповідь. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/malinovska-79a87.pdf> – К.: НІСД, 2010. – 32 с.

Науковий керівник Христенко О.А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Бідна Д.В., здобувачка вищої освіти групи МЕН 2/1

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасному світі одним з найбільш актуальних питань захисту прав людини є становище жінок в суспільстві. В Україні цьому питанню приділяється багато уваги, але, незважаючи на всі зусилля державних властей, ситуація досі не вирішена. Історично склалося так, що українська жінка в усі часи в основному грала роль господині і займалася роботою по вихованню дітей, доглядом за родиною, тому не мала ніякого відношення до суспільної і громадської праці. Що стосується статусу жінок в політиці, немає сумнівів в тому, що чоловіки домінували в цій сфері і ніякої гендерної рівності не було. Зміни, що відбуваються в соціальній сфері українського суспільства, значно поліпшують ситуацію гендерної рівності, але слід відзначити, що жінки і досі наштовхуються на стереотипи минулого.

В сучасній Україні держава і суспільство стали приділяти більше уваги правам жінок, але все ще існують проблеми, пов'язані з дискримінацією, особливо на ринку праці. Відповідно до Конституції України, жінкам даються гарантії щодо дотримання рівності з чоловіками у різних видах діяльності: політичній, громадській, культурній, у отриманні освіти чи професійної підготовки, в оплаті праці, встановленні пенсійних пільг, створенні умов для вагітних чи жінок з дітьми. Але, Україна дуже повільно досягає поставленої

мети гендерної рівності, тому що в дійсності вона не завжди дотримується власних норм та постанов. Українському ринку праці катастрофічно не вистачає прозорості і більш пильного нагляду з боку влади, адже саме у цій сфері діяльності жінки мають значні проблеми з дотриманням гендерної рівності. Відмітимо, що зайнятих чоловіків на ринку праці більше, ніж жінок (приблизно на 667,3 тис. осіб) в 2020р., що підтверджує наявність гендерних проблем, які обмежують жіночі можливості і потенціал [1].

Існують дискримінації жінок при прийомі на роботу, а саме в формулюванні оголошення вакансії. В таких вакансіях вказується бажана стать майбутнього працівника, і вони розміщуються будь-де: в інтернеті, в газетах, журналах, в приватних кадрових компаніях, агентствах з працевлаштування. Деякі з цих оголошень призначені для робіт, які дозволені тільки чоловікам на законодавчому рівні, але інша більшість вказанням бажаної статі порушують закон [2]. Така форма вакансій явно дискримінує жінок, скорочує рівність можливостей на ринку праці. Більшість оголошень, включаючи оголошення стосовно високооплачуваних і керівних посад, орієнтовані тільки на чоловіків, а значить, такі вакансії позбавляють можливості жінок отримати гідну роботу з високою оплатою, для якої вони, можливо, мають належну освіту, навички та досвід.

Іншою достатньо поширеною практикою серед роботодавців, яка не дозволяє жінкам повною мірою користуватися рівними з чоловіками можливостями на ринку праці, є дискримінація за ознакою сімейного стану та сімейних обставин. Така проблема нерівності простежується під час співбесід до престижних вакансій, адже роботодавці досі вдаються до незаконних питань про родинну ситуацію, заробітну плату чоловіка, одруження, кількість або планування дітей, тим самим відсіюючи «невідповідні» кандидатури [3]. Роботодавці в свою чергу виправдовують відношення дискримінаційного характеру тим, що жінки начебто «багато коштують» з точки зору пільг з вагітності, пологів та догляду за дітьми, гарантованих законами України. Таким же чином вони міркують щодо витрат, які можуть виникнути при

перебуванні жінки у відпустці з приводу хвороби дитини. Дане відношення не змінюється навіть коли жінка, яка шукає роботу, не має дітей.

Отже, всі проблеми гендерної нерівності з якими зіштовхуються українські жінки на ринку праці є наслідком історично сформованих стереотипів, в яких жінка виступає суто «домашньою господаркою», яка не здатна працювати, мислити, діяти на рівні з чоловіками, адже «всі її міркування стосуються лише дітей і сім'ї». Сучасне соціальне становище жінок в Україні не тільки обмежує їх потенціал, можливості, мрії, а й несе негативний вплив на економіку держави, адже ринок праці залишається без кваліфікованих, гідних працівників. Дана ситуація з наявною гендерною дискримінацією вимагає негайних і вагомих дій з боку держави і суспільства, а саме: усвідомлення громадян щодо наявності гендерної проблеми; відповідне виховання нового покоління без стереотипів та жорстких рамок поведінки; змістовні, невідкладні заходи з боку держави з приводу зміни ролі жінки в сучасному суспільстві; покращення нагляду держави за прозорістю, законністю і справедливістю на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.04.21).
2. Standing G., Zsoldos L. Worker Insecurities in Ukrainian Industry: The 2000 ULFS. URL: <https://static1.squarespace.com/static/5a36f1400abd0420bf59145f/t/5aad2ef370a6adb549d489b/1521299188180/Worker+Insecurities+in+Ukrainian+Industry+2000.pdf> (дата звернення: 18.04.21).
3. Гендерна нерівність. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гендерна_нерівність (дата звернення: 18.04.21).

Науковий керівник – Крилова І.Г - канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ДЕМОГРАФІЧНИЙ СТАН УКРАЇНИ

**Вільховатська А.І., Радько Д. Р., здобувачі вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет**

На сьогодні в Україні спостерігається кризова демографічна ситуація, яка гальмує розвиток суспільства. Вона перш за все зумовлена міграційним процесом, який суттєво впливає на економіку. Дослідження даної теми є дуже актуальним, тому що економіка України є нестабільною. Спостерігається нестача робочих місць, відсутність умов для розвитку трудових, інтелектуальних здібностей, низький рівень заробітної плати, незадоволеність умовами праці. Всі ці фактори призвели до безробіття та міграційної активності населення. Крім того, міграція впливає на рівень життя, освіти, формування політики, ринку праці.

Аналіз останніх досліджень вказує на те, що розв'язання проблем щодо відтворення населення в основному проводиться не диференційовано, а територіально. Проте, нехтування особливостями демографічної ситуації на рівні регіонів, може призвести до ослаблення ефективності будь-яких засобів демографічної політики. Зменшення тривалості життя, зниження рівня здоров'я народу, народжуваності, підвищення еміграції, збільшення смертності населення, його старіння - все це впливає на кваліфікаційно-освітній рівень, кількісно-якісний стан робочої сили.

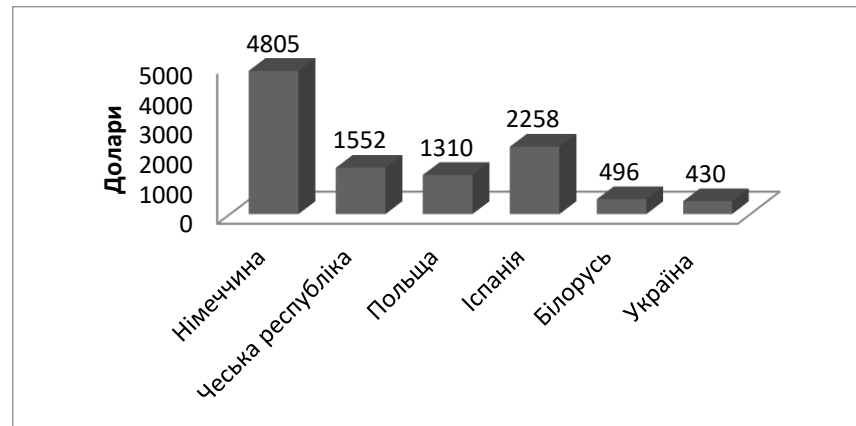
Метою дослідження є розгляд особливостей впливу міграційних процесів на демографічний стан регіонів, виявлення причин, що спричинили міграційні переміщення населення, розглядання методів, які пропонує держава для припинення масової міграції.

Демографічний чинник один із визначальних показників безпечного і стабільного розвитку держави. Від демографічного розвитку, характеристик працездатного населення залежить трудовий потенціал і величина сукупного національного доходу. Низький рівень народжуваності та міграційна

активність буде з кожним роком скорочувати людей, зайнятих в економіці. Закордонні підприємства пропонують населенню більш вигідні, на нашу думку, умови праці, заробітну плату тим самим підвищуючи свою економіку і скорочуючи українську.

Аналітичну оцінку різниці між заробітною платою в Україні та інших країнах у 2020 р. надано в ілюстративному вигляді (рис.1).

Рис. 1.

Середньомісячна плата праці в країнах, за 2020 р.

Побудовано авторами з використанням [1].

Різниця в заробітній платі між європейськими країнами та Україною є досить великою. Мігрантами являються переважно чоловіки, які проживають на Заході України, та мають зависоку кваліфікацію для роботи. Навіть за умов великої собівартості житла за кордоном, продуктів харчування, медицини; ризику втратити робочих навичок, адже в таких країнах як Польща, Італія запропоновані робочі місця потребують нижчої кваліфікації, міграція буде тривати ще багато років.

Для того щоб еміграція не шкодила державним фінансам країни та інвестиційному клімату, доцільно впровадити наступні дії. По-перше, уряд має більш серйозно контролювати питання міграції, а саме - почати збирати більше статистичних даних, для того щоб завжди мати актуальну інформацію. По-друге, потрібно ввести політику, яка зменшить регіональні розбіжності, тобто заохотити українців користуватися офіційними каналами для здійснення

грошових переказів, якщо вони перебувають за кордоном. По-третє, підвищення економічного зростання економіки в Україні буде спонукати народ залишатися в країні та інвестувати кошти у своє майбутнє [2].

Результати аналізу впливу міграційних процесів на демографічний стан в країні, свідчать про те, що на сьогодні для формування трудового потенціалу, стабілізації населення, державі необхідно впровадити активну демографічну політику. Для цього необхідно зробити комфортні умови для народу, а саме: збільшити кількість робочих місць, покращити умови праці; стимулювати підвищення народжуваності, розробити сімейну політику, збільшити пільги для вагітних жінок та для багатодітних сімей; зробити стабільну грошову одиницю; зменшити податки, дати більше можливостей для розвитку малого бізнесу. Тобто, головне завдання держави-забезпечити громадянам гідні умови життя, а громадяни в свою чергу повинні дотримуватися законів своєї держави, та покращувати її економіку.

Список використаних джерел

1. Статистична інформація щодо середньомісячної заробітної плати в країнах у 2020 р. Minfin.com.ua. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/usd/>
2. Наслідки міграції для України. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/02/11/656895/>

Науковий керівник Христенко О.А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Гураль Г. А., здобувач вищої освіти групи МЕН 5/1

Миколаївський національний аграрний університет

В Україні міграційні процеси по-різному впливають на її демографічний розвиток, участь у міжнародному поділі праці, вихід на європейський та світовий ринки, соціальну та національну безпеку. Основне з найперших завдань полягає в збереженні державного суверенітету, територіальної цілісності України й інтеграції до європейського економічного та міграційного простору. Аналіз та врахування сучасних міграційних тенденцій у нашій державі в контексті участі України в європейському та світовому міграційному просторі розглядається як один із важливих чинників формування власної національної політики. Ця проблема і безпосередньо, і опосередковано перебуває в площині національної безпеки України. Миколаївська область є однією з ланок в цьому питанні для України.

Мета роботи полягає у дослідженні викликів та загроз, що спричинили масові міжрегіональні та міждержавні міграційні переміщення населення в Україні та конкретно в Миколаївській області, загальних підходів до вивчення загроз сучасних міграційних процесів, реалізації заходів державної міграційної політики щодо їх попередження і розв'язання.

Міграційні процеси є, свого роду, демографічною та демоекономічною «інвестицією» в регіони-реципієнти і, навпаки, спричиняють старіння населення та погіршення трудовесурсного потенціалу в регіонах-донорах. Особливо велике значення міграція має як фактор урбанізації, що є невід'ємним джерелом кількісного і якісного зростання населення. Міграція як соціальний феномен та суспільне явище потребує регулювання з боку державних структур, інакше вона трансформується в некеровану соціальну систему. Загальновідомо, що міграційна система, яка стихійно народжується і розвивається, може набути небажаних стабільних параметрів і тенденцій,

конкретного змісту та певної спрямованості, які призводять до негативних наслідків [1].

Згідно з дослідженнями Міжнародної організації з міграції, кожен другий молодий українець віком від 20 до 35 років виявляє бажання емігрувати з України, а вікова структура українських емігрантів за п'ятьма віковими групами має такий вигляд: мігранти у віці 15–19 років – 3%, 20–24 роки – 15%, 25–34 роки – 34%, 35–44 роки – 31%, 45 років і старше – 17% [2].

За даними , на 1 січня 2021 р. чисельність наявного населення м. Миколаєва становила 490,8 тис. осіб (42,7% населення області) і впродовж 2020 р. зменшилася на 2,8 тис. осіб, що у розрахунку на 1000 наявного населення становило 5,7 особи. Скорочення спостерігалось в усіх внутрішньоміських районах. Природний рух населення в 2021 р. характеризувався суттєвим перевищенням кількості померлих над кількістю живонароджених: на 100 померлих – 61 живонароджений.

Таблиця 1 Демографічні процеси Миколаївської області

Показники	Всього, осіб		2020 р. у % до 2019 р.	На 1000 осіб ²	
	2020 р.	2019 р.		2020 р.	2019 р.
Кількість живонароджених	4094	4314	94,9	8,3	8,7
Кількість померлих	6737	6904	97,6	13,7	14
у тому числі дітей у віці до 1 року	33	25	132	7,93	5,73
Природний приріст (+), скорочення (-) населення	-2643	-2590	102	-5,4	-5,3

Рівень природного скорочення порівняно з 2019р. збільшився з 5,3 до 5,4 особи у розрахунку на 1000 наявного населення при зниженні рівнів народжуваності (з 8,7 до 8,3 особи) і смертності (з 14 до 13,7 особи) [3].

За сучасних умов, крім природного, скороченням населення в Миколаївській області є також трудова міграція. Отже, основними причинами такого стану є: економічна криза та її негативні соціально-економічні наслідки; зростання соціального напруження в родинах; втрата трудового та людського потенціалу, що обумовлені структурою міграційних потоків; поширеність нелегальної трудової міграції; недосконалість інформаційного

забезпечення міграційної політики. Структура правового врегулювання трудової міграції, ускладненої іноземним елементом, передбачає: міжнародні угоди у сфері трудової міграції; національне законодавство; правові акти волевиявлення учасників правовідносин, пов'язані з трудовою міграцією [3].

Для вирішення демографічних та міграційних проблем Миколаївської області потрібно здійснити ряд заходів, серед яких: здійснення практичних заходів з врегулювання освітньої міграції; виявлення талановитих осіб та забезпечення розвитку їхніх здібностей; розробка механізмів протидії негативним міграційним тенденціям творчих, і, особливо, креативних осіб, які можуть мати позитивний вплив на соціально-економічний розвиток області; покращення життя населення; соціальні заходи.

Вирішальна роль у регулюванні міграційних процесів як загалом в Україні, так і в Миколаївській області, належить управлінню соціально-економічними факторами, тобто такими умовами життя і трудової діяльності, які можуть змінюватися в результаті перерозподілу капітальних вкладень, фонду заробітної плати, суспільних форм споживання.

Список використаних джерел

1. Дацко О.І. Вплив міжнародної міграції на посилення загроз економічній безпеці держави. Проблеми зовнішньої міграції України та інших пострадянських держав: матеріали засідання круглого столу / Члени редколегії: М.І. Флейчук, У.В. Щурко, Н.І. Черкас, О.Б. Василиця. – Львів : Сполом, 2014. – С. 25–29.
2. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <http://mkrada.gov.ua/content/demografichna-situaciya.html>
3. Малиновська О.А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування.– К. : НІСД, 2019. – 40 с.

Науковий керівник: Христенко О.А., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Запорожченко К.Ю., здобувач вищої освіти групи МЕН 2/3

Миколаївський національний аграрний університет

Проблема безробіття є однією з глобальних проблем сьогодення. Вона є основним моментом та визначальним фактором ринкової економіки. Зростання безробіття веде до зниження купівельної спроможності населення, втрати платників податків для бюджету, еміграції працездатного населення за межі України.

Політика зайнятості є однією з актуальних проблем у країні, а тому залишається в центрі уваги і населення, і наукової громадськості. Дослідженням цього питання займається багато науковців, серед яких А. Борищук, К. Семенова, І. Зайцева, С. Слюсар, Н. Якімова.

Метою дослідження є визначення основних причин безробіття в Україні та визначення шляхів його зниження.

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу. До безробітного населення належать люди, які одночасно відповідають трьом умовам:

- не мають роботи (прибуткового заняття);

- шукають роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх чотирьох тижнів, тобто робили конкретні кроки протягом зазначеного періоду з метою знайти оплачувану роботу за наймом чи на власному підприємстві;

- були готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу.

Основними причинами безробіття в Україні можна назвати: структурні організаційні зміни; автоматизацію виробництва; скорочення потужностей підприємств; добровільне звільнення з метою пошуку більш сприятливих умов праці; виїзд на заробітки за кордон; сезонний характер роботи тощо.

Наслідками безробіття є дискваліфікація населення, що призводить, в свою чергу, до зниження трудової активності та знецінення навчання. Стан безробіття веде до збільшення витрат на соціальну допомогу безробітним [1].

Також однією з основних проблем безробіття в Україні є недосконала робота Державної служби зайнятості щодо сприяння працевлаштуванню безробітним, молодіжне безробіття, приховане безробіття та тіньова зайнятість, безробіття сільського населення, як результат занепаду сільського господарства в країні.

Зрозуміло, що долання причин безробіття має відбуватися за допомогою регулювання їх державою – починаючи від професійної орієнтації молоді та завершуючи принципами регулювання оплати праці [2].

Отже серед основних шляхів для вирішення проблеми безробіття в Україні вбачається:

- приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів;
- запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці;
- реалізація Державної та регіональних програм зайнятості;
- сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств;
- зниження податку для підприємств за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників);
- створення сприятливіших умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітним [3].

Крім негативних наслідків, безробіття має деякі позитивні моменти. Серед них такі, як підвищення соціальної цінності робочого місця, створення конкуренції між працівниками, зростання соціальної значимості та цінності праці, стимулювання підвищення інтенсивності та продуктивності праці.

Аналізуючи сьогоденний стан безробіття визначено, що проблема безробіття є ключовим питанням у сучасній економіці і, якщо його не вирішувати, то неможливо налагодити ефективну її діяльність і рівень безробіття буде продовжувати зростати. Отже, для вирішення проблем

безробіття треба докорінно змінювати політику зайнятості. Ефективність зайнятості населення повинна забезпечувати відповідний дохід, розвиток особистості, підвищення освітнього і культурного рівня кожної людини. В цілому, кризисні явища ринку праці в сучасних економічних умовах є не тільки ефективна політика у сфері зайнятості, а й стабілізація економічного стану всіх галузей економіки, процеси модернізації в промисловості і сільському господарстві. Також в наш час необхідністю є залучення більшої кількості молоді, так як саме вона володіє новітніми технологіями на сучасному рівні; має завжди цікаві ідеї, які зможуть підняти економіку на новий рівень.

Список використаних джерел

1. Борищук А. О., Семенова К. Д. Аналіз рівня безробіття в Україні. Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : зб. наук. студ. пр. Вип. 3. Ч. I. Одеса. 2017. С. 29–34.
2. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Зайцева І. С. Проблеми зайнятості та безробіття в Україні та країнах Європейського Союзу. Управління розвитком. 25.03.2016. № 11. С. 125–130.
4. Полуяктова О. В. Проблеми безробіття в Україні. Економіка і суспільство. 2016. № 2. С. 31-35.
5. Шаульська Л. О., Якімова Н. А. Проблеми тіньової зайнятості в контексті структурних трансформацій ринку праці : економічні науки. 01.04.2017. № 2. С.28–35

Науковий керівник Коваленко Г.В., кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ПРИРОСТУ НАСЕЛЕННЯ

**Крилова І.Г., кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки підприємств МНАУ**

В Україні, як і в кожному з її регіонів, існує демографічна криза, яка в першу чергу виявляється у перевищенні смертності населення над народжуваністю. Серед основних характерних рис сучасної демографічної ситуації в країні можна виділити наступні: систематичне зменшення чисельності населення та звужений режим його відтворення. Лише за період 2015-2020рр. чисельність населення України скоротилось на 1 млн осіб, та процес депопуляції лише поглиблюється. Отже, важливим та актуальним є дослідження та аналіз факторів впливу на формування загального приросту (зменшення) населення. На процеси відтворення населення мають вплив природний, міграційний, соціальний та економічний рух. Але слід відмітити, що основний суттєвий вплив здійснюють саме природний та міграційний рух. Природний рух населення є результатом процесів народження та смерті людей, міграційний виявляється в просторовому, механічному переміщенню населення з різних причин – політичних, економічних, релігійних (таблиця1).

Останній природний приріст населення України був у 1990р., після означеного періоду по сьогодні спостерігається природне зменшення, тобто щорічно населення помирає більше, ніж народжується.

Таблиця1

Формування загального приросту (скорочення) наявного населення
України (осіб)

Показники	1990 р.	2000 р.	2015 р.	2019р.
Природний приріст (зменшення)	+ 27600	- 373000	- 183015	-272297
Сальдо міграції	+ 78300	- 133600	+ 14233	+21512
Загальний приріст (зменшення)	+ 105900	- 506600	- 168782	-250785

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1,2]

Починаючи з 1994р. відбувається абсолютне щорічне зменшення населення. Як свідчать дані таблиці 1, в 1990р. в порівнянні з 1989р. спостерігається приріст наявного населення в обсязі 105900 осіб, на що мало позитивний вплив як природний так і міграційний приріст (74% загального зростання). В 2000р. в порівнянні з 1999р. чисельність населення зменшилась на 506600 осіб, на що суттєво вплинуло природне зменшення (74% загальної зміни), отже в 2000р. приросту населення не було як за рахунок природного зменшення, так і міграційного скорочення. Починаючи з 2005р. та по сьогодні лише міграційний приріст здійснює позитивний вплив на формування загального приросту населення. В 2019р. в країні населення померло більше, ніж народилось на 272297 осіб (або на 88%), при цьому на територію України прибуло більше ніж вибуло на 21512 осіб. Вплив природного та міграційного руху населення на формування його чисельності продемонстровано в таблиці 2.

Таблиця 2

Формування чисельності наявного населення України 2019р.

Показники	осіб
Чисельність наявного населення на 1.01.2019 р.	42 153 201
Загальний приріст (зменшення):	- 250 785
- природне зменшення	- 272 297
- сальдо міграції (міграційний приріст)	+ 21 512
Чисельність наявного населення на 1.01.2020 р.	41 902 416

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1,2].

Чисельність наявного населення України за період 2019-2020рр. зменшилось на 250785 осіб або на 0,6%, на що суттєвий та основний негативний вплив мало природне зменшення населення.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що в Україні з 1991р. та по теперішній час відсутній природний приріст населення, а показники смертності

переважають над показниками народжуваності; з 1993р. спостерігається загальне скорочення населення; на формування загального приросту населення єдиний позитивний вплив здійснює міграційний приріст.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 3.04.2021).
2. Статистика населення України : офіційний веб-сайт. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/Mult/Dialog/statfile_c.asp(дата звернення 3.04.2021).

ВПЛИВ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

**Кушнір О. В., здобувач вищої освіти групи МЕН 3/2
Миколаївський національний аграрний університет**

Одним з найважливіших елементів виробництва та реалізації продукції є функція підприємства. Функцією підприємства є головним чином управління підприємством, яке є трудовим ресурсом підприємства. Це пов'язано зі швидким розвитком взаємозв'язку між виробничою системою та ринком. Якщо немає вибору мети, визначення організаційних потреб та розумного розподілу трудових ресурсів, ефективна робота підприємства неможлива [1].

Трудові ресурси - це основні ресурси кожного підприємства, і їх якість та ефективність значною мірою залежать від результатів та конкурентоспроможності його діяльності. Термін "трудові ресурси" використовується для опису працівників підприємства як одного з елементів ресурсного потенціалу підприємства [2].

Трудові ресурси та їх формування є способом ефективного використання засобів виробництва, тому від них залежить підвищення

загального рівня розвитку, підвищення продуктивності праці, ефективності праці та конкурентоспроможності підприємств. Якість трудових ресурсів визначає ефективність їх використання. Потенціал та використання трудових ресурсів є показниками якості кожного етапу до його формування, тобто чи були виконані необхідні професії та знання для підготовки соціальних трудових ресурсів та засвоєні необхідні знання та навички для виконання функціональних завдань конкретних типів функцій.

Для аналізу стану та ефективності використання трудових ресурсів компанії використовуються наступні етапи (рис. 1).

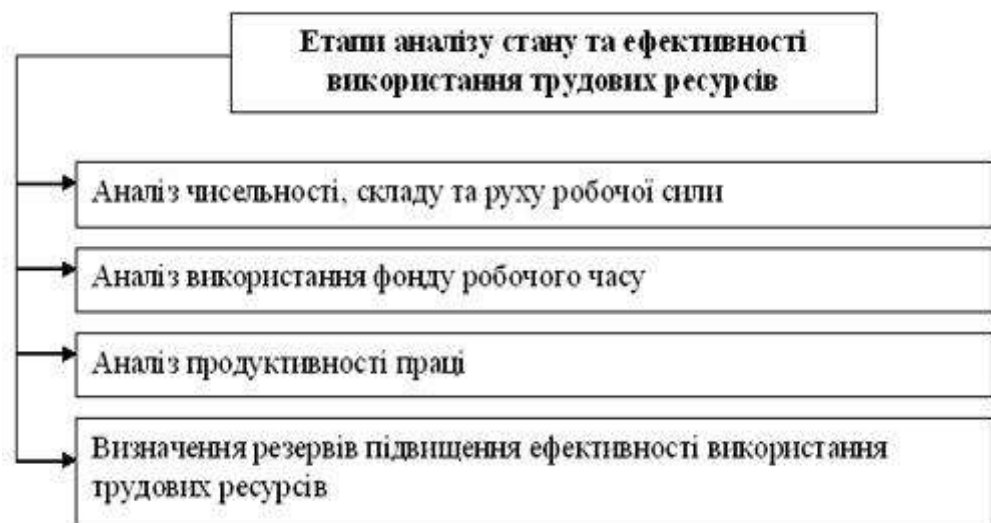

Рис. 1. Етапи аналізу стану та ефективності використання трудових ресурсів

Кожен етап можна пояснити наступним чином:

- щоб проаналізувати вплив факторів праці на будь-яку діяльність, повинні спочатку вивчити штатний розпис компанії з точки зору кількості, структури, кваліфікації, культурно-освітнього рівня та товарообігу. Метою цього аналізу є визначення внутрішніх резервів економії праці, пов'язаних з більш розумним розміщенням робітників, їх завантаженням та використанням на основі отриманих професій, професій та кваліфікації;

- на другому етапі аналізу вивчається повнота використання трудових ресурсів, яку можна оцінити за кількістю відпрацьованих за звітний період

днів і годин одним робітником, а також за інтенсивністю використання робочого часу;

- продуктивність праці є основним показником інтенсифікації й ефективності виробництва, саме показник продуктивності праці повинен постійно збільшуватися для удосконалення діяльності підприємства ;

- останнім етапом аналізу використання трудових ресурсів є розрахунок визначених резервів для підвищення ефективності та формулювання засобів використання. У резерві ефективності праці рекомендується розрізнити широкий (усунути незаплановану втрату робочого часу, усунути дефіцит та відхилення від нормальних умов праці) та інтенсивний (забезпечити дотримання всіма робітниками виробничих стандартів та впровадження нереалізованої організації та технологій). Завдяки комп'ютерним технологіям отримана інформація може бути надана у формі даних про невикористані резерви та способи їх мобілізації, або у формі даних про дефекти в роботі та відповідних винуватців[3].

Отже, трудові ресурси мають великий вплив на роботу підприємства. Оцінка ефективності використання підприємством трудових ресурсів дає змогу визначити виявити певні прогалини у системі їх використання. Від якості застосування робочої сили (їх кваліфікація, умови праці і т.д.) залежить ефективність розвитку підприємства на ринках. Шляхом аналізу використання трудових ресурсів можна удосконалити раціональне та ефективне її застосування, що призведе до розвитку самого підприємства.

Список використаних джерел

1. Вплив трудових ресурсів на ефективність діяльності підприємства.

URL:https://vuzlit.ru/78972/vpliv_trudovih_resursiv_efektivnist_diyalnosti_pidpri_ymstva (дата звернення: 29.04.2021).

2. Жуковський, М.О. Трудові ресурси як складова конкурентоспроможності підприємства // Актуальні проблеми економіки. - 2008. - №2. - С.54-59..

3. Шульга Н. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів у системі управління діяльністю автотранспортних підприємств / Н. Шульга // Наукові записки: зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: Економічна думка. – 2006. – Вип.16. – С. 293-294.

Науковий керівник – Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ МІГРАЦІЙ НА ДЕМОГРАФІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

**Кушнір Ю.В., здобувач вищої освіти групи МЕН-3/1
Миколаївський національний аграрний університет**

Сучасна економічна ситуація в регіонах України характеризується економічною нестабільністю, незабезпеченістю робочими місцями, незадовільними умовами праці в галузях та секторах економіки, відсутністю умов для використання інтелектуальних навичок, творчих трудових ресурсів, низькою зарплатою і, як наслідок, погіршення зайнятості у сільській місцевості та високої міграційної активності населення. Важливе значення для забезпечення регіонів трудовими ресурсами мають соціально-економічні причини міграційних процесів.

Міграційні процеси в Україні по-різному впливають на її демографічний розвиток, участь у міжнародному поділі праці, доступ до європейських та світових ринків, соціальну та національну безпеку. Ця

ситуація особливо актуальна сьогодні, оскільки Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС у червні 2014 року.

На сьогодні анексія Криму Російською Федерацією, зовнішня військова агресія Росії на Донбасі та триваючий збройний конфлікт у Донецькій та Луганській областях є проблемою через перебування в регіонах України значної кількості вимушених переселенців.

Як соціальне явище, міграція повинна регулюватися державними органами, інакше вона стає некерованою соціальною системою. Відомо, що міграційна система, яка стихійно народжується і розвивається, може набути небажаних стабільних параметрів і тенденцій, конкретного змісту та певної спрямованості, які призводять до негативних наслідків. Проблема полягає не тільки в скороченні чисельності населення в регіоні, але і в неприродному прирості населення, який може нашкодити не лише культурному різноманіттю держави, а й національній безпеці. Демографічна безпека є не лише важливою складовою національної безпеки країни, а й умовою, яка вимагає балансу на глобальному, національному, регіональному та особистому рівнях. Це досягається, зокрема, за рахунок децентралізації влади та набуття територіальними громадами нових обов'язків, можливостей та повноважень.

Демографічна безпека має не лише кількісні, але й якісні параметри. Основним критерієм якості демографічної безпеки є розвиток потенціалу кожної людини в суспільстві, поряд з розвитком суспільства в цілому - це не може бути засобом для реалізації будь-якого плану, незалежно від рівня особистості. Розуміючи реалії сучасного світу, не доцільно вважати, що вільний розвиток особистості може надати конструктивність усім іншим вимірам демографічної безпеки.

На мою думку, сучасній демографічній політиці бракує моделей взаємодії між державним та регіональним управлінням та місцевим самоврядуванням. Демографічні можливості обмежені недостатнім фінансуванням, неефективним виконанням відповідних програм та негативною політичною та економічною ситуацією в Україні.

Отже, можна зробити висновок, що в Україні є всі ознаки демографічної кризи: зменшення народжуваності, висока захворюваність та смертність, низька тривалість життя, висока міграція тощо. Демографічна криза недооцінюється українськими політиками і є однією з проблем, що загрожує економічному зростанню в довгостроковій перспективі. Демографічна безпека впливає майже на всі сфери суспільного життя, а отже, впливає на національну безпеку в широкому діапазоні. Це багатогранна, міждисциплінарна категорія, яка так чи інакше явно або неявно взаємодіє з усіма явищами та процесами, що відбуваються на різних рівнях управління.

У короткостроковій перспективі необхідно не тільки розробити заходи щодо усунення побічних ефектів, але і запобігти появі інших. Це неможливо зробити без належних дій уряду. Державне регулювання демографічних процесів - це сукупність засобів державного впливу на ці процеси через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

В контексті міграції закономірно вважати, що демографічна безпека України означає збалансованість індивідуального та соціального аспектів людського існування.

Список використаних джерел

1. Демографічна безпека України: оцінка стану, акценти державного регулювання. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2017/7.pdf (дата звернення: 27.04.2021).
2. Міграція та безпека: науково-експертний дискус. URL: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Migratsijni-trendy.pdf> (дата звернення: 27.04.2021).
3. Українське суспільство: міграційний вимір. URL: https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf (дата звернення: 27.04.2021).

Науковий керівник – Олійник Т.Г. - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

**Нестерчук І. В., здобувач вищої освіти групи Б2/2
Миколаївський національний аграрний університет**

З кожним роком ми спостерігаємо демографічний спад та велику популярність міграції за кордон українського народу. Ці процеси утворились не просто так. Між демографічним спадом та міграцією існує прямий зв'язок, коли від однієї величини залежать зміни іншої. Розглянемо більш детально чим викликані появи демографічної та міграційної проблем в Україні.

Так званий електронний перепис населення виявив, що з 2001 року населення України скоротилося майже на чверть, що зумовлено міграцією, смертністю, що перевищує народжуваність, а також тим, що було неможливо порахувати жителів окупованого Росією Криму та територій на сході, які Київ не контролює. Зниження показників народжуваності зазвичай пояснюють складною соціально-економічною ситуацією в країні. Більшість дослідників цього явища, наголошують, що демографічна криза в Україні найбільше залежить від економічного розвитку країни та надмірної міграції населення.

Країни Центральної та Східної Європи прагнуть залучити більшу кількість українських робітників для поповнення власного виснаженого населення. В межах самої України, в містах розміщують білборди, що рекламують пам'ятки сезонної роботи чи повномасштабної еміграції. Інші навіть створили агентства та розпочали мультимедійні кампанії, борячись за людський ресурс. В ООН наголосили, що в десяти країнах відбувається найшвидше скорочення населення у світі - це всі колишні країни Східного блоку. Україна є помітною серед цього зменшуваного населення, і за дослідженнями вчених до 2050 року вона має засвідчити 18-відсоткове зменшення свого населення. Чому ж українці масово емігрують?

Економічна катастрофа, яка супроводжувала Революцію гідності в 2014 році в Україні та подальшу гібридну війну з Росією, послужила посиленню

існуючих економічних диспропорцій між Україною та її сусідами з ЄС. Українці отримують найнижчі середні зарплати в Європі, тому скромні доходи в Центральній Європі здаються досить високими. Географічна близькість з іншими країнами робить міграцію більш доступною. Українці користуються позитивною репутацією висококваліфікованих працівників із доброю робочою етикою за кордоном. Популярність українських робітників найбільш очевидна в Польщі. Польський уряд лідирував у вітанні українців, видаючи дозволи на роботу з 2014 року. Швидке розширення української робочої сили стало центральним фактором економічної політики Польщі, що дозволило країні підтримувати темпи зростання, незважаючи на нестачу власної робочої сили.

Потік українців до Центральної та Східної Європи створює суттєві проблеми для самої України, породжуючи перспективу демографічного спаду, який міг би легко випередити те, що вже є згубними прогнозами ООН для країни. Оскільки українська влада намагається подолати цю катастрофу, вони виявляють, що незалежно від закриття кордонів країни, швидких виправлень немає. Вирішення конфлікту на сході України, безсумнівно, допомогло б послабити короточасний тиск, який створюють мільйони переселенців, але поки зарплати та рівень життя в Україні не наблизяться до рівня сусідніх країн ЄС, зменшення кількості населення триватиме.

Ці тенденції сильно вплинуть на збіднілі сільські громади та регіональні центри України. Українська сільська місцевість зазнала стрімкого скорочення населення після розпаду СРСР і продовжує страждати через занедбану інфраструктуру та економічну інерцію. Ці регіональні реалії, ймовірно, нададуть поточному процесу децентралізації відчуття додаткової актуальності, оскільки Україна опиняється у безпосередній конкуренції з життям в ЄС. Завдяки децентралізації влади, місцеві українські громади вже мають значно більший доступ до державних коштів. Це дасть сільській території Україні шанс на боротьбу та дозволить винахідницьким адміністраторам зробити окремі райони більш привабливими.

Сучасна прірва у рівні життя між Україною та навіть найбіднішими країнами ЄС робить подальші зрушення населення неминучими, оскільки Україна потрапляє в незавидну роль основного із джерел постачання робочої сили для країн Центральної та Східної Європи, які намагаються подолати прогалини у власній виснаженій робочій силі. Якщо Україна не вирішить це питання терміново, демографічна криза країни лише погіршиться. Влада повинна підняти економіку країни, покращити умови життя українців, і допомагати тим, хто за кордоном, потроху повертати їх додому. Співпрацювати з іншими країнами, де знаходяться наші громадяни на заробітках, піклуватись про них.

Список використаних джерел

1. «Чому українців стає все менше: складність демографічної проблеми». URL: <https://nationalcorps.org/chomu-ukrancv-sta-vse-menshe-skladnst-demografchno-problemi/> (дата звернення: 03.04.2021).
2. «Ukraine's Quiet Depopulation Crisis». URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2020/03/ukraine-eastern-europe-depopulation-immigration-crisis/608464/> (дата звернення: 03.04.2021).
3. «Ukraine Headed for Perfect Storm of Demographic Decline». URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraine-headed-for-perfect-storm-of-demographic-decline/> (дата звернення: 03.04.2021).

Науковий керівник – Мельник І. О. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК
У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
СУСПІЛЬСТВА**

**Предчук О.А., здобувачка вищої освіти групи МЕН 2/3
Миколаївський національний аграрний університет**

Сучасний темп життя, з його безперевним, швидким розвитком, вимагає від людини прогресивних поглядів на застарілі гендерні стереотипи. Як відомо рівність є основою демократичного суспільства, яке прагне соціальної справедливості та повноціної поваги до можливостей громадянина. Це поняття включає в себе паритетне ставлення як до жінок так і чоловіків, які мають змогу володіти рівними правами та обов'язками в усіх сферах життєдіяльності.

Перед соціумом постає питання розвитку, трансформації і зміцнення статусних позицій різних соціальних груп та категорій населення, а гендерні перетворення досягають свого масового розквіту. Особливо помітно ці зрушення повинні впливати на соціально-економічні взаємовідносини, на рівень життя населення та соціальний захист [1].

Наразі світова історія переживає момент активного розвитку процесу відстоювання права жінок у соціально-економічній сфері. Європейська комісія з прав людини приділяє велику увагу досягненню гендерного балансу. Стратегія ЄС, у сфері зайнятості, включає в себе підвищення направлення діяльності жінок, зменшення рівня їх безробіття, скорочення сегрегації на ринку праці й рівну оплату за однакову трудову діяльність. Важливе місце займає політика узгодження між роботою і сімейним життям жінок і чоловіків, особливо шляхом створення служб, які опікуються дітьми і утриманцями [2].

Україна дотримується міжнародних вимог щодо рівноправності громадян за статевою ознакою. Основною проблемою є наділення жінок повноваженнями і більш широкими можливостями в різних сферах розвитку суспільства, а також залучення чоловіків до процесу досягнення цієї мети. На

виконання міжнародних зобов'язань парламентом нашої країни прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» метою якого є досягнення паритетного становища у соціальній, економічній та інших сферах життєдіяльності суспільства [3].

Поширення пандемії COVID-19 внесло свої корективи у різні соціально-економічні аспекти життя сучасного суспільства. Не виключенням стало і гендерне питання зайнятості населення. Під час локдауну різко зросла частка економічно-неактивних чоловіків – з 11% до 24%. Частка жінок того ж статусу до карантину була значно вищою, у першу чергу за рахунок домогосподарок і тих, хто перебуває у декретній відпустці (29%); наразі вона теж зросла, але не так стрімко (до 35%). Дана ситуація у нашій країні склалася через те, що до традиційно «жіночих» галузей можна віднести такі як медицина, освіта, роздрібна торгівля, що продовжували функціонувати у період обмежень (в т.ч. освіта - дистанційно). Серед «чоловічих» професій – транспортна галузь, яка була практично повністю зупинена в березні-травні 2020 р. Деякі сім'ї повністю опинилися на утриманні жінок, які зберегли роботу. Незважаючи на те, що чоловіки більше постраждали від економічної кризи в плані втрати роботи або заробітку, на жінок лягло істотне додаткове навантаження, адже більшість із них продовжили працювати, при цьому виконуючи ще більше домашніх обов'язків, у тому числі з догляду за дітьми [4].

Отже, сучасний темп життя вимагає ще швидшої зміни застарілих стереотипів, яка спрямована на забезпечення рівних можливостей жінок у соціально-економічній сфері, що на сьогодні є надзвичайно важливою для ефективного функціонування демократичного суспільства. Практика гендерної рівності є поширеною у різних країнах Старого Світу. Європейська Комісія приділяє велику увагу досягненню балансу між чоловічим та жіночим рівноправ'ям. Необхідність дотримання гендерної рівності, як однієї з передумов забезпечення стабільного правового, політичного та соціально-економічного розвитку, що базується на засадах демократії, є надзвичайно вагомим для українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції: сайт. URL: chrome-extension://mhjfbmdgcfjbbpaeojofohoefgiehjai/index.html (дата звернення: 02.04.2021).
2. Кисельова О. Гендерна політика Європейського союзу/ Аналітична доповідь: сайт. URL: chrome-extension://mhjfbmdgcfjbbpaeojofohoefgiehjai/index.html (дата звернення: 02.04.2021).
3. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність/ Навчальний посібник: УДК 340.115:305. Видавництво «ФОП Голембовська О. О.», оформлення, 2018. сайт. URL: chrome-extension://mhjfbmdgcfjbbpaeojofohoefgiehjai/index.html (дата звернення: 02.04.2021).
4. Ринок праці України, гендерна нерівність та трудова міграція: досвід карантину/ Економічна правда: електрон. наук. фахове вид. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/01/15/670012> (дата звернення: 02.04.2021).

Науковий керівник - Крилова І.Г., канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

**Пятачук А.С., здобувач вищої освіти групи Б 3/2
Миколаївський національний аграрний університет**

Трудова міграція в Україні, яка на сьогодні набула великих обсягів та мають тенденцію до зростання, стає все більш вагомим фактором соціально-економічного розвитку в Україні, яка впливає як на робочу силу та ринок праці, так і на національну економіку в цілому. Саме зростання обсягів міграції

і її вплив на розвиток українського суспільства зумовлює актуальність дослідження цієї проблеми.

Трудова міграція – це просторове переміщення працездатної особи з метою працевлаштування.

Основними причинами трудової міграції українців є наступні чинники:

- високий рівень безробіття в Україні, у тому числі прихованого, при цьому саме у молоді спостерігається більш високий рівень безробіття та менш стабільна зайнятість ніж у інших вікових груп;

- різниця в рівні заробітної плати та рівні життя в Україні та інших європейських країнах, через що українці прагнуть заробляти кошти в інших країнах, а частина мігрантів прагне залишитись в там назавжди;

- в інших країнах більше можливостей для самореалізації та перспектив ніж в Україні;

- сезонність деяких галузей виробництва та видів професійної діяльності;

- військовий конфлікт на сході України;

- економічна криза та нестабільність, які поглиблюють вищеназвані проблеми та посилюють тенденцію до збільшення обсягів зовнішньої міграції[1].

Таким чином причиною трудової міграції є сукупність економічних, соціальних та політичних факторів, які підсилюють один одного та поглиблюють проблеми українського суспільства через які зростає обсяг трудової міграції.

Щодо розмірів міграції, то складно встановити її точний обсяг, за приблизними оцінками вона має великі масштаби. За даними Міністерства соціальної політики в 2019 році за кордоном працювало близько 3,2 млн українців, а в окремі періоди, під час сезонних робіт, було 7-9 млн мігрантів. Висновки щодо тенденції до збільшення обсягів міграції можна зробити з розмірів грошових переказів мігрантів до України. Починаючи з 2014 року, коли був їх спад, обсяги переказів із-за кордону постійно зростали (з 6,5 млрд

доларів США в 2014 році до 12 млрд доларів США в 2019 році), але пандемія та карантин в країнах, які імпортують робочу силу, можуть на певний період призупинити дану тенденцію [2].

Трудова міграція несе ряд наслідків для соціально-економічного розвитку українського суспільства. Серед позитивних можна назвати наступні:

- перекази мігрантів – це додаткове джерело іноземної валюти для України;
- знижується рівень безробіття на ринку праці;
- збільшуються доходи населення, що може покращити якість життя та бути джерелом інвестицій;
- поглиблюється культурна та економічна інтеграція з іншими країнами;

Серед негативних можна назвати наступні наслідки:

- втрата Україною найбільш активної та мобільної частини власної робочої сили, що призводить до уповільнення темпів економічного розвитку;
- втрата кваліфікації мігрантами, оскільки більшість з них за кордоном виконують малокваліфіковану роботу;
- складається ситуація при якій українське суспільство та держава вкладається в підготовку робочої сили, а вигоду від її експлуатації отримують інші країни;
- дає вклад в депопуляцію населення;
- у мігрантів менше соціальних гарантій, так як за кордоном їх права менш захищені, ніж всередині країни;
- з доходів мігрантів не відраховуються прямі доходи та відрахування до пенсійних та соціальних фондів України, що дестабілізує вітчизняну пенсійну систему та систему соціального захисту та гарантій [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що обсяги трудової міграції українців є значними і мають тенденцію до збільшення. Трудова міграція дає вигоди заробітчанами в короткостроковій перспективі, але в

довгостроковій вона призводить до уповільнення розвитку української економіки та дестабілізації соціальної системи.

Список використаних джерел

1. Брензович К. С., Глодан М. П. Аналіз міграційних потоків молоді України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Ужгород, 2017. № 16 (1). С. 26-29.

2. Гаращенко Л.П. Україна - ЄС: вплив трудової міграції на ринок праці, нові виклики та перспективи. Матеріали I Міжнародної науково-практичної онлайн конференції «Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації». Чернівці, 2020. С. 146-148.

3. Кияшко О.М., Гузь В.О. Міжнародна міграція робочої сили та її вплив на українську економіку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Ужгород, 2018. № 20(2). С. 33-37.

Науковий керівник: Христенко О.А., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ДЕМОГРАФІЧНИЙ СТАН УКРАЇНИ

Семенюк А.І., здобувач вищої освіти групи Ф2/1

Миколаївський національний аграрний університет

На сьогодні тема про демографічну ситуацію набуває все більше обертів. Це питання гостро постає не тільки перед нашою країною, але і перед всім світом. Вирішити цю проблему намагаються політики, економісти, соціологи та звичайні громадяни.

Демографія – це наука яка вивчає склад та рух населення та закономірність його розвитку. На сьогоднішній день демографічні процеси України вважаються одними з найгірших в Європі. В Україні дуже швидка депопуляція(зменшення кількості населення). Великим недоліком є відсутність точної інформації на рахунок цієї ситуації. Останній перепис населення відбувся у грудні 2001 року, наступний планується у 2023 році. Протягом 20 років перепис населення не робився. Також дуже сильно сприяли події в Криму та на Донбасі, відбулося демографічне зрушення. Останні 25 років спостерігається трудова міграція, яка також впливає на демографічний стан держави. В Україні відбуваються дві тенденції: депопуляція і старіння населення. В 1993 році в Україні населення становило 52 мільйони, але з того часу населення почало зменшуватися.

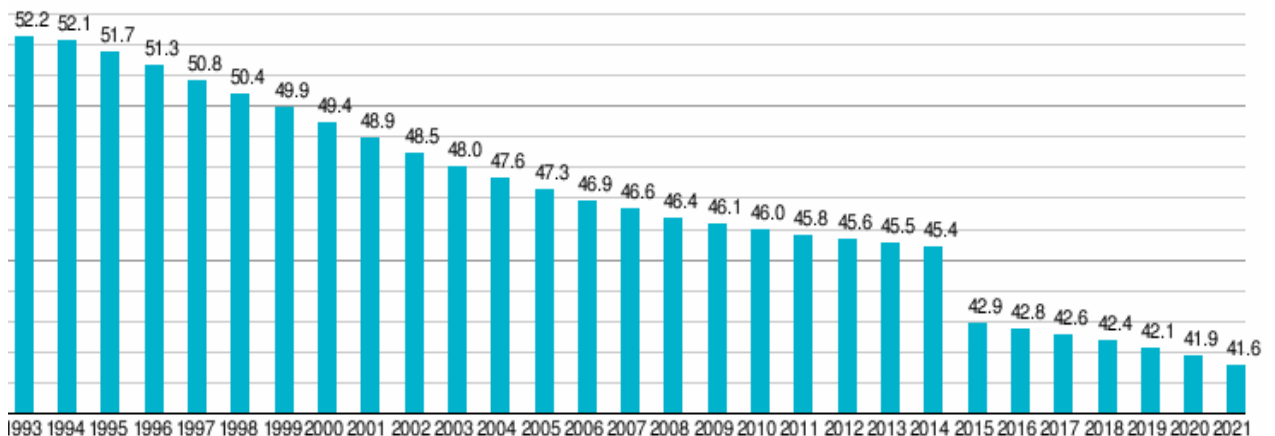

Рис. 1. Зміна чисельності населення України 1993-2021рр.

Наслідком цього є:

- 1) низька чисельність народжуваності;
- 2) висока смертність;
- 3) погіршення здоров'я нації;
- 4) економічна не стабільність;
- 5) масштабна трудова міграція.

Загалом виділяються 3 вікові групи:

- 1) діти, 0-15 років (15,9%);

- 2) люди середнього віку, 15-60 років (62,3%);
- 3) люди старшого віку, старші за 60 років (21,8%).

В Україні характеризується високий показник старіння населення. А також смертність перевищує народжуваність.

Тривалість життя жінок та чоловіків відрізняється. У чоловіків тривалість життя менша ніж у жінок. У чоловіків рівень життя 60,3 року та 67,6 року в жінок. Старіння населення несе за собою чимало негативних наслідків. Одним з таких наслідків є фінансово-економічне скорочення об'ємів робочої сили, не виключається уповільнення економічного зростання, будуть збільшуватися соціальні витрати, цим самим буде зростати податкове навантаження.

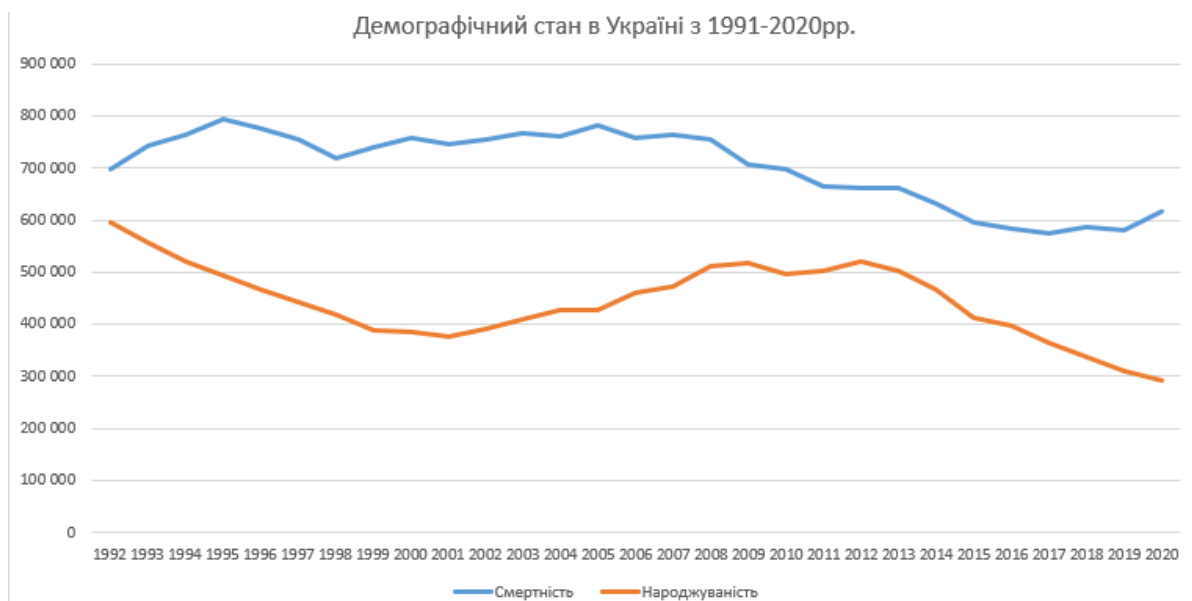

Рис. 2. Демографічний стан в Україні 1991-2020рр.

У наш час скалася така ситуація чим більше розвинена країна тим менша народжуваність. Люди насолоджуються життям, цим самим вони не поспішають народжувати дітей. Особливо молоде покоління, яка в більших випадках живе тільки для себе і дітей не хоче. Щоб подолати старіння населення, цим самим покращити демографічний стан повинен відбутися демографічний прорив. Сім'ї почнуть народжувати більше дітей, а чисельність

та структура населення стабілізується. Якщо не подолати старіння населення країни можуть зіштовхнутися з фінансовими проблемами якщо не вести реформу ринку праці та пенсійного забезпечення. Також в країні може почати зростати державний борг відносно ВВП.

Список використаних джерел

1. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-vooz-tryvalist-zhyttia-v-ukrayini/30611963.html>
2. УДК 314.18 «Демографічний стан в Україні в умовах глибокої трансформаційної економічної кризи» О.П. Зоря Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя, Україна.
3. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Слово і діло аналітичний портал: «Демографічна ситуація в Україні в період незалежності». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/08/21/infografika/suspilstvo/demohrafichna-sytuacziya-ukrayini-period-nezalezhnosti>
5. URL: <https://www.umj.com.ua/article/71500/xarakteristika-socialno-demografichnoi-situacii-ta-socialno-znachushhix-zaxvoryuvan-v-ukraini>
6. LB.ua «Народжуваність в Україні знизилася на 40% за 10 років» URL: https://lb.ua/society/2021/03/09/479412_narodzhuvanist_ukraini_znizilasya.html

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ

Христенко О.А. канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економіки підприємств

Самбурська О. В., , здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Питання трудової міграції є досить актуальними на сучасному етапі розвитку України. Адже міграція робочої сили, як економічне явище, є одним із факторів, що формують суспільство, що безпосередньо впливає на його формування та функціонування.

За роки незалежності України активізувались процеси трудової міграції. У середньому за період від 1 місяця до 1 року близько 5 мільйонів людей їдуть за кордон на заробітки. Громадяни виїжджають не лише з міст, а й із сільських районів, особливо прикордонних. Як правило, люди залишають свої домівки у найбільш працездатному віці - 30-40 років. Отже, експорт робочої сили великий. Це явище має свої позитивні та негативні наслідки, які на сучасному етапі потребують ґрунтовних досліджень і конструктивних рекомендацій. Дуже важко оцінити реальний масштаб міграційних процесів, а тому складно розробити міграційну політику, яка відповідає вимогам часу.

Дослідженням міграційних процесів в Україні, їх впливу на демографічний розвиток, рівень життя, освіти та зайнятості, а також формуванню міграційної політики і впливу міграції на соціальну безпеку країни присвячені праці відомих українських вчених: А. Сухорукова, Е. Лібанової, О. Малиновської, С. Пирожкова, О. Позняка, І. Прибиткової, У. Садової, М. Шульги, Т. Драгунової та ін.

Метою даного дослідження є аналіз проблем трудової міграції в Україні, шляхів їх вирішення та її вплив на економіку країни.

Доцільно сформулювати теоретичну сторону концепції міграції як економічного явища. Трудова міграція - це рух працездатного населення з економічних причин. На даний момент питання трудової міграції є одним з

найактуальніших для України, як з економічної, так і з соціальної точки зору. Україна знаходиться на п'ятому місці в світі за кількістю трудових мігрантів, пропускаючи вперед Мексику, Індію, Росію і Китай. Таким чином, дослідження причин і наслідків міграційних процесів в Україні, як позитивних, так і негативних, є актуальними на сучасному етапі.

Виділимо ряд основних проблем, які, на нашу думку, спричиняють стрімку міграцію населення України:

- національна різниця у заробітній платі, яка обумовлена неоднаковими розмірами вартості робочої сили, яка залежить від обсягу природних і історично існуючих потреб, витрат на виховання працівника, продуктивності та інтенсивності праці в країні;

- в Україні ще не ратифіковано Конвенцію Міжнародної організації праці про трудове регулювання у сфері міграції, яка уповільнює розробку національного законодавства, що має відповідати міжнародному праву;

- безробіття в країні є однією з основних причин трудової міграції, але необхідно враховувати різницю між рівнем безробіття однієї країни та рівнем безробіття іншої країни, внаслідок чого іммігранти з країн з вищим рівнем безробіття прибувають у країни з нижчим рівнем безробіття;

- механізм взаємодії відповідних державних органів, що регулює в'їзд, виїзд, проживання та працевлаштування, не встановлений;

- політичне переслідування, яке є причиною для надання можливості особі, яка вчинила злочин у власній країні, подати клопотання про політичний притулок в іншій країні;

- особисті причини [1].

Підписання Угоди про асоціацію та шлях до безвізу між Україною та ЄС призвели до низки важливих реформ у сфері управління міграцією. В свою чергу, анексія Криму та конфлікт на Донбасі призвели до масштабних примусових виселень, глибокої економічної кризи та більш інтенсивної трудової міграції.

Однією з характеристик сучасної трудової міграції в Україні є динаміка процентної зміни емігрантів з великих міст та сільських районів. Спостерігається тенденція виїзду з України жителів західних регіонів і мешканців східних областей, які масово емігрують. Це спричиняє не лише дефіцит робочих місць, а й значні розбіжності в зарплатах в Україні та за кордоном. Причиною еміграції українців є дискомфорт загальної нестабільності в Україні, корупція, відсутність можливостей для розвитку та самореалізації [2].

Українці мігрують в країни, з якими Україна має спільні кордони, а саме: Росія, Німеччина, Чехія, Словаччина, Угорщина. До цього переліку можна додати Англію, Данію, Францію та інші. Громадяни прямують до цих та інших країн для поліпшення свого матеріального добробуту. Перебуваючи за кордоном, у мігрантів виникають питання щодо регулювання їхньої зайнятості та соціального захисту. Проблема не вирішується з ряду причин, оскільки питання праці та соціального захисту регулюються по-різному, залежно від того, постійно чи тимчасово проживає особа за кордоном.

З врахуванням нинішніх тенденцій відтоку українців за кордон зберегти позитивну динаміку зростання економіки складно. Проблемою українського ринку праці є трудова міграція. Підвищення мінімальної заробітної плати має стимулювати роботодавців, підвищувати заробітки найманих працівників. Зменшення податкового тягара для малого бізнесу та покращення умов адміністрування підприємницької діяльності, створення умов для виробництва певних видів товарів та послуг дозволить досягти суттєвих змін в економіці України.

Список використаних джерел

1. Структура та поняття міграції [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua156>.
2. Стаття «Проблеми та шляхи вирішення трудової міграції» Савка В.А. [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ СМЕРТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Юзик А.А., здобувач вищої освіти групи МЕН 4/2

Миколаївський національний аграрний університет

Забезпечення розвитку країни, добробут її населення напряму залежать від правильної соціальної політики держави, націленої на підвищення якості життя. Взаємозв'язок економічного зростання й людського розвитку традиційно є однією з ключових проблем економічних, філософських, соціологічних та інших наукових досліджень.

На даний час, в Україні спостерігається демографічна криза – постійне скорочення рівня народжуваності та зростання смертності населення, яке поєднується з посиленням процесу «старіння нації». Значну частину населення Україна щорічно втрачає за рахунок високої смертності осіб працездатного віку.

Починаючи з 1991 року чисельність населення України з 51,9 мільйонів осіб скоротилась на 10 мільйонів осіб і на 1 січня 2020 року становила 41,9 мільйонів осіб. Наразі Україна належить до трійки європейських держав з найвищою інтенсивністю природного скорочення населення. Аналітики ООН підраховали, що до 2050 року населення України може скоротитися на 36% [1].

За статистикою, основною причиною смерті протягом останніх років є серцево-судинні захворювання (66,3%), на другому місці – новоутворення (12,6%), на третьому місці – зовнішні причини (4,5%) та починаючи з 2020 року на четвертому місці – коди для особливих цілей, а саме вірус COVID-19 (3,6%) [2]. Серцево-судинні захворювання стають причиною 66,3% усіх смертей у країні, у то той час як, наприклад, у Франції і Японії ця складова у структурі летальності населення дорівнює 29%, у США – 31%. Щорічно від цих хвороб помирає понад 400 тисяч українців (у середньому щодня помирає більше 1 тисячі осіб).

Що стосується онкологічних хвороб – другої за кількістю причини смертей населення в Україні налічується близько 1 мільйона хворих на злоякісні новоутворення, з них близько 6 тисяч дітей. При цьому показники онкозахворюваності мають стійку тенденцію до зростання, і наша держава посідає друге місце в Європі за темпами поширення раку, щорічно в Україні більше 150 тисяч осіб дізнаються, що вони онкохворі, щодня рак виявляють у 450 людей. На третьому місці у структурі смертності населення України – травми та зовнішні причини. Найбільша кількість серед зовнішніх причин смертності – навмисні самоушкодження, транспортні нещасні випадки, випадкове отруєння та дія алкоголю. Причинами високої смертності від травм та зовнішніх причин є: особиста необережність, порушення або недотримання норм і правил безпеки, у тому числі правил пожежної безпеки, порушення правил дорожнього руху, розлади психіки і поведінки, надмірне вживання психоактивних речовин тощо. Крім того, Україна займає одне з перших місць у світі за кількістю самогубств. Так, за даними статистики, на 100 тисяч осіб припадає 22 самогубства, більшість з яких вчинили підлітки у віці до 14 років. На жаль, останнім часом кількість суїцидів серед дітей 5-14 років зросла у 30 разів.

Зауважимо, що в цілому тривалість життя людини та стан її здоров'я залежить від багатьох факторів: кліматичних умов, стану навколишнього середовища, соціально-економічних умов, забезпечення продуктами харчування та їх цінності, стану системи охорони здоров'я та способу життя людини.

Список використаних джерел

1. Організація Об'єднаних Націй в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/en> (дата звернення: 23.04.2021).
2. Перемогти смерть: ключові чинники, що впливають на тривалість життя українців. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/172805.html> (дата звернення: 23.04.2021).

3. Державна служба статистики в Україні. URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.04.2021).

Науковий керівник – Крилова І. Г. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ 5**УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ:
УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК****TALENT MANAGEMENT SYSTEM: ENGAGEMENT METHOD****Albeschenko O.S., PhD****Mykolaiv National Agrarian University**

The terms "talent" and "talent management" became professional and finally established in the business and scientific vocabulary after McKinsey's research and publication in 1997 of a book called "War for Talents" [1]. This event was a kind of impetus for further research on this issue and the emergence of a significant number of publications on the management of talented employees in the organization.

The engagement method is one of the most powerful tools for building a highly effective organization because high engagement organizations grow revenues faster. An employee is involved if he is willing to do more than is usually expected of his position. Increased engagement brings all kinds of benefits to the business.

Factors affecting engagement:

Workspace. Employee satisfaction depends on the ability to achieve results, gain recognition, do interesting work, be accountable and have the potential for career growth.

The work itself. An employee's individual engagement will be higher if he performs tasks that make it possible to:

- apply different skills,
- to complete the work from start to finish, and not just part of it,
- to do the work in which he sees the meaning,
- organize your work independently,
- get feedback on the effectiveness of your activities.

Leadership style. Leaders can influence employee engagement in many ways. Caring for subordinates, clear vision of goals and effective communication, charismatic leadership inspires loyal followers by appealing to their feelings and values, transforming the essence of the work assignment so that it appears more impressive, morally correct and meaningful.

Individual character traits. Certain personality traits contribute to a natural level of involvement.

When doing engagement research, ask as few questions as possible. It is necessary to correlate the amount of data requested and the benefit we derive from it. Therefore, when conducting an engagement survey, you should create as few questions as possible to get the answers you want. Back in 2006, the Conference Board listed eight factors influencing satisfaction, on which there is agreement, in a review of engagement studies [2].

1. Trust and honesty.
2. The nature of the assignment.
3. Focus on results.
4. Career growth.
5. Pride in the company.
6. Colleagues and team members.
7. Employee development.
8. Relationship with the leader.

After reviewing the above recommendations, you can conclude about the questions that should be asked in order to get a simple but complete list of answers that reveal the degree of involvement. In addition, in our opinion, these studies should be carried out annually and focus on issues that induce action.

There is no universal talent management system in the organization. When developing it, each company must take into account the specifics of its sphere, aspects of corporate culture, as well as the actual needs of the business. But there are general points that can be used to create it [3].

References

1. Michaels E. War for talent / E. Michaels, H. Handfield-Jones, B. Excelrod. - Mann, Ivanov and Ferber. 2009 .-- 272 p.
2. Official site of the Conference Board company [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.conference-board.org/>
3. Official site of the British Personnel Institute (CIPD) [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.cipd.co.uk>

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА

**Андрєєва О.Є., здобувач вищої освіти групи Б 3/1
обліково-фінансового факультету, МНАУ**

На сьогодні існує об'єктивна необхідність дослідження питання розвитку підприємницької діяльності в Україні з огляду на здійснення державної регуляторної політики в умовах світової пандемії COVID-19.

Український уряд постає перед складним завданням збереження національної економіки в складних ринкових умовах. Безперечно, реальність вимагає прийняття новітніх рішень та укладання нормативно-правових актів, котрі відповідають викликам сучасності. Варто відзначити, що наша держава рухається за вектором європейської інтеграції, що стимулює розвиток економіки. Задля швидкого розвитку підприємницької діяльності необхідним є модернізація регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності.

Ряд вчених досліджувало питання державної політики в сфері регулювання підприємницької діяльності на державному та місцевих рівнях, серед яких є: Попова Л. М. [2], Головченко О. М., Мороз С. Г. [3], Мельник Л. Г. та інші.

Згідно з чинним законодавством, державна регуляторна політика у сфері підприємницької діяльності – це один із напрямів державної політики, котрий

спрямований на модернізацію та вдосконалення правового регулювання відносин органами державної влади, які здійснюють регуляторну функцію і суб'єктами підприємництва, контроль за недопущенням щодо прийняття економічно не вигідних та неефективних регуляторних актів, нівелювання результатів втручання держави у діяльність суб'єктів підприємництва та створення максимально сприятливих умов для розвитку їх підприємницької діяльності [2].

Державна регуляторна політика базується на принципах (рис. 1)

Джерело: сформовано автором за даними [2].

Рисунок 1 – Принципи державної регуляторної політики

До регуляторних органів відносяться: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, інші державні органи та центральні органи виконавчої влади, перелік яких наведено у постанові Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [4].

Також під час проведення державної регуляторної політики значний вплив мають як окремі громадяни, так і суб'єкти підприємницької діяльності, їх об'єднання, наукові установи, а також спеціалізовані органи, які створюються при органах на державному та місцевому рівнях з метою захисту інтересів і громадян, і суб'єктів господарювання.

Варто відзначити, що сьогодні існує необхідність в розробці альтернативних проектів та рішень, котрі будуть економічно вигідними для підприємницької діяльності українців. Пандемія COVID-19 є вбивчим фактором для економіки України, тож саме від ефективності регуляторної

політики нашої держави залежить бізнес-клімат в підприємницькому середовищі.

Список використаних джерел

1. Наказ України «Про затвердження Положення про департамент регуляторної політики та підприємництва» // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – 2019. – № 557 (редакція від 02.09.2020)
2. Попова Л. М. Регуляторна політика у сфері підприємницької діяльності в Україні // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 4. С. 191–196. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_4_32.pdf (дата звернення 28.11.2020)
3. Мороз С. Г. Дослідження регуляторної політики у сфері розвитку малого підприємництва / С. Г. Мороз // Сталий розвиток економіки. – 2019. – № 1 (42). – С. 103-108
4. Про оптимізацію центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету міністрів України від 10.09.2014 № 442-2014-п. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>. (редакція від 30.09.2020)
5. Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період 2020 року: розпорядження Кабінету міністрів України від 24.05.2017 № 504-2017-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80#n8>.

Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ОБЛУГОВУВАННЯ В РЕСТОРАНАХ

Асенкова А.С., здобувач вищої освіти групи ГРС 2/2

Миколаївський національний аграрний університет

Ресторанний бізнес на сьогодні – це один з перспективних сфер вкладення інвестицій. У сучасних умовах він стабільно розвивається під впливом інформаційних ресурсів (реклами, сайтів), так як населення будь-якого району, області, регіону країни має потребу в споживанні продукції громадського харчування та проведенні дозвілля. Потенційні споживачі індустрії харчування вважають за краще не тільки заклади громадського харчування з диференційованим вибором національної, зарубіжної кухні, але і з якісним сервісом послуг.

Якість обслуговування індустрії харчування можна визначити наступним чином - це бальна оцінка обслуговування клієнтів персоналом організації. Якість обслуговування залежить від рівня професійної підготовки персоналу, загальнокультурних, професійних компетенцій, клієнторієнтованого обслуговування поінформованими кухарями, офіціантами, барменами.

Досліджуючи питання про ресурси організації та їх ролі у підвищенні якості обслуговування, дослідники виділяють пріоритетне значення інформаційного ресурсу в організаціях громадського харчування. Інформаційний продукт може поширюватися такими ж способами, як і будь-який інший матеріальний або нематеріальний продукт, за допомогою послуг. Послуга - це результат невиробничої діяльності підприємства або особи, спрямований на задоволення потреб людини або організації. Інформаційна послуга - це отримання і надання в розпорядження користувача інформаційних продуктів, це інформація на логотипах, меню-бордах, посуді, фасадах ресторану, планшетах «мобільний офіціант», ландшафтних рішеннях і т.д.

Сфера індустрії харчування перенасичена інформацією, для полегшення ведення бізнес-процесів необхідно автоматизувати виробничо-обслуговуючу діяльність. Область застосування нових технологій і сучасного обладнання, враховується і в обслуговуванні клієнтів. Показовим, ефективним і зручним є інформаційне меню організації, як одного з основних засобів інформаційного ресурсу. До них можна віднести не тільки меню, але і карти вин і коктейлів. На сьогоднішній день історія меню в індустрії харчування має кілька етапів: - паперове меню; - електронне меню (на планшетах, меню-борди, електронний меню-стіл); - екзотичне меню. В сучасних умовах в мегаполісах затребувані в обслуговуванні громадського харчування електронні роздавальні лінії, які можна вважати новинками, де не потрібна допомога офіціантів і досягається оптимізація трудових ресурсів, але тут проглядається відхід від «живих» комунікацій обслуговуючого персоналу і клієнтів.

Аналізуючи сектор обслуговування із застосуванням паперового та електронного меню можна виділити їх як позитивні, так і негативні риси. Наочність і барвистість меню можна представити у вигляді меню-бордів, де дуже легко і швидко можна змінити ціну, фото страви в існуючому меню, а так само відобразити знижку (бонус) на це замовлення. Використання електронного меню-стола дає не тільки наочність і барвистість, але і можливість побачити у себе на тарілці як виглядає вбрання блюдо відвідувачем, а також самостійно зробити замовлення без офіціанта і побачити саму процедуру приготування страви на кухні. Функції офіціантів в застосуванні електронних різновидів меню зводиться до мінімуму консультативних послуг і виконання функцій замовлення та розрахунку з клієнтами. Паперове меню поки домінує на ринку індустрії харчування, але час намічає тенденцію розвитку і застосування електронного меню при використанні нових інформаційних бізнес-процесів.

Отже, застосування інформаційного ресурсу в обслуговування клієнтів передбачає можливість правильно відобразити «входи» і «виходи»

фінансових, матеріальних, трудових та інших видів ресурсів підприємства, а також автоматизувати технологічно-обслуговуючий процес.

Список використаних джерел

1. [Борисова О.В. Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні / О.В. Борисова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип.1\(2\). С.331-338.](#)

2. Ресторан майбутнього: українець Дмитро Костик створює глобальну мережу закладів з інтерактивними столами [Електронний ресурс] / Інтернет-бізнес в Україні: [сайт]. — Режим доступу: <https://ain.ua/2015/03/19/restoran-budushhego-ukrainec-dmitrij-kostik-sozdaet-globalnuyu-set-zavedenij-s-interaktivnymi-stolami/>

3. Федосова К.С. Сучасні інформаційні технології у готельному і ресторанному бізнесі [Текст]: монографія / К.С. Федосова, Л.М. Тележенко. — Одеса: ТЕС, 2010. — 264 с.

4. [Шаповалова О.М. Інноваційна діяльність, як основа підвищення конкурентоспроможності готельного господарства / О.М. Шаповалова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2013. №16. С.224-228.](#)

5. Шикіна О.В. Теоретичні основи діяльності концептуальних готелів та їх класифікація [Текст] / О.В. Шикіна, Г.І. Фадєєва // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. — 2017. — Вип. 6 (11). — С. 212—219.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ІНДИКАТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Бавикіна К., здобувач вищої освіти групи Б 3/1

обліково-фінансового факультету, МНАУ

Завдяки швидко розвитку життя в ринковій системі координат виникають нові дослідницькі проблеми, що в свою чергу впливає на зростання методологічних пошуків, формування нових парадигм дослідження економічних процесів. Однією з цих проблем є планування і регулювання в складних економічних системах змішаного типу.

Оглядаючись на досвід зарубіжних країн, одним з ефективних механізмів реалізації стратегічних цілей розвитку регіону є індикативне планування. За останні десятиліття ідеї індикативного планування набули розуміння і застосування у країнах Європи, Азії та Америки, окремих республіках СНД.

Вивченням теоретико-методологічних основ формування системи стратегічного індикативного планування займаються як зарубіжні, так і українські науковці. Основні положення викладені в працях і дослідженнях українських та зарубіжних учених С. Лавлинського, А. Левінталя, А. Петрова, М. Погребняка, С. Сильвестрова, Т. Псарьової [1-5] та ін.

Складність проблеми визначена методологічними розходженнями у вирішенні питання про співвідношення планування і регулювання економіки, а також можливістю і реальністю реалізації даної проблеми засобами економічної теорії.

У той же час, в Україні практично відсутня єдина система індикативного планування і досі не сформовано дієвий інституційно-правовий механізм державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. Таким чином, проблема впровадження і розвитку системи індикативного планування в Україні є актуальними.

Метою є знайомство з методологією індикативного планування як системи вимог до його побудови та вивчення проблеми впровадження системи індикативного планування в Україні.

Індикативне планування – спосіб регулювання економічних процесів за допомогою рекомендаційної постановки певних цілей, визначення пріоритетів розвитку національної економіки і застосування державних фінансових та інших непрямих стимулів для їх реалізації. Воно носить рекомендаційний характер і принципово відрізняється від директивного способу реалізації способу поставлених цілей. Показники індикативного плану набувають життєвої сили для суб'єктів ринку лише через цілеспрямовану систему правових та економічних регуляторів.

Принципи індикативного планування виражають головні вимоги до побудови індикативних планів. До них належать: поєднання інтересів усіх суб'єктів ринкових відносин - держави, регіонів, підприємств і окремих підприємців; порівняння витрат і доходів; комплексність, яка передбачає системний підхід у вирішенні економічних, соціальних, культурних, екологічних, зовнішньоекономічних та інших проблем; індикативність як спосіб визначення цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку; розробку способів їх досягнення на базі глибокого аналізу об'єктивного стану і динаміки розвитку суспільства; поєднання планового і ринкового регулювання розвитку економіки; безперервність, яка передбачає безперервний процес прогнозування і планування; орієнтацію на вирішення соціальних завдань розвитку суспільства.

Основними ознаками індикативного планування є: базування на змішаній економіці; планові документи окреслюють загальні контури майбутнього економічного розвитку (план-прогноз); завдання мають орієнтовний, рекомендаційний характер (є обов'язковими тільки для державних підприємств); головне завдання плану – координація господарської діяльності суб'єктів економіки; для стимулювання виконання завдань використовуються економічні, прямі, опосередковані та адміністративні методи.

Складовою частиною методології є методика індикативного планування, тобто сукупність способів і принципів розробки індикативних планів та забезпечення їх реалізації.

До основних методів розробки індикативних планів належать: програмно-цільовий, нормативний, балансовий, економіко-математичний, техніко-економічного аналізу, індексного аналізу, системний.

Головними способами реалізації індикативних планів треба вважати такі: застосування економічних регуляторів (податки, кредити, тарифи, інвестиції, ціни, цінні папери, відсотки, резерви, норми і нормативи, амортизаційні відрахування, бюджет, субсидії, програми); застосування адміністративних регуляторів (державні замовлення, штрафи, санкції, ліцензії, дозволи, квоти, антимонопольні закони тощо).

Важливою умовою розробки індикативних планів є визначення об'єктів регулювання.

Об'єктами регулювання є соціально-економічні структури, системи зв'язків між їхніми частинами, виявлені на підставі вивчення внутрішніх закономірностей їх функціонування. Вони є об'єктами економічного і правового впливу держави в сфері виробництва, обігу і споживання. Найважливіші соціально-економічні структури і фактори є такі: великі природно-економічні райони, підприємства всіх форм власності; регіональна і галузева структури економіки; бюджети регіонів; основні економічні пропорції у розвитку промисловості та сільського господарства; ринкові відносини.

Індикативний план передбачає три типи показників: прогнозні (визначають можливі орієнтири розвитку економіки, окремих сфер і елементів ринку), директивні (затверджені у Державному плані й обов'язкові до виконання без огляду на економічну доцільність) та розрахункові (розробляють у державній програмі, відображають її аналітичні та фінансові аспекти).

До показників, які контролює державна влада, належать: державний контракт та державне замовлення, ціни і тарифи на окремі види продукції та послуги, які регулює держава.

Державними важелями впливу на виконання державних програм є: соціально-економічні нормативи (мінімальна заробітна плата, норми амортизації тощо); податки і податкові пільги; державні інвестиційні ресурси; державні кредитні ресурси і кредитна політика; регламентація ціноутворення; державні замовлення (контракти); мито і митні збори; бюджетні асигнування і дотації; розміри пенсій, стипендій, допомоги; регулювання оплати праці; заборони, ліцензії, квоти.

У країнах Східної Європи головні зусилля адміністративних органів у перехідний до ринкової економіки період спрямовані на державне регулювання приватизації – вибір об'єктів для продажу, проведення торгів тощо. В Україні цими питаннями відає Фонд державного майна, який затверджує склад комісії з приватизації конкретного підприємства.

Індикативне планування є дієвим механізмом реалізації стратегічних цілей розвитку регіонів України, яке покликано вирішувати пріоритетні проблеми соціально-економічного розвитку, сприяти зростанню рівня життя населення і ефективності регіонального управління. Індикативний план дає чіткі орієнтири досягнення цілей, є основою при розробці місцевого бюджету і програм соціально-економічного розвитку. Для впровадження основної методології індикативного планування в Україні необхідно розробити єдину систему індикативного планування і сформувати дієвий інституційно-правовий механізм державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.

Список використаних джерел

1. Петров А.Н. Індикативне планування: теорія і шляхи вдосконалення: Монографія / [О.М. Петров, Л.Г. Демидова, С.М. Клімов, Г.З. Щербаківський, Н.Г. Ананов]. - СПб: Знання, 2000.- 96 с.
2. Псарьов В.І. Методика формування та аналізу комплексних програм соціально-економічного розвитку муніципальних утворень / В.І.

Псарьов, Т.В. Псарьова, Н.В. Сушенцева, І.А. Гончаров. За заг. Ред. В.І.Псарєва, Н.В. Сушенцева. - Новосибірськ, 2010. - 511 с.

3. Лавлинский С.М. Моделі індикативного планування соціально-економічного розвитку ресурсного регіону /С.М. Лавлинский; Югорський навчальний-дослід. ін-т інформ. технологій. - Новосибірськ: Изд-во СО РАН, 2008. - 247 с.

4. Погребняк М. Індикативне планування як основа удосконалення системи державного регулювання економіки України // Ринкова трансформація економіки України: проблеми регулювання. Колективна монографія. / За ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченка.- К .: НДЕІ - 2005.- С.141-145

5. Сильвестров С. Економічна політика розвитку і індикативне планування / С. Сильвестров // Суспільство і економіка. - 2007. - № 11/12. - С. 119-137

6. Мордовець О.С. Сутність та цілі індикативного планування соціально-економічного розвитку регіону / О.С. Мордовець // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. - Чернігів: 2013. - №1 (64). - С 201-206.

7. Федоренко І А. Формування індикативного плану соціально-економічного розвитку / І.А.Федоренко, О.С. Мордовець // Економіка та держава - Київ діє до: 2013 - № 12. - С. 10 - 14.

Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСНОВНІ МОТИВИ ПЛИННОСТІ КАДРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Біляк У. М. 4 курс менеджмент, ФЕМ

**Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького**

Загально прийнятим фактом є те, що стабільний кадровий склад є запорукою ефективної діяльності підприємства, підвищення його конкурентоспроможності, досягнення успіху в реалізації його стратегії розвитку. Вміння вчасно виявляти і управляти плинністю кадрів сприятиме розвитку підприємства та працівників, економії фінансових ресурсів, згуртованості та стабільності трудового колективу та соціально-психологічного клімату. Надмірна плинність кадрів ставить під загрозу досягнення стратегічних цілей та призводить до дестабілізації роботи підприємства.

Науковцями проведено численні дослідження щодо проблеми плинності кадрів, зокрема Абесінова О.К., Алюшина Н.О., Вартанова О.В., Батюка Б.Б., Зленко А.М., Зливков В. Л., Іванісов О.В., Лаптев В.І., Маркова Н.С., Назарова Г.В., Новаченко Т.В., Писаревська Г.І., Лукомська С. О., Ткач О.А. Федан О.В. та інші. Однак незважаючи на поширеність й різноманіття досліджень даної проблематики, багато аспектів лишаються недостатньо висвітленими, зокрема це сучасні зарубіжні дослідження проблем звільнення працівника і можливості їх використання для реалій сучасної України.

Метою дослідження є визначення чинників забезпечення і порушення стійкості персоналу, мотивації та демотивації персоналу, а також чинників, які визначають бажання або небажання працювати на підприємстві.

З метою пошуку шляхів та способів запобігання надмірній плинності персоналу в контексті забезпечення його стійкого розвитку нами було проведено соціологічне дослідження «Причини звільнення працівника». В опитуванні прийняли участь представники різних вікових груп, освітнього рівня, галузевої належності на різних підприємствах Львівської області. Загальна кількість респондентів становила 120 осіб.

Під час дослідження було виявлено 12 факторів, що вплинули на вибір працівника. За допомогою систематизації даних серед усіх факторів було виділено 5, що найчастіше зустрічаються у відповідях респондентів. Розглянемо їх детальніше та проаналізуємо.

Перше місце займають економічні причини (51% відповідей респондентів). Під економічними причинами розуміється скорочення персоналу з причини ліквідації, реорганізації чи банкрутства підприємства без працевлаштування на інше місце праці.

Друге місце (27% відповідей) респонденти віддали незадоволеність рівнем заробітної плати. Некурентоспроможний рівень заробітної плати, неефективна структура оплати праці, нестабільний заробіток – це і збільшило плинність кадрів в пошуку більш стабільного та високого заробітку.

Несприятливі умови праці (12% відповідей) зайняли третє місце. Приміщення, які не відповідають санітарним та гігієнічним нормам, невідповідність кліматичних умов, неякісне обладнання або його недолік – це є незадоволеність робочим місцем.

Четверте місце (8% відповідей) – це відсутність кар'єрного, професійного розвитку та навчання. Роботодавець цінує амбітність працівників, але поряд з цим саме амбітність стає причиною звільнення, якщо працівники не бачать можливості кар'єрного росту в межах даного підприємства.

П'яте місце – особисті причини звільнення (2% відповідей). Переїзд на нове місце проживання, переведення чоловіка або жінки на роботу в інше місто, вступ до навчального закладу тощо.

Наведені дані свідчать про те, що запобігання надмірній плинності персоналу дає змогу зберегти трудовий потенціал, єдність та згуртованість колективу і в цілому забезпечити стійкий розвиток персоналу підприємства. В соціології праці ці поняття поєднуються за допомогою взаємопов'язаних термінів «плинність», «стабільність» та «стійкість» персоналу.

Отже, до найбільш інформативним прогнозом імовірного звільнення персоналу належать:

- заробітна плата співробітників є неконкурентоспроможною порівняно із середньою на ринку або в галузі;
- оплата праці не зростає відповідно до складності та кількості завдань, що виконуються;
- спостерігається надмірна плинність персоналу в цілому по підприємству або підрозділу (що свідчить про незадоволення співробітників);
- працівники беруть позапланову відпустку з використанням не використаних раніше частин (працівникові потрібен час для пошуку нової роботи);
- скорочується фонд оплати праці в цілому по підприємству або підрозділу;
- загальна кількість персоналу підрозділу зменшується (що може свідчити про те, що така тенденція продовжиться і в майбутньому);
- збільшується кількість понаднормового робочого часу.

Слід зауважити, що скорочення плинності персоналу не можна розглядати як основну мету забезпечення стійкості або стабільності розвитку персоналу. Спеціалісти відносять до нормальної плинності 10-12 % від середньооблікової чисельності працівників. Для підприємства є небажаною як надлишкова (13-26 % на рік), так і занижена (2-4 %) плинність. У першому випадку це призводить до дестабілізації трудового колективу, у другому – до його старіння, що стримує відновлення якісного складу персоналу (освіта, реальна кваліфікація, інтелектуальні здібності, фізичні навички, психологічна стійкість, виробничий досвід) [3].

Зазвичай між прийняттям рішення про звільнення і самим звільненням проходить якийсь час (як правило, два-три місяці). Співробітник накопичує критичну масу невдоволення: рівнем оплати праці, перспективами розвитку та кар'єрного зростання, умовами роботи, якістю робочого місця, відносинами з

керівництвом і колегами та іншими факторами і нарешті приймає рішення про звільнення.

Прогнозуючі дані про звільнення персоналу формуються на основі інформації щодо [1]:

– співробітників, які звільнилися або збираються звільнитися з метою аналізу причин звільнень, нового місця роботи, що дає змогу визначити переваги і недоліки працедавця створити конкурентні умови праці та розвитку співробітників, а також реальні можливості залучення персоналу;

– працюючих співробітників (дані про спеціальність, кваліфікацію, стаж роботи, навчання та підвищення кваліфікації, винагороди, стягнення, результати оцінювання та атестації, плани розвитку і кар'єрного зростання). Застосування більш різноманітних джерел інформації забезпечує високу точність прогностичних моделей;

– поведінкових характеристик співробітників. Слід звернути увагу на певні поведінкові характеристики, які можуть свідчити про намір змінити роботу. Так, наприклад, відомо, що співробітники, які мають намір звільнитися, часто беруть відпустку, перевищуючи при цьому середню її тривалість, у них знижується інтерес до виконання робочих завдань, знижується комунікація, спілкування такого співробітника обмежується тільки робочими питаннями.

Отже, оцінювання стійкості персоналу полягає у забезпеченні бажаного для підприємства рівня кількісних і якісних критеріїв, які характеризують стійкість персоналу. Оцінювання стійкості персоналу пропонується здійснювати на основі застосування системи показників плинності, стабільності, мобільності та оборотності персоналу, яка дає змогу визначати стійкість персоналу та виявити ситуації її порушення. Якісні критерії характеризують умови розвитку персоналу, які створені на підприємстві (умови роботи, конкурентоспроможність рівня заробітної плати, можливість приймати самостійні рішення, стосунки з колегами і керівництвом, атмосфера в колективі тощо).

Список використаних джерел

1. Алюшина Н. О. Морально-психологічні засади управлінської діяльності : навч.- метод. матеріали / Н. О. Алюшина, Т. В. Новаченко. – К. : НАДУ, 2018. – 60 с.
2. Батюк Б.Б., Гірняк К.М. Особливості проблематики етики і моралі лідера / Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького, Том 21. Випуск 93. – 2019. С.52-57.
3. Зленко А. М. Аутплейсмент – мистецтво звільнення персоналу / <file:///D:/OKSANA/Downloads/1.pdf>.
4. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В.Л.Зливков, С. О. Лукомська, О. В. Федан. – К.: Педагогічна думка, 2019. – 219 с.
5. Worden W. Grief Counseling and Grief Therapy, Fourth Edition: A Handbook for the Mental Health Practitioner / J. William Worden. – Springer Publishing Company, 2020. – 159 p.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Гірняк К.М., Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ОСНОВНІ МЕТОДИ ПРОТИДІЇ МАНІПУЛЯЦІЯМ

Бержатна Г.Д., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Маніпулятори - навмисне чи ні - грають на страхах, сумнівах і бажаннях. Але найнижчі прийоми - це гра на добрих і красивих почуттях: на любові, вдячності, почуття обов'язку, надії. Однак не потрібно ставати байдужим і черствим, рятуючись від нечесних маніпуляцій.

Людина під гнітом почуття провини готовий на багато що, аби компенсувати завдану шкоду. Це якраз те, що і потрібно маніпулятору, який нав'язує провину. Протидія: чи так сильно ви винні? І чи не забагато ви на себе берете, відчуваючи відповідальність за емоційний настрій іншої людини? Його реакція - це його вибір. Навіть якщо ви дійсно зробили щось неправильне, щиро вибачитесь, але не дозволяйте маніпулятору управляти вами.

Маніпулятор провокує боязнь втратити обличчя не тільки заради прямої вигоди для себе, але і щоб потішити своє самолюбство, відчути владу або просто розважитися. Жертвами стають невпевнені в собі люди, адже їх страх втратити обличчя дуже сильний. Протидія: думайте, перш за все, потрібно це вам. І не піддавайтеся на провокації - ви не сильніше, ніж ви є, і не всемогутні. І в цьому немає нічого ганебного. Не варто ризикувати собою заради підтримки сумнівного іміджу.

Тиском на почуття обов'язку особливо успішно користуються близькі родичі і друзі. І саме близькі маніпулятори здатні сильно ускладнити життя. Протидія: важливо чітко розуміти межі своїх можливостей. Так, ви повинні допомагати, але це не означає, що ви повинні автоматично страждати і відчувати незручності. Звичайно, складно відмовити близькій людині. Але можна знайти розумний компроміс і піти назустріч не на шкоду своїм інтересам.

Постійно шантажуючи партнера страхом бути покинутим, маніпулятор виторгує собі блага за обіцянку любити і бути поруч. Він користується страхом жертви бути відкинутим. Протидія: якщо любов і можна купити, то тільки за любов, але не за матеріальні блага і нескінченні послуги. Важливо навчитися поважати себе і завантажити собі глибоко в підсвідомість думка, що ви гідні безкорисливої любові і дружби.

На почутті подяки можна грати нескінченно, нагадуючи про давню неоціненною послугою при кожному зручному випадку. І багато маніпулятори - свідомо чи невідь - цим користуються. Протидія: якщо вам незручно

виконувати прохання, ви не зобов'язані це робити. Знайдіть комфортний для себе спосіб погасити дружній борг і не піддавайтеся на нечесні маніпуляції.

Почуття жалості - хитруни користуються чужий добротою і співчуттям. Часто їх справи йдуть нітрохи не гірше, ніж у інших, але вони майстерно тиснуть на жалість, викликаючи у жертви бажання допомогти нещасному. Протидія: похваліть маніпулятора. Якщо він спробує звалити на вас щонебудь, прикриваючись своїм стражданням, скажіть, що він, такий талановитий, впорається з цим набагато краще. І ви в нього вірите. Говоріть це щиро, і ви не тільки припинить маніпуляції, але і залишите про себе позитивне враження.

Сором - це болісне відчуття власної неповноцінності або неправильності своїх вчинків. Людина готова на багато що, аби уникнути цього неприємного почуття, і маніпулятори цим вміло користуються. Протидія: якщо вас старанно намагаються присоромити, варто насторожитися. Адже якщо ви зробили помилку - можна виправити її, вибачитись. І вже точно вам не повинно бути соромно за свою невідповідність чийось очікуванням. Ваше почуття сорому потрібно тільки маніпуляторам, щоб управляти вами.

Як працює маніпуляція на марнославстві? Класичний приклад - байка про ворону і лисицю. З боку це може бути схоже на безневинний комплімент, тільки мета маніпулятора зовсім не в тому, щоб зробити вам приємне. Протидія: перш ніж піти на поводу у підлесника, зважте свої інтереси, можливості і бажання. А на миле «З цим впораєшся тільки ти» можна просто відповісти: «Спасибі, що ви так вважаєте, мені дуже приємно, але у мене інші плани».

До маніпуляції слід ставитися з певною мірою адекватності: не розслабляйтесь занадто, але й не шукати її всюди з фанатизмом, бо так можливо знайти там, де її взагалі немає. Отже, найкращою профілактикою психологічного маніпулювання є розвиток у кожної людини критичного мислення і рефлексії, формування навичок, що мають закладатися у процесі освіти та виховання.

Список використаних джерел

1. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання / О. Д. Бойко. – К. : Академвидав, 2010 – 432 с.
2. Кара-Мурза С.Г. Маніпуляція свідомістю. Навчальний посібник. Видання друге. – К.: Оріони, 2006. – 528 с.
3. Ожеван М. І. Маніпулятивні стратегії / М.І. Ожеван // Підприємництво в Україні. – 2001. – № 9. – С. 26-27.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ

Бовсуновська А.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Класифікація готелів - це визначення відповідності конкретного готелю і номерів критеріям або стандартам обслуговування. Початок готельної класифікації було покладено ще в ті часи, коли існувало дуже мало закладів, які заслуговують довіри. Класифікація мала на меті забезпечити безпечні та якісні послуги з проживання та харчування для мандрівників. Для готелів, класифікація - це спосіб представити необхідні споживачеві відомості про якість сервісу, інфраструктури й інші можливості підприємства, допомагаючи таким чином потенційним клієнтам і демонструючи свою лояльність до них. Для споживачів класифікація означає більшу узгодженість в оцінці готелів. Готельні підприємства класифікують за різними критеріями. Найбільш уживані серед них: рівень комфорту, місткість номерного фонду, функціональне призначення, місце розташування, тривалість роботи, забезпечення харчуванням, тривалість перебування, рівень цін, форма

власності. В даний час в світі налічується більше 30 систем класифікації готелів, причому в кожній країні прийняті свої національні стандарти.

Національні системи класифікації, підтримувані державою або національними готельними асоціаціями шляхом національних стандартів і узаконених правил сертифікації готельних послуг, стосуються в основному кількісних характеристик матеріальної бази, повноти сервісу, рівня та якості готельних послуг.

Існують різні класифікації готелів. У теорії і на практиці готельного господарства широко поширено ділення готелів на групи, виходячи з побутових зручностей, що надаються ними, і набору послуг. Ці класифікації встановлюють відповідність категорії готелю прийнятому стандарту обслуговування. За підсумками атестації кожному готелю привласнюється певний розряд, який залежить від кількісних і якісних характеристик її будівлі, номерного фонду, інфраструктури, системи життєзабезпечення, а також рівня комфорту, асортименту основних, додаткових і супутніх послуг, кваліфікації персоналу, культури сервісу.

Розрядність відбивається на престижі, складі клієнтури і розцінках готелю. Подорожуючій особі вона дозволяє вільно орієнтуватися на ринку туристської пропозиції : порівнювати готелі за якістю і вартості обслуговування і вибирати відповідну базу для нічлігу. Органи управління використовують клас готелю як критерій розподілу податкового тягара і державних інвестицій, а також враховують його при розробці цінової політики у сфері готельного бізнесу.

Класифікація готелів за рівнем побутових зручностей і набором послуг прийнята у всьому цивілізованому світі. У більшості європейських країн подібного роду класифікації входять в компетенцію державних структур (центральных, як у Франції, або місцевих, як в Іспанії) і є предметом розгляду спеціальних законодавчих актів. У інших країнах (зокрема Швейцарії) вони не носять офіційного характеру і вводяться за ініціативою представників готельного бізнесу, а також за домовленістю між власниками готелів. Крім

того, багато готельних ланцюгів, асоціації і союзи мають свої класифікації. В цілому їх налічується понад 30, у тому числі система зірок (від однієї до п'яти), система букв (А-В-С-В), "корон" або "ключів", балів та ін. Вони різняться не лише символікою, кількістю категорій, але і стандартами обслуговування. Ці відмінності виникають з історико-культурних особливостей держав і обумовлені національними традиціями, звичаями і звичками.

Численні спроби ВТО, Комітету готельної і ресторанної індустрії Європейського Союзу, Міжнародній готельній асоціації впровадити єдину класифікацію готелів у світі виявилися безуспішними. Завдання ускладнюється ще і тим, що, окрім готелів, існує маса інших видів засобів розміщення, кожен зі своєю специфікою.

У ситуації, що склалася, іноземні туристські каталоги, прагнучи полегшити клієнтові вибір готелю, переходять на систему піктограм. Вони містять відповідні значки і символи, яких налічується більше сотні. На жаль, стандартизація піктограм, почата ВТО, також не дає швидких результатів. Графічні зображення окремих готельних послуг як і раніше дуже суперечливі. Проте піктограми поступово наближаються до єдиних, зрозумілих усім зображення" і для більшої зручності часто супроводжуються короткими поясненнями на двох-трьох мовах.

ВТО рекомендує використовувати зіркову класифікацію готелів, виходячи з розміру номерів, їх планування, зручності оснащення, наявності інших приміщень і устаткування для проведення дозвілля гостей і роботи ділових туристів, послуг, що надаються, і ін. Зіркове ділення готельних підприємств вважається одним з найпоширеніших, але і воно не є універсальним. Наприклад, в Іспанії встановлені категорії готелів від однієї до п'яти зірок і особливо виділені готелі високої якості обслуговування. Стільки ж категорій налічується у Франції: без зірок, від однієї до чотирьох зірок і чотири зірки "люкс". У Угорщині готелі мають п'ять розрядів - від однієї до п'яти зірок. Марокко також дотримується зіркової класифікації.

Незважаючи на існуючі відмінності, готелі однієї категорії пропонують приблизно схожий рівень побутових зручностей і набір послуг. Високорозрядні готелі, окрім облаштованих номерів, зазвичай мають в розпорядженні просторі холи, бари, ресторани з національною кухнею, вар'єте, дискотеки, сауни, плавальні басейни, кегельбани і інші приміщення для відпочинку і занять спортом, залами для проведення конгресів, обладнаними синхронним перекладом, телетайпами, і так далі

Таким чином, проблема ефективності та актуальності існуючих національних систем класифікації готельних підприємств поставила нові завдання перед міжнародним готельним бізнесом, вирішення яких сприятиме підвищенню рівня обслуговування клієнтів, рівня конкурентоспроможності закладів розміщення, зміцненню позитивних трендів розвитку індустрії гостинності в цілому.

Список використаних джерел

1. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід : монографія / кол. авт.; заред. А. Ю. Парфіненка. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 280 с.
2. Мартиновська В. Категоризація готелів / В. Мартиновська // ОТЕЛЬЕР&РЕСТОРАТОР. – 2016. – № 3. – С. 22–23

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ НАДАННЯ ДОДАТКОВИХ ПОСЛУГ У ГОТЕЛЯХ

Віннік Д.Г., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Готельний сервіс поділяється на основні, додаткові і індивідуальні види послуг. В залежності від побажань отельєра і рівня конкурентного середовища в заданому регіоні, цей сервіс може бути як абсолютно безкоштовним, так і за додаткову плату.

Послуги готелів класифікуються на основні, а також додаткові. Головні - надання затишних номерів кількох категорій, що відрізняються різним рівнем зручностей. Вони можуть бути оснащені різними видами побутової техніки. Від критерію зручності залежить вартість проживання. Додаткові послуги готелю - предмет інтересу постояльців. При укладанні домовленості прописується весь комплекс послуг, що надаються готелем гостю. В обов'язковому порядку людина отримує чеки про проживання. Люди, вперше вирушають в ділову поїздку можуть не знати - яким документом оформляються на відрядження? Чек - головне свідчення оплати готельних послуг. Оплата може виконуватися різними варіантами - подорова, погодинна за договором з співробітниками готелю.

Існує ряд основних послуг в готелі, закріплені на законодавчому рівні, як ті блага, які повинні надаватися у всіх готельних установах, як безкоштовні.

До числа персональних послуг відноситься в тому числі індивідуальний працівник готелю, який супроводжує постояльца на повний період його перебування. В його обов'язки входить консультації з усіх питань, вишукування рішень будь-якої складності, щоб задовольнити побажання вимогливого клієнта.

Непоганим варіантом індивідуального підходу до гостя є невеликі подаруночки, приємні сувеніри на пам'ять про перебування у вашому готелі. Це може бути будь-яка сувенірна продукція, наприклад, шоколадки місцевої фабрики з логотипом вашої компанії. Цей недорогий і скромний подарунок підкреслить рівень сервісу в вашому готелі і змусить посміхнутися навіть самого суворого гостя.

Як правило, організація додаткових послуг передбачає створення самостійних служб для кожного їх виду. Додаткові послуги діляться на платні і безкоштовні, до останніх відносять надання окропу, ниток, голок, одного комплекту посуду і столових приладів; побудку в призначений час; виклик швидкої допомоги; користування медичною аптечкою; доставку в номер кореспонденції.

Додаткові послуги готелю підрозділяються на дві категорії:

1) послуги, що надаються безпосередньо самим готелем (тобто власними силами);

2) послуги, що надаються силами сторонніх організацій.

Перелік додаткових послуг може доповнюватися, змінюватися і диференціюватися в залежності від розмірів готелю, його розташування та цільового призначення, рівня комфортабельності й інших причин. Найчастіше готелі пропонують своїм гостям скористатися послугами підприємств харчування (бари, ресторани, кафе, буфети, коктейль-бару, фітобара), продуктового та сувенірної магазинів, торгових автоматів. Провести вільний час і відпочити можна на дискотеці, в казино, нічному клубі, залі ігрових автоматів, залі відеоігор, більярдної і кегельбані. Для любителів активного відпочинку готелі пропонують скористатися послугами сауни, лазні, масажною, басейну (відкритим, критим і дитячим). До подібних послуг також належать спортзали, дитячі майданчики, міні-гольф, тренажерний зал, майданчики для гольфу, баскетболу, волейболу, настільний теніс, теніс, конюшня, пляж на морському, озерному, річковому узбережжі, а також обладнання для водного і підводного видів спорту. Можна також відвідати салон краси, перукарню, а також скористатися послугами медпункту, камери схову, сейфа в адміністрації і сейфа в номері, пункту обміну валюти, пункту замовлення квитків (на літак, потяг, автобус, таксі і т.д.), бюро подорожей і екскурсій, пункту прокату автомобілів, автостоянкою та паркуванням автомобілів, гаражем, чистять взуття. До послуг ділових людей надаються: зал нарад, концертний зал, бізнес-центри, копіювальний апарат, факс, місцевий та

міжнародний телефон. У номерах гостям пропонується додатковий посуд у номер, праска, телевізори, холодильники і т.д.

В обслуговуванні клієнтів можуть брати участь організації, які не перебувають в будівлі готелю (пральні, хімчистки, ремонтні майстерні, транспортні підприємства, туристичні фірми, страхові компанії). Вони виконують замовлення готелю позачергово. Щоб забезпечити термінове і високоякісне виконання послуг, необхідно попередньо вивчити і уточнити всі умови їх надання з підприємством-постачальником і укласти з ним договір.

Список використаних джерел

1. Класифікація видів економічної діяльності: ДК 009:2005. – К.: Держспоживстандарт України, 2005.
2. Мальська М.П. Просторові системи послуг (теорія, методологія, практика): Монографія / Мальська М.П. – К.: Знання, 2009. – 363 с.
3. Єфімова О.П. Економіка готелів і ресторанів: навч. посібник / Єфімова О.П., Єфімова Н.А., Олефіренко Т.А.; під. ред. Н.І. Кабушкіна. – 2-ге вид. – М.: Нове видання, 2005. – 396 с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ ХИСТ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

Галаєва В.В., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Здібність –це можливість, а необхідний рівень майстерності в тій або іншій справі. Здібності виявляються не в знаннях, уміннях і навиках, як таких, а в динаміці їх придбання, тобто в тому, наскільки за інших рівних умов швидко, глибоко і міцно здійснюється процес оволодіння знаннями і уміннями, істотно важливими для даної діяльності. Саме тут виявляються ті відмінності, які дають нам право говорити про здібності. Отже, поняття "підприємницькі здібності" –це нова категорія психологічної науки, що виникла як наслідок розвитку ринкової системи, тому досліджень, присвячених конкретно цій проблемі, практично немає. В руслі економічної психології і економічної науки є ряд визначень цього поняття. Підприємницькі здібності –це найскладніша для сприйняття і, як наслідок, якнайменше аналізована частина ресурсів людини, це спеціальні здібності, визначальні можливості людини успішно займатися підприємницькою діяльністю.

У підприємця повинна поєднуватися велика кількість загальних і спеціальних здібностей. Він повинен бути енергійним, рішучим, кмітливим, ініціативним, господарським, гнучким, відрізнятися швидкістю розуму, володіти самостійністю мислення і багатьом іншим. Підприємницька здатність –це особливий вид людських ресурсів, що полягає в здатності найбільш ефективно використовувати всі наявні в наявності чинники виробництва. Механізм реалізації підприємницької здатності здійснюється на основі діючої моделі ринкової економіки. В цьому полягає підприємницький потенціал. Унікальність його значення в тому, що завдяки йому приходить у взаємодію вся решта економічних ресурсів.

Підприємницькі здібності (підприємництво) можна визначити як економічний ресурс, до складу якого слід включати підприємців, підприємницьку інфраструктуру, а також підприємницьку етику і культуру.

У свою чергу, підприємцям відносяться перш всього власники компаній, менеджери, які не є їх власниками, а також організатори бізнесу, які поєднують в одній особі власників і керуючих.

Використовують також термін «підприємницький потенціал». В загалом підприємницький потенціал можна охарактеризувати як потенційні можливості по реалізації підприємницьких здібностей людей.

Унікальність значення підприємництва полягає в тому, що саме завдяки йому приходять у взаємодію інші економічні ресурси - праця, капітал, земля, знання. Ініціатива, ризик і вміння підприємців, помножені на ринковий механізм, що дозволяють з максимальною ефективністю використовувати всі інші економічні ресурси, стимулювати економічне зростання. Як показує досвід багатьох країн з ринковою економікою, їх економічні досягнення, в тому числі темпи економічного зростання, інвестиції, нововведення, безпосередньо залежать від реалізації підприємницького потенціалу. Так, економічний курс, орієнтований на підтримку підприємництва, зменшення державних витрат і державного регламентування, дозволив США і ряду інших країн Заходу ефективно подолати багато труднощів 80-90-х рр.

Можна стверджувати, що підприємницькі здібності як ресурс більш ефективно реалізуються в умовах максимально ліберальної економічної системи, не обтяженої надмірною державною бюрократією, яка має також усталені підприємницькі традиції і відповідне законодавче оформлення. При цьому очевидно, що запорукою успішного використання підприємницьких здібностей є насамперед самі підприємці, їх кваліфікація і рівень освіти, здатність брати на себе відповідальність і ініціативу, вміння орієнтуватися у висококонкурентному середовищі, а також їх почуття соціальної відповідальності.

Як показує досвід багатьох країн з ринковою економікою, їх економічні досягнення, у тому числі темпи економічного зростання, інвестиції, нововведення, напряду залежать від реалізації підприємницького потенціалу. Можна стверджувати, що підприємницькі здібності як ресурс більш ефективно реалізуються в умовах максимально ліберальної економічної системи, необтяженою надмірною державною бюрократією, що має підприємницькі традиції і відповідне законодавче оформлення, що також

встояли. При цьому очевидно, що заставою успішного використання підприємницьких здібностей є перш за все самі підприємці, їх кваліфікація і рівень освіти, здатність брати на себе відповідальність та ініціативу, уміння орієнтуватися у висококонкурентному середовищі, а також їх відчуття соціальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Акопян В.Г. Морально-етичні цінності підприємця: формування та розвиток (соціально-філософський аналіз): Дис...канд.філос. наук: 09.00.03/ Інститут вищої освіти АПН України. –К., 2004. –167 арк.

2. Сагайдак Ю.В. Адміністративно-правові засади легалізації суб'єктів підприємницької діяльності в Україні : дис.. ...канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Сагайдак Юлія Вікторівна. – К., 2012. – 228 с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

РЕСТОРАННЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК СКЛАДОВА ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

**Заволока Д.В., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

В даний час головною конкурентною перевагою в ресторанному бізнесі є якісний сервіс. Споживачів приваблює, в першу чергу, сервісне обслуговування, і вони готові платити за нього, так як задоволення, яке отримує в процесі споживання послуги, важливіше, ніж ціна. В умовах конкурентного середовища висококласний сервіс стає більш ефективним інструментом підвищення обсягів продажів, ніж маркетинг.

Якісне обслуговування клієнтів стає чинником виживання компанії в довгостроковій перспективі. Система сервісного обслуговування передбачає надання широкого спектра додаткових послуг, привабливих для споживача і супроводжуючих основну послугу. Роль додаткових послуг полягає в передбаченні потреб клієнтів і забезпеченні такого рівня обслуговування, за яке вони готові платити.

В цілому, поняття «сервіс» можна визначити як вид професійної діяльності, який би задоволення потреб в обслуговуванні. Глибоке розуміння потреб клієнтів має для них особливу цінність. Сама ж націленість на таке розуміння є в даний час елементом ринкової орієнтації компанії.

Адаптація підприємств ресторанного бізнесу для маломобільних груп населення дозволить підвищити якість сервісу, репутацію закладу і виведе його на новий соціальний рівень. На першому етапі, при забезпеченні доступності ресторану та прилеглої території, повинні бути передбачені спеціальні доріжки для інвалідів-візочників, ширина яких становить від 1,5 м і більше, а ухил - 4-6 см на погонний метр. Вхід повинен бути обладнаний пандусом шириною 1-1,1 м з кутом нахилу не більше 30-35 градусів. Ширина дверних прорізів становить не менше 0,9 м. Санвузол повинен бути обладнаний спеціальними поручнями і кнопкою виклику.

На другому етапі створюються паркувальні місця для автомобілів інвалідів. На третьому етапі забезпечується доступність візуальної, звукової, тактильної інформації.

Незважаючи на актуальність даного питання, існують проблеми з впровадженням інклюзивних технологій на підприємствах ресторанного комплексу. Більшість закладів не мають адаптованої до потреб маломобільних груп населення інфраструктури. Також при проектуванні елементів доступного середовища залишаються неврахованими деякі аспекти, які в подальшому можуть вплинути на функціонування закладу в цілому.

Однією з найважливіших проблем є некомпетентність персоналу в специфіці обслуговування інвалідів. Створення доступного середовища, в

свою чергу, здатне вплинути на якість послуг, що надаються для всіх категорій споживачів сфери сервісу. Заклади з доступною середовищем здатні обслужити більшу кількість клієнтів, тим самим отримати більший прибуток.

Шляхи вирішення проблем вдосконалення сервісу в ресторанних комплексах:

1. Доопрацювання об'єктів ресторанного комплексу для забезпечення їх доступності для інвалідів та МГН. Доопрацювання потрібно як прилеглим до будівель територіях, так і внутрішніх приміщень.

2. Підвищення кваліфікації працівників ресторанних комплексів - проведення тренінгів та майстер-класів по роботі з особами з обмеженими можливостями.

3. Розробка та впровадження інструктажу для працівників ресторанних комплексів, який підвищить їхню професійну компетентність в необхідній комунікації з особами з обмеженими можливостями.

4. Поширення інформації про ресторанних комплексах з доступною середовищем в засобах масової інформації та з використанням інтернет-технологій.

6. Проведення спеціальних розважальних заходів для осіб з обмеженими можливостями в ресторанних комплексах - тематичних свят, екскурсійних програм, творчих майстер-класів.

В результаті реалізації даних заходів підвищиться рівень сервісу в ресторанному бізнесі, що в свою чергу, відіб'ється на лояльності клієнтів. Лояльність виражається в готовності постійно користуватися товарами або послугами певної компанії. Таким чином, лояльність клієнтів ресторанних комплексів проявляється в тому, що вони пред'являють стабільний попит до послуг готелю чи ресторану

Список використаних джерел

1. Ковальчук Т.Г. Перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні в умовах глобалізації світового господарства / Т.Г. Ковальчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету:

серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — 2019. — Вип. 23, Ч. 1. — С. 126—130.

2. Смагіна А. В гості до сонячних людей: як працюють інклюзивні кафе та ресторани в Україні. URL: <https://rubryka.com/article/inclusive-cafes/>

3. Шеремет І.І. Розвиток ресторанного сервісу. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/sheremet2.htm

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ФОРМИ УПРАВЛІННЯ В ГОТЕЛЬНІЙ СФЕРІ

Запорожець В.В., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Для посилення ефективності економічного, фінансового, інформаційного потенціалу підприємств в умовах постійно зростаючого рівня конкуренції виникла необхідність удосконалення організаційних форм управління шляхом їх поєднання. Найбільш поширені форми управління у цих умовах: управління за контрактом, управління за договором франчайзингу, оренда. Виходячи з міжнародного досвіду, франчайзинг зарекомендував себе як високоефективний спосіб ведення бізнесу як у сфері послуг у цілому, так й у сфері готельного бізнесу.

Однією з основних форм управління підприємствами індустрії гостинності, що одержала широке поширення з початку 1970-х років, є управління за контрактом. Під контрактом на управління розуміється письмова угода, що укладається між власником підприємства (готелю, ресторану) і менеджером або компанією, що спеціалізується в управлінні відповідними типами підприємств.

Для власників готелів однією з найважливіших проблем при оформленні контракту на управління є вибір керуючої компанії. Варто розрізнити незалежні керуючі компанії і компанії, що керують готельним ланцюгом. Незалежна керуюча компанія має справу, як правило, з різними видами готельних продуктів різних торгових марок. У даному випадку власник готелю платить за послуги керуючої компанії й окремо відповідні виплати (вступний внесок, роялті й ін.) компанії - франчайзеру. Компанія, що керує готельним ланцюгом, в основному має справу тільки з готелями, об'єднаними єдиною торговою маркою. І в цьому випадку власник готелю платить керуючій компанії як за керування, так і за традиційні корпоративні послуги, надані всім готельним ланцюгом.

Франчайзинг - це триваючі в часі взаємини, за якими франчайзер (франшизодавець) надає захищене законом право займатися визначеною підприємницькою діяльністю, а також допомогу в організації цієї діяльності, навчанні, реалізації і управлінні за винагороду від франчайзи (франшизоотримувача).

Франчайзингова система як особливий метод ведення комерційної діяльності будується із самого початку таким чином, щоб франчайзер одержав вигоду від швидкого зростання при обмеженому ризику, а франчайзи - від того, що входить у перевірену комерційну систему, тобто одержав уже апробований і досягнутий успіх на ринку. Цей метод відноситься до франчайзингу другого покоління і найчастіше називається діловим франчайзингом, або франчайзингом бізнес-формату. Підприємства гостинності застосували цей метод першими.

Правовідносини між франчайзером і франчайзи закріплюються підписанням договору. У договорі франчайзингу франчайзер надає франчайзі право використання свого фірмового знака, технології і методів роботи, системи резервування, відпрацьованих маркетингових процедур, системи знижок і т. д. Звичайною умовою є участь у ринковій стратегії франчайзера. Умови, що обумовлюються в договорі франчайзингу, повинні бути єдиними

для всіх франчайзи. Більше того, якщо комусь із франчайзи вдається домогтися змін у його договорі, то інші франчайзи будуть розглядати свій договір як не зовсім справедливий. Найважливішим елементом договору франчайзингу є узгодження форм оплати. У практиці франчайзингу використовуються вступний внесок (первинний чи внесок вартість франшизи), регулярні відрахування, які називаються роялті, плата за маркетингові послуги. З готелів, крім того, стягується плата за користування централізованою системою бронювання.

Список використаних джерел

1. Індустрія гостинності в Україні: стан і тенденції розвитку / [за заг. ред. В. М. Зайцевої]. – Запоріжжя : Просвіта, 2017. – 240 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КЕЙТЕРИНГУ

Зосімова В.Р., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Досить часто люди зустрічаються з потребою провести виїзний фуршет, корпоратив чи просто відсвяткувати урочисту подію за межами ресторану або іншого закладу громадського харчування. І тоді на допомогу приходять кейтерінг.

У нормативних документах, які регулюють діяльність у сфері ресторанного господарства, не наведено визначення кейтерингу, не закріплені основні вимоги до закладів ресторанного господарства, які надають

послуги виїзного рес-торанного обслуговування. Поняття «кейтеринг» згадується в ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація». У стандарті кейтеринг включено до групи 4.4 «Постачання їжі, приготованої централізовано, для споживання в інших місцях». У стандарті ресторан за спеціальними замовленнями (catering) трактується як заклад ресторанного господарства, призначений готувати і постачати готову їжу та організувати обслуговування споживачів в інших місцях за спеціальними замовленнями. Також у стандарті зазначено, що такі заклади можуть обслуговувати банкетні, фірмові прийоми, ділові зустрічі, весілля та інші свята у залах, офісах, на природі, під тентами тощо. Таким чином, у стандарті кейтеринг визначено як окремий вид підприємства ресторанного господарства, а не як додаткову послугу закладу.

Кейтеринг-послуги поділяються на дві категорії: індивідуальне та корпоративне обслуговування. Цільовою аудиторією цієї послуги є індивідуальні та корпоративні споживачі. Корпоративні споживачі проводять конференції, прийоми, семінари, а індивідуальні - замовляють організацію сімейних банкетів, весільних свят та вечірок.

Зараз кейтеринг – це ціла індустрія. Розроблено систематизовану класифікацію кейтерингу за такими ознаками, як місце надання кейтерингових послуг; контингент замовників; вид підприємства; ціновий сегмент; місце приготування страв; вид заходів; тип наданих послуг; повнота наданих послуг. Виділяють кілька видів кейтерингу: приготування їжі в приміщенні; приготування їжі поза приміщенням (виїзне ресторанне обслуговування); контракт на поставку (доставка в офіс); соціальний кейтеринг; роздрібний продаж готової кулінарної продукції; VIP-кейтеринг; кейтеринг напоїв та коктейлів (виїзний бар).

Незважаючи на активний розвиток ринку кейтерингу в Україні, далеко не всі компанії схильні до замовлення подібного роду послуг. Незважаючи ні на що, послуги кейтерингу є досить перспективними. Щорічно кількість

компаній, які надають ці послуги, зростає, а ті компанії, що працюють на ринку, збільшують обороти.

Незалежно від цього, яким буде коло запрошених людей: чи це колеги у бізнесі чи найближчі люди, послуга кейтерингу надає клієнтам чудове і реальне свято, дозволяє забути про всіх їхні негаразди і турботи. Перше, і найголовніше в кейтерингу - це шикарно оформлений банкетний стіл, що супроводжується якісним сервісом. Є така закономірність: якщо ресторан вирішив надавати послуги кейтерингу, він буде постійно удосконалювати всі робочі моменти: оновлювати і доповнювати меню, і навіть вносити поправки в обслуговування гостей.

Таким чином, як видно з вище-викладеного, організація і розвиток кейтерингової діяльності в Україні набирає обертів та вдосконалюється. Сфера ресторанного бізнесу у нашій країні рухається вперед, підкоряючись економічним законам попиту та пропозиції, а також конкуренції за споживача.

Список використаних джерел

1. Кононенко Т.П. Сучасний кейтеринг та обладнання/ Т.П.Кононенко, В.О.Єфімова// Прогресивні техніка та технології харчових виробництв ресторанного господарства і торгівлі: зб.наук.пр.– Харків: ХДУХТ, 2006.– Вип.2(4).– С.264–270.
2. Ратова З.Т. Організація кейтерингу в Україні в умовах економічної кризи/ З.Т.Ратова, А.В.Попеляр [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://intkonf.org/ratova-zt-popelyar-av-organizatsiya-keyteringu-v-ukrayini-v-umovah-ekonomichnoyi-krizi>.
3. Смирнов І.Г. Ресторанна логістика: міжнародний та український аспекти/ І.Г.Смирнов// Зовнішня торгівля: право та економіка.– 2009.– No 4(45).– С.4–18.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

**НОРМАТИВНО-ПАРВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ**

**Ковальова Н.І., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Готельне господарство формує матеріальну основу туристичної галузі, несе в собі економічний та соціальний потенціал, а тому його ефективний розвиток є стратегічно важливим напрямком для розвитку національної економіки.

Діяльність підприємств готельного господарства та економічні механізми їх функціонування в ринковому середовищі, а також окремі операції готельного господарства, що підлягають обліковому відображенню, є об'єктом дослідження багатьох вчених та дослідників, зокрема таких, як Ю.А. Маначинська, Я.О. Остапенко, О.М. Чабанюк, О.Л. Шільвінська та інші. Незважаючи на значні наукові здобутки у даній галузі зміна ринкових реалій та нормативно-правового регулювання вимагають відповідних уточнень такої діяльності.

Особливістю державного регулювання в нашій країні є те, що існує велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють сферу обслуговування, проте майже всі вони або ж є неефективними, або не мають механізму їх реалізації. Слід також зазначити, що на даний момент не існує єдиного комплексного нормативно-правового акта, що регулював би сферу діяльності суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу.

Господарська діяльність з надання готельних послуг не потребує отримання ліцензії оскільки такі послуги виключено з переліку видів діяльності, що підлягають ліцензуванню ст.9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Також немає необхідності придбавати торговий патент при наданні таких послуг, оскільки їх немає в Переліку платних побутових послуг, напровадження діяльності знадання яких придбавається торговий патент.

Згідно із Законом України "Про туризм" готельні послуги, що включаються до туристичного продукту, підлягають обов'язковій

сертифікації. Рівень якості таких послуг підтверджується сертифікатами. Правила обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення встановлюють процедуру проведення обов'язкової сертифікації таких послуг стосовно безпеки для життя та здоров'я людей, захисту їхнього майна та охорони довкілля.

Відсутність ефективної державної політики розвитку туристичної галузі в Україні призводить до того, що ця галузь виявляється неконкурентоспроможною, порівняно з іншими туристичними державами, що відбивається, перш за все, у переважанні виїзного туризму над в'їзним. За таких обставин Україна втрачає клієнтів-туристів, які обирають інші країни для відпочинку, а Державний бюджет України втрачає потенційні валютні надходження.

При дослідженні сучасного стану розвитку індустрії гостинності у світі треба визнати незаперечний факт, що в переважній більшості країн світу цей сектор економіки досить давно сформувався і стабільно розвивається, маючи велику матеріальну базу та забезпечуючи роботою мільйони працездатних людей, що, в свою чергу, робить позитивний вплив на економіку країни. Перетворення готельного господарства в галузь економіки, яка розвивається на індустріальній основі і сприяє поширенню іноземного туризму, економіка країни отримує значні валютні надходження. Таким чином, після проведеного дослідження визначаємо такі пріоритетні напрями розвитку готельного бізнесу: поглиблення концептуалізації та спеціалізації об'єктів готельного бізнесу; створення консорціумів та міжнародних готельних ланцюгів внаслідок глобалізації світового господарства; цілковита концентрація на потребах і запитах клієнтів, персоніфікація обслуговування; диверсифікація послуг; впровадження новітніх інформаційних комп'ютерних технологій на підприємствах готельного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Басюркіна Н. Й. Проблеми розвитку і особливості державного регулювання готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 5-8 жовтня 2016 р.). Одеса: ОНАХТ, 2016. С. 85-92.
2. Гладуняк Ю. В. Державне регулювання розвитку готельного господарства: проблеми та перспективи / Ю. В. Гладуняк // Наук. вісн. Нац. ун-ту держ. податкової служби України (економіка, право). – 2009. – № 3. – С. 29-36.
3. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави : міжнародний , національний, регіональний досвід : монографія / кол. авт., за ред. А. Ю. Парфіненка. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 280 с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

**Костенко О. А., здобувач вищої освіти групи МЕН 3/1, Миколаївський
національний аграрний університет**

Сучасний світ потребує стрімких змін, тому всі процеси стараються не відставати від цього. Бізнес в сьогоденні першим впроваджує цифрові технології заради оптимізації своїх процесів. Відразу постає питання «Чи впроваджує держава цифровізацію в своїх органах заради оптимізації своїх процесів?».

Що таке цифровізація? Цифровізація – це багатогранний процес переходу суспільства на цифрові технології, який стосується всіх сфер суспільної життєдіяльності (освіти, медицини, економіки, телебачення тощо),

але в контексті модернізації державного управління вона має одне з першочергових напрямків, тому що саме він має вплинути на вдосконалення (зокрема, цифровізацію) різних суспільних галузей [1]. Україна активно впроваджує цифрові технології в державних органах влади і це основний напрям реформування. Цифровізацію варто досліджувати як інструмент, а не як ціль. При системному державному підході цифрові технології будуть заохочувати піднесення відкритого інформаційного суспільства як одного з суттєвих чинників розвитку в Україні демократії, економічного зростання, створення робочих місць, підвищення продуктивності, а також підняття якості життя громадян України. Недавнім часом в Україні було створено біля десятка законопроектів, які торкаються сфери цифровізації та інформаційно комунікаційних технологій, а деякі з них вже стали законами України.

За президента Володимира Зеленського було створено нове міністерство – Міністерство цифрової трансформації. Очільником цього міністерства став Михайло Федоров. На сьогоднішній день це міністерство має на меті до 2024 року такі масштабні проєкти як: надання 100% всіх державних послуг онлайн; покрити на 95% відсотків всі автошляхи та соціальні об'єкти; 6 мільйонів українців вже матимуть цифрові навички та збільшення частки ІТ-компаній в Україні до 10% в ВВП [2]. Найбільшими досягненнями Міністерства цифрової трансформації є такі проєкти як: Дія, Дія.Цифрова освіта, Дія.Бізнес та Дія.City. Проєкт Дія дозволяє замінити звичайні документи їхніми цифровими аналогами; Дія.Цифрова освіта – навчає українців цифрових навичок за допомогою коротких серіалів, де ведучими є українські знаменитості, Дія.Бізнес – проводять курси для тих, хто планує почати бізнес та допомагають в цьому, Дія.City – це сервіс для стимулювання цифрової галузі в Україні. Створено було і новий Комітет Верховної Ради з питань інформатизації та зв'язку, численних експертних та громадських об'єднань, світового досвіду цифровізації, що існує на сьогодні, а головне – життєво необхідна потреба впровадження в Україні змін, реформ та трансформацій на основі «цифри» – дозволяють стверджувати про

можливість розроблення та затвердження комплексного нормативно-правового підходу до сфери цифровізації – Цифрового кодексу України.

Будь-який суб'єкт господарювання як державної, так і приватної форми власності повсякденно зіштовхується з необхідністю доступу до того чи іншого державного реєстру або бази даних: єдиного митного вікна, системи електронних декларацій, системи електронних закупівель тощо, які для повноцінного функціонування потребують інтеграції із зовнішніми державними реєстрами та базами даних. Тому ефективність діяльності сучасного державного управління здебільшого відзначається швидкістю та якістю прийняття рішень. Електронний документообіг в державних структурах дозволяє автоматизувати всі процеси роботи з документами, максимально відхреститися від використання паперу, що дає перспективу зекономити державні кошти, також пришвидшити хід прийняття управлінських рішень та подіяти на удосконалення внутрішньої дисципліни державних службовців.

На сьогоднішній день Державне агентство з питань електронного урядування України працює над об'єднанням усіх державних органів в монолітну систему міжвідомчого документообігу. Тому що така система гарантує надсилання електронних документів та отримання юридично значущих повідомлень про отримання набагато швидше, аніж паперовим листуванням через звичайну пошту. У цьому напрямку триває робота зі створення системи електронного погодження проектів нормативно-правових актів між міністерствами та відомствами.

Попри всі переваги цифрового уряду перед Україною стоять і проблеми в цифровізації. Такими проблемами є зростання кіберзлочинності в умовах збільшення кількості інформаційних систем, які використовують персональні дані; відсутність захищеного обміну ідентифікаційними даними фізичних та юридичних осіб, які обробляються в інформаційних системах державних органів і приватного сектору, відсутність підтвердження ідентифікаційних даних; використання в системах реєстрації та контролю доступу до

інформаційних систем технологічно несумісних механізмів, алгоритмів і протоколів електронної ідентифікації та впізнання.

Цифрові технології здатні вирішити глобальні управлінські проблеми в системі державного адміністрування; спростити зв'язок не тільки бізнесу та держави, а й самих міжвідомчих органів державної влади; скоротити бюджет на виборчі процеси та полегшити процес впровадження народовладдя в Україні. Зараз головною метою є побороти всі перепони в вигляді кіберзлочинності та захистити дані громадян і поступово розвивати напрям цифровізації економіки та суспільства.

Список використаних джерел

1. Цифровізація державного управління, сторінка 1 - <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/354.pdf>
2. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України - <https://thedigital.gov.ua/ministry>

Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА ПРОДОВОЛЬСТВО В УКРАЇНІ

Котикова О.І., д.е.н., професор

Миколаївський національний аграрний університет

В Україні Закон України “Про ціни і ціноутворення” визначає основні засади цінової політики і регулює відносини, що виникають у процесі формування, встановлення та застосування цін, а також здійснення державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення. Відповідно до закону (ст. 4, п. 1) «Державна цінова політика є складовою частиною державної економічної та соціальної політики і спрямована на забезпечення: розвитку національної економіки та підприємницької діяльності; протидії зловживанню монопольним (домінуючим) становищем у сфері ціноутворення; розширення сфери застосування вільних цін; збалансованості ринку товарів та підвищення їх якості; соціальних гарантій населенню в разі зростання цін; необхідних економічних гарантій для виробників; орієнтації цін внутрішнього ринку товарів на рівень цін світового ринку» [1]. За законом, до основних сфер впливу та державного цінового регулювання відноситься державне управління у сфері ціноутворення (ст. 7); державна цінова політика у сфері діяльності суб’єктів природних монополій та на суміжних ринках (ст. 8) та соціальні гарантії населенню в разі зростання цін (ст. 9).

На сайті Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України у статті «Щодо зростання цін на споживчі товари та послуги» зазначено, що «Державне цінове регулювання охоплює лише товари і послуги, які мають істотну соціальну значущість, справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін у державі, або виробляються (надаються) суб’єктами, які займають монопольне становище на ринку (електроенергія, газопостачання, житлово-комунальні послуги, загальнодоступні поштові, телекомунікаційні та транспортні послуги, окремі ключові споживчі товари). У міру становлення ринкових відносин, державний контроль за цінами поступово послабляється та розширюється сфера застосування вільних цін [2]. Так, з 7 червня 2017 року набрала чинності Постанова Кабінет Міністрів України № 394 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. №1548 та

визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [3], якою скасовано державне регулювання цін на продовольчі товари та послуги на ринках. Зокрема, з 1 липня 2017 року скасовується державне регулювання цін на продовольчі товари та послуги в частині встановлення:

- ✓ торговельних надбавок не вище 15 % до оптової ціни виробника (митної вартості) на 15 груп товарів (борошно, хліб, макаронні вироби, крупи, цукор, яловичину, свинину і м'ясо птиці, ковбасні вироби варені, молоко, сир, сметану, масло вершкове, олію соняшникову, яйця курячі);

- ✓ декларування зміни оптово-відпускних цін на 13 груп товарів (борошно пшеничне вищого, першого і другого сорту, борошно житнє обдирне, крупи гречані, яловичину, свинину, м'ясо птиці (тушка), ковбасні вироби варені, крім вищого сорту, молоко коров'яче питне, сир кисломолочний з вмістом жиру до 9 %, сметану з вмістом жиру до 20 %, масло вершкове з вмістом жиру до 72,5 %, яйця курячі, цукор-пісок, олію соняшникову);

- ✓ граничних рівнів рентабельності виробництва борошна та хліба соціальних сортів;

- ✓ граничних рівнів рентабельності та торговельних надбавок на дитяче харчування;

- ✓ граничних рівнів рентабельності пакування (фасування) продовольчих товарів, щодо яких запроваджено державне регулювання цін, без урахування вартості сировини не вище ніж 10 %;

- ✓ державного регулювання цін на послуги на ринках з продажу продовольчих та непродовольчих товарів.

Зазначаємо, що скасуванню державного цінового регулювання на продовольчі товари передував пілотний проєкт, яким з 1 жовтня 2016 року було призупинено державне регулювання цін на наведені вище товари та послуги, відповідно до постанови КМУ від 22 вересня 2016 р. №656. За твердженням Мінекономрозвитку, результат моніторингу запровадження

пілотного проекту довів, що призупинення державного цінового регулювання істотно не вплинуло на динаміку цін на споживчому ринку, тому пілотний проект є успішним [4].

З точки зору Уряду такий підхід спростить процедуру зміни цін залежно від цінових коливань ринку, що дозволить виробникам швидше реагувати на зміни кон'юнктури. Виробники продовольства також підтримали дане рішення: на сайті Укрхлібпрому генеральний директор О.М. Васильченко зазначив «Укрхлібпром висловлює свою щирю повагу та вдячність всім хлібопекарським підприємствам, які приймали участь в цій кропіткій, послідовній і настирливій роботі, надаючи аналітичні матеріали, обґрунтування та свої пропозиції» [5].

Споживачів продовольства насторожувало два факти:

1) оскільки цінове регулювання на продовольчі товари скасовано, суб'єкти господарювання формуватимуть ціни у режимі вільного ціноутворення, в залежності від попиту та пропозицій на споживчому ринку.

2) Держпродспоживслужба надалі не здійснюватиме контроль за ціноутворенням на ринку продовольства, оскільки заходи державного нагляду (контролю) проводяться лише за дотриманням державних регульованих цін. Наразі пріоритетними напрямками роботи Держпродспоживслужби є контроль за тарифами на житлово-комунальні послуги, регульованими цінами на лікарські засоби.

Зважаючи на той факт, що купівельна спроможність громадян і надалі залишається визначальним фактором щодо формування продовольчого раціону домогосподарств, відсутність державного цінового регулювання у цій сфері могло мати негативні наслідки для споживачів, оскільки таке регулювання було спрямовано, у тому числі, на їх захист від високої ціни на продовольство. Разом з тим, за даними Державної служби статистики України, індекс споживчих цін на продукти харчування в Україні за період з 2017 по 2020 роки знизився на 13 в. п. З іншого боку, за період з 2015 по 2017 роки індекс зменшився ще більше – на 22 в.п., тож, очевидно, дещо інші фактори

значно більше впливають на рівень цін, аніж державне їх регулювання чи, навпаки, дерегулювання. До прикладу, ціни на виробництво харчових продуктів коливаються значно менше, але при цьому різниця між споживчими цінами на продукти харчування та цінами на виробництво харчових продуктів суттєва (рис. 1).

Рисунок 1 – Динаміка індексів цін на виробництво харчових продуктів та споживчих ціна на продукти харчування в Україні, %

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Не варто недооцінювати даний фактор – цінова конкуренція має суттєвий вплив на формування ринку продовольства [6]. Звичайно за такий малий період часу складно достовірно оцінити ступінь впливу прийнятого рішення, тому подальші дослідження доцільно проводити у напрямі визначення волатильності цін на продовольство за їх видами та у розрізі окремих регіонів з метою встановлення конкретних факторів та міри їх впливу на ціноутворення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про ціни і ціноутворення». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>
2. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Щодо зростання цін на споживчі товари та послуги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3vU3GXk>
3. Постанова Кабінету Міністрів України № 394 від 7 червня 2017 року [«Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 25](#)

грудня 1996 р. №1548 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/394-2017-%D0%BF#Text>

4. Урядовий портал. Уряд скасував державне регулювання цін на продовольчі товари та послуги на ринках. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/250054696>.

5. Укрхлібпром. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3txC4G2>

6. Котикова О.І., Орлов К.В., Тижневий А.В. Рівень конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва за ціною. *Економіка та суспільство*. 2018. №15. URL: <https://bit.ly/2RI9tkg>

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Кучер А. І., здобувач вищої освіти групи ПУА 3/1

Миколаївський національний аграрний університет

Управління проектами у публічній сфері – це специфічна управлінська діяльність щодо прийняття рішень упродовж життєвого циклу проекту (далі – цикл проекту), яка спрямована на розв’язання публічної проблеми через визначення і досягнення запланованих цілей. [1]

Під проектом розуміють комплекс науково-дослідних, проектно-конструкторських, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших заходів, що пов’язанні ресурсами, виконавцями та строками, відповідно оформлені і направленні на зміну об’єкта управління, що забезпечує ефективність вирішення основних завдань та досягнення відповідних цілей за певний період. [2]

Цикл проекту має шість етапів :

- програмування;

- ідентифікація;
- формулювання;
- фінансування;
- впровадження;
- моніторинг і оцінка.

На етапі програмування визначається проблемне поле, уточнюється проблемна ситуація та описується публічна проблема, яка буде вирішуватися у форматі проекту. Для цього необхідно провести огляд макроекономічних та соціально-економічних показників на регіональному та національному рівнях

Етап ідентифікації присвячений формулюванню варіантів проекту щодо вирішення відібраної на етапі програмування публічної проблеми, відбору ідеї проекту, визначенню його мети та цілей.

На етапі формулювання, ідея проекту відібрана на етапі ідентифікації, перетворюється у проект, тобто проектні ідеї розвиваються та розробляються до стану плану заходів і дій.

Етап фінансування починається з розгляду фінансової пропозиції, розробленої на попередньому етапі проектного циклу, та приймається рішення про фінансування проекту.

Етап впровадження є найбільш важливим у проекті, оскільки саме на цьому етапі забезпечується досягнення запланованої користі. Цей етап складається з трьох основних стадій:

- початкова;
- основна (виконання робіт);
- заключна.

Під час реалізації проекту для визначення його відповідності побудованому плану дій проводиться моніторинг проекту та корекція відхилень.

Етап моніторингу проекту – відноситься до систематичного і постійного збору та аналізу управлінської інформації стосовно витрат, використання ресурсів, виконання робіт, прогресу проекту, досягнення результатів та

управління ризиками для сприяння ефективному прийняттю рішень з метою вчасного та якісного завершення проекту.

Отже, метод управління проектним циклом задля реалізації проектів у публічній сфері обраний тому, що він допомагає ефективно впроваджувати найкращі ідеї у цій сфері, які реалізуються на благо суспільства.

Список використаних джерел

1. Розроблення і управління проектами у публічній сфері URL: https://despro.org.ua/media/articles/10_book_chemeric_17_12_do_druku.pdf (дата звернення 03.05.2021).
2. Поняття та класифікація проектів URL: <https://buklib.net/books/22265/> (дата звернення 03.05.2021).

Науковий керівник – Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХХІ СТОЛІТТІ

**Лукіянчук Д.Р., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Підтримка підприємництва в різних країнах світу реалізується за допомогою участі фінансових і нефінансових інститутів, які в сукупності утворюють інфраструктуру для розвитку малого і середнього бізнесу. У зв'язку з цим, не можна недооцінювати вплив інституційних чинників, що надають стимулюючу дію на моделювання і створення нових форм підприємництва.

Зарубіжна практика показує, що різні start-up проекти, що розвиваються в рамках малого підприємництва, в подальшій перетворюються в найбільші

компанії з багатомільйонної капіталізацією і можливістю виходу на транснаціональні ринки. Як приклад останніх років, можна з упевненістю виділити такі компанії, як UBER, APPLE, Facebook, Google та ін.

Розрізняють вплив формальних і неформальних інститутів на створення нових форм і напрямків підприємництва.

Формальні інститути, регулюють механізми захисту майнових прав, політичних і економічних свобод, рівня корупції в країні. Серед найбільш відомих авторів, праці яких присвячені дослідженню впливу формальних інститутів можна виділити роботи Макміллана, Вудрафф, Джанкой та ін. На переконання авторів, слабкість формальних інститутів руйнує основи формування ринкового підприємництва, створює додаткові адміністративні бар'єри, призводить до відсутності довіри до судової та правоохоронної системи влади.

Розвиток неформальних інститутів створює сприятливих бізнес клімат, формує нові стимули економічної поведінки підприємців. Досить цікавими представляються висновки отримані Андерсон і Сміт, які встановили якісну взаємозв'язок між прийнятими в суспільстві моделями поведінки підприємництва та розвитком соціально-економічного прогресу. Андерсон переконаний, що рівень економічної свободи підприємництва і моделі його поведінки дають новий стимул для створення його нових форм, шляхом зміни і вдосконалення вже існуючої конструкції. Поділяючи точку зору автора, вважаємо, що неформальні інститути сприяють не тільки переорієнтації бізнесу, але і його організаційній розбудові та попереджують.

Таким чином, формальні і неформальні інститути, утворюють ряд факторів, що сприяють створенню нових організаційно-правових форм і моделей у підприємстві. Відбувається поступова еволюція в організаційному розвитку бізнесу, яка веде до попереджують вже існуючих форм підприємництва. Крім того, взаємодія формальних і неформальних інститутів утворюють основні особливості ситуації в країні або регіоні підприємницького клімату.

У деяких країнах світу, на щорічній основі публікуються подібні рейтинги для того, щоб зрозуміти які основні проблеми або завдання існують для сприятливих умов розвитку підприємництва. Традиційно, саме в умовах кризи підприємці починають власну справу, оскільки, з огляду на наявність проблем, багато з них, бачать в них нові можливості. Там, де велика компанія боїться невизначеності, підприємці віддають перевагу ризику. Коли великий бізнес намагається знайти безпеку, для підприємців з'являються нові можливості виходу на ринок, просуваючи нові ідеї та напрямки. Хаотичні ринки представляють найкращі умови для підприємців. Статистика показує, що більша частина зі списку найбільших компаній були засновані під час криз.

В останні роки, в умовах загострення економічних і політичних криз, на рівні держави, ставляться завдання по збільшенню частки підприємництва в національному внутрішньому валовому продукті. Для України ця проблема особливо актуальна на увазі проблем вітчизняної економіки протягом останніх десяти років, розвиток підприємництва залишається одним з основних завдань в рамках проведеної державної соціально-економічної та інвестиційної політики.

Список використаних джерел

1. Anderson A.R., Smith R. The moral space in entrepreneurship: an exploration of ethical imperatives and the moral legitimacy of being enterprising', *Entrepreneurship & Regional Development*, 2007. № 19, pp. 479–497.
2. Пелих В. Нові форми підприємництва у 21 столітті <https://www.cssd.org.ua/post/novi-formi-pidpriyemnictva>
3. Жигірь А. А. Сутність та чинники економічного розвитку підприємництва http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2015/7.pdf

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ВАЖЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

**Москаленко С.М., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Формування ринкової системи господарювання в Україні пов'язане із зростанням підприємницької активності в усіх сферах економіки. Підприємництво, без сумніву, відіграє визначальну роль у реалізації завдань перехідного періоду. При цьому успішна трансформація адміністративно-командної економіки у соціально спрямовану ринкову неможлива без діяльності підприємців, які обумовлюють відповідні зміни як на мікро, так і на макроекономічному рівні.

Економіка розвинутих країн представлена системою підприємств, які за загальноприйнятою термінологією визначаються як великі, середні та малі. Власників цих підприємств об'єднує єдиний корпоративний інтерес — збереження, розвиток та захист приватної власності, максимізація прибутку. Разом з тим, бізнес неоднорідний, кожна з цих трьох груп має свої інтереси, які визначають стратегію їхньої економічної поведінки, відношення до держави та держави до них, підходи до вирішення технічних та економічних проблем. Різне й місце та роль вищевказаних секторів в економіці.

Великий бізнес, як правило, визначає економічну та технічну могутність країни. З метою самозбереження та розвитку він має потяг до інтеграції, поглинаючи або контролюючи більш дрібних партнерів з одного боку, та об'єднуючись у міжнародні структури, частково втрачаючи свою самостійність, — з іншого. При цьому великий бізнес нерідко стає знаряддям експансії міжнародних підприємницьких структур на внутрішньому ринку країни.

Середній бізнес значною мірою залежить від внутрішньої економічної кон'юнктури та веде конкурентну боротьбу як усередині своєї групи, так із великим вітчизняним та іноземним капіталом. Середнє підприємництво

зацікавлене у захисті на внутрішньому ринку шляхом проведення протекціоністської державної економічної політики. Підприємці середнього бізнесу більш тісно пов'язані з національними інтересами.

Мале підприємництво — це багаточисельний прошарок дрібних власників, які своєю масовістю значною мірою визначають соціально-економічне обличчя країни. Цей сектор формує найрозгалуженішу мережу підприємств, що працюють в основному на масового споживача товарів та послуг. Невеликі розміри малих підприємств, їхня технологічна, виробнича та управлінська політика дозволяють чутливо реагувати на зміни кон'юнктури ринку.

Досвід формування економіки розвинутих країн свідчить, що малий і середній бізнес посідає значне місце у підприємницькому середовищі. Так, у Франції частка малих підприємств складає 99,9 % усіх господарюючих структур, Великобританії - 94%. Кількість малих і середніх підприємств у розрахунку на 1000 чоловік у Франції дорівнює 35 одиниць, Німеччині - 37, Великобританії - 46, Японії - 49, Італії - 68, США — 74 одиниці.

Підприємництво здатне не тільки забезпечити перебудову економіки, але й створити нові робочі місця. Дослідивши основні визначення терміна «підприємництво» та порівнявши різні погляди вітчизняних і закордонних вчених на його визначення, ми дійшли висновку, що підприємництво — це заснована за власні кошти і на власний ризик діяльність суб'єкта господарювання, яка здійснюється з метою отримання прибутку та є основою розвитку інноваційної діяльності і ринкової економіки в країні. Сутність підприємництва розкривається у його функціях, а саме виробничій, ресурсній, соціальній, інноваційній та організаційній.

Виходячи з вищенаведеного, можна сказати, що розвиток підприємництва — це могутній фактор реформування економіки: створення соціально орієнтованого ринкового механізму, подолання нинішнього кризового спаду виробництва й забезпечення передумов для економічного піднесення. На жаль, малий бізнес як в Україні загалом, який протягом багатьох років формувався як засіб виживання для самих підприємців та їх

родин, так і залишився "бізнесом виживання", не сформувавшись у повноцінний сектор економіки. Мається на увазі, що малий бізнес окрім функції задоволення місцевих потреб (торгівля, послуги, будівництво тощо) несе ще такі важливі економічні навантаження: складає вагому частину експортної діяльності країни; поряд з великими корпораціями є продуктивним агентом інноваційної діяльності; співпрацює з великими підприємствами, утворюючи взаємовигідні кооперативні структури.

За нинішньої ситуації в Україні, розвиток малого та середнього бізнесу повинен стати вирішальним чинником для вдосконалення економічних механізмів, а також бізнес має працювати в інтересах усіх верств суспільства, сприяти викоріненню бідності.

Список використаних джерел

1. Колесник Т.М. Історія розвитку підприємництва / Т.М. Колесник, О.С. Демидова, Д.А. Колесник // БізнесІнформ. – 2013. – № 1. – С. 332–334.
2. Організація підприємницької діяльності та бізнесу / В.К.Збарський, В.П.Горбовий, С.Г.Пастушенко, О.В.Сапелкіна; За заг.ред.В.К.Збарського. – К.:Акад.праці і соц.відносин Федер.проф.спілок України, 2008. – 656 с.
3. Пачковський Ю.Ф. Підприємництво у новітніх теоретичних пошуках та інтерпретаціях / Ю.Ф. Пачковський // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – №2. – С. 149-159.
4. Яремчук І.Л. Проблеми теорії і практики підприємництва в Україні / І.Л. Яремчук // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 15, № 3. – С. 256–262.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМАХ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

**Митрофанова Ю. В. , здобувач вищої освіти групи Б 3/1
обліково-фінансового факультету, МНАУ**

Розвиток та широке впровадження інформаційних технологій є глобальною тенденцією науково-технічного прогресу останніх десятиліть, що призвело до значних змін у багатьох сферах людського життя. Використання здобутків цієї галузі має велике значення для підвищення конкурентоспроможності економіки, розширення можливостей її інтеграції в світову систему господарства, підвищення ефективності державного регулювання економіки, державного управління та місцевого самоврядування. Розвиток інформаційних технологій переводить постіндустріальне суспільство в новий якісний стан – інформаційне суспільство.

Питанням впровадження інформаційних технологій в системи державного регулювання економіки займалися різні науковці: Туронок С. Г. [1], Козловська О. С. [2], Нижник Н. Р. [3], Машкаров Ю. Г. [4], Піскорська Г. А. [5] та багато інших.

Високий рівень розвитку інформаційних технологій останніми роками стає найважливішим фактором якісного поліпшення державного регулювання економіки, систем освіти та охорони здоров'я, реалізації проектів соціальної підтримки незахищених верств населення, підвищення обороноздатності країни, забезпечення безпеки держави на найсучаснішому рівні. Впровадження інформаційних технологій в системи державного регулювання економіки здійснюється інтенсивними темпами [6]. Так, в органах державної влади формуються організаційно-методичне та кадрове забезпечення, що побудоване на чітких механізмах та завданнях, серед яких слід виділити: реалізація стратегічних пріоритетів у використанні інформаційних технологій у державному управлінні; формування єдиної інформаційно-технологічної інфраструктури; організація процесу інтерактивного інформаційного

обслуговування населення (наприклад, український сервіс державних послуг «Дія»); забезпечення інформаційної безпеки діяльності органів державної влади і елементів інформаційно-технологічної інфраструктури; розвиток єдиної захищеної телекомунікаційної інфраструктури для державних потреб; побудова єдиної системи управління процесом використання інформаційних технологій в діяльності органів державної влади, що забезпечує ефективну міжвідомчу координацію державних програм та проєктів, їх узгоджене і взаємопов'язане виконання.

Використання державою процесів, пов'язаних з формування інформаційного середовища, обумовлено тим, що органи державної влади повинні: визначати державну політику щодо основних тенденцій в суспільстві з урахуванням нових можливостей в області інформатизації; забезпечити адекватну правову основу для регулювання раціонального накопичення та використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій для створення телекомунікацій; організувати власну діяльність на основі максимального використання електронних інформаційних ресурсів; забезпечити перехід до інформаційного суспільства.

У процесі дослідження особливостей використання інформаційних технологій в системах державного регулювання економіки проаналізовано механізми та завдання по покращенню інформаційного середовища через засоби впливу збоку органів влади. Інформаційно-технологічні нововведення в державному регулюванні економіки повинні мати комплексний характер, бути пов'язаними з одночасним і узгодженим використанням інформаційних, організаційних, правових, соціальних, технічних та багатьох інших факторів.

Список використаних джерел

1. Туронок С. Г. Інформаційні системи в державному управлінні. *Проблемний аналіз та державно-управлінське проєктування*. № 3, 2009. с. 75-93.

2. Козловська О. С. Інформаційні технології в організації інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління (Серія «Управління»)*. Вип. 2. – К. : ВПЦ АМУ, 2011. с. 41-44.
3. Нижник Н. Р. Інформаційні технології в структурах державної служби // Н. Р. Нижник, Г. І. Леліков., Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. с. 220.
4. Машкаров Ю. Г. Особливості інформаційного забезпечення в місцевому самоврядуванні. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр».№ 2 (29). 2006. с. 310-317.
5. Піскорська Г. А. Інформаційна безпека та стратегії інформаційного суспільства. – К. : Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2000. – 460 с.
6. Сучасні інформаційні технології в державному управлінні. URL: <https://bit.ly/3m3dR7F> (дата звернення: 22.11.2020).
7. Інформаційні технології та система органів державної влади. URL: <https://bit.ly/3fuUNwn> (дата звернення: 23.11.2020).

Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АКТИВУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

**Нестор О.Ю., к.е.н., молодший науковий співробітник відділу
регіональної фінансової політики, ДУ «Інститут регіональних
досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»**

У сучасних умовах децентралізаційних перетворень в Україні та формування об'єднаних територіальних громад особливо актуальним постало питання ефективного управління активами територіальних громад. Говорячи про активи як про об'єкт управління, варто розглянути також управлінський актив як суб'єкт управління, з'ясувати теоретичні підходи до його визначення, охарактеризувати чинники, що впливають на ефективність як управлінського активу, так і процесу управління загалом, а також проаналізувати світову практику.

Поглиблений аналіз теоретичних підходів до управлінського активу територіальних громад, а також прикладних аспектів його формування здійснено у дослідженнях зарубіжних (Ейкен М., Кейрнс Б., Тейлор М., Морен Р.) і вітчизняних (Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н., Сторонянська І. З., Беновська Л. Я., Шаульська Л.В., Безпалько О.М., Жовнірчик Я.Ф., Вольська О.М., Сорокіна Н.П., Котельников В.Д.) вчених, проте окремого дослідження потребує розмежування понять «кадри», «кадрове забезпечення», «кадровий потенціал» та «управлінський актив».

Метою є дослідження теоретичних підходів до поняття управлінського активу територіальних громад у сучасних умовах децентралізаційних перетворень в Україні.

Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. зазначають, що завершення процесів децентралізації та реформ самоврядування, практична реалізація принципу повсюдності місцевого самоврядування покладе на лідерів громад інший рівень відповідальності за розвиток. Територіальні громади мають перетворитись із об'єкта управління на суб'єкт управління і самостійно забезпечувати свою спроможність. Територіальні громади також нестимуть відповідальність за планування свого розвитку, за економічне майбутнє та добробут. Тому представники місцевої влади повинні розуміти особливості сучасного розвитку, володіти необхідними знаннями, інформацією, навичками та досвідом, щоб забезпечити більшу конкурентоспроможність

своїх громад [1]. У зв'язку з цим зростає вагомість управлінського активу територіальних громад та виникає необхідність ґрунтовніше його дослідити.

Матеріальним вираженням активу територіальної громади можна вважати, згідно статті 142 Конституції України, рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [2]. Однак, як слушно зауважують Сторонянська І. З. та Бенюк Л. Я., у територіальних громад є ще й нематеріальні активи, такі як суспільний капітал (здоров'я, освіта, навички, вміння, досвід, підприємницькі, креативні та управлінські здібності мешканців територіальної громади тощо), зв'язки та взаємодії [3].

Важливим, на думку Шаульської Л.В. та Безпалька О.М., є з'ясування кола так званих ключових агентів громади, які приймають стратегічні та оперативні рішення на відповідному рівні – фахівців, посадових осіб, впливових та активних громадян, представників громадських організацій та бізнес-середовища. Характер їхнього світогляду, рівень професіоналізму, система цінностей визначають вектори розвитку громади, якість та результативність управління, внутрішнє та зовнішнє сприйняття громади, тобто є фундаментом, який або залучає додаткові ресурси або втрачає наявні [4]. Питання професіоналізму і компетенції органів публічної влади є актуальним, оскільки важливим завданням органів влади є підготовка висококваліфікованих кадрів, спроможних ефективно здійснювати управління територіальними громадами та забезпечувати їх добробут.

Під кадрами, на думку Вольської О.М., розуміємо персонал чи людські ресурси, які працюють в будь-якій організації. Кадрове забезпечення органів публічної влади – це формування органів публічної влади співробітниками, які мають певний рівень кваліфікації професійної підготовки, які повинні, з урахуванням вимог законодавства ефективно здійснювати свою діяльність з управління відповідними утвореннями [5].

На думку деяких вчених, кадрове забезпечення може розглядатися з точки зору кадрового потенціалу. Сорокіна Н.П. визначає кадровий потенціал у двох значеннях. Згідно першого це сукупність здібностей, прихованих можливостей фахівця, розкриття яких надає йому можливість реалізуватися у професійній сфері, згідно другого це і, професійні, соціальні, управлінські тощо), можливості виконання тих чи інших функцій при сприятливому розвитку здібностей, задатків, доведених їх до вмінь, навичок [6].

На нашу думку, доцільно розглядати також поняття «управлінський актив територіальної громади», який можна визначити як сукупність висококваліфікованих у сфері управління активами територіальних громад фахівців, котрі володіють лідерськими якостями, визначеним набором навичок та мають достатній для провадження ефективної професійної діяльності досвід, а також здатні швидко та якісно навчатися і адаптуватися до змін.

Оскільки управлінський актив територіальної громади включає в себе не лише представників органів місцевого самоврядування, а й приватного сектору, а також неурядових організацій, доцільно розмежувати поняття кадрового забезпечення територіальних громад та їх управлінського активу. На нашу думку, ключова відмінність між ними полягає в тому, що фахівці, включені до управлінського активу, необов'язково повинні бути працівниками саме державних структур чи органів місцевого самоврядування. Водночас, варто зауважити, що актуальні дослідження акцентують свою увагу саме на представниках цих структур.

Список використаних джерел

1. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад : навч. посіб. для посадових осіб місц. самоврядування / Асоціація міст України. Київ : ВІ ЕН ЕЙ, 2015. 256 с.

2. Конституція України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) (зі змінами) : сайт. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Сторонянська І. З., Бенюк Л. Я. Орієнтація на управління активами територіальних громад: теоретичні підходи. Регіональна економіка. 2020. №1. С.5-13.

4. Шаульська Л.В., Безпалько О.М. Управлінський потенціал розвитку територіальних громад в Україні. Наука, освіта, суспільство: реалії, виклики, перспективи: зб. матеріалів конференції. С.170-172.

5. Вольська О.М. Кадрове забезпечення органів влади: проблеми та шляхи вирішення. «Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка». 2020. Випуск 2. С. 186-193.

6. Сорокина Н.П. Оценка деятельности персонала. К.: Справочник кадровика. 2008. №7.

TALENT MANAGEMENT SYSTEM AT HOSPITALITY ENTERPRISES

Potochylova I.S., PhD student of the Department of business economics

Mykolaiv National Agrarian University

Talent is a set of human abilities: inherent talents, skills, knowledge, experience, intelligence, character and energy, as well as the ability to learn and grow. McKinsey has defined that "talent management is the activity of a company that allows the use of investments in talented staff in the field of middle and senior management" [1].

The process of talent management is often used in creative industries, where such staff traits as sociability, propensity to learn and self-education and creativity are valued [2]. But not only in creative companies, human capital is one of the leading components of success.

The hotel business has its own specifics in personnel management. Employees of hotels are the key to the successful work of the enterprise. It is they who help the guest to feel at home in the hotel. The hotel talent model will be built around a standard HR cycle: Workforce planning. Staff recruitment. Staff selection. Development of wages. Staff adaptation. Training. Personnel assessment. Relocation of personnel.

Features will be manifested at the stages of personnel selection and assessment. To draw up an objective assessment, along with the usual methods can be used: video surveillance, which allows you to monitor everything that happens in the hotel; "Secret guest" (in this case, a specialist is settled in one of the rooms, whose task is to use the services and further assess the personnel and the quality of work); guest reviews.

In the service sector, non-material methods of incentivizing employees are now gaining popularity. It is important to formulate a comprehensive proposal because the demands of the "talent" are quite varied. The following measures can be used as components of such a set of proposals: exciting work, which involves the introduction of new products, innovative areas, constant transformation, rational separation of responsibilities and autonomy; stable positions of the company, established effective management system, friendly and trusting atmosphere, corporate spirit, result orientation; differentiated system of remuneration, increase in wages for the most productive employees [3].

A number of problems remain that hinder the formation of a talent management system: 1) the stereotype of "irreplaceable personnel does not happen"; 2) the stereotype of "suppressing talent, not cultivating" - the manager does not like to be dependent on a talented employee; 3) unwillingness to take responsibility for replacing the average employee with a potentially talented one;

4) the inability to see the positive effect of effective talent management immediately - in order to see the result you need to wait at least 1.5-2 years

Today, all service companies need to pay special attention to working with people and invest in them. Otherwise, due to constant staff turnover, the quality of customer service will decrease, which can lead to a loss of loyalty on their part and lost profits.

References

1. Michaels C. War for talent / E. Michaels, H. Handfield-Jones, B. Excelrod. - 5th ed. Moscow. Mann, Ivanov and Ferber. 2012. - 280 p.
2. Kuttim M. Entrepreneurs human capital increative industries: A case of Baltic Searegion countries/ M. Kuttim, U. Venesaar, E. Kolbre// Actual Problems of Economics. 2011. No.126. PP.381-391.
3. Official site of the British Personnel Institute (CIPD) [Electronic resource]. Access mode: <https://www.cipd.co.uk/knowledge/strategy/resourcing/talent-factsheet>

Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СЕРТИФІКАЦІЯ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ

Пантюхіна В.О., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

На сучасному етапі якість обслуговування на підприємствах індустрії гостинності України є об'єктом вивчення й аналізу, планування та управління як на рівні підприємства, так і на державному та міжрегіональному рівнях. Одним з основних методів державного контролю якості послуг їх є стандартизація та сертифікація. Остання являє собою систему заходів, які засвідчують і документально підтверджують відповідність послуг встановленим стандартам. Досвід інших країн, зокрема Росії, свідчить про те,

що цей метод державного контролю є досить ефективним, адже вже під час підготовки до сертифікації послуг керівництво й персонал підприємства докладають максимальних зусиль до вдосконалення показників якості обслуговування, ставлячи за мету отримання сертифікату вищого рівня.

Конкуренція на туристичному ринку постійно посилюється як через розширення видів пропонованих послуг, так і за причини постійного збільшення виробників однотипних послуг. Якість послуг стала визначальним фактором їх конкурентоспроможності; ось чому сертифікація послуг як об'єктивна оцінка їх якості достатньо розвинена в зарубіжних країнах. Предметом сертифікації у сфері гостинності є послуги з розміщення, що надаються суб'єктами туристичної діяльності в колективних та індивідуальних засобах розміщення (готелях, молодіжних туристичних базах і гірських притулках, кемпінгах та майданчиках для автофургонів, дитячих та студентських літніх таборів, центрах та будинках відпочинку, санаторних та курортних закладах оздоровчо-профілактичного характеру, мебльованих приміщеннях, морських та річкових суднах тощо)

Обов'язкова сертифікація послуг розміщення Системі УкрСЕПРО здійснюється з метою встановлення відповідності цих послуг обов'язковим вимогам нормативних документів та нормативно-правових актів, включених до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні. Добровільна сертифікація послуг розміщення Системі УкрСЕПРО здійснюється відповідно до вимог, що не віднесені нормативними документами до обов'язкових. Додатково на бажання заявника орган сертифікації послуг з розміщення (далі – ОСПР) може провести сертифікацію послуг розміщення на підтвердження відповідності готелю або аналогічного йому засобу розміщення вимогам до певної категорії згідно з ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів». При цьому, сертифікація на відповідність усім обов'язковим вимогам нормативних документів виконується у будь-якому випадку.

. Ліцензування як засіб державного регулювання туристичної діяльності. Державна політика у сфері ліцензування ґрунтується (згідно із ст. 3 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 5.9.2017 р. №2145-VIII) на принципах єдиної державної системи ліцензування територіальності, дотримання законності та пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, захисту обмежених ресурсів держави та забезпечення безпеки держави. Формування та реалізацію державної політики у сфері ліцензування (у встановленому цим Законом порядку) здійснюють Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган і Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування та орган ліцензування і його територіальні підрозділи – шляхом прийняття нормативно-правових актів у сфері ліцензування

В Україні наразі тільки один вид туристичної діяльності – туроператорська – підлягає ліцензуванню, що закріплено у Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ
РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

**Тищенко С.І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання Миколаївського національного аграрного університету,
Тищенко М.В., здобувач вищої освіти МНАУ**

Пріоритетним напрямом зовнішньоекономічного курсу України визначено інтеграцію до Європейського Союзу (ЄС). Європейський вибір вимагає докорінних змін у стратегічних напрямках соціально-економічного розвитку на засадах сталості. Сьогодні в Україні вже не викликає сумнівів необхідність та актуальність планувальної діяльності на місцевому рівні. В нашій державі, як і в інших країнах світу, активно розвивається і запроваджується стратегічний підхід до планування сталого територіального розвитку [1].

Питанням стратегічного планування розвитку територіальних громад присвячено праці О.Берданова, В.Вакуленко, І.Валентюк, Д.Скупченко, А.Ткачук та ін.

Під час планувального процесу, розробки стратегічного плану в об'єднаній територіальній громаді зазнає змін сама роль планування у системі місцевого управління. Воно все більше стає інструментом підвищення конкурентоспроможності громади, засобом згуртування різних суб'єктів територіального розвитку навколо нових цінностей і довгострокових пріоритетів.

Стратегічне планування охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів і програм. Однак головний змістовий акцент робиться на довгострокові цілі та шляхи їх досягнення. Влада на місцевому рівні сьогодні має справу зі складними і загрозливими проблемами: надзвичайні економічні складнощі, нерозвинута інфраструктура; відсутність почуття безпеки у людей та регіональна нерівність; зростаюча бідність, безробіття, втрата самоповаги та соціальне виключення; загроза біорізноманітності, брак водних ресурсів та їх забруднення, деградація

ґрунтів, забруднення повітря, незадовільні засоби утилізації твердих, небезпечних та токсичних відходів, обмежений доступ до безпечних джерел енергії тощо [2, с.5-6]. Більшість із наведених проблем і викликів тісно пов'язані між собою, що посилює необхідність застосування інтегрованого стратегічного підходу до місцевого розвитку.

Аналізуючи матеріали до стратегічного плану розвитку Баштанської міської ради Миколаївської області на 2018-2025 роки [3], слід зазначити, що стратегічне планування виступає не лише як показник готовності керівництва взяти на себе відповідальність за майбутнє території та соціально-економічний розвиток його територіальної громади, а й є найбільш адекватним в сучасних умовах інструментом реагування на невизначеність зовнішнього середовища і формування сприятливого для розвитку економіки місцевого ділового клімату, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність і матеріально-фінансову самодостатність громади замість орієнтації на державну допомогу.

Основним промисловим підприємством Баштанської громади є товариство з додатковою відповідальністю «Баштанський сирзавод». За січень- жовтень 2020 року обсяг виробництва промислової продукції (без ПДВ) склав 651212,7 тис.грн, що на 5956,2 тис.грн менше в порівнянні з обсягом виробництва продукції за 10 місяців 2019 року. Обсяг реалізації промислової продукції січень - жовтень 2020 року склав 646810,5 тис. грн, що на 17321,6 тис. грн менше в порівнянні з минулим періодом (за 10 міс. 2019 року - 664132,1 тис.грн).

Обсяг виробництва за 10 місяців 2020 року в натуральному виразі складає: масло тваринне 216,7 т.що на 176,5т. менше в порівнянні з періодом 2019 року; сир твердий- 2002,9т., а за 10 міс в 2019 році 3718,9 т. тобто менше на 1716 т.;молоко – вироблено вза 10 міс.2020 року – 8238,4 т.,що на 4768,5 т. більше (2019 рік -3469,9 т.) в порівнянні с періодом 2019 року. Реалізація молочної продукції ТДВ «Баштанським сирзаводом» за січень-жовтень 2020 року на експорт становить 13120,5 тис. грн, що на 4174,2 тис. грн менше

(січень – жовтень 2019 року 17294,7 тис. грн) в порівнянні з минулим роком. Очікуваний індекс промислової продукції за підсумками 2020 року, в порівнянні з 2019 роком, становитиме 99,1%. Прогнозується, що в 2021-2023 роках ситуація у промисловому комплексі значно поліпшиться і в цілому за підсумками вдасться наростити обсяги промислового виробництва, порівняно з 2020 роком, в межах 105%.

Отже, розглядаючи стратегічне планування як пріоритетний напрям розвитку об'єднаних територіальних громад, слід зазначити, що розробка стратегічного плану – це не односторонні зобов'язання місцевої влади перед населенням, а організація конструктивного діалогу органів місцевого самоврядування, державної влади, населення і підприємств, розташованих на території, з метою її розвитку. Цей процес сприяє зміцненню іміджу території у населення і потенційних інвесторів як такої, що має перспективне майбутнє.

Список використаних джерел

1. Берданова О., Вакуленко В., Валентюк І.В., Ткачук А.Ф. Стратегічне планування розвитку ОТГ. Навчальний посібник / [Берданова О., Вакуленко В., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф.] – К. : . – 2017. – 116 с.

2. Скупченко Д. О. Нормативно-правове забезпечення розвитку територіальних громад в Україні. Теорія та практика державного управління. 2017. № 2. С. 1-7

3. Стратегічний план розвитку Баштанської міської ради Миколаївської області на 2018-2025 роки (Баштанської об'єднаної територіальної громади) [Електронний ресурс]- Режим доступу до ресурсу: <http://misto-em.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Strategichnyj-plan-rozvytku-2018-2025r.-Bashtanskoyi-OTG.pdf>

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

**Тягушева А. Ю., здобувачка вищої освіти групи ПУА 3/1
Миколаївський національний аграрний університет**

Децентралізація — процес перерозподілу або диспергування функцій, повноважень, людей або речей від центрального управління [1].

Децентралізація влади має дві сторони: територіальна децентралізація — це коли відбувається переміщення влади від центрального міста на інші території, та функціональна децентралізація — передання повноважень на прийняття рішень з головного органу будь-якої галузі уряду до нижчих рівнів. Прикладом такої децентралізації є відкриття філіалу для будь-якої корпорації, у якому буде свій директор який приймає рішення і відповідає за успіх конкретно цього філіалу.

Реформа передбачає створення фінансово незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати дитячі садки і школи, амбулаторії, будинки культури і клуби, дороги, інфраструктуру. Щоб отримати більше повноважень і грошей, місцеві громади повинні створити об'єднані територіальні громади (ОТГ).

Три основні складові, а це повноваження на місцях, фінансові ресурси і контроль, дозволять створити ефективну модель самоврядування. Переймаючи європейський досвід у впровадженні цієї реформи, а саме від сусідньої Польщі, в Україні будуть створені потужні територіальні громади, які матимуть більше повноважень, фінансову самостійність і, відповідно, більшу відповідальність [2].

Позитивними сторонами децентралізації є те, що місцеве самоврядування отримує можливість самостійно використовувати свої ресурси. Місцеві жителі контролюють владу зі свого боку, а держава здійснює контроль регіональної влади щодо дотримання законів.

Існують такі ризики від проведення даної реформи: по-перше позбавлення здатності держави зменшувати економічну нерівність, по-друге зменшення ефективності управління у порівнянні з централізованою

державною вертикаллю, по-третє зменшення макроекономічної стабільності, по-четверте – корупція.

Ми маємо такі рекомендації щодо проведення реформи децентралізації в Україні. По-перше, повноваження мають передаватися тим територіальним одиницям, які є достатньо великими аби забезпечити їх фінансування, необхідну кількість споживачів послуг, а також отримувати економічний ефект від масштабу. Цей висновок особливо актуальний в контексті об'єднання територіальних громад і формування «великих» районів. По-друге, держава не повинна самоусуватись від виконання функцій на місцях, а надавати методичну допомогу і здійснювати нагляд за місцевим самоврядуванням, особливо в частині делегованих повноважень. Також законодавче регулювання місцевих виборів і структури органів місцевого самоврядування повинне забезпечувати їх прозорість, підзвітність і збалансованість [3].

Отже, реформа децентралізації влади не є універсальним шляхом вдосконалення адміністративного управління і працює лише при належних умовах. При найгіршому варіанті децентралізація може бути шкідливою для економічного розвитку країни. Але, маючи до уваги її переваги і усвідомлюючи властиві їй ризики, створення запобіжних заходів і належний контроль дозволять не тільки скористатися усіма перевагами нової організації публічної влади в державі, а й створити необхідний фундамент для реформ у інших сферах.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія: Децентралізація URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Децентралізація>
2. Децентралізація: плюси і мінуси URL: <https://rozvytok-hromady.com/po-suti/decentralizaciia-pliusy-i-minusy>
3. Ризики децентралізації URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11589>

Науковий керівник – Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

РЕЗУЛЬТАТИ СУЧАСНИХ НОВЕЛ НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕНДЕРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Фаїзов А.В., канд. екон. наук, доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань, Національна академія внутрішніх справ

Сучасна система публічних закупівель є одним із головних інструментів регулювання національного виробництва, яка дозволяє не тільки забезпечувати потреби держави та територіальних громад в необхідних товарах і послугах, а й сприяє формуванню конкурентного ринку.

Впровадження нових принципів та міжнародних практик закупівельної діяльності стало можливе завдяки процесу гармонізації національного тендерного законодавства із європейськими стандартами торгівлі шляхом системних новел в організаційно-правовому забезпеченні публічних закупівель[1].

Різним аспектам проблематики публічних закупівель в своїх працях приділяли увагу такі вітчизняні науковці та практики, як: І.Влялько, Я.Горбатюк, В.Горин, Л. Катроша, І.Круп'як, Д.Лазарева, О.Лаврова, Д.Мартиневич, В. Малолітнева, О.Мельников, В.Морозов, В.Новаковець, О. Овсянюк-Бердадіна, А. Олефір, М.Остап'юк, Я. Петруненко, Ю.Пивовар, В. Прядко, В. Смиричинський, Н. Ткаченко, Н. Тополенко, О. Юдіцький та ін. Проте, незважаючи на наявність багатьох публікацій у цій сфері, подальшого дослідження потребують сучасні аспекти функціонування національної системи закупівель з урахуванням організаційних перетворень та законодавчих змін.

Останні новації тендерного законодавства, що були впроваджені у 2020 році, покликані зменшити корупційні ризики, забезпечити подальшу цифронізацію процедур закупівель та підвищити результативність процесів.

Однією із позитивних законодавчих змін, що значно знизила рівень корупційних ризиків – врегулювання допорогових закупівель та впровадження їх спрощеного виду, який з квітня 2020 року обов'язково проводиться через електронну систему «Prozorro» [2]. Застосування спрощеної схеми уже за рік дозволило заощадити близько 3 млрд. грн. бюджетних коштів. Незважаючи на те, що у спрощених закупівлях взяли участь близько 44 тис. учасників, понад половина з цих торгів відбувалися без конкуренції [3].

Спрощенню процесу допорогових закупівель посприяв і цифронізований інструмент – «Prozorro Market», який закріплений у нових положеннях законодавства. Ця новація має велику перспективу на тендерному ринку, адже дає можливість замовнику просто і швидко здійснювати закупівлю товарів, уникаючи складання документації, розгляду пропозицій, аналізу кон'юнктури ринків. З квітня 2020 року через «Prozorro Market» було укладено понад 10 тис. договорів на закупівлю різних товарів на загальну суму близько 200 млн. грн.

Позивні результати також досягнуто через дію нової норми щодо виправлення помилок у тендерній пропозиції на стадії кваліфікації чи прекваліфікації учасників[4]. Як показує сучасна аналітика системи «Prozorro», майже 12 тисяч лотів не було відмінено завдяки можливості вносити відповідні правки у документах протягом 24 годин.

Ефективним запобіжником щодо протидії ціновому демпінгу та сумнівним тендерним пропозиціям, які несуть ризик можливого невиконання договірних зобов'язань стала «аномально низька ціна» [4]. Цей інструмент було використано у 6 тис. закупівлях, що дало змогу замовникам відхилити ризикові пропозиції більше ніж 4 тис. учасників, які не змогли обґрунтувати свої надто низькі ціни на товари чи послуги.

Новації законодавства в оскарженні закупівель, які діють вже протягом року, призвели до зростання загальної кількості скарг до АМКУ, однак частка задоволених звернень зросла. Так, наприклад, 76% скарг на відміну торгів були задоволені. Позитивно вплинув на процес оскарження й механізм повернення коштів за задоволені скарги. В цілому, за рік дії нових норм, суб'єктам господарювання було повернуто понад 140 млн. грн.

Позивні зрушення очікуються і від норм, які повинні мінімізувати недоброчесну поведінку осіб відповідальних за проведення закупівель. Нове законодавство збільшує перелік підстав за якими ДАСУ може притягувати до адміністративної відповідальності порушників, а також зросли розміри штрафів [4]. Наприклад, якщо замовник відхилив пропозицію учасника без жодної законної на це підстави – передбачається штраф від 25 до 51 тис. грн., а у випадку проведення закупівлі без використання передбачених законом процедур або їх уникнення – від 34 до 170 тис. грн.

В цілому новації, які відбувалися в організаційно-правовому забезпеченні публічних закупівель, засвідчують позитивні результати. Проте, як показує національна тендерна практика, існують проблемні моменти, які обумовлюють необхідність подальшого пошуку інструментів усунення функціональних недоліків тендерних процесів, їх спрощення та оптимізації.

Список використаних джерел:

1. Настанови з питань публічних закупівель URL: https://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Guidelines_UKR_interactive_pages.pdf.

2. Задворний В.В. Двобій Prozorro з корупцією // Українська правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/03/23/658092/>.

3. Проблеми закупівель за спрощеною процедурою та «коронавірусних» закупівель навряд чи будуть вирішені у 2021 році // Інтерфакс-

Україна. 2021.16 лют. URL:<https://ua.interfax.com.ua/news/economic /723963.html>.

4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» від 19.09.2019 № 114-IX. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20> (дата звернення: 05.05.2020).

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Форошевська О.Р., здобувач вищої освіти групи Б 3/1 обліково-фінансового факультету, МНАУ

Малий бізнес, який спирається на підприємницьку діяльність невеликих фірм, які формально не входять в яких господарських об'єднань, характеризується незалежним менеджментом, власним капіталом і динамічністю і відіграє значну роль в забезпеченні зайнятості в кожній розвиненій країні.

Як показує зарубіжний досвід, запорукою успішного розвитку малого підприємництва є стабільна і всебічна державна підтримка. За даними Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), в більшості країн світу питома вага суб'єктів малого і середнього підприємництва в загальній кількості суб'єктів підприємництва досягає 90%, а іноді перевищує 95%. Так, в країнах ЄС суб'єкти малого та середнього підприємництва складають 99,8%, в США - більше 90%, в Японії - 99% [1].

Саме підтримка держави малих підприємств в скрутних економічних умовах, які спостерігаються сьогодні, може забезпечити поліпшення економічної ситуації як в регіонах, так і в країні в цілому. Однак протягом останніх років спостерігається сповільнення темпів зростання кількості малих підприємств та чисельності зайнятих на них, скорочення частки малого

підприємництва в загальнодержавних обсягах виробництва, є результатом недостатньої дієвості заходів державної підтримки малого підприємництва та необхідності її реформування [2].

На сучасному етапі розвитку економіки України великі підприємства переживають кризу і розвиток економіки багато в чому залежить від діяльності малих підприємств усіх форм власності. Адже позитивні сторони розвитку малого бізнесу загальновідомі: зменшення безробіття, розвиток конкуренції, сприяння економічному зростанню [3]. В ринковій трансформації дієва державна підтримка малого підприємництва є об'єктивною умовою його розвитку. Поглиблення ринкових трансформацій неможливо без динамічного розвитку малого підприємництва, вимагає впровадження такої системи його державної підтримки, яка б забезпечувала створення слушного середовища для розвитку цього сектора економіки.

Малий бізнес в Україні переживає значні труднощі росту. Постійні зміни в законодавстві і політиці вносять нестабільність в економічне середовище, тим самим збільшуючи ризики ведення бізнесу і приводячи до банкрутства багатьох підприємств. На відміну від великих підприємств, малий бізнес не має достатньо коштів, масштабів і часу на моніторинг законодавства. Таким чином створення нових малих підприємств залежить від різних обмежень з боку органів влади.

На наш погляд, для створення сприятливого підприємницького середовища найбільш ефективно впровадження наступних заходів: усунення суперечності в законодавчій базі, забезпечення її прозорості та стабільності; створення ефективної системи зворотного зв'язку з метою інформування громадськості, відповідних структур про корупційні вчинки чиновників; суттєве спрощення правил та процедур створення нових підприємств; контроль з боку громадських організацій за діяльністю уряду.

Отже, державні механізми підтримки грають значну роль в розвитку малого підприємництва. На сьогодні в Україні ще не забезпечені визначальні компоненти сприятливого економічного осередку для тріумфального розвитку

малого бізнесу: лізингові компанії, інвестиційні та інноваційні компанії та фонди, регіональні фонди підтримки підприємництва, бізнес інкубатор, аудиторські фірми, організації страхової діяльності, бізнес-центри. Необхідно враховувати зарубіжні досвід підтримки з метою застосування їх в наших умовах. Слід розширити прийняття комплексних державних заходів щодо стимулювання створення нових малих інноваційних підприємств в різних галузях, призведе істотний вплив на збільшення частки високотехнологічної ринкової продукції і формування національної інноваційної інфраструктури, розвиток якої на сучасному етапі є важливим завданням.

Список використаних джерел

1. Ольвінська Ю.О. Особливості державного регулювання малого підприємництва в країнах світу / Ю.О. Ольвінська // Державне управління: удосконалення та розвиток: наукове видання Академії муніципального управління. – 2015. – № 2.

2. Попов С., Поліщук Г. Забезпечення ефективності державної політики підтримки розвитку малого підприємництва: окремі аспекти. Інформаційний простір. Українські реалії: досвід трансформацій: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Хелм, Польща, 2016.

3. Литвин В. В. Механізм державної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні. // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі. – 2005. - № 5. – С. 36 – 43.

Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ: УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

Чебанова Т.Д., здобувач вищої освіти групи МЕН 4/1

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах інтеграції України до європейського і світового фінансового простору стабільність у забезпеченні держави продовольчою, а у визначених межах і економічною, екологічною, енергетичною безпекою перебуває у прямій залежності від умов ефективного управління та адміністрування в публічній сфері. У сучасних умовах інтеграційних процесів через удосконалення механізмів публічного управління і адміністрування відбувається розкриття основних напрямків цілеспрямованої діяльності суб'єктів владних повноважень щодо здійснення адміністративних зобов'язань. На основі форм публічного адміністрування практично здійснюється реалізація завдань та функцій публічної адміністрації, тобто успіх владної діяльності перебуває у прямій залежності від їх використання. Управління та адміністрування в публічній сфері представляє собою законодавче регламентовану діяльність суб'єктів публічного адміністрування, що спрямована на здійснення законів та інших нормативно-правових актів шляхом прийняття адміністративних рішень, надання встановлених законами адміністративних послуг.

Необхідність реформувати публічне адміністрування і управління в Україні зумовлена дисбалансом між чинною системою органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, і принципами демократії, європейськими стандартами та їх надмірною централізацією. Серед основних причин такого стану можна виокремити такі: відсутність ефективної організації діяльності міністерств; відсутність раціональної системи органів виконавчої влади на центральному рівні; відсутність ефективної організації публічної влади на регіональному і місцевому рівнях; відсутність ефективного місцевого самоврядування; відсутність паритетних засад у відносинах особи з такими органами [4]. Необхідно відмітити, що внаслідок розподілу повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування є можливість оптимізувати систему управління та адміністрування в публічній

сфері. Основними завданнями здійснення реформи управління і адміністрування у публічній сфері вважаємо наступні: сформувати стабільний і ефективний тандем з організації і функціонування виконавчої влади; організувати професійну, політичну і нейтральну, відкриту і публічну цивільну службу (або служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування); створити систему спроможного місцевого самоврядування; зміцнити статус і позиції громадянина у відносинах з органами публічної адміністрації; гарантувати підконтрольність публічної адміністрації політичній владі та суспільству [1].

Список використаних джерел

1. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua/ua> (дата звернення: 07.04.2021).
2. Коврига О. С. Розвиток публічного адміністрування як умова вдосконалення функціонування органів влади. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/2_2018/5.pdf (дата звернення: 07.04.2021).
3. Лугиня М. Концептуальні підходи до визначення поняття ефективності в державному управлінні URL: http://file:///C:/Users/Dom/Downloads/Tpdu_2015_1_12.pdf (дата звернення: 21.04.2021).
4. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія <http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/2017.pdf> (дата звернення: 21.04.2021).

Науковий керівник – Крилова І.Г. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Чупрун К.Г., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Ринок послуг гостинності відкритий і конкурентний, здійснює значний тиск на готельну індустрію, змушуючи її постійно підвищувати якість своїх послуг. Зважаючи на це, одним з найважливіших напрямів управлінської діяльності готелю є пошук дієвих стратегічних рішень для забезпечення конкурентоспроможності послуг. Стратегія підвищення конкурентоспроможності підприємств готельного господарства обов'язково повинна враховувати як загальний рівень конкурентоспроможності країни в цілому, так і у відповідних областях зокрема. Конкурентоспроможність готельних підприємств знаходиться в залежності від сезонності, природних, загальнополітичних та інших зовнішніх факторів.

Конкурентоспроможність підприємства готельного господарства залежить від низки зовнішніх та внутрішніх факторів. Якщо зовнішні фактори лише створюють передумови для виходу підприємства на ринок, то сукупність внутрішніх факторів визначають його здатність до довгострокового успішного функціонування. Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів допомагає виявити сильні й слабкі сторони в діяльності підприємства та в роботі його конкурентів, вивчати джерела формування конкурентних переваг і обрати правильний вектор до покращення конкурентних позицій на ринку готельних послуг. Проаналізувавши фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства готельного господарства, потрібно визначити, наскільки ефективно воно здатне їх використовувати порівняно зі своїми конкурентами, тобто оцінити рівень його конкурентоспроможності.

Кожному окремому готелю необхідно володіти специфічними відмінними якостями та характеристиками, які роблять його найбільш привабливим для клієнтів, тобто забезпечують конкурентну перевагу. Конкурентна перевага – це перевага, яка забезпечує доходи, що перевищують середньогалузевий рівень, і сприяє завоюванню міцних позицій на ринку; запорука успішного існування і розвитку фірми. М.Е. Портер стверджує, що

позицію в галузі визначає саме конкурентна перевага і, як підсумок, підприємства обходять своїх суперників, якщо мають значну конкурентну перевагу. Узагальнюючи викладене, можна дати таке визначення конкурентної переваги: конкурентною є перевага, яка досягається завдяки конкурентному потенціалу підприємства, його високій компетенції в будь-якій галузі діяльності. Конкурентна перевага підприємства готельного господарства може бути забезпечена як відмінними особливостями продукту, що виробляється, так і сукупністю ресурсів, умінь, навичок, що характеризують внутрішній потенціал готелю. Тобто конкурентна перевага готельного підприємства – це ті властивості готельних послуг, які створюють для готелю певну перевагу над її прямими конкурентами.

У сучасних ринкових умовах головною метою підприємства готельної індустрії є досягнення конкурентних переваг у довгостроковому періоді, які забезпечуватимуть високий рівень прибутку та стабільне економічне зростання. Без ретельно сформульованої стратегії діяльність підприємства готельного бізнесу втрачає сенс та призводить до внутрішнього застою й погіршення фінансових результатів діяльності. Оптимальне поєднання наведених стратегічних підходів, на нашу думку, дозволить підприємствам готельного бізнесу отримати такі позитивні результати, як збільшення числа постійних клієнтів готелю, підвищення популярності його торгової марки, формування лояльності споживачів, зростання прибутку та інші.

Розробка стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств сфери готельних послуг – вагомий інструмент розвитку та стабілізації готельного господарства в сучасних умовах непередбачуваності змін зовнішнього середовища та зростаючого числа конкурентів. Правильний вибір стратегії забезпечить її повну реалізацію, що буде мати позитивний ефект для подальшого розвитку й утримання провідних позицій готельного господарства на ринку. Тільки комплексний підхід до питання формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємств сфери готельних послуг дозволить охопити різні сегменти споживачів і знайти їх

оптимальний структурний взаємозв'язок. Виділення і переважне використання одного інструменту може призвести до неупорядкованого розвитку інших, що, своєю чергою, негативно позначиться в цілому на сприятливому іміджі підприємства, а отже, на рівні продажів готельних послуг та отриманні прибутку.

Список використаних джерел

1. Дорошілова Я.В., Заремба В.П. Фактори конкурентоспроможності готельного підприємства. Актуальні питання розвитку та організації готельно-ресторанного бізнесу в сучасних умовах. URL: <http://uastudent.com/factory-zabezpechennja-konkurentospromozhnosti-pidpryjemstv-gotelnoho-kompleksu/>
2. Коваленко Д. С. Методичні підходи до дослідження конкурентного положення готельного господарства. Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. 19. С. 59–62.
3. Шикіна О.В. Індекс туристичної конкурентоспроможності як показник туристичного потенціалу України. Вісник Хмельницького національного університету. 2017. № 2. Т.2. С. 275–279.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Юзик А. А., здобувач вищої освіти групи МЕН 4/2
Миколаївський національний аграрний університет

Розвиток суб'єктів господарювання регіонів України та економіки країни загалом неможливий без реалізації ефективної інвестиційної діяльності, яка дає змогу спрямувати залучені фінансові ресурси на реалізацію інвестиційних проектів з метою майбутньої економічної вигоди. Зміцнення виробничої діяльності усіх підприємств реального сектора економіки регіонів, а тим самим підвищення суспільного відтворення, неможливе без інтенсифікації відтворення та поліпшення використання діючих основних засобів за рахунок капітальних інвестицій. Капітальні інвестиції відіграють роль катализатора виробництва і є потужним стимулом до переоснащення та модернізації технічної бази підприємств, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку.

Категорія «капітальні інвестиції» на законодавчому рівні висвітлена в таких нормативно-правових актах, як Податковий кодекс України та Наказ ДКС «Про затвердження Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій». Згідно з ПКУ капітальні інвестиції – це господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації [1].

Миколаївська область є одним з регіонів, який активно розвивається. З року в рік зростає кількість інфраструктурних об'єктів та господарських одиниць. Перспективи області є великими, що визначається її вигідним географічним розташуванням, значним промисловим і науково-технічним потенціалом, розвиненою транспортною інфраструктурою, високим рівнем освіти та значною кількістю кваліфікованих працівників, наявністю природних багатств, доступністю до ринків країн СНД, Європи, Азії та Африки. Відповідно до зазначеного доцільним є аналіз обсягів капітальних інвестицій Миколаївської області за 2010–2019 роки, що дасть змогу оцінити інвестиційний клімат регіону, виділити найбільш та найменш перспективні види діяльності, прослідкувати динаміку вкладання коштів інвесторів у

розвиток області та зробити певні ймовірнісні прогнози щодо майбутньої інвестиційної діяльності.

Аналіз даних щодо капітальних інвестицій за видами активів у Миколаївській області в 2019 році порівняно з 2010 роком збільшилися на 8127118 тис. грн. По окремим видам активів в 2019 році порівняно з 2010 роком інвестиції у матеріальні активи збільшилися на 0,2 в.п., а у нематеріальні активи зменшилися на 0,8 в.п. З інвестицій у матеріальні активи найбільше зростання відбулося у машини, обладнання та інвентар (на 12,1 в.п.) та у транспортні засоби (на 10,2 в.п.), по всім іншим видам матеріальних активів відбулося зменшення і найбільше з них по інвестиціям у нежитлові будівлі (15,5 в.п.).

Слід відмітити, що у всіх досліджуваних роках найбільше надходило інвестицій у матеріальні активи, а саме у машини, обладнання та інвентар, нежитлові будівлі та в інженерні споруди. Щодо інвестицій у нематеріальні активи, то більше капітальних інвестицій надходило до програмного забезпечення та баз даних.

Аналіз капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Миколаївській області за 2010-2019 роки показав, що найбільше капітальних інвестицій надходить з власних коштів підприємств та організацій, коштів місцевих бюджетів і кредитів банків та інших позик, а найменше з коштів державного бюджету та коштів населення на будівництво житла.

Проаналізувавши капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у Миколаївській області за 2010-2019 роки, слід відзначити, що найбільше інвестиції надходили у промисловість, оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів та у сільське господарство, мисливство, лісове господарство. В 2019 році порівняно з 2010 роком спостерігаються найбільші збільшення капітальних інвестицій у такі види діяльності: державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – на 7,1 в.п. та сільське господарство, мисливство, лісове господарство – на 6,7 в.п., а найбільше зменшення відбулося у транспорт,

складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – на 7,5 в.п. та у будівництво – на 6,2 в.п. [2].

Отже, проведені дослідження обсягів надходжень капітальних інвестицій в економіку Миколаївській області за 2010–2019 роки показали, що цей регіон є досить цікавим для інвесторів. Вигідне географічне розташування, високий рівень освіти, велика кількість кваліфікованої робочої сили та сприятливі природні й кліматичні умови дають змогу залучати капітал у розвиток. Динаміка усіх надходжень показує, що останні роки характеризуються стабільним зростанням, що відбивається на розвитку усіх галузей загалом, перетворенням області на великий економічний та фінансовий центр, створенням нових робочих місць та спорудженням сучасних інфраструктурних об'єктів. Із зазначеного вище можемо зробити висновок про перспективність розвитку інвестиційної діяльності у Миколаївській області.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Головне управління статистики у Миколаївській області – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mk.ukrstat.gov.ua>.

Науковий керівник – Крилова І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

**МЕРЕЖА ЗАКЛАДІВ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗМІЩЕННЯ**

**Яковець Я.С., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Ресторанне господарство є особливою складовою сфери гостинності, тому актуальність дослідження тенденцій розвитку ресторанного бізнесу в Україні у сучасних умовах господарювання пов'язана з високою його ризикованістю і водночас соціальністю, із задоволенням життєвих потреб населення у послугах з організації харчування, відпочинку та дозвілля.

Велика кількість робіт українських авторів присвячена проблематиці розвитку ресторанного господарства України - А. Ю. Парфіненко, О. В. Євтушенко, І.М. Шамара, Г. В. Довгаль, Н. І. Данько, П. О. Подлепіна.

Заклад ресторанного господарства – це організаційно-структурна одиниця у сфері ресторанного господарства, яка здійснює виробничо-торговельну діяльність: виробляє і (або) доготовляє, продає та організовує споживання продукції власного виробництва й закупних товарів, а також надає послуги з організації дозвілля споживачів. Ресторанне господарство як специфічна галузь включає в себе підприємства різних форм власності, об'єднані за характером перероблюваної сировини і продукції, що випускається, за організацією виробництва і формами обслуговування населення, за послуги, що надаються. Місія підприємств ресторанного господарства полягає в задоволенні потреб населення в організації харчування та дозвілля допомогою вироблених і покупних продукції та послуг.

Ресторанний ринок – один із найбільш динамічних ринків в Україні. Він надзвичайно чутливий до економічної ситуації, коливань курсу валют та соціальних чинників. Обсяг усього українського ресторанного ринку аналітики оцінюють у 30 млрд. грн. За даними дослідницької компанії Nielsen, у шести найбільших містах України (Києві, Львові, Одесі, Харкові, Запоріжжі та Дніпрі) функціонувало близько 10 тис. підприємств у сфері харчування. З них найбільша частка припадала на заклади типу кафе і ресторанів – 46%, категорії Fast Food дещо менше – 40%, частка барів, пабів танічних клубів найнижча – 14%. У розрізі міст найбільшу кількість об'єктів громадського харчування представлено в Києві, який за цим показником майже

в 2,5 рази випереджає Харків та Одесу, більш ніж у чотири рази –Дніпро і майже в 10 разів –Запоріжжя. Цікаво, що Львів, який вважається одним із центрів гастротуризму в Україні, також значно відстає від столиці.

Серед головних причин, що гальмують розвиток об'єктів ресторанного господарства виокремлюють такі: загальний економічний спад у країні та військові дії в зоні АТО впливають на зниження попиту на ресторанный послуги, погіршення показників фінансової стійкості та операційної діяльності об'єктів ресторанного господарства; недосконалість законодавства і нормативно-правового поля України для ведення ресторанного бізнесу; високий рівень фінансового ризику і корумпованості в Україні, що не сприяє залученню світових брендів ресторанного бізнесу; зменшення чисельності контингенту потенційних споживачів унаслідок змін у чисельності та структурі населення країни, пришвидшення темпів росту виїзних турпотоків; відсутність практичного досвіду антикризового управління у керівників об'єктів ресторанного господарства, що призводить до зменшення кількості фінансово спроможних підприємств, які вдаються до реалізації стратегії скорочення або ліквідації діяльності взагалі; високі ставки орендної плати за приміщення через брак якісних площ негативно впливають на відкриття нових і цінову політику діючих об'єктів ресторанного господарства; велика кількість об'єктів ресторанного господарства, які функціонують на межі банкрутства внаслідок зростання цін постачальників продуктів, затримки платежів і збільшення кредиторської заборгованості, що негативно позначається на ритмічності виробництва, тощо

Основною перешкодою для розвитку ресторанного бізнесу України в умовах посилення глобалізаційних процесів є недостатній розвиток індустрії на умовах франчайзингу. Недостатнє визнання прав інтелектуальної власності призводить до того, що більшість іноземних мереж ресторанів швидкого обслуговування не поспішають приходити в Україну. Також основними недоліками є відсутність не лише законодавства в галузі франчайзингу, а й незадовільного загального ділового клімату, включаючи бюрократію та

складну систему оподатковування. Кожного року в Україні з'являються нові форми та види громадського харчування, від фастфудів до високо елітних ресторанів. Але питання розвитку сфери ресторанного господарства, його темпів, та динаміки росту, попиту з боку споживачів в кон+ тексті їх уподобань залишаються актуальними. Безумовно, ринок ресторанних послуг України має величезний потенціал і перспективи розвитку, а перейняття зарубіжного досвіду, в свою чергу, сприятиме становленню високорозвиненого ресторанного господарства в нашій країні, що буде об'єднувати у собі як міжнародні, так і національні риси.

Список використаних джерел

1. Гірняк Л.І., Глагола В.А. Сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні. Економіка та управління підприємствами. Випуск 16. 2018.
2. Сучасні тенденції розвитку готельно+ресторанного бізнесу: міжнародний та національний досвід : колективна монографія / за заг.ред. А. Ю. Парфіненка. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. – 412 с.
3. Ткачова С. С. Основні тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні / С. С. Ткачова, О. П. Ткаченко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. праць. – Х.: Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2008. – Вип. 2, Ч. 2. – С. 188–196.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ 6**ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ НА МАКРО- ТА МІКРОРІВНІ****ІНФЛЯЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ІНФЛЯЦІЇ****Веремєєнко О.В., здобувач вищої освіти групи БЗ/1****Миколаївський національний аграрний університет**

Проблема інфляції в економічному розвитку держав світу набула актуальності ще в XVI ст. спричиняючи при цьому негативні наслідки для зростання могутності та економічної незалежності держав в низці найрозвинутіших на той час країн світу.

Особливості інфляційних процесів в Україні досліджувало багато вітчизняних вчених, серед яких: А. Гриценко, О. Бандура [3], Б. Данилишин [4], В. Козюк [5], О. Мельник [6], В. Селіверстов [7] та інші.

В Україні, інфляційні процеси постали великою проблемою ще у період становлення її як незалежної держави і носили більш прихований характер. Гроші почали знецінюватися внаслідок тривалого дефіциту, тому інфляція стала явною, та набула хронічного характеру. Зазвичай такі дії спричинені як грошовими, так і не грошовими факторами. Не дивлячись на досвід України, який вона отримала завдяки гіперінфляції 1993р., ефективного методу для боротьби з цією «хворобою» так і не знайдено.

Інфляційні процеси в Україні були зумовлені такими причинами:

- ✓ невиважена первинна емісія, диспропорційність у структурі економіки, що виникла за часів існування адміністративно-командної системи;
- ✓ залежність українських виробників від імпорту (енергоносіїв, окремих сировинних матеріалів, комплектувальних виробів тощо);

- ✓ неефективність безготівкової системи розрахунку, від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі;
- ✓ зростання цін на імпортні товари та послуги, необґрунтоване встановлення валютного курсу;
- ✓ втрата зацікавленості у продуктивності праці;
- ✓ суттєве скорочення інвестицій;
- ✓ надмірне розширення тіньового сектору економіки;
- ✓ використання неринкових форм розрахунків, зокрема бартеру;
- ✓ низький рівень спроможності економіки щодо задоволення внутрішнього попиту [2].

Національний Банк України зробив прогноз інфляції на 2021 – 2022 роки, де вказав про її погіршення із 6,5% до 7%, а потім знову повернення до 5%. «...У першій половині 2021 року інфляція прискориться, проте повернеться в цільовий діапазон $5\% \pm 1$ в. п. у першому півріччі 2022 року. Національний банк переглянув прогноз зростання інфляції в 2021 році в бік підвищення з 6,5% до 7%. У 2022–2023 роках інфляція перебуватиме близько середньострокової цілі в 5%. Згідно з повідомленням, за оцінками НБУ, влітку і на початок осені 2021 року інфляція перевищить 8%. Водночас НБУ очікує, що в другій половині поточного року вплив проінфляційних факторів слабшатиме, що розгорне інфляційну динаміку. Очікується, що за рахунок нарощування пропозиції сільськогосподарської продукції нового врожаю сповільниться продовольча інфляція, а наприкінці року вичерпається ефект низької бази порівняння для окремих товарів» [1].

Отже, можна зробити висновок, що інфляційні процеси були спричиненні різними факторами, які мали різну форму прояву. Економічна ситуація, яка склалася в нашій країні на сьогоднішній день вимагає заходів, щодо подолання інфляції. НБУ допомагає забезпечувати цінову стабільність в Україні. Що стосується прогнозів, то вже на початку 2022 року передбачається спад інфляційних процесів до 5%.

Список використаних джерел

1. Interfax UKRAINE. Економіка. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/717775.html> (дата звернення 03.05.2021).
2. Аврамчук Л.А., Веремій Я.С. Інфляційні процеси в сучасній економіці України. Випуск 20. с. 771/ 2017.
3. Гриценко А., Бандура О. Чинники і особливості інфляційної динаміки. Економічна теорія. 2020, № 1, С. 77–93.
4. Данилишин Б. М. Перспективи удосконалення монетарної політики України. Фінанси України. 2020. № 2. С. 7–24.
5. Козюк В. Незалежність центробанків та інфляція: які з інституціональних факторів важливіші? Економічна теорія. 2020, № 1, С. 94–119.
6. Мельник О. Рівень реального монетарного забезпечення економіки України: динаміка та основні чинники. Вченні записки. Збірник наукових праць. 2019. Вип. 20. С. 40–61.
7. Селіверстов В. Аналіз впливу монетарних інструментів на витрати на особисте споживання як фактора регулювання рівня цін. Фінанси України. 2018. № 10, С. 97–110.

Науковий керівник – Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ РОЗВИТОК І НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА

**Зозуля О.В., група МЕН (мб) 1/1, Миколаївський національний
аграрний університет**

Як показує методика, багато у чому сама можливість продуктивної роботи національної науково-технічної системи залежить саме від науково-технічної політики держави, від її здатності, по-перше, сформулювати на мікро- та макрорівнях економіки відповідні умови для науковотехнічної діяльності та, по-друге, від ефективності державного регулювання та підтримки учасників такої діяльності. Одночасно, в умовах глобального простору важливим пунктом національної науковотехнічної політики є посилення та дієве використання міжнародної співпраці та співпраці з іншими країнами, а також створення продуктивних умов для залучення зарубіжних інвесторів в наукові сектори національної економіки.

Вплив НТП на економічний та соціальний розвиток країн, роль та місце держави в стимулюванні науково-технічного розвитку національних економічних систем завжди був у центрі уваги і світової та вітчизняної економічної науки. В контексті вітчизняних наукових пошуків у цій області достатньо ґрунтовними є роботи таких дослідників, як О. Амосов, Ю. Бажал, В. Геєць, Л. Федулова та багатьох інших.

Разом з тим, стан науково-технічної діяльності в Україні та рівень практичного впровадження досягнень НТП в нашій країні все ще залишається незадовільним. Зважаючи на це, аналіз світового досвіду науковотехнічної політики провідних країн світу та можливості його використання в Україні є актуальним як з теоретичної, так і практичної точки зору.

Метою є виокремлення основних напрямів державного регулювання НТР, а також форм та методів реалізації науковотехнічної політики в провідних країнах світу.

Науково-технічний розвиток — це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи.

Науково-технічна політика — це політика держави щодо формування умов, сприятливих для ефективного науково-технічного розвитку країни, зокрема цілі, форми та методи діяльності держави у науково-технічній сфері.

В Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» серед основних цілей та напрямів державної політики у даній сфері зазначено, що держава «...забезпечує соціально-економічні, організаційні, правові умови для формування та ефективного використання наукового та науково-технічного потенціалу, включаючи державну підтримку суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності». Дана норма Закону в цілому відповідає тим загальним принципам державної науково-технічної політики, які діють в більшості розвинутих країн світу. Проте, необхідно зазначити, що відповідно до існуючих в тих чи інших зарубіжних країнах моделей ринкової економіки механізм формування і реалізації науково-технічної політики достатньо суттєво відрізняється за масштабами державного втручання в науково-технічну діяльність та формами і методами державної підтримки ринкових суб'єктів господарювання.

Якщо в історичному контексті проаналізувати світову практику державного впливу на науково-технічні аспекти функціонування національних економічних систем, то умовно можна виділити чотири різновиди державної науково-технічної політики (див. напр. :

– політика технологічного поштовху, за якої пріоритетні напрямки розвитку науки й техніки має визначати держава, одночасно забезпечивши їх реалізацію відповідними матеріальними, фінансовими, інформаційними та іншими ресурсами. Такий варіант державної політики передбачає широке використання цільових державних програм, масштабних державних капіталовкладень та інших прямих форм державної участі. Подібна політика була характерна для США в 40–60-х роках минулого століття з метою

стимулювання розвитку нових технологічних напрямків в галузі використання атомної енергії, електроніки, створення ЕОМ, засобів зв'язку, авіабудування тощо. Така стратегія в різні періоди була характерна також і для Франції та Великобританії;

– політика ринкової орієнтації, за якої провідну роль у виборі напрямків розвитку науки й техніки має ринковий механізм та індивідуальні інтереси ринкових суб'єктів господарювання. За такої політики роль держави в стимулюванні впровадження досягнень НТП в реальний сектор економіки та інші сфери суспільства є досить обмеженою, а механізми регулювання науковотехнічного розвитку в основному носять опосередкований характер. Ця політика активно проводилась у Японії, ФРН, стала пріоритетною в США в 70-х роках, а у 80-х до неї звернулася більшість інших провідних країн;

– політика соціальної орієнтації, яка передбачає досягнення соціального консенсусу при ухваленні ключових цілей науково-технічного розвитку суспільства шляхом попереднього широкого їх громадського обговорення. Цей варіант інноваційноінвестиційної політики ніколи не був основним, але окремі його елементи у той чи інший період знаходили своє відображення в політиці різних країн;

– комплексна політика, яка ставить за мету структурні зміни національної економіки за рахунок дифузії у всі сфери відповідних технологічних новацій. Подібна політика передбачає застосування як прямих, так і опосередкованих методів державного впливу на економічні процеси, координацію дій зацікавлених господарюючих суб'єктів задля досягнення бажаних соціальноекономічних параметрів розвитку. Найбільш послідовно даний варіант науково-технічної політики проводиться Японією і, частково, Францією.

Рівень розвитку науки і техніки є визначальною складовою прогресу суспільства, покращення добробуту громадян, їх духовного та інтелектуального стану. Цим зумовлена необхідність важливості державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної

складової національної культури та освіти, створення відповідних умов для розвитку інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, підтримки використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення духовних, економічних, культурних та інших потреб.

Список використаних джерел

1. Амосов О. Ю. Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні / О. Ю. Амосов // Держава та регіони: Наукововиробничий журнал. – Сер.: Державне управління. – 2009. – №3. – С. 18–25.
2. Економічна оцінка державних пріоритетів технологічного розвитку / За ред. д-ра екон. наук Ю. М. Бажала. – К. : Ін-т економ. та прогноз., 2002. – 320 с.
3. Геєць, В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
4. Федулова Л. Інноваційний розвиток економіки: модель, система, управління, державна політика / Л. Федулова. – К. : Інститут економічного прогнозування, 2004. – 234 с.
5. Закон України «Про наукову і науковотехнічну діяльність» / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25.

Науковий керівник – Котикова О. І., докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ В РІЗНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

**Кравченко К.Ю., здобувач вищої освіти,
Миколаївський національний аграрний університет**

Економічна система — це сукупність взаємопов'язаних і відповідним чином упорядкованих елементів економіки, що утворюють певну цілісність, економічну структуру суспільства, яка має загальну мету. Економічна система складається з трьох основних ланок: продуктивних сил (ресурсів), економічних відносин, механізму господарювання. Людству відомі різні економічні системи, які сформувалися в процесі тривалого історичного розвитку. Їх можна класифікувати за відповідними критеріями. Найпоширенішою в економічній науці є класифікація економічних систем за двома ознаками: — за формою власності на засоби виробництва; — за способом управління господарською діяльністю. На основі цих ознак розрізняють такі типи економічних систем: традиційну, ринкову, командно-адміністративну, змішану.

В економічній літературі критерії класифікації економічних систем визначають як ознаки, якісь особливості, на підставі яких проводиться класифікація економічних систем. В якості таких критеріїв виділяють відмінності в тій чи іншій структурі, що характеризує економічну систему, зокрема, розходження в матеріально-технічній структурі, в соціально-економічній або в організаційно-господарській структурі.

1. Відповідно до формаційного підходу історичний розвиток суспільства зводиться до зміни п'яти суспільно-економічних формацій:

- первіснообщинної, • рабовласницької, • феодальної, • капіталістичної, • комуністичної.

2. Відповідно до цивілізаційного підходу в суспільному розвитку виділяються такі системи цивілізацій:

- неолітична; • східно-рабовласницька; • антична; • ранньофеодальна;

- доіндустріальна; • індустріальна; • постіндустріальна; • інформаційна

3. За критерієм ступеня індустріального розвитку суспільства:

- індустріальну; • постіндустріальну; • неоіндустріальну.

3. Найпоширенішою в економічній теорії є класифікація за формою власності на засоби виробництва та за способом управління господарською діяльністю, за якими виділяють традиційну, ринкову, командно-адміністративну та змішану економічні системи.

4. Американські вчені Р. Макконнелл і С. Л. Брю зазначають у своїй книзі «Економікс», що індустріально розвинені країни світу розрізняються між собою за двома ознаками: 1) формою власності на засоби виробництва і 2) способами координації та управління економічною діяльністю. На основі цих ознак виділяють чистий капіталізм (або капіталізм вільної конкуренції), командну економіку та змішані системи

5. Американський дослідник М. Шніцер у своїй праці «Порівняння економічних систем», зіставляючи стан і механізми сучасних економічних систем, виокремлює неринкові (соціалізм і комунізм) та ринкові (капіталізм) механізми.

6. Крім того, в економічній літературі ринкову економіку за історичним розвитком поділяють на:

- класичний капіталізм; • змішану економіку; • соціальну ринкову економіку.

7. Ще виділяють ринкові моделі, які класифікують за критеріями залежно:

- від географічного положення; • від наявності природних ресурсів;
- від історичних умов розвитку; • від традицій населення і його звичаїв;
- від рівня розвитку продуктивних; • від соціальної спрямованості суспільства.

суспільства.

За цим підходом виділяють: американську модель, японську модель, німецьку модель, шведську (скандинавську) модель, французьку модель, південно-корейську модель та китайську модель.

Таким чином, існує плюралізм думок щодо класифікації економічних систем. Найбільш поширеними класифікаціями економічних систем є ті, що сформовані формаційним та цивілізаційним підходами, а також класифікація за формою власності на засоби виробництва та за способом управління господарською діяльністю. Слід зазначити, що ці класифікації не є ідеальними і тому враховують лише певні особливості. Тому вони часто піддавалися науковій критиці. На сьогоднішній день більшість держав мають змішану економічну систему. Останнє говорить про актуальність подальшого вивчення цього питання та формування якісно нових критеріїв класифікації.

Список використаних джерел

1. Кульчицький Б.В. Економічні системи суспільства: теорія, методологія, типологізація : моногр. / Кульчицький Б.В. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 352 с.
2. Леоненко П. М. Сучасні економічні системи : навч. посіб. / П. М. Леоненко, О. І. Черепніна. – К. : Знання, 2006. – 429 с.
3. Степаненко С.В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології): монографія/ С.В.Степаненко. –К.: КНЕУ, 2008. –312с.

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ІНФЛЯЦІЯ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

Лагодіна Ю.А., здобувач вищої освіти групи Б 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

Інфляція є однією із найвагоміших дилем сьогоденності, її можна назвати першочерговим противником суспільства. Вона щільно переплітається з проблемою безробіття, зайнятості населення, духовним і

матеріальним благополуччям, його добробутом. Найвагоміша характеристика інфляції в тому, що вона торкається кожного, у світі немає країни, яка б не постраждала від неї.

Актуальність цієї теми стрімко зростає враховуючи посилення інфляційних аспектів в економіці, вагомими негативними соціально-економічними результатами та проблемами чергового розвитку економіки України. Через те, сьогодні як ніколи, потрібні доречні, рішучі і аргументовані дії з боку Уряду і держави, направлені на реалізацію такої антиінфляційної політики, яка б стримувала високі темпи інфляції і не дозволила подальшого знищення економіки.

Дослідженню причин зародження інфляції, її динаміці та соціально-економічним результатам приділили свою увагу багато видатних іноземних вчених, зокрема Дж. Кейнс, Р. Кембелл, С.Фішер. Наукова новітність цього дослідження полягає у вивченні причин посилення інфляційного процесу та соціально-економічних результатів інфляції в Україні на сьогочасному етапі та виявленню дієвих заходів антиінфляційної політики.

Так, погоджуємося з думкою Дж. Кейнса, що інфляція є рядом обставин, явищем, де існує надмірний попит, коли сума видатків перевищують сукупний національний продукт. Науковець вважає, що зростання попиту зі сторони підприємців та держави спричиняє збільшення зайнятості та виробництва. Одночасно зростання попиту населення спричиняє інфляцію, тому що даний попит не є виробничим [2].

Монетарист М. Фрідман визнав, що всі причини інфляції щільно переплітаються з підвищенням грошової пропозиції, це спричиняє підвищення цін і попиту, а приречене зростання цін залучає інфляцію [3].

У законотворчому порядку грошова емісія визначена реалізовувати випуск додаткових грошей в обіг. Проте інфляційну особливість грошова емісія придбаває під час, коли випуск додаткових грошей направляється урядом на фінансування дефіциту бюджету та відшкодування державного боргу. Якщо ж емісія грошей направлена на стримання руху грошей чи

підвищення реального обсягу національного виробництва, то емісія не вважається інфляційною.

Можна побачити, що проблематика інфляції є досить спірною як у політичних, так і в наукових колах. Причини інфляції можна тлумачити по-різному, але всі ці тлумачення збігаються на тому, що інфляція – це процес знецінення грошей.

Найвагомим негативним соціальним результатом інфляції вважається перерозподіл доходів і багатства, зокрема якщо вони не індексуються, а кредити надаються не враховуючи індекс цін. Тяжкі соціальні результати інфляції проявляються також у зниженні доходів громадян. Інфляція спричиняє зниження доходів населення тоді, коли динамізм підвищення номінальних доходів значно відстає від динаміки інфляційного процесу.

Максимальні стрибки інфляції здійснилися 2008 року (Глобальна фінансова криза 2008 року) й 2014 року (Економічна криза в Україні з 2013). Основна інфляція, яка певний час перебувала на приближеному до нуля рівні, у 2014 році підвищилась до 22,8%, забезпечивши 10,8 в. п. внеску у всеосяжну споживчу інфляцію [1].

Внаслідок здійсненого розгляду індексу інфляції можна зробити висновки, що на даний момент для національної економіки до сих пір актуальною залишається боротьба із всеосяжним підвищенням цін та його негативними соціально-економічними результатами.

Таким чином, максимальної продуктивності здійснення антиінфляційної політики можна звершити тільки при умові системного використання всіх дієвих методів боротьби з інфляцією. Економічні кризи та інфляційні процеси не обійшли жодної країни, але навіть найскладніші з них найчастіше закінчуються ре організуванням економіки та її зростанням. Україні потрібно застосовувати той досвід і способи, які допомогли подолати інфляцію і кризу іншим країнам, але з врахуванням характеристик національної економіки.

Список використаних джерел

1. Інфляція в Україні за умов фінансової кризи URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/811/1/%D0%98%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%8F%D1%86%D0%B8%D1%8F.pdf> (дата звернення: 02.05.2021).
2. Лесік І. М. Інфляція: причини та наслідки [Електронний ресурс] / І. М. Лесік, М. В. Данилов // Молодий вчений. – 2016. – №12.1 (40). – С. 837-840. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/195.pdf>. (дата звернення: 02.05.2021).
3. Особливості та причини інфляційних процесів в Україні та їх соціально-економічні наслідки URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/533328.pdf> (дата звернення: 02.05.2021).

Науковий керівник – Олійник Т.Г. - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Москалик К.С., здобувач вищої освіти групи МЕН 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

Фінансова стійкість в умовах сучасної економічної невизначеності та нестабільності для підприємства є дуже важливою, так як саме нею визначається можливість підприємства успішно діяти в швидко змінюваному середовищі. Саме тому підприємствам необхідно адекватно оцінювати свою фінансову стійкість та забезпечувати її на рівні, необхідному для виконання стратегії та цілей підприємства.

Фінансова стійкість – це стан структури джерел фінансування підприємства, фінансових ресурсів, який забезпечує йому безперервно платоспроможність та фінансову самостійність.

Чим кращий стан фінансової стійкості підприємства, тим більш воно є платоспроможним і може виконувати свої зобов'язання перед своїми контрагентами. Також у підприємств з високим рівнем фінансової стійкості більший «запас міцності» при взятті та розрахунках з кредитами, воно може залучати кошти інших підприємств на більш прийнятних умовах та мати менші негативні наслідки для підприємства.

Найбільшу вплив на показники, що характеризують фінансову стійкість (такі, як коефіцієнт фінансової незалежності, фінансової стійкості і т.д.), мають статті балансу які відображають джерела фінансування (власний капітал, довгострокова та поточна заборгованість). Саме тому стан фінансової стійкості аналізують за допомогою вивчення структури пасивів та джерел фінансування, співвідношення власних та залучених коштів [1].

Під час аналізу стану фінансової стійкості визначаються та використовуються ряд показників та методів, які можна згрупувати в чотири підходи:

- 1) встановлюється рівень забезпечення запасів різними джерелами формування (наприклад, власним капіталом);
- 2) визначення відносних показників, що характеризують фінансову стійкість, які порівнюються в динаміці та з нормативним показником;
- 3) визначення та застосування за допомогою сукупності показників єдиного інтегрального показника, який характеризує фінансову стійкість;
- 4) побудова розгорнутих уніфікованих аналітичних таблиць, які узагальнюють звітність підприємства та складаються у такому форматі, який об'єднує форми звітності та дає можливість для розгорнутого аналізу за весь період.

Аналіз, в якому дані підходи ефективно застосовують та в якому доповнюють один одного, дає підприємству об'єктивну картину щодо

власного фінансового стану і дає інструменти для прийняття, на його основі, рішення щодо управління фінансової стійкістю [2].

Отже, необхідний для реалізації цілей підприємства рівень стійкості, можна забезпечити при достатньому обсязі власного капіталу, для чого підприємству необхідно досягти самофінансування та фінансової незалежності. Цього можна досягти за рахунок ефективного використання ресурсів підприємства, досягнення рівня рентабельності, який забезпечує постійне перевищення доходів над витратами та цілеспрямоване інвестування підприємства у власну фінансову стійкість [3].

Список використаних джерел

1. Нагайчук В.В. Аналіз фінансової стійкості підприємств та напрями її забезпечення. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів. 2017. № 875. С. 71-76.

2. Кравченко М.С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства. Вісник економічної науки України. 2014. № 2. С. 61-63.

3. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 6. С. 64–67.

Науковий керівник – Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Олійник Т.Г., старший викладач кафедри економіки підприємств
Миколаївський національний аграрний університет**

Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні має доволі довгу історію. Однак до сьогоднішнього дня практично відсутня ефективна система пенсійного забезпечення громадян, яка б передбачала врахування регіональних, вікових та інших демографічних особливостей розвитку населення України.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1] встановлено підвалини реформування системи пенсійного забезпечення нашої держави на даному етапі її розвитку, запроваджено принципово новий фінансовий механізм трирівневої пенсійної системи, до якої входять: солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та система недержавного пенсійного забезпечення.

Однак, як свідчать результати впровадження даної системи, більшість її положень або відтерміновано до впровадження, або знівельовано через брак фінансових ресурсів Пенсійного фонду, а, іноді, і через волю керівництва самого Пенсійного фонду та інших керівних установ держави [2, 3].

Подальше зволікання з проведенням реального реформування системи пенсійного забезпечення може призвести до ще більших фінансових проблем, а згодом – з урахуванням тенденцій до старіння населення – і до фінансового краху Пенсійного фонду України. Відповідно, метою даного дослідження є обґрунтування основних напрямів прискорення процесів реформування пенсійного забезпечення громадян України в умовах

критичного браку фінансових ресурсів Пенсійного фонду та недосконалості фінансового, адміністративного та іншого законодавства України.

Слід підкреслити, що до основних проблем формування ефективної системи пенсійного забезпечення можна віднести такі групи факторів, як:

- інституціональні фактори, які обумовлюються низьким рівнем розвитку інститутів, які покликані створювати базу для накопичення пенсійного фонду окремими індивідами (професійних та корпоративних фондів), наявністю «спеціальних» законів та підзаконних актів, що роблять систему пенсійного забезпечення доволі вибірковою та не надають громадянам рівні можливості щодо формування свого пенсійного забезпечення;

- фінансово-економічні фактори, зокрема низький рівень заробітної плати, інших доходів громадян, що, у свою чергу, обумовлює низьку схильність населення до накопичення, а, відповідно, й не дозволяє створювати фінансову ресурсну базу як для власного майбутнього пенсійного забезпечення, так і для ефективного розвитку професійних та корпоративних фондів.

Отже, аналіз існуючих підходів до реформування системи пенсійного забезпечення та дослідження напрямів удосконалення механізмів функціонування Пенсійного фонду України дозволив визначити основні напрями подальших дій, необхідних для підвищення ефективності реалізації пенсійної реформи в Україні. Зокрема до них слід віднести: скасування норм пенсійного забезпечення, передбачених так званими “спеціальними” законами; запровадження пенсійного забезпечення через професійні та корпоративні фонди; уведення у дію накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 №1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2021).
2. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 08.07.2011 №3668-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2021).
3. Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27.03.2014 №1166-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>(дата звернення: 20.04.2021).

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Рассоха С. М., здобувач вищої освіти групи МЕН 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

Фінансову безпеку розуміють як стан захисту фінансових інтересів різних суб'єктів господарювання від зовнішніх чи внутрішніх явищ, які можуть впливати на фінансову стійкість підприємств [1].

Міжнародна практика свідчить, що розмір економіки, що знаходиться у тіні, вважається прийнятною до 5-10% ВВП. Збільшення розмірів нелегального сектору до 25-50% призводить до розбалансування господарських комплексів, нестабільності у фінансовій системі [2].

Фінансова безпека суб'єктів господарювання, під впливом постійної великої частки тіньового сектору, значно знижується. Це пояснюється існуванням наступних чинників:

1. Нестабільність державної політики:

- не існує поняття бізнес-держави, немає довіри;
- недосконалість законодавчого регулювання, бюрократичний оборот;
- підвищення тиску на малий бізнес;

2. Порушення принципів оподаткування:

- втрата фіскального значення;
- не працює механізм «загальності» оподаткування;

3. Дисбаланс ринку праці:

- зменшення офіційно працевлаштованих;
- зростання безробіття;

4. Недосконале бюджетне та грошово-кредитне регулювання:

- непрозорість використання податкових надходжень;
- гнучка облікова ставка, як наслідок – нестабільність кредитного сектору економіки;

5. Проблеми у судовій й правоохоронних органах:

- корупція;
- непродуктивна боротьба з фінансовими злочинами.

З боку розгляду фінансової безпеки, збільшення тіньової економіки є негативним явищем. По-перше, це пов'язано з зменшенням бази оподаткування, а отже і з зменшенням податкових надходжень. По друге, це негативно впливає на кількість контрагентів та зменшенням фінансової гнучкості суб'єктів господарювання. На рисунку 1 графічно зображено зв'язок фінансової безпеки з явищем тінізації господарських комплексів.

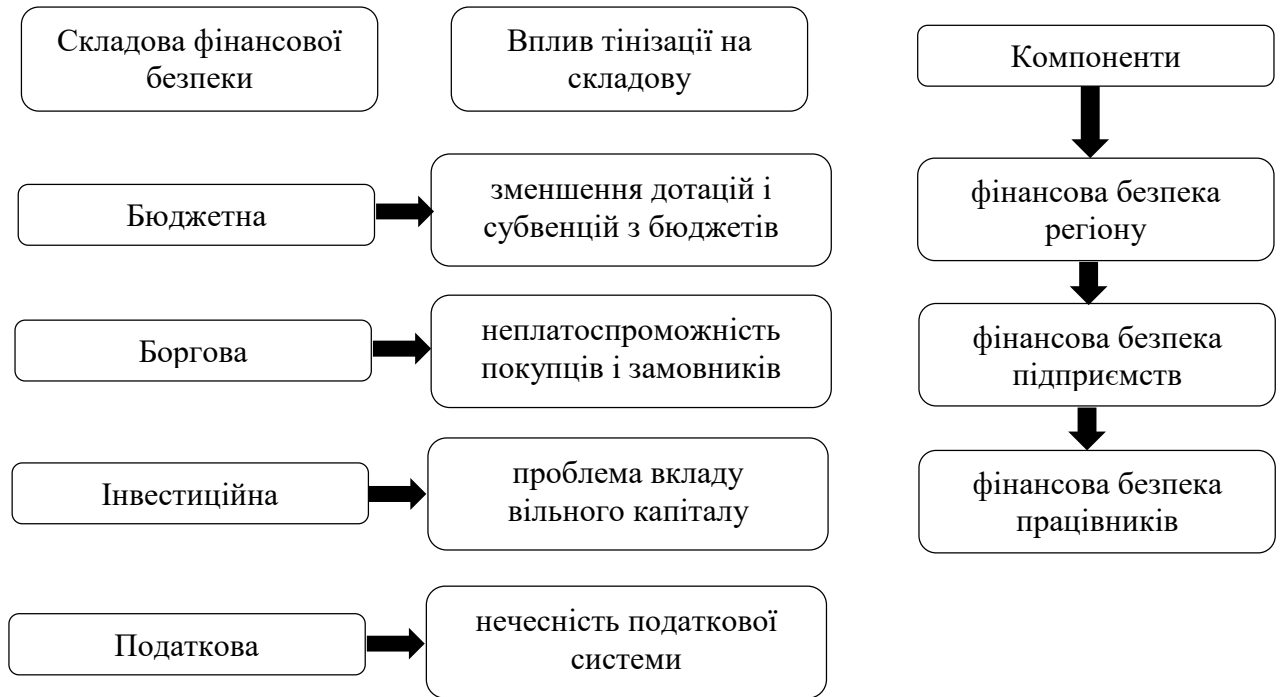

Рис. 1. Система зв'язку фінансової безпеки з явищем тінізації.
Джерело: розробка автора.

Отже, при вході економічних суб'єктів до тінізованого сектору, виникають негативні явища не тільки для самого підприємства, а й для його працівників, регіону, держави.

Список використаних джерел

1. Лиса О.В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. URL: <https://cutt.ly/3c4iJlt> (дата звернення: 11.04.2021).
2. Полторак А. С., Каземирчик М. С., Поліщук А. І. Пріоритетні загрози фінансовій безпеці в умовах трансформаційних процесів у сучасній економіці. *Modern Economics*. 2020. № 24. С. 157-163.

Науковий керівник – Олійник Т. Г. – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Чикайло Л.Б., магістр МО, ФЕМ,

**Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького, Львів**

Для оцінювання фінансового стану підприємства важливим є визначення самого поняття «фінансовий стан підприємства». Багато науковців по-різному характеризують аналітичний процес, який пов'язаний із дослідженням фінансового стану підприємства.

А.М. Поддєрьогін визначає фінансовий стан підприємства як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів та характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів [3].

М.Я. Коробов у навчальному посібнику «Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств» стверджує, що «фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [2].

В.М. Бобік, М.О. Дзюба та Т.А. Жерібка визначають «фінансовий стан підприємства як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства» [1].

На думку А.Д. Шеремета, Р.С. Сайфуліна та Є.В. Негашева, фінансовий стан підприємства виражається у співвідношенні структур його активів і пасивів, тобто засобів підприємства та їхніх джерел [4]. Проте з цього визначення не видно те, про що можуть свідчити такі співвідношення, а

оскільки вони будуть різними навіть в аналогічних підприємств, то доцільно було б на це звернути увагу.

Останніми роками набули поширення методики, що дають можливість інтерпретувати результати оцінювання фінансового стану на основі одного узагальнюючого показника. Однак їх різноманіття, відсутність певної систематизації, чіткого алгоритму здійснення розрахунків та умов застосування ускладнюють їх використання в практичній діяльності підприємств.

Коротка характеристика основних методичних підходів до оцінювання фінансового стану підприємства наведена в табл. 1.

Зовнішнє оцінювання може проводитися як акціонерами, кредиторами, інвесторами, так і податковими органами та підприємствами-партнерами. Проте найчастіше воно застосовується для оцінювання кредитоспроможності та платоспроможності підприємства, адже в сучасних умовах зростає потреба підприємств у позичковому капіталі та здатності «втриматися на плаву».

Таблиця 1

Основні методи оцінювання фінансової діяльності підприємства

Метод	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність та ліквідність, рентабельність (прибутковість) діяльності, майновий стан та ділову активність. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів досить різноманітний і залежить від вибраної методики, що затверджена нормативними документами або впорядкована певними науковцями
Оцінювання фінансового стану з використанням абсолютних показників	Може бути використана для оцінювання окремих аспектів фінансового стану, зокрема для характеристики рівня фінансової стійкості з боку прибутковості підприємства на основі використання результатів маржинального аналізу; визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів
Рейтингове оцінювання	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками з огляду на фактичний рівень показників фінансового стану та рейтинг

	кожного показника. Перевагою є можливість ранжування низки підприємства за вибраною ознакою.
Матричне оцінювання	Базується на побудові сукупності фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльне рейтингове оцінювання за певними показниками. З іншого боку, може використовуватися під час складання матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат.
Бальне оцінювання	Полягає в проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами, а також отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Таке оцінювання передбачає «рознесення» цих значень за зонами віддаленості від оптимального значення.
Інтегральне оцінювання	Результатом оцінювання є визначення інтегрального показника на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складові, так і фінансовий стан підприємства загалом.
Дискримінантні моделі	Дають змогу визначити вірогідність настання банкрутства на основі розроблення та використання інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні (наприклад, коефіцієнти Бівера, Вейбеля) та багатофакторні (прикладом є моделі Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Савицької, Терещенко) моделі.

Для українських же підприємств найбільш вживаним у практиці підприємства є метод фінансових коефіцієнтів. Як правило, оцінювання проводиться за групами показників фінансової стійкості, майнового стану, платоспроможності та ліквідності, прибутковості та ділової активності. Класифікація груп, їх склад та методика розрахунку показників, що закріплені в нормативних документах, а також представлених у різноманітних наукових доробках, істотно різняться, що обумовлює відсутність єдиного підходу до оцінювання фінансової діяльності.

Останніми роками найбільшого поширення набули методики, що дають можливість інтерпретувати результати оцінювання фінансової діяльності на основі одного узагальнюючого показника. Проте їх різноманіття, відсутність певної систематизації, чіткого алгоритму здійснення розрахунків та умов застосування ускладнюють їх використання в практичній діяльності підприємств.

На основі дослідження та узагальнення різних методичних підходів до оцінювання фінансового стану підприємств можна виділити три з них, які є фундаментальними: – визначення рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування; – застосування одного інтегрованого показника, який складається з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансового стану підприємства; – обчислення певної кількості коефіцієнтів, а також вироблення певних висновків щодо фінансового стану підприємства на основі дослідження їх в динаміці та порівняння з нормативними значеннями.

Загалом порядок оцінювання фінансового стану підприємства може бути представлений такими чином. По-перше, необхідно чітко визначити мету проведення оцінювання фінансового стану підприємства, оскільки від неї буде залежати подальший вибір підходів до його здійснення. По-друге, здійснюється збирання інформації, вибираються напрями оцінювання й конкретні показники, що дадуть змогу охарактеризувати фінансовий стан підприємства або його складові відповідно до поставленої мети. По-третє, проводяться розрахунок показників та їх порівняння з нормативними значеннями. По-четверте, проводяться ретельне вивчення основних причин змін тих чи інших показників та характеристика їх досягнутого рівня. По-п'яте, виявляються резерви та обґрунтовуються заходи щодо зміцнення фінансового стану підприємства [5].

Отже, формування єдиної системи методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробка детального алгоритму їх

застосування сприятиме, по-перше, об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств та їх забезпеченню фінансовими ресурсами; по-друге, підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що, в підсумку, забезпечуватиме збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємств.

Список використаних джерел

1. Бобік В.М. та ін. Реструктуризація та фінансове оздоровлення сільськогосподарських підприємств. Програма підвищення рівня життя сільського населення в Україні : посібник. Київ : ПП Гробець Г.С., 2005. 480 с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. Київ : Знання, 2000. 354 с.
3. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2000. 406 с.
4. Шеремет А.Д. Сайфулін Р.С., Негашев Е.В. Методика фінансового аналізу. Москва : ИНФА, 2001. 208 с.
5. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. № 3. Т. 29 (68). С. 173-180.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Минів Р.М., Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ВИРОБНИЦТВО В УМОВАХ ОБМЕЖЕНИХ РЕСУРСІВ**Швець Ю.С., здобувач вищої освіти,****Миколаївський національний аграрний університет**

Всі види економічних ресурсів є в обмеженій кількості не тільки в домашніх господарствах, на підприємствах, в національній економіці, але і в світі загалом. Їх недостатньо для задоволення різноманітних і постійно зростаючих потреб. Розрізняють обмеженість абсолютну і відносну. Абсолютна обмеженість (рідкість) ресурсів означає їх природну обмеженість в природі. Абсолютна величина ресурсів фіксована, і ресурс, будучи одного разу використаний, не може використовуватися знов, т. до. він невідтворний. Наприклад, викопне паливо. Таких ресурсів недостатньо для задоволення потреб всіх членів суспільства одночасно.

Відносна обмеженість ресурсів - це їх недостатність в порівнянні із зростаючими потребами в них. Якби знизити потреби, то їх, можливо, і хватило б.

Проблема обмеженості потребує не лише економії ресурсів і зростання їхньої віддачі, але також: 1) оптимізації процесу споживання; 2) збереження й охорони навколишнього середовища; 3) здешевлення продукції та послуг; 4) забезпечення перспектив для розвитку виробництва й споживання.

Кожен вид виробничих ресурсів має свої межі та особливості обмеженості. Раціональне використання виробничих ресурсів потребує вивчення цих особливостей.

Ще жодне суспільство не мало досить ресурсів для виробництва всієї кількості та всього різноманіття товарів і послуг, яких потребують його громадяни. Обмеженість передбачає вибір. І люди, і суспільство мають постійно робити вибір: як використовувати доступні їм обмежені ресурси з метою знайти найбільш ефективний спосіб, тобто той, який найбільшою мірою сприяє задоволенню їхніх потреб. Проблема вибору виявляється у взаємозамінності виробничих ресурсів і їх різноманітному використанні.

Взаємозамінність вимагає вибору, із яких видів сировини можна виробити певний товар. Наприклад, шкільний пенал можна виготовити зі шкіри, дерева, пластику, джинсової тканини. Можна також певною мірою замінити трудові ресурси капітальними.

Якщо ресурс за якихось умов стає менш обмеженим, тоді беруть до уваги проблему різноманітного використання цього ресурсу. Із дерева можна виробити меблі, папір, двері, музичні інструменти тощо. У ринковій економіці найбільш обмежені ресурси є найдорожчими. Оскільки потреби завжди безмежні, а економічні блага завжди обмежені, то завжди постає проблема вибору.

Насамперед із проблемою вибору стикаються виробники. їм необхідно прийняти рішення: що виробляти, щоб задовольнити потреби споживачів та отримати прибуток. Обмеженість ресурсів ставить перед виробником нову проблему: які використовувати ресурси, технології, методи організації виробництва. Економіка вивчає проблеми виробничого вибору.

Будь-який вибір передбачає заперечені рішення. Якщо ми використовуємо якісь обмежені ресурси для досягнення певної мети, то втрачаємо можливість скористатися ними з іншою метою. При цьому поняття «ціна вибору» (або альтернативна вартість) належить до найбажаніших серед необраних альтернатив.

Обмеженість деяких ресурсів потребує від людства активних пошуків їх заміників. У зв'язку з цим, виникло виробництво штучних тканин, штучної шкіри, штучних будівельних матеріалів. Використання заміників деяких обмежених ресурсів сприяє подоланню суперечності між потребами і ресурсами.

Важливим способом подолання суперечності між зростаючими потребами і обмеженими ресурсами є економне використання їх. Економія ресурсів, з одного боку, полягає в одержанні високого ефекту виробництва при наявних засобах і коштах, а з іншого - у зменшенні витрат засобів виробництва і коштів на одиницю продукції.

В першому випадку економія ресурсів набуває форми принципу максимальності, а в другому - принципу мінімальності.

Економії ресурсів досягають завдяки запровадженню ефективніших технологій виробництва, поліпшенню якості засобів праці. Коли у світі виникла криза енергетичних ресурсів, це зумовило появу більш економічних засобів праці (двигунів, що споживають менше пального при тій же потужності), побутової техніки (пральних машин, холодильників, електроплит тощо) з меншим використанням електроенергії.

Список використаних джерел

1. Пустовойт О. Модель ресурсокористування України: окремі підсумки та штрихи розвитку / О. Пустовойт // Економіка України.— 2006.— № 7.— С. 27–34.
2. Загорський В. С. Системний аналіз концепції сталого розвитку / В.С. Загорський, Є.М. Борщук. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. — 256 с

Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет